

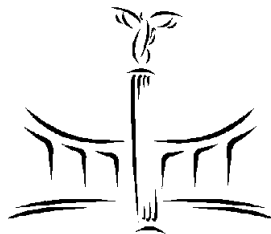
Nagy Olga
Vekerdi József

A gömböcfiú

Erdélyi cigány mesék

*Terebess Kiadó
Budapest, 2002*

© Nagy Olga, 2002
Hungarian translation © Vekardi József, 2002
Támogatta a Független Magyar Művészeti Alapítvány
és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma

Kiadta a Terebess Kiadó Budapesten, 2002-ben
<http://www.terebess.hu>
A borító Balázs János festményének felhasználásával készült
A kötetet tervezte és a kiadásért felel Terebess Gábor
Szerkesztette: Bőjte Ágnes
Műszaki szerkesztő: Bozzay Kristóf
Készült a Szegedi Kossuth Nyomda Kft. üzemében
ISBN 963 9147 50 8
TE 92

Tartalom

A gömböcfiú.....	6
Világ bölcse.....	24
Terenyevárosi mese.....	54
Taliga király.....	92
Galamb-leány.....	120
Az ördögkirály lánya.....	142
A lusta lány.....	158
János és Rózsa.....	166
Jegyzetek.....	225
A gyűjtő vallomása.....	231

Jekhar ás pes so niči na phendjás pes. Jekhar ás pes jek čorro róm th' ek čorro rómnji. Pe lengre phurimó, pe lengre ternjibé, nā's len numa dúj čhavé. Kola dúj čhavé, o légmaj baro, hás lo dešoxtó boršengro, o kovér dešeftá boršengro. Kidé dinjas o gulo Dél kê numa jékhar lengri dê khámjni peljas. Kana lengri dê khamnji peljas, núma jékhar nesvéljas hê kěrdjiljás jék cino čhávo. Kodo, nās les niš čhanga, hê sáj (!) gembécis as. Dínjas o gulo Dél, ke kodo té dumazindjas kana kěrdjiljás. Phendjás pesra dáke the pesre phraléngé:

– Nó muri kúč kedvéšon dé, muro kúč kedvéšon dát, mangá man tuméngé, te džán mure dúj kedvéše phralá t' anén duj lepe-dóvi, šáteváte kerén mange dúj čangá the duj mujsé the šěro.

Lesre dúj phralá té gilé th' andé leske he kěrdé leske duj čhangá the dúj mujsé the šěro. Kana kola gáta hás le, akor kidé jinjás, odé phendjas pesra dáki the pesre dadéske:

– Ná murě kedvéšon dat the muri kedvéšon dê, mangá m' ap tuméngé, dén amen trin grastá, kaj te kamás t' utazinás lenca andre lúme.

Núma jékhar lengro dát he lengri dé dinjá len trin grastá, kala trin čhavé pornjindé droméske. Kicóm gilé ke o svúnton Dél te ferí. Núma jékhar andré den andr' ek pustetátja. Andre kole pustetátja, hat othé an kola múnci, só dikhén, núma dikhén jekhar jek baro koštéjis. An kodo koštéjis, kón běšelas? Jek bišteštáre šěréngro. O bišteštáre šěréngro nās lo khere, pe kána vón othé risle. Odé phenel o gembécis o rakló kurik pesre phralá, káj te čép pen andré the mangén (kê retjékri trába has), ek búka sallášis án kode retji. André džán, haj kan' andré džan, odé phenén:

– Dél o Del lačhi retji, öreganjām!

– Údjan te dživés (!), mure kedvéše raklé. Kathár so avén, kathár phirén, kana kadé na phirél niš čiriklí mósri, ápa manúš pěmuntján?

Akór odé phenen o dúj raklé:

– Mangás amen trāmaske te dés amen ek buka salášis an kede retjí. Má' in ām' ěg prál, ārí ka páрто udžāré' lo.

Odé phenel e phuri ördęgnje síla:

– Sár te na! Dáp tumen. Džán th' ānén les āndré.

Arí džan kakale dúj raklé th' odé phenen pengre phrāléske:

– Ná muro kúč kedvéšon phral! Odé phendjas e phuri ördęgnje síla ke dél amén.

A gömböcfiú

Egyszer volt, ha nem lett volna, nem is mondták volna. Egyszer volt egy szegény ember meg egy szegény asszony. Se vénségükre, se fiatal korukra nem született több gyermekük, csak két fiuk. A két fiú közül a nagyobbik tizenhét esztendő volt, a másik tizenhét esztendő. A jó Isten úgy adta, hogy anyjuk egyszer csak teherbe esett. Mikor anyjuk teherbe esett, egyszer csak lebetegedett, és kislánya született. De annak a kislánynak nem volt se keze, se lába; tisztára egy gömböc volt. Úgy adta a jó Isten, hogy mihelyst megszületett, máris tudott beszélni. Így szólt az anyjához meg a testvéreihez:

– No, drága kedves édesanyám, drága kedves édesapám, arra kérek benneteket, hogy a két kedves bátyám menjen, hozzanak nekem két lepedőt, és fonjanak nekem szittyóból két lábat, két kart, meg fejet.

Indult a két bátyja, meghozták, amit kért, fontak neki két lábat, két kart, meg fejet. Amikor mindez készen volt, akkor így szólt anyjához és apjához:

– No, kedves apám, kedves anyám, most azt kérem tőletek, hogy adjatok nekünk három lovat, mert világgá akarunk menni rajtuk.

Ekkor aztán apjuk meg anyjuk adott nekik három lovat, és a három fiú útnak indult. Annyit mentek, hogy a Szent Isten őrizzen! Egyszer csak egy vadon erdőbe kerültek. Abban a vadonban, ott a hegyeken, mit láttak? Megpillantottak egy hatalmas kastélyt. Abban a kastélyban ki lakott? Egy huszonnégy fejű sárkány. A huszonnégy fejű éppen nem volt odahaza, amikor odaérkeztek. Azt mondja a gömböcfiú a testvéreinek, hogy menjenek be, kérjenek egy kicsi szállást egy éjszakára (mert már estére járt az idő). Bemennek, s mikor beléptek, szólnak:

– Adjon Isten jó estét, öreganyám!

– Szintúgy ti is éljetez, kedves fiaim. Honnét jösztek, merről érkeztetek, mikor errefelé még az énekes madár sem jár, nem-hogy halandó ember?

Mondja a két fiú:

– Arra szeretnénk kérni, hogy adj nekünk egy kicsi szállást erre az éjszakára. Van még egy testvérünk is, odakint a kapuban várakozik.

Azt mondja az öreg ördögös szüle:

– Hát már hogyné adnék! Menjetez, hívjátok be a testvéreteket is.

– Ná mure kedveše phrala! Lém man šukár khakédnar the ledžám man andré, he phenén kidé ke mātó om lo.

André lidžan les, le rāklés, le gembecés, telé čhën les am pátos. Odé phenel e phuri ördegnje síle kurig lénde:

– Ná mure kedveše rakle, só in tumare phrale?

– O Déla öreganja, kiso mātó in o kaj na m' āstjíg t' ačél pe pesre punré.

André džán, akana phenel e phurí:

– Nó, čhón les othé tela pátos te sovél.

Míndjar čhél lenge te xán vočóra. Xán pengri vočóra kakala raklé. Kana xalé pengri vočóra, telé den pen. H' akor odé phenel o rakló o gembécis kurik pesre phralá:

– Nó, dāke pučéla tumen e phurí, ke só in manca, phén ke mātó om lo.

– Mištó in, muro kedvešon phral.

Máj kešön i phuri ördegnje síla opr' úštjél the džál ko raklé the phenél lenge kidé ke:

– Hajáren akáj! Me suné dinjom ke dake na piél e' buka čučí kodo tumaro phrál djan morri čučé, mé meráw. He músaj te piél e' búka čučí.

Džál e phuri ördegnje síla the kamél te dél les čučí. Opré čhen le raklés ko lakro kolín te piél čučí, he sar piél čučí kakó, o gembécis o rakló, kiso pharó mikljá pes kaj gindinja ke míndjar lakro vodjí arí džal pharimástar.

– Lén les telé sígon pal mánde ke mé kade meráw.

Telé len les, he kana telé ile les, „Nó – phenel – míg les dží tosárra ke pe tosárra hámi t' arí erzinél djan pesro matjibó the akor mé dikhó ke kón in.”

Núma jékhar, djés kerel o Dél pe tosárra, opr' úštjen o raklé, thovén pen, he e phuri ördegnje síla čhél leske xabó, phenel:

– Ná, anén té tumare phralés te xál té u. Ke dare dje rete arí erzindjás djan pesro matjibo.

Opr' uštjén he džan léste the phenen leske ke:

– Phrala dík só in, kampil te xás té tu amenca ka mesélji.

– Phen kidé ke akór xav lā ka mesélji the tuménca, kana dél āndre andr' enjató sóba e klé, kaj te njanjará man andr' ek – kolla zurjákro pánji.

– Hār akáj öreganja! Odé phendjas amaro phral, ke num' akór xal pal' ame ka mesélji kana dê e klê katha egnjató soba the phutrés le the te njanjarél pes andre kodo panjí.

Phenel: – Kode naštjíg te dáw la ke nanjí mand' e klê, ke ka muro rakló in, ko barede' rakló.

Nó' kana gatindé, kakala xale pengre xabó, kösönjinde šukár o fruštúkos lake the kamle te pocinén lake. Vój na fogadindjás. Núma jékhar, ilé pen o raklé the pornjindé droméske.

Kimegy a két fiú, mondják az öccsüknek:

- No, drága kedves öcsénk, azt mondta az öreg ördögös szüle, hogy ad nekünk szállást.
- No, kedves bátyáim, emeljetek fel szépen hónomnál fogva, vigyetek be, és mondjátok, hogy részeg vagyok.

Beviszik a fiút, a gömböcöt, leteszik az ágyra. Kérdi tőlük az öreg ördögös szüle:

- No, kedves fiaim, mi történt a testvéretekkel?
- Ó Istenem, öreganyám, olyan részeg, hogy nem tud a lábán állni.

Belépnek; az öregasszony szól:

- No, tegyétek oda az ágy alá, hogy kialudja magát.

Mindjárt vacsorát talál elébük. Megeszik a fiúk a vacsorát, s mikor megették, lefeküsznek. Ekkor a gömböcőfiú szól a két bátyjának:

- No, ha megint kérdezőlegés az öregasszony, hogy mi van velem, mondjátok, hogy még részeg vagyok.
- Jól van, kedves öcsénk.

Valamivel később felkel a öreg ördögös szüle, odamegy a fiúkhoz, és ezt mondja:

- Ide hallgassatok! Azt álmodtam, hogy ha öcsétek nem szopik egy keveset a mellemből, én meghalok. Muszáj szopnia egy kicsit!

Megy az öreg ördögös szüle, meg akarja szoptatni. Felteszik a fiút a mellére, hogy szopjon. De miközben szopik a gömböcőfiú, olyan nehézé változtatja magát, hogy a vénasszony úgy érzi, mindjárt kiszökik belőle a lelke a súlytól.

- Vegyétek le gyorsan rólam, mert itt halok meg!

Leveszik, s mikor levették, mondja az öregasszony:

- No, hagyjátok úgy reggelig. Talán reggelre kijózanodik a részegségéből, s akkor majd megnézem, hogy kiféle.

Reggel felhossa az Isten a napot, a fiúk felkelnek, megmosakodnak, az öreg ördögös szüle ételt talál elébük, s mondja:

- No, hozzátok ide az öcséteket, hadd egyék ő is. Talán az este óta kijózanodott a részegségéből.

Felállnak, odamennek hozzá, szólnak neki:

- Öcsénk, nézd, mi van. Neked is velünk kell az asztalhoz ülnöd.
- Mondjátok meg neki, hogy akkor ülök veletek együtt az asztalhoz, meg övele együtt, ha ideadja a kilencedik szoba kulcsát, hogy megfürödjem az erősítő vízben.
- Hallgass ide, öreganyám! Azt mondja az öcsénk, hogy csak akkor ül velünk együtt az asztalhoz, ha ideadod a kilencedik szoba kulcsát, kinyitod a szobát, hogy megfürödhessen abban a vízben.
- Nem tudom odaadni – mondja –, mert nincs nálam a kulcs. A fiamnál van, a legidősebbik fiamnál.

Kana gilé droméske, réttjon. Kaj rettjón? ko bišteštáre šerengro ko bāredér. Akor odá phenel lesro phrál pengre phraléngre:

– Hāren akáj! André džas ka káde avljín, he dáke vārekón kheré 'n, phén kidé ke mé phendjóm, dake nanjí kher' o bišteštare šerengro the avéla eg rakljí, phén kidé ke mé phendjóm te dél amen eg buka salášis, o gembécis o rakló.

André džan kakala duj raklé the mangén penge salášis, hat télnég nās núma e kráitjikon rakljí, déšušóve bērsēngri.

– Dél o Del lači raťji, kraitjikone raklje!

– Údjan te dživen mure kúč kedveše raklé! No sé jaratba phiren?

Phenen: – Díg āmén avás káthár the kathár, djan kako fōros the djan kako gáv, he – phenen – muro phrál mangél tut sár le Devlés kaj te dés le salášis – phenen – kide ká kede retjí.

– A kón in tro phral?

– Muro phral o gembécis o rakló – phenen.

– Nó – phenel – dake vó in, ákor t' áel andré, lesra hīrétar hajārdjóm de te dikháv les džin akaná na dikhljóm le, the kamáv te dikháv les ke sé felo mánuš in.

André džan kala raklé, he sikavén les, vázden le. Dikhél les e rakljí, odé phenel:

– Nó muro kuč kedvéšon piranó, dj' adjesáre piranó an mange – phenel kide kaj –, te džānēs muro kúč kedvéšon piranó ké – phenel – kadatár búte' pále túme na džān, ke kade 'n trin phralá, bišteštáre šerēngre, kala mudarén tumen.

Odé phenel o rakló kurig láte:

– Nó muri kedvéšon pirānjí, mán te garuvés man ándr' enjato sóba he tú num' odé te kerés so me phenáp tuke.

– Mištó in muro kedvéšon pirano.

– Pedig túme mure duj kedvéše phralá! Lén keko cino ljíl he lidžán les ko Lólo králjis he sikāvén andré pesár ke othé bešél, káj hin lesri rākljí, ko bišteštáre šerēngro andro munci. Pa trín djés t' avén palé. The te na rakhéna man kādé pa trin djés, akor šej džānén ke me mül' óm lo; mudardé man. He dake kad' áo, ákor apal maj dikhá sar avéla.

Óla ilé pen o raklé, lesre dij phralá, bučuzindé pengre phraléstar hej gilé penge. Ačel vó, o gembécis, garudó andr' enjato sóba. Núm' ável o bišteštáre šerengro khere. Odé phenél kurik pesri pirānjí, kurig e kráitjikon rakljí:

– Gáta in muri vočóra?

– Gáta in.

Čhél la pe j mesélji, xál, dél pes téle. Lél pes tosárta, džál peske. E rākljí andré džal ko gembécis ko rakló, phenel:

– Nó – phenel – só kerā, só in kerímasro?

– Hár akáj! Kana kher' ável tro gadžó, phén kedé ke tú ode

No, elkészültek, elfogyasztották az ételt, szépen megköszönték a reggelit, és fizetni akartak érte. Nem fogadta el. Ekkor aztán a fiúk fogták magukat, útnak indultak.

Ahogy útjukon haladtak, rájuk esteledett. Hol esteledett rájuk? A legöregebbik huszonnégy fejű sárkánynál. Ekkor a két idősebbik fiúhoz szól az öccsük:

– Hallgassatok ide! Menjete be ebbe a palotába, s ha otthon van valaki, de a huszonnégy fejű nincs otthon, és egy lány jön elébetek, mondjátok neki, hogy én üzenem, a gömböcőfiú, hogy adjon nekünk egy kicsi szállást.

Belép a két fiú, szállást kérnek. Csakugyan nem volt más otthon, csak egy királylány, tizenhat esztendő.

– Adjon Isten jó estét, királykisasszony!

– Szintúgy ti is éljete, drága kedves legények. Mi járatban vagytok?

– Nézd – mondják –, innét és innét jövünk, ebből és ebből a városból, ebből és ebből a faluból. Öcsénk úgy könyörög neked, mint az Istennek, hogy adj neki szállást egy éjszakára.

– Kicsoda az öcsétek?

– A gömböcőfiú az öcsénk – mondják.

– No, ha ő, akkor jöjjön be. Hallottam hírét, de látni ez idáig nem láttam. Szeretném látni, miféle ember.

Belépnek a fiúk, felemelik, megmutatják. Szemügyre veszi a lány, szól:

– No, drága kedves szeretőm, mától fogva szeretőm vagy. De tudd meg, drága kedves szeretőm, hogy innét többé nem távoztok, mert három testvér lakik itt, huszonnégy fejűek, azok megölnek benneteket.

– No, kedves szeretőm – mondja neki a fiú –, engem rejts el a kilencedik szobában, és te csak azt tedd, amit én mondok neked.

– Jól van, kedves szeretőm.

– Ti pedig, két kedves bátyám, fogjátok ezt a kicsi levelet, vigyétek el a Vörös királynak, mutassátok meg neki, mondjátok el, hogy hol van a lánya, itt lakik a huszonnégy fejű sárkánynál a hegyekben. Három napon belül térjete vissza. Ha három nap múlva nem találtok itt, akkor tudhatjátok, hogy meghaltam, megöltek. Ha itt leszek, akkor majd meglátjuk, hogy s mint lesz tovább.

Ezzel fogta magát a két fiú, a két bátyja, elbúcsúztak öccsüktől, elindultak. A gömböcőfiú ott maradt elrejtőzve a kilencedik szobában. Hát egyszer csak hazaérkezik a huszonnégy fejű. Kérdezi a szeretőjétől, a királylánytól:

– Készen van a vacsorám?

– Készen van.

Feltálla az asztalra. Megeszi, lefekszik. Reggel fogja magát, indul magának. A lány bemegy a gömböcőfiúhoz, kérdi:

dinján suné, ke te n' anél tuke čanga manušané, the mujsé manušané, he šeró the plémúnja the gojá, tú merés. De ... hanem te dikhés len numa. Ke bútter apal na maj darás lendar. Vo na kaméla te anél len. De tú, te ná mikés, hánem t' anél len.

Kidé dinjas o Del ke núma jékhar khér' ável o bíšteštáre šeréngro. Xále pengri vočóra, telé dine pen, e rakljí opré tuttjel djan pesro soibó. Phenel:

– Só in muri kedvešon gádži?

– Dík só dinjom sune thaj dík só dinjom sune! Ke t' anés mange njištje punré, njištje mujsé, šeró, plémúnja, gojá, te dikháv len.

– O Déla muri kedvešon gádži! ha me katár t' anáp tuke?

– Mé kidé dinjóm suné.

Núma jékhar kidé dinjas o gulo Dél ke anél lake pe mesélji:

– Ná muri kedvešon gádži! Dík kádé in pē j mesélji.

Dikhél; kana dikhjá len ē rakljí,

– Nó – phenel – muro kedvešon gádžó, akana na maj daráv.

– Nó muri gádži, me džáp te garuváv len.

– Mí' len kodé pē j mesélji ke garuvám me len tejsé.

– Mištó. Dake tú garuves len tejsé thē váresó avéla ke na džanē te garuvés len kidé the xeséljona, mé tro sēro čhináv les.

– Ná dará muro kedvešon gádžó ke mé garuváv len kidé ke n' arakhél len khádžino.

Olā iljá pes o bíštajštáre šeréngro the giljá peske.

Kana giljá peske, e rakljí kola gojá thaj kola šeró thej o punré, o mujsé, andré liginja len ko rakló. Akor odá phendja o rakló:

– Nó muri kedvešon piranjí, akana án jek hordóva panjí the thová man.

Thodjá les e raklji, he opré pharradja les, andré čhunja lesre gojá, lesro plamúnos, an léste, haj numa kētkaj sikādjas kola punré thaj kola mujsé, ka pengro thán čhune pen the té lesro šóro. Akor jékhar opré xukljas kado gembécis o rakló, haj jékhar déšeftá bēršéngro kērdjiljas. Akor xunjá pes e raklji (!), čuminjás la, odá phendja:

– Nó, muri kuč kedvešon gádži, dj' adjesára te džánés ke mé hóm tuke gádžó the tú an mange gádži.

Akor giljá andr' andr' ek sóba the opré gatindja pes, iljá peske kraitjika rízi pe peste, haj kórdos the xanró, gatindjá pes, iljá pes o raklo, udjarél pesre dóne phralen. Núm' avén lesre duj phrala. Pé kan' avén lesre duj phralá, níš na maj prindjanén les ke kón in. Odé phenen:

– Tú an amaro kedvešon phral?

– Mé om – phenel kide kaj. – Nó – phenel kide kaj – dj' adjesára eké te džánén ke mancá han te vitatkozinen, he an te vitatkozinas kicóm kaj te mudarás le trine bíštajštáre šerengrén kaj t' aštjig te džás amenge khére.

– No, mit tegyek? Mi a teendőm?
– Hallgass ide! Amikor hazaérkezik a férjed, mondd neki, hogy azt álmodtad, hogy ha nem hoz neked emberlábát meg emberkezet meg fejet meg tüdőt meg belet, meghalsz. De te csupán látni akarod őket. Mert azután már nem fogsz félni tőlük. Ő majd nem akar hozni, de te ne engedj, hanem igenis hozzon.
Úgy adta Isten, hogy hazaérkezik a huszonnégy fejű, elfogyaszják a vacsorájukat, lefeküsznek, s a lány felretten álmából.
– Mi történt, kedves feleségem? – kérdezi tőle.
– Nézd, mit álmodtam, s mit álmodtam! Azt, hogy hozz nekem valamiféle emberlábát, valamiféle kart, fejet, tüdőt, belet, hogy láthassam.
– Ó Istenem, kedves feleségem! Hát én meg honnét hozzak neked?
– Én ezt álmodtam.
Úgy adta a jó Isten, hogy egyszer csak lerakta elébe az asztalra:
– No, kedves feleségem! Nézd csak, itt van az asztalon.
Ránéz. Mikor megnézte:
– No, kedves férjem – mondja a lány –, most már nem félek.
– No, feleségem, megyek, eldugom valahová.
– Hagyd itt az asztalon, majd én holnap eldugom.
– Rendben van. Ha holnapra nem dugod el és közbejön valami, hogy nem tudod eldugni és elvesznek, levágom a fejedet.
– Ne félj, kedves férjem, úgy eldugom, hogy senki sem talál rá.
Ezzel fogta magát a huszonnégy fejű, és elment.
Amikor elment, a lány behordta a fiúnak azokat a beleket, azt a fejet, a két lábat, a két kart. Ekkor azt mondta a fiú:
– No, kedves szeretőm, most hozz egy hordó vizet, hogy megfürödjem.
A lány megfüröszttötte, aztán felhasította, belerakta a beleket, a tüdőt, és alig hogy megmutatta neki a két lábat meg a két kezet, azok maguktól a helyükre mentek. Ugyanúgy a fej is. Ekkor egyszeriben felpattant a gömböcfiú, és tüstént tizenhét eszendőssé változott. Fogta a lányt, megcsókolta, szólt:
– No, drága kedves feleségem, tudd meg, hogy mától fogva én vagyok a férjed, te vagy a feleségem.
Ekkor bement az egyik szobába, felkészült, királyi köntöst öltött magára, kardot és szablyát vett magához. Mikor felkészült, várta a két testvérét. Amikor a két bátyja megérkezett, nem ismertek rá, hogy ugyan ki lehet. Kérdezték:
– Te vagy a mi kedves öcsénk?
– Én vagyok – mondja nekik. – Nos, tudjátok meg, hogy mától fogva velem együtt kell viaskodnotok, és addig kell viaskodnunk, amíg meg nem öljük a három huszonnégy fejűt, és hazatérhetünk.

An koda trāba, nūma jékhar kala trín raklé lén pen the džán palé ka phurí ördögnje síle.

– Nó mure kedvéše phralá, džán andré the mangén salášis án kede retjí.

André džan o duj raklé th' odé phenen:

– Öreganjām, te kerés kiso mištó te dés amen kede retjí ínke jék salášis.

André džan kala trin raklé, he čhél len kā mesélji. Kana kā mesélji čhél len dikhél e ördögnje síla ke pe lengro šeró le gembecícko rakló írinas tístan somnakuné betüvéncia lesro náv pe lesre frúntja le šerésre. Ákor daranjá e phurí kana dikhjás le raklés. Odé phenel kurig o raklé:

– Nó, mure kedvéše raklé, xán tumari vočóra, ke me džáv e' buk' āri āš man.

Kana arí giljās e phurí, te našljás ka pesre trin raklé kaj te phenél lenge ke kadé 'n o rakló kástar darán von.

Odé phenel o gembecítjiko' rakló kurik pesre phralá:

– Nó mure kedvéše phrala! Hajár akáj! E phurí na gilj' āri āš peske, hanem giljá te phenél pesre raklénge ke amén kádé am le, the t'ávén the mudarén amen. Tú bāredéra! čú tut kō udár! Tu maškaruné, čú tut ka enjáto sóbako udár, the cirdén āri tumare kórdi, the udžarén.

Kāko rakló kókorro pala mesélji čhunja pes, xabó pibó pe mesélji, he iljá the andré čhindjá pesro kórdos am maškár la meseljákro.

Numa jékhar, avén o trín bištheštáre šerengre, the t' é phurí ördenge síle. André džan kala trín bištheštáre th' e phurí ördenge síle:

– Dél o Del lačhi ratjí, gémbecitjikone raklé!

– Ūdján te dživen an baxtáte thaj sastimáste, bále spúrkatone so án tumen!

–Ič kevér ič anas an tra dakri mehe sa e' kuttjí pipéri, akana hán lo p' āmāre themá the k' amari mesélji. Na daras amén kháđžinéstár nūma tútar. De níč tutár na. Nó, avén te xán te pién aménca, dáke hín tumen lačó okorótos.

Odé phenén o bištheštáre seréngro kurik pesre dúj phralá:

– Ná mure kúč kedvéša phrala! 'kaná te xás ha te piás, dží ka čeljuvas!

Míndjar porončinél o bištheštáre šeréngro kurik pesri dé:

– Mámo! Džá andr' an pincōe, hej án amnege trín hordóves mol, he trín gurunjá peke, he trín boa manró.

E phurí míndjar ānél lenge o trín boa manré, trín hordóves mól he trín guruá peke. Xudén pen te xán. Akor odé phenel o bištheštáre šeréngro kurik pesri de:

– Mámo! Me džā e' buka dží khére.

No, ez megvolt. A három fiú fogja magát, és visszatér az öreg ördögös szüléhez.

– No, kedves testvéreim, menjetek be, kérjétek szállást egy éjszakára!

Bemegy a két fiú, mondja:

– Öreganyám, légy szíves, adj nekünk megint szállást egy éjszakára!

Belép a három fiú, asztalhoz ülteti őket. Amikor asztalhoz ültette őket az ördögös szüle, észreveszi, hogy a gömböcőfiú felírta a nevét a homlokukra színarany betűkkel. Megrémült az öregasszony, amikor a fiút látta. Odaszólt a három fiúnak:

– No, kedves fiaim, fogyasszátok el a vacsorátokat, én egy kicsit kimegyek szükségre.

Amikor a vénasszony kiment, hogy elszaladjon a három fiához, jelezni nekik, hogy itt van az a legény, akitől tartanak, a gömböcőfiú szólt a testvéreinek:

– No, kedves testvéreim! Ide hallgassatok! A vénasszony nem szükségre ment ki, hanem elment jelezni a fiainak, hogy itt vagyunk, és jöjjenek megölni minket. Te nagyobbik bátyám! Állj az ajtó mellé! Te középső bátyám! Állj a kilencedik szobában az ajtó mellé! Húzzátok ki a kardotokat, és várakozzatok!

A fiú egymagában odaült az asztalhoz – az asztalon étel, ital volt –, fogta a kardját, belevágta az asztal közepébe.

Egyszer csak megérkezik a három huszonnégy fejű, velük az öreg ördögös szüle. Belép a három huszonnégy fejű meg az öreg ördögös szüle:

– Adjon Isten jó estét, gömböcőfiú!

– Szintúgy éljétek ti is szerencsében-egészségben, ti rusnya szörnyetegek, amik vagytok!

– Tegnap-tegnapelőtt még csak egy borsszem voltál az anyád méhében, s most itt vagy a mi országunkban, a mi asztalunk mellett. Mi senkitől sem félünk, egyedül tőled; de még tőled sem. No, gyerünk, egyél-igyál velünk, ha jó szándékkal vagytok.

Szól a két testvéreinek a huszonnégy fejű:

– No, drága kedves testvéreim! Együnk, igyunk, amíg jóllakunk!

Mindjárt megparancsolja anyjának a huszonnégy fejű:

– Anyám! Menj le a pincébe, hozz fel nekünk három hordó bort, három sült ökröt és három kemence kenyeret!

Az öregasszony mindjárt felhossa nekik a három kemence kenyeret, három hordó bort és három sült ökröt. Nekilátnak az evésnek. Ekkor így szól anyjához a huszonnégy fejű:

– Anyám! Egy kis időre hazanézek.

– Eredj, de ne ülj sokat!

– Dzǎ, de ná běš but!

Lél pes the džál peske. Kana džál kheré, hat káj džal kheré, ka kráitjikon ráklji. Ode phenel lake:

– Ná muri kuč kedvešon gádzǎ! Ázonál mánge t' anés anglé o punré th' o gojá th' o šeró le gembecésre.

Phenel: – Míndjár.

E rakljí darátar kërlas peske avér butji, numa kaj t' aštjíg te skapínél lésar te na mudarél la. Éb' o rakló, o gembecítjikon, njomozindjá les the kana vó andr' ás andro khér, te ó andr' as lo.

Odé phenel:

– Só kames lǎ?

D' ébe o bíštheštáre šeréngro kǐsi pálma dinjas la raklja, ke voj mindjar telé peljas th' ári muljas. Ákor o rakló giljás, opr' úštardja la, he phenel:

– Só rosares? Sóstar limadjan la?

Odé phenel: – Sár te na? Mánge 'n gadží, the mé porončináv lake.

– Ná in tuke gadži hanem máng' avela gadži!

Akor ilé pen he xuné pen ka eg mǎripo othé o duj džene. Kana čhindjá le, le raklés ek pálma, andré giljás džín ko bóges andre phú. Ar' únklel othar o raklo thaj xudél les, le bíštheštére šeréngres, he kana jékhar čhindjá les, dží ko maškár andré giljas andre phú. Ari tuttjel o bíštheštare šerengro the té o čhinel le raklés džín ko maškár andre phu. Arí tuttjel o gembécis, thaj xunjá le bíštheštáre šerengrés. Kana čhindjá les jékhar an djómra la phákre, dake na xunjás le dóne káne- le baléndar, andré giljás andre djómra la phákre. Akor ári címjá pesro kórdos he sé ttelé čhingerdjǎ lesre šeré.

Akor iljá la rakljá the pal' ávilja lá ko pesre duj phralá othé ko bíštheštáre šeréngre ka udžármas les. Ápo xuné pen othé pengre kordonénca, xuné pen ka jeg mǎribó, mǎrdé pen, kicóm mǎrdé pen, légalab ek časos. Numa jékhar gatindé le marimá, ha akór kala trín raklé xuné pen haj takartind' ári dj' andro kola sóbe s' odo but rát, odo but más, odo but hájtos (?) he phiradé len ári. Odé phenel o gembecítjikon raklo kurik pesre phrala:

– Ná mure kuč kedveše phrala! Dj' adjesára so mé phenap tumenge numa odé te keren.

– Sár te na, muro kuč kedvešon phral.

– Tumé te takartinén kadathar ári, so in andre le sóbi, lídžan arí, he kerén tumen butjí arí andro ištalóvos aká okój, ke mé – phenel kide kaj – čháv rendbé e trába.

Numa jékhar lél pes o gembecítjikon raklo th' opré bešel an kóčija pesra gadžǎ, he džál pórdal. Ká risen? andre kola trín koštéja. Míndjar kako gembecítjikon rakló eketane ljimal o trin koštéja he kerel dj' an léndre trin korónis. Čhél l' an pesri žébe

Fogja magát, indul magának. Amikor hazaér, hová megy otthon, a királykisasszonyhoz. Szól neki:

– No, drága kedves feleségem! Azonnal hozd elő a gömböc lábát, belét, fejét!

– Mindjárt – mondja a lány. Ijedtében valami más teendőt talált magának, hogy megmeneküljön előle, hogy ne ölje meg. De közben a gömböcfiú is a sárkány nyomában volt, és amikor az hazaért, ő is ott volt a házban. Rászólt:

– Mit akarsz tőle?

De ekkorára a huszonnégy fejű már akkora pofont kent le a lánynak, hogy rögtön összeesett és eszméletét veszítette. A fiú odalépett, feltámogatta, szólt:

– Miért mérgeledsz? Miért ütötted meg?

– Miért ne? Az én feleségem, én parancsolok neki.

– Nem a te feleséged, hanem az én feleségem lesz.

Fogták magukat, viadalra keltek. Amikor pofonvágta a fiút, térdig süllyedt a földbe. Kiugrik a fiú, megragadja a huszonnégy fejűt, s amikor földhöz vágta, derékig süllyedt a földbe. Kiugrik a huszonnégy fejű, ő is derékig vágja a fiút a földbe. Kiugrik a gömböc, megragadja a huszonnégy fejűt. Úgy bevágta a föld gyomrába, hogy ha nem tartotta volna vissza a két fülénél meg a hajánál fogva, lesüllyedt volna a föld mélyébe. Ekkor kirántotta kardját, és levágta az összes fejét.

Most maga mellé vette a lányt, és visszatért vele a két bátyjához, akik a huszonnégy fejűeknél vártak rá. Ekkor kardot rántottak, viadalra keltek, viaskodtak, sokáig viaskodtak, legalább egy óráig. Amikor aztán végeztek a viadallal, nekiláttak, a három fiú kitakarította a szobából azt a sok vért, azt a sok húst, azt a sok hájat, kihordták a házból. Akkor a gömböcfiú így szólt a testvéreihez:

– No, drága kedves testvéreim! Mától fogva ti csak azt csináljátok, amit én mondok nektek.

– Hogyne, drága kedves testvérünk.

– Takarítsatok ki innét mindent, ami a szobákban van, hordjatok ki mindent a házból, és találjatok magatoknak valami munkát az istállóban itt-ott, mert én itt rendbe teszem a dolgokat.

Fogja magát a gömböcfiú, kocsira ül a feleségével együtt, útra kel. Hová mennek? Ahhoz a három kastélyhoz. A gömböcfiú mindjárt összecsapja a három kastélyt, három koronát csinál belőlük. Zsebre teszi, visszatér. Amikor visszaérkeznek, a másik két lány, a középső meg a legkisebbik sárkány felesége, elébe megy a gömböcfiúnak, kérdezik:

– Hol van a férjünk?

– Gyertek, majd megmutatom, hol van.

Bemennek egy szobába. Kihúzza a kardját, és mindkettőjüket

th' ávél pālé. Kana pāl' avén, míndjar kakala dúj rakljá, le maška-
runésri the le cinederésri šarkanjésre gadzá, avén ko gembecítji-
kon rakló, he phenen:

– Káj in amare gadže?

Phenel kide kaj:

– Á' maj te sikaváp tumenge kaj in.

André džan and' ek sóba, akor arí cirdel pesro kórdos, he lé
donén dj' andro tetéos o šerésro dži ko punré opre pharradja len.
André londjardja len th' andré čhunja la andr' ek káda, he trín
djés othé mikja len. Pal trín djés arí unkadja len, he míndjar pe
thanéste thodjá len, ekhitané čhunja len, hej numa jék gíndindjás,
o duj rakljá palé kěrdjile. Só as le dje šúkar, akana dúvar máj
šúkar thaj máj mundri hás le pesar ás le anglé kede.

Nó te xalé te pilé. Numa jékhar odé phenel o gembecítjikon
rakló kurik pesre duj phralá:

– Nó mure kuč kedveše phrala! Dj' adjesére ké te džánén te
hín tumen gádža. Dáp tumen dóne gádža.

Odé phenel kurik pesri gadži, kurig e cinéder:

– Ná muri kedvéšon gadži, kěr xabó the čhú pe mesélji. Čhú
pe mesélji trin čaré, trin rojá, trin kesüles the trin čhurjá. He
manró.

E rakljí kerdja xabó, čhunja pe mesélji. Kana gát' as o xabó,
čhúne šó skemína. Ákor phenél o gembecítjikon rakló:

– N' áven andré the bešén tele ka mesélji.

Telé bešlé, t' akor odá phenel la maškarunja rakljáke, le
bišteštare šerengrésre gadžáke:

– André džas, haj púč ke savó 'n o barede' rakló? odó i muro
gadzó.

André džal, the pučél les:

– Savó 'n o barede' rakló?

Odé phenel: – Mé om.

– Ná me tuke hom gadži.

Te telé bešel paša léste. André džal o keve' raklji, té koda
andre ajalínél pes, le maškarunéske. Té kode tele bešel paša
léste. Ákor o gembecítjikon rakló lel pesra gadzá, the olí trin
phralá telé bešen pengre trine gadžánca, he xán ka mesélji.

Kana xalé, odé phenel o gembecítjikon raklo kurik pesre
phrala:

–Nó mure kedveše phrala! Akaná džás amenge kheré, k' o
tátas th' e máma udžarél amen.

Míndjar opr' úštjile katha mesélji, he ikitané ljimadé kode
avljín, kěrdjilja ek koróna, o gembecítjikon rakló té kod' an pesri
žébe čhunja la. Kana gáta hás, míndjar an trin kóčijes bešle, he
kurik kheré pornjinde. Numa jékhar kheré risen. Kána kheré
risen kakala trín raklé, dikhél lengro dát the lengri dē, k' áven

kettéhasítja a fejük tetejétől a talpukig. Beszózza őket, berakja egy kádba, három napig ott hagyja. Három nap múlva kivieszi őket, rögtön megmossa, összerakja őket, és csak gondol egyet, s a két lány helyrejön. Ha szépek voltak azelőtt, most kétszer olyan szépek és szemrevalóbbak lettek, mint azelőtt voltak.

No, ettek-ittak. Egyszer csak azt mondja a gömböcfiú a két bátyjának:

– No, drága kedves testvéreim! Tudjátok meg, hogy mátló fogva van feleségetek. Két feleséget szereztem nektek.

Odaszól a saját feleségének, a legkisebbiknek:

– No, kedves feleségem, készíts ételt, tedd az asztalra. Rakj az asztalra három tálat, három kanalat, három készület ételt, és három kést. Meg kenyeret.

A lány elkészítette az ételt, megterítette az asztalt. Amikor az étel elkészült, hat széket tettek oda. Azt mondja most a gömböcfiú:

– No, gyertek be, üljete az asztalhoz.

Leültek. Ekkor szólt a középső lánynak, a huszonnégy fejjű feleségének:

– Eredj be, és kérdezd meg, hogy melyik az idősebbik fiú? Ő lesz a férjed.

Bemegy, megkérdi:

– Melyikötök az idősebbik fiú?

Az mondja: – Én vagyok.

– Na, én vagyok a feleséged.

Leül mellé. Bemegy a másik lány, ő is ajánlja magát a középső fiúnak, ő is leül a mellé. Ekkor a gömböcfiú is maga mellé veszi a feleségét, és a három testvér helyet foglal a három feleségével az asztalnál, és esznek. Amikor végeztek az evéssel, a gömböcfiú szól a testvéreinek:

– No, kedves testvéreim, most induljunk haza, mert apánk meg anyánk vár ránk.

Mindjárt felpattantak az asztal mellől, azt a palotát is egybecsapták, egy korona lett belőle, a gömböcfiú azt is zsebrerakta. Amikor ezzel elkészültek, mindjárt felültek három kocsira, elindultak hazafelé. Egyszer aztán hazaérkeztek. Amikor hazaérkezett a három fiú, apjuk meg anyjuk csak azt látta, hogy jön három kocsi, a három kocsin három király meg három királyné ül. Behajtanak az udvarra. Amikor behajtanak, rögtön kiszalad az öregember meg az öregasszony, ráismernek két fiukra, a legidősebbikre meg a középsőre, meg a két menyükre. Összecsókolják őket, bevezetik a házba. De a legkisebbiket nem ismerték fel, hogy az is az ő fiuk. Kérdezik:

– Ez meg kicsoda, drága kedves fiaim?

– A legkisebbik testvérünk, a gömböc.

trin kóčijes. He an trin kóčijes has trin králj' the trin králjises. André džan andr' udvára. Kan' andré džan, mindjar arí našel o phuró th' e phurí, he prindžānen pesre done rāklén, le barederés the le maškarunés. He té pesre done bórjan. Čumidé len, andré lidžan len. Ěbe le cinederés na kamén te prindžānen les āndré, ke llngé in rāklo. Odé phenel:

– Kón in kado, muro kuč kedvéšo– dúj raklé?

– Káda 'n amaro cineder phrál – phen' – o gémbecis.

– Nā letezinel. Džānén mištó ke tumaro phrál jek cino gembécis as. Nās les punré, nās les mujsé, nās les šēró.

– O Déla táta the máma! Amaro phrál in!

No mindjar lengri dē kerel vočóra, čhínel telé jekha bare papinja, he arí tálolinel an trin čaré. Le barederéske čhél an čaró, le maškaruneske pále, lé cinederéske pále čél, de maj cárta. Pesár ke vó idegénjon. Nó, an kedé e' buka o rakló rušljás. Fándja (?) leske džungalés ke leske maj cárta čhunjas sár okol' āvrengé. Odé phenel kurik pesro phrál, kurig o baredér o gembecítjiko' rakló:

– Nó retjéke tri gádži kere' vóčora!

Kére' vóčora lesri gadži. Kana gát' as e vočóra, arí talazinél, čel vój héj othé mindjar léske čhel maj bút ke vo ás o šero maškar lénde. Léngri dé rušljás the léngro dát pe kéde.

Nó kan' ás útojara, odé phenel lesro rakló kurik pesre phralá:

– 'Jár akáj! Dé kako cino ljil ko tátas the ka máma, he pén kidé, odé porončindjás o králjis, kaj te xanjarél the unkén arí dj' ando khér. Mindjar o králjis kāmél te dél lāngé lengro khér the kerél leng' āver, névo.

Xuné pen o phuré ka jeg roibó, ke von ná ke von ná, sár te phaból lengro buka kher. Ná' só te kérel, ar' únkile o sévorré, the o gembecítjiko' rakló lāngé dinjas ódo kher, lé phurengro. Phabíljas o khér.

Pále kodále phenel lenge: – Ná, táta the mámo! Akaná o králjis kérel tumenge eg avér ávljin.

Akor ar' ilja pesri koróna, la phúrja ördöngé silékri, opré čhudinjá la, he pesar ás am múnci od' avljín, kidé kerdjiljá palé pé le phurésro thán.

– Nó tata the mámo! Kado tumáro in, – odé phenel kide kaj.

Mindjar pe thanéste andré džan andre kode bar' avljín, telé phuvadinen pen, telé hejeztetinen pen, he mindjar odé phenel o gembecítjiko' rakló kurik pesri gadži:

– Ná muri kedvéšon gadži, t' anés panji he te čhinés telé more duj čangá the more duj mujsé, the muro šēró, pesar hómas gembécis.

Mindjar lesri gadži kidé kerdjas, telé čhindja lesre duj čangá, lesre duj mujsé, lesro šēró. He kāna dikhjá lesro dát the lesri dē,

– Nem létezik. Jól tudjátok, hogy az öcsétek egy kis gömböc volt. Nem volt lába, nem volt keze, nem volt feje.

– Ó Istenem, apánk, anyánk! Ő az öcsénk!

No, anyjuk rögtön vacsorát készít, levág egy nagy ludat, kitálalja három tányérra. Tesz a legnagyobbiknak a tányérjára, tesz a középsőnek is, tesz a legkisebbiknek is, de neki kevesebbet. Merthogy ő idegen. No, a fiú kicsit megharagudott. Rosszul esett neki, hogy neki kevesebbet tesz, mint a másik kettőnek. Szól a nagyobbik bátyjának a gömböcfiú:

– No, holnap este a te feleséged főz vacsorát!

Megfőzi a vacsorát a felesége. Mikor a vacsora elkészült, feltálalja, tesz mindenkinek, de neki tesz legtöbbet, mert ő volt a fő hármójuk között. Emiatt megharagudott az anyjuk meg az apjuk.

No, amikor végeztek, azt mondja a gömböcfiú a két bátyjának:

– Ide hallgassatok! Adjátok át ezt a kis levelet apánknak meg anyánknak, és mondjátok nekik, hogy a király megparancsolta, hogy szedelőzködjenek össze, és hagyják el a házat, mert a király le akarja égetni a házukat, és újat akar építeni nekik helyette.

Sírva fakadt a két öreg, hogy ők nem, és ők nem, miért égjen le a kicsi házuk. De nem volt mit tenni, kiköltöztek mindnyájan, és a gömböcfiú felgyújtotta az öregek házát. A ház leégett. Ekkor aztán így szólt hozzájuk:

– No, apám, anyám! Most a király másik palotát épített nektek.

Ezzel elövette a koronáját, az öreg ördögös szülétől valót, felhajtotta, és ahogy ott a hegyen állt a palota, ugyanúgy visszaváltozott az öreg ház helyén.

– No, apám, anyám! Ez a tiétek.

Abban a helyben beköltöznek a nagy palotába, letanyáznak, elhelyezkednek. Azt mondja ekkor a gömböcfiú a feleségének:

– Na, kedves feleségem, hozz vizet, és vágd le a két lábamat, a két kezemet, meg a fejemet, hogy olyan legyek, mint amikor gömböc voltam.

A felesége rögtön úgy is tett, levágta a két lábát, a két kezét, a fejét. Amikor apja meg anyja így látta, akkor ismertek rá, hogy tényleg ő a legkisebbik fiúk. Ekkor aztán sírva fakadtak, hogy most mi lesz, hogyan lesz megint lába, karja, meg keze. Ekkor a felesége visszarakta helyére a lábát, a karját, a fejét, és a fiú helyrejött.

– No, apám, anyám, most már rám ismertek, hogy én vagyok a legkisebbik fiatok, a gömböc?

– Jaj, drága kedves fiam! Ezután minden úgy lesz, ahogy te akarod.

Apjuknak meg anyjuknak volt egy kis telke a falu végén, azt mindjárt felosztották a három fiú között. Mindhárom fiú felhaji-

akór prindžandé les ke tēlneg vó in lengro cinodé' raklo. Akor xuné pen ka jeg rojibó, k' akana só avéla, ke sár maj avéna les punré the čangá the mujsé. Akor lesri gadži páne palé čhunja lesre čangá lesre mujsé lesro šēró, hej palé kerdjiljá ó raklo.

– Nó tāta the mám', akának prindjanés man ke me óm trō cinede' rakló, o gembécis?

– Jáj muro kuč kedvéšon rakló! N' ákána so tú kerés odé in.

Míndjar lengro dát the lengri dé, andr' āgór le gavésro hás les jek cino kotor thán, míndjar opr' ūladjá les pesre trine raklénge. O trin raklé opré čhune pengre trin korónis, kērdjilé len trin kóštéa. Kala trin koštéa pas' ékfarate as le. He míndjar o trin raklé kērdé ek baro bijáw, colaxardé pen, he te na mulé, ez máig dživén.

totta a maga koronáját, három kastély lett belőlük. A három kastély egymás mellett állt. Tüstént nagy lakodalmat csapott a három fiú, megesküdtek, és ha meg nem haltak, máig is élnek.

Jekhar ás pes so niči na phendjás pes. Jekhar ás pes jek čorri phuri romnjí. Pe lakro ternjibé pe pe lakre ternji– (!) n' ás la núma jeg rakljí. E rakljí kisi šukár has kaj po svúnton kham šé kikhjan de pe láte dje múndron the dje šukár našti te dikhján. Destúl as, k' e čorri džuljí, lakri dê, dž' abía dživélas p' eg djés po kover, džálas andro gáv, maj katélas, maj džálas le kartjénca, maj phirélas akaj okój kaj te aštjík te serzinél peske kicóm kaj t' astík te dživél p' eg djés po kover. Lakri rakljí, hás li dešoxtó boršengri. De kisi khandinjí has, k' andro khér na kërlas khájči, o gunjó zí boginde, lakre vási čhudiné tela mesélji, lakro pátos opré 'sarde andro khér, váj dje lakro djés (?). Kana džálas peske kherál lakri dê, avénas láte o čhavé, somsedbol, dj' andro gáv, khéllas pes lenca, čumidélas pes lenca, ég bari kúrva has lakri rakljí.

Numa jékhar lakri dê kher' ável, barí šilaljí, paximén, kešén; niči lámpa nas labardji, sár uštjiljás kidé rakhjas.

– O Déla muri kedvešon cini che! Só kěrdjan, kaj tu sásto djés na šuladján ari andro khér, na thodján o vási, na kěrdján khájči, na lačhardján khájči? Apa tú, muri gulji ché, sár gĕndinés ke dživá t' ámen an kede lúme?

Nó, xuné pen othé the diné pen vón; hé lakri dê atkozindjá la:

– Dél o svúnton Dél muri kedvešon rakljí le bengéskri t' avés an kede retjí dake tú ná gĕndinés ke kámpel te kerés te tu vâresó an kado khér!

Akor kidé as e trába ke kana atkozindjá la lakri dé, o átkos la dádro te xunjá pes. Na, telindjá, na, mulindjá, kana ás ko dešudúj retjí, té avilja o beng the la rakljá liginjá la. Káj liginjá la, andr' ek baro vėš, ándro sómnakuno vės, an ek baró kesíkla. No destúl ke lakri dê se runjás, se bušulindjá pes pala late:

– Káj avela muri raklji?

Pháro pelja la phurjáke pėrse ke vój čhudinjá la, čhudinjá pesro múj, arí dinja kode dúma, he té andré tejesitiséljas ka iljá o béng the liginjá la. Kidé, an kede vréme, zóren bušulindjá pes pala le rakljí, he sé runjás, sé gĕndinlas. Telindjá jek čhón, telindjá dúj, dikhjá k' ebe n' avél, khátjindár n' ajarel khájči pala late, o beng liginjá la, lá raklja.

Hát, andro gáv somsedítjikon bešélas ek čorro róm, té koles as les pe lesre phuribé pe lesre ternjibé jek čáo; dešoxto boršéngro kisi forman. Destúl ad, ke numa jékhar, kado čáo, ná delas o gulo Del te kerel khájči. Baro khandinó, baro tekergévon, khájčesro mánuš. Ánd' ek djés, lesro dát the lesri dé dine pen le:

Világ bölcse

Egyszer volt, ha nem lett volna, nem is mondták volna. Egyszer volt egy szegény öreg asszony. Se fiatal korára, se vénségére nem született több gyermeke, csak egy lánya. A lány olyan szép volt, hogy a szent Napra lehetett nézni, de reá nem, olyan szép, olyan szemrevaló volt. Elég az hozzá, hogy anyja, a szegény asszony, alig élt egyik napról a másikra. Bejárt a faluba, hol fonní, hol kártyát vetni, hol ide-oda ment, hogy tudjon szerezni magának annyit, hogy egyik napról a másikra eléldégéljen. A lánya tizen-nyolc éves volt. De olyan gyalázatos volt, hogy nem dolgozott semmit a házban. A szemét a térdéig ért, az edényeket az asztal alá dobta, az ágya egész nap vetetlenül volt a házban. Amikor anyja elment hazulról, jöttek hozzá a legények a szomszédból, a faluból, táncolt velük, csókolózott velük, nagy kurva volt a lánya.

Egyszer hazaér az anyja, későn, szörnyen átfázva, megfagyva; lámpa sincs meggyújtva, mindent úgy talált, mint amikor felkelt.

– Ó Istenem, kedves kislányom! Mit csináltál? Egész nap nem separtél a házban, nem mostad el az edényt, nem csináltál semmit, nem raktál rendbe semmit! Kedves lányom, mit gondolsz, hogyan élünk ezen a világon?

No, így osztozkodtak, de az anyja megátkozta:

– Adja az Isten, kedves lányom, hogy még ma éjjel vigyen el az ördög, ha nem gondolod, hogy neked is tenned kellene valamit ebben a házban!

Akkoriban olyan világ volt, hogy ha valakit az anyja megátkozott, az anya átka megfogant. No, telt-múlt az idő, éjjel tizenkét órakor csakugyan jött az ördög, és elvitte a lányt. Hová vitte, egy nagy erdőbe, az arany erdőbe, egy nagy kősziklára. Anyja egyre sírt, egyre búsult utána:

– Vajon hová lett a lányom?

Persze hogy megbánta az öregasszony, hogy ő vetette el, hogy eljárt a szája, kiejtette azt a szót, és beteljesedett, az ördög fogta, elvitte. Folyton bánkódott a lánya miatt, egyre sírt, kesergett. Eltelt egy hónap, eltelt kettő, látta, hogy már nem fog visszatérni. Sehonnét sem hallott hírt róla, mert az ördög elvitte a lányát.

A szomszéd faluban élt egy szegény cigány, annak sem volt se fiatal korára, se vénségére több gyermeke, csak egy fia; olyan tizennyolc éves formán. Elég az hozzá, hogy az a fiú az istennek se dolgozott semmit. Gyalázatos nagy tekergő, semmirekellő ember volt.

Egy napon aztán apja meg anyja nekitámadt:

– O Déla muro čavo tu na kamés te keres khájči; niš te čines jek káš, niš t' ānes jek káš, nis khájči pe lúme le Delésro. Sár gūndinés ke amén šé kerás vāresó, sár te bararás tut opré the sár gūndinés tu ke dživée kede lúme?

O čavó rušljás pe kedé th' iljá pesro tovér he giljás; ándro vėš. Ándro vėš othé sar giljá, t' ānel té vo eg res kaštá ka pesro dát; kole sandikoa gilja. Numa jékhar, andré risel an kodo baro vėš. Vó othé, o čao, gūndimén, sár rakhel peske buka šuke kaštá. Té ka kako ka žal, té ka koko, mā na del o Del te rakhel peske 'k káš pala pesró– \ sar les tecindjá les. Kidé dinja o Dél ke kicóm gilja ke jékhar xesélja andro vėš. Délas te avel āri, the na maj délas o Del te m' āvel ari dj' andre kodo vėš. He kicóm gilja dži kaj xesélja te reťjilja andro vėš. Andro dújto djes tosárra, kan' opr' ušťjiljás, dž' andro vėš pornjindjá, andré dinjas an kodo sómnakuno vėš, kaj hás e rómanji čé; liginjá la o bėng andre kodo vėš. Kodo vėš kiso šukár as, sómnākune pajtrá, somnākunji čhár, sómnākune āgi, sómnākune kaštá, séorre kola, sé somnakune barrá; kiso šukár as káj o svúnton Dél te feri. Numa jékhar o čao, t' óthe čudel pesre jakhá, t' ókoj, te dikhél jek káš, t' aštíg te lidžál kheré ka pesro dát, te sikável pesre dadéske ke vó kicóm giljás dži ka somnakuné kaštá t' anél leske. Destúl ke numa jékhar rakhél jek káš, šukó, p' ek kesíkla. Pe kkesíkla, kána dikhél, hat só 'the dikhél v' óthe, dikhél la rómanja čhá tístān nandjí, sar kėrdjá la lakri dē. Ebe t' é rakljí somnākunjí has, lakre bala djí ka lakre šarkis telé, arí bride (?), othé bešélas. Kana dikhjá o čhao, xúnja te dél lā dúma. Pučél la romanés, ná del duma; úngrika lahritjiká sékkon félos čib, ná felelinjel. Jékhar telé vetkezinel o čhao pala peste he opré masinel po káš. Kana máj máj te xudél la, ákor e– \ pe čé (?) pala kodo káš k' okój káš xuttjel. Hat kicóm xutjiljá, kicóm māsindé, kicóm kėrdé ke na dinjá o gulo Dél te xudél la, dži kaj mizméri. Numa jékhar telé kerekedinén pal' o kaštá the pe kesíkla xudén te našén; pe kesíkla kerekén. Numa jékhar kidé dinja o gulo Dél ke jékhar e rakljí ná ilja esre th' o čao xunjá la baléandar. Pe pėsro vás opré tekerindjá lakre bala, ha búter na maj skapindjá dj' an lesro vas. Dúmazinél la, ná kamél te dumazinél nisár perse e rakljí dje kicom čhoná. Vój ébe, e rakljí, ebé té bristindjá te maj dumazinél dúmes romanés vaj varesar, voj kidé siťjiljás hěj múton (?). Numa jékhar xudel la o romano čumidél la, khelél pes la ke zóren šukar as e čhe. He sar khelél pes lá the čumidél pes, núm āvel o šarkánjis le bištheštáre šerėngro pala kalji lúme, he jékhar xunjá la, he ar' iljá la djan lesro vás, he liginjá la pe kalji lúme. O balá la rakljákre pe lesro vás ačhiljas. O čao kana dikhjás té kede, tístān bārundjás ke sár džangljá te lidžál la o šarkánji djan lesro vás. Nó, pala lėnde dikhjás, odé phenel o čao:

– Ó Istenem, fiam, te nem akarsz semmit dolgozni. Nem aprítasz fel egy darab fát, nem hoznál tüzelőt, az égvilágon semmit sem csinálsz. Hogy gondolod, hogy így valamire menjünk, téged felneveljünk; hogy gondolod, hogy így élhetsz a világon?

A fiú megmérgeződött, fogta a fejszáját, és indult az erdőbe. Azzal a szándékkal indult az erdőbe, hogy ő is hoz egy rész fát az apjának. Egyszer csak abba a nagy erdőbe téved. Ahogy azon töpreng, hol talál magának egy kis száraz fát, megy erre, megy arra, de ne adj Isten hogy találna kedvére való fát. Úgy adta Isten, hogy addig ment, amíg eltévedt az erdőben. Ki akart jutni belőle, de ne adj Isten, hogy ki tudott volna jutni abból az erdőből. Addig ment, bolyongott, hogy ráesteledett az erdőben. Másnap reggel, mikor felébredt, tovább ment az erdőben, és betévedt abba az arany erdőbe, amelyikben a cigánylány volt, ahová az ördög vitte. Az az erdő olyan szép volt, aranyból voltak a levelek, aranyból volt a fű, aranyból voltak az ágak, aranyból voltak a fák, arany volt minden, még a kövek is; olyan szép volt, hogy a szent Isten őrizzen. A legény forgatja a szemét hol erre, hol arra, hogy találjon egy fát, amelyet kivágjon és hazavigye az apjának, hogy megmutassa az apjának, hogy ő addig ment, amíg arany fát tudott hozni neki. Elég az hozzá, hogy egyszer megpillant egy száraz fát egy kősziklán. Amikor odanéz a kősziklára, mit lát, ott látja a cigánylányt tiszta meztelenül, ahogy az anyja a világra hozta. A lány is tiszta arany volt. A haja a sarkáig ért, ki volt bontva. Ott üldögélt. Amikor a legény meglátta, megszólította. Kérdezi cigányul, nem válaszol. Kérdezi magyarul, oláhul, mindenféle nyelven, nem felel. Végül a legény levetkezik és felmászik a fára. Mikor már majdnem megfőgja, akkor a lány átugrik a fáról egy másik fára. Annyit ugrált, annyit mászott utána, annyit kergetőztek, hogy ne adj Isten hogy meg tudta volna fogni, egészen délig. Egyszer csak lekerülnek a fákról és futásnak erednek körben a kőszikla körül. Egyszer aztán úgy adta a jó Isten, hogy a lány nem vette észre, hogy a legény elkapta a haját. A kezére tekerte a haját, és akkor már nem tudott kimenekülni a keze közül. Szól hozzá, de a lány sehogyan sem akar megszólalni. Persze, olyan sok hónap elmúltával még beszélni is elfelejtett, akár cigányul, akár bárhogy; némasághoz szokott. Végül aztán fogja a cigánylegény, megcsókolja, játszik vele, mert a lány erősen szép volt. Miközben játszik vele, csókolgatja, jön a fekete világból a huszonnégy fejű sárkány, megragadja a lányt, kirántja a kezéből, magával viszi a fekete világba. A lány haja a legény kezében marad. A legény csak nézett, szinte kővé vált, hogyan tudta a sárkány elragadni a keze közül. Nézett utánuk, és így szólt:

– No, drága kedves feleségem, feleségem kellett volna legyél, de feleségem leszel, mert én addig megyek, amíg rád találok.

– Nó, muri kúč kedvéšon gadži, gadži anas t' avés mange de gadž' ávea mange, he me kicóm džav dži ka jékha xudáv tut.

Nó pe lengri úrma iljá pes o čao le toverê, he sê giljá, arí gilja djan kodo vész, andré dinja an fóri, andré dinja andre gavá, džan gavá an pustinja thaná, andre bare rengetege vešá he vó giljás, búter khére ka pesro dát na maj giljás hanem sé giljá pala rakljí, té rosárel la. Útojjará, andré del andr' ek bari múntja, andr' ek bári ljén. Hat andre kode ljén sar andré giljá, hajarél othé ke sé jajgatinél othe varekón, he sé mangél vazdibó. Jékhar o čao só gündinel?

– So dél o Dél me othé džav. Lé toverê sé čhingerav les dak' avéla váreso.

Ná o čhavo lél pes the iljá pes kurážis th' othé giljás. Kan' othé risljas, s' óthe dikhél, andre ljén sar giljá te piél ek vódon kéčke, jek bari kesíkla pe láte peljas, he vój othé vergödínlas t' unkel arí the na délas o Dél t' unkel arí. E kéčke, vój sé jajgatinlas the délas čhingár kaj t' avél te vazdel la varekon. Kana dikhjá o čhao kede trába, míndjar pe thanéste o čhao iljá, the kicóm nakazindjá pes, dži ka kodo bár pa láte telé dinjá les, he skapindjá la kéčke. Akor e kéčke dúma dinjas:

– Šúkar kösönjináv, čhavé, ke kěrdján kado vazdjibó the kado njistjibó. Áš njistjimáske njistjibó džal. Dé – phenel kide kaj – te phenés mange, ká an pornjimen ke kadé, án kala thaná na phirél nič e čirikljí mósri ápe manúš pomuntján.

Akor odé phenel:

– Díg me káj pornjindjóm, káj džav, the šê te vazdes pe mande, ke zóren někěžimén om.

– Mé – phenel – šê te vazdáv pe túte, lidžáp tut ka muro stepúnos, hê muro stepúnos dake na sikávla tuke na phénla tuke, te na vazdéla pe tute, ap' an lúme khádžinó ná vazdel pe tute.

Odé phenel:

– Béš opré pe muro dumó the maj te lidžáp tut.

Lél les e kéčke the lidžál les, hăt po tetévos la muntjá kro ándr' ek barí kesíkla othé as jek borlúngos kěrho, h' an kodo borlúngos othé hás jek phuró manúš, kiso phuró as lo, kaj ebe niči na džanlás kicome boršéngro, míljes boršéngro še taj as kodo manúš. Dé lesri bárba dži telé pe phúv in, sé la šulálas e phú la; lesre džénes le jákhéngre pãne dži tele pe phú, lé rudonénca kámpelas te vazdén opre lesre džénes kaj te dikhél. André giljas o čhao kodé:

– Dél o Del lačo djés, phuré manúša!

– Údjan te dživés pattjivalé manúša! Na dikháp tut kón han, pãla tro múj the pãla tri dúma gündináv ke manúš pomuntjánon an.

Akor phenel:

Elindult a nyomukon a legény a fejszével, s mind ment, kijutott abból az erdőből, eljutott városokba, eljutott falvakba, a falvakból lakatlan vidékekre, rengeteg nagy erdőbe, s egyre csak ment. Nem tért haza többé az apjához, csak ment a lány után, hogy megkeresse. Utoljára egy nagy hegyhez, egy nagy folyóhoz érkezett. Hát ahogy odaér a folyóhoz, hallja, hogy egyre jajgat valaki, segítséget kér.

– Akármit ad Isten, én odamegyek – gondolja a legény. – Ha valami adódik, a fejszémmel le tudom ütni.

No, fogja magát a legény, összeszedi a bátorságát, odamegy. Amint odaér, mit lát, amikor egy vadkecske a folyóra ment inni, ráesett egy nagy kőszikla, s ott vergődött, hogy kiszabaduljon, de ne adj Isten hogy ki tudott volna szabadulni. A kecske egyre jajgatott, kiabált, hogy jöjjön segítségére valaki. Mikor a legény látta, hogy mi a baj, abban a helyben fogta magát, s addig erőlködött, amíg legördítette róla a sziklát, és megszabadította kecskét. Ekkor a kecske megszólalt:

– Köszönöm szépen, legény, hogy megsegítettél, ilyen jót tettél velem. Jótettért jótett jár. De mondd meg nekem, hogy kerültél ide, mert errefelé még csicsergő madár sem jár, nemhogy halandó ember.

Elmondja neki:

– Nézd, innét s innét jövök, ide s ide megyek. Talán tudsz segíteni rajtam, mert nagy nyomorúságban vagyok.

– Segíthetek rajtad – mondja. – Elviszlek a gazdámhoz, s ha a gazdám nem tud útba igazítani, nem tud tanácsot adni, nem tud segíteni rajtad, akkor senki a világon nem segíthet. Ül fel a hátamra, majd én viszlek.

Hátára veszi a kecske, viszi. Hát a hegy tetején egy nagy kősziklába barlang volt vájva, a barlangban egy öreg ember lakott. Olyan öreg volt, hogy már azt sem tudta, hány éves; talán ezer éves is volt az az ember. A szakálla a földig ért, a földet seperte. A szempillái is a földig értek, rúddal kellett felemelni a szempilláit, hogy lásson. A legény belépett hozzá:

– Adjon Isten jó napot, öreg ember!

– Szintúgy te is élj, jóra való ember. Nem látlak, ki vagy, de a beszédedről, a szavadról úgy gondolom, hogy földi ember vagy. Légy szíves, fogd azt a rudat, emeld fel a szempillámat, hogy lássam, kiféle vagy.

A legény felemeli a szempilláit, hogy lásson.

– Légy szerencsés és élj sokáig, cigánylegény. Ül le minálunk, hadd lássam, honnét, miért jöttél.

– Nézd, innét s innét jöttem – mondja a legény. – Segíthetnél rajtam.

– Hát már hogyné segítenék, ha megtudom, mi a gondod, s

– Kér mištó the lé govla rúdes the vázd' opré mure džénes, káj te dikhávk ke kón an.

Opré vazdél o rakló lesre džénes te dikhél.

– T' avés baxtaló the te dživés romane čhavé. Běš telé amende te dikhávk sóstar káj an pornjimén.

Phenél lesk' o romano čhao:

– Dí' ka am pornjimen the dí' ka am. Šé vazdes pe mánde.

Odé phenel:

– Sár te na vazdáp pe tút te džanáp – phenel kide kaj – té tro gĩndos he té kaj džás he mé sikaváp tut aš kede ke kerdján kado njištibó pe mure kéčke ke trānjóm la t' ānél mange buka pānjí te piáv, the \ dje kicóm bórš na m' avilj' ángle, he vaznján pe láte the andján; sár te na vazdás, ke dore jég ekhavrés kámpel te vazdás.

He muro romano čhavó telé šorozinél leske ke káj hin pornjimén the sár pocindjá la rakljá. Odé phenel:

– N' ajár akaj muro čhao! Tú te čhés āndré an tro šoró so dumazináp tuke. Te nā bristes! He mě so phenáp tuke tu kidé ker ke mé hom – phenel – o manúš o Incelépto Lúmi. Čhú an šoró so dumazináp tuke. Kadathár káppel te džás bít vréme telál. Dé – phenel kide kaj – muri kéčke lidžál tut džin ka odo thán kaj kámpel te džás. Lidžál tut džín andr' ek thán. Opré bešes pe mura kečkékro dumó, vój lidžál tut dží kaj kisíkla. Ka kode kisíkla telé čhel tut, he tú džas tuke kókorro. Vój pal' āvel. Kan' othé risjan ka kode kisíkla, ákor othé, pe kisíkla dikhes e' kléje, pe kode kléje dikhés ek cinji xiv, th' āndré bunjares (?), mindjar othé pharról e kisíkla an dúj, phutról je udár, he andré džas. Othé mikés tu tele pe kalji lúme katha' kode – \ pa kod' udár. André džas. Kan' andré džas kodé pe kalji lúme, telé džas o lepčöves; kiso šítitos in ka o svúnton Dél te feri. Dé tu šé džas njúgottán batrán, tu pe lepčövénde džas telé. Po lí duj rigá, o gángos sar džás telé, po perétes síkéljon pen šukár muzíri, šukár trābi, šukár–. \ Tú te ná dikhés níč pe čhečhi níč pe zérvon hánem tu sé tele dik án tre punré the džá telé po lepčövis. Kana telé risé, kaj gatiséljona e lepčövis, akor dikhés jek barí tancteréme barí lúngon, kisi barí avela, kaj šê njikerés \ šê \ an láte míljes šelá manušá. Tu sé tro dróm njiker. Pe kodé, dje kath' udár telál hej džín ka okój udár avéla ek sönjégos. Pe kodo sönjégos džás anglé. Kan' othé risés ka kodo udár, od' udár kókorro putrél pés djan kode bari sóba he andré džas t' o avró. Kan' andré džas t' o avró akor andré džas andr' ek bari sóba, kisi sóba ka o svúnton Dél te ferinji. The tjár andro agór anglál ka mesélji bešel o bístheštáre šeréngro, pala mesélji, lesre bístheštár šeré po mesélji, hé paša léste lesre ministérje – phenel kide kaj. – Tu te ná daras, ke mé dáp tut jek kárdos, he dáp tut jek angrusnji. He – phenel

hová igyekszel. Útba igazítlak azért a jótettedért, amit a kecském-mel tettél. Elküldtem, hogy hozzon nekem egy kis vizet, hadd igyam, s annyi éve nem került elő. Te segítettél rajta, meghoztad. Hogyne segítenénk, hiszen segíteni kell egymáson.

Az én legényem elsorolja, hová indult, s hogyan járt a lánnyal. Azt mondja erre:

– No, hallgass ide, fiam. Jól vésd a fejedbe, amit mondok, el ne felejtse! Azt csináld, amit én mondok, mert én nem más vagyok, mint a Világ bölcse. Vésd a fejedbe, amit mondok. Sokáig tartana, amíg innét leélnél, de a kecském elvisz odáig, ahová menned kell; elvisz egy helyre. Felülsz a kecském hátára, elvisz egy kőszikláig. Annál a kősziklánál letesz, és te egyedül mégy tovább. Ő visszatér. Amikor odaérsz ahhoz a kősziklához, ott a sziklán látsz egy kulcsot. A sziklán látsz egy kis hasadékat, bele-dugod, rögtön kettényílik a kőszikla, kitérül egy ajtó, te belépsz. Azon az ajtón leereszkedsz a fekete világba. Mikor lemégy a fekete világba, lemégy a lépcsőkön, de ott olyan sötét lesz, hogy a szent Isten őrizzen. De te mehetsz nyugodtan, bátran; a lépcsőkön leérkezel. Ahogy a folyosón lefelé haladsz, kétoldalt a falon mindenféle szép kép, szép látomány tűnik fel, de te ne nézz se jobbra, se balra, hanem mindig csak lefelé nézz a lábad elé, menj le a lépcsőn. Amikor leérsz, amikor elfogynak a lépcsők, akkor egy nagy, hosszú tánctermet látsz. Olyan nagy, hogy százezer ember elférne benne. Te ne térj le az utadról. Az ajtótól lefelé a másik ajtóig egy szőnyeg lesz leterítve, te azon haladj előre. Amikor odaérsz a másik ajtóhoz, az magától kinyílik abba a nagy szobába. Te belépsz. Pontosan elől a szoba szélében ül az asztalnál a huszonnégy fejű, az asztal mögött, a huszonnégy feje az asztalon van, mellette vannak a miniszterei. Te ne ijedj meg, mert adok neked egy kardot, meg egy gyűrűt. Amikor odaértél hozzá, lépj elébe, tégy tiszteletet előtte, köszönts, és beszélj tisztességtudóan. Mondd ezt: „Adjon Isten jó napot, felséges nagy király!” – „Szintúgy te is élj – fogja válaszolni. – Gyere közelebb, ülj le! Mi járatban vagy errefelé, mikor még a csicsérgő madár sem jár erre, nemhogy ember? – „Nézd, miért indultam, s nézd. Szegény gyerek vagyok, nagy mesterember vagyok – mond nekik. – Mindenféle mesterséget kitanultam és ismerek, és a fehér világban mindenkinek dolgoztam, de nem voltak tisztességesek, csúfságot üztek belőlem, nem fizettek annyit, amennyit illett volna. Elindultam, gondoltam, addig megyek, amíg egyszer olyan gazdára találok, aki, ha dolgozom neki, tisztességesen megfizet. Így kerültem felségedhez.” Aztán akkor mond nekik: „Nézd, ha szükségem van rá, én nagy inas vagyok, mindenféle mesterséget ismerek.” Amiatt ne legyen gondod, hogy nem tudsz mesterséget: én adok neked tudományt, mostantól kezdve

kide kaj – kana andré giljan lést' othé, kana othe džê, kan' andré rises léste, ákor džá andré the dé les respéktos, joain les the tistešegešen dumazin lê, phen: „Dél o Del lačo djés, felšegéšona bare králji!” – „Údjan te dživés – phénla tuke. – Áv angle the beš tele. Sé jaratba phires kana kade na phirel níš čiriklji musri ápe manuš?” Dik so pornjindjóm the dik. Mé hom jek čorro boétoš, baró meštéros embéros om – phen kide kaj. – Sékkon félos meštéršégoš sitjiljóm, the džanáv, he mé pe párnji lúme sévorénde kerdjóm butji the ná patjivalénde, man čufšágoš marde – phen –, na pocinéde man sar kempel kicóm; aviljóm gindindjóm jekhar kicóm džav dží ka jekh' arakhó jek gázdas kíšo sao mán- \ keró leske butji the mán pocínla man tístešegešén. Ándre kerekedindjóm trámáste.” He akór trábó- \ akor te phenés leske: „Dik, dake ín tu súkšégoš mé jek baro inášíš om, sékkon félos meštéršégoš džanáv.” He phenél kide: Ná dara ke tú na džanés meštéršégoš; dé – phenel kide kaj – mé dap tu tudománjos, mé kadathár dáp tu tudománjos kaj tú džané akor sévore kolá te keres. Dé – phenel – déla tut sigeder unji próba, déla tut próba sigeder unji kerés la, šúkerülinél, déla tu té dujto té dujto keres la, t' óde šúkerel. Hé t' e trító. Kërla serzödéšíš, kíšo avela lakri pocin. Déla tut somnakáj, déla tut rúp, déla tudj djemántos, déla sékkon félos só numa tro vodjés téčila. Tu te ná lés khájči léstar. Hē – phenel – vó odé phenla: „Ná muro raklo, tejsé tosárta kámpel te pocináp tut.” Ákor tú- \ vó ekhitáné xanjarlá pesre ministerén the telé tárdjalínén kaj sár te mudarén tut, sár te – \ ke pré baró tudomanjóšon manúš an, máj tudomanjóšon an sar lesre meštérje. Akor odé phenná, jek phenla ke t' umlavén tut, jek te čhinén tut, jek te akastinén tut, jek te – \ na džanav só, te phabarén tut, sékkon félos törvínje; jek ministéris odé phenla – \ Ná – phenel kide kaj – bučuztatínla tutar, he akor tú pe kode trába, – \ vón andré čhinén pengri törvínje, káj te pién dúj pohárta bérje. H' andro dúj pohár bérje jék avéla otráva he jék avéla žúži bérje. H' andre kode bérje, čhéna la pe mesélji kaj tú te piés le kraljê. He an sáv' avéla andr' o mírgos, e otráva, andre látre (!), odé avela angla túte he sáv' avéla tistán od' avela anglal o bíštheštáre šeréngro. Akor tú te phenés, kana kamél te kösönjinél te lén ópr' o pohárta, akor tú te phenés: „Aš thanéste králji! Ke me na sikádjóm tuke sé kkinčos the sē šukaribó hin ma man, ke kana dikhé les, odé phenes: Ná ínke kíšo ná dikhjóm an mure viáča.” T' akor tu putre pal' ó žebkendövos t' únkl' avri tri angrusnji. Mé, kan' avri unkavê kod' angrusnji, me kiso vilagšágo kera kiso šukaribó čhuva pe kod' angrusnji kaj lesre jakhá mindjar – \ lesro udút le jakhéngro déš dešupanš pérci xasaráv len. H' akor tú vazd' o pohárros, tíro čhú les léske the lésro čhú les túke. Hé akór phánd' andr' o žebkendövos th' akor šê piés njúgotán o

olyan tudást adok neked, hogy mindenféle munkát el tudj végezni. Ő majd először egy próbát ad neked, hogy el tudod-e végezni; sikerülni fog. Másodikat is fog adni, hogy azt is végezd el; az is sikerülni fog. A harmadik is. Szerződést fog kötni veled, hogy mi legyen érte a fizetség. Ad neked aranyat, ad neked ezüstöt, ad neked gyémántot, ad mindent, amit csak a szíved kíván. Te ne fogadj el tőle semmit. Ekkor ő így fog szólni: „Na, fiam, holnap reggel ki kell fizesselek.” Akkor ő össze fogja hívni a minisztereit, hogy megtárgyalják, hogy pusztítsanak el téged, mert nagyon tudományos ember vagy, tudományosabb, mint az ő miniszterei. Akkor egyik azt fogja mondani, hogy akasszanak fel, a másik azt, hogy vágjanak le, másik azt, hogy kössenek fel, másik – nem is tudom, mit, – hogy égessenek meg, mindenféle törvényt tesznek. No, akkor elbúcsúznak tőled. No, akkor az ügyben olyan törvényt tesznek, hogy igyatok két pohár sört. A két pohár sör közül az egyikben mérreg lesz, a másik tiszta sör lesz. A két pohár sört odateszik az asztalra, hogy igyál a királlyal. Amelyikben a mérreg van, az lesz előtted, amelyik tiszta, az lesz a huszonnégy fejű előtt. Amikor aztán fel akar köszönteni és felemeli a pohárát, akkor te mondd ezt: „Megállj, király! Még nem mutattam meg neked, milyen kincseim, milyen szépségeim vannak. Ha meglátod, azt fogod mondani, hogy életedben még nem láttál ilyet.” Ekkor bontsd ki a zsebkendődöt, és vedd elő a gyűrűt. Amikor azt a gyűrűt előveszed, én olyan világosságot teremtek, olyan szépséget vetek arra a gyűrűre, hogy a szemük fényét tíz-tizenöt percig elveszem. Te közben emeld fel a poharat, a tiédet tedd elébe, az övét tedd magad elé. Utána kösd be a zsebkendődöt, és nyugodtan ihatsz a pohárból. Ő issza meg a mérget, te iszod meg a tiszta sört. Mikor látod, hogy megitta, tíz-tizenöt perc múlva készülhetsz, mert készen van a dolog. Észre fogja venni, hogy megmérgezted, s akkor készül megverekedni veled, hogy megvívjatok egymással, vagdalkozzatok egymással. Te vagdalkozz a kardoddal, ahogy csak bírsz! Gyilkold könyörtelenül! Mikor végre sikerült a dolgod, akkor gyorsan fuss be a kilencedik szobába, ott van bezárva a feleséged, bilincsben, láncra verve. Miért zárta be oda? Mert a lány nem hajlandó vele élni. Ő éjjel-nappal veri, szenvedtetni, de a lány így sem akar hozzá menni. Ugorj be oda, a kardoddal verd le róla azokat a láncokat meg azokat a bilincseket, adj neki utat. Gyertek ki rögtön. De úgy gyertek ki, hogy vissza ne forduljatok abban a kösziklában. Mert ha visszafordultok, akkor tudd meg, hogy neked füst lesz, neki tűz. Miközben visszafelé jösztek, utánatok jönnek, rohanak a huszonnégy fejű katonái. Te haladj az úton, és vagdalkozz a kardoddal, amíg csak kiérsz. Ha kiértél a kösziklából, már nem lesz erejük, hogy utánad jöjjenek. Te csak gyere, vissza ne for-

pohárros. Vó piéla o mírgos the piê e bére tistávon. He vó, kana dikhján ke pilján, pa dëš dešupánč pérci tu šé te kesilinés tut ke ebe gáta in e trába. Vó – \ míndjar – \esre lel ke vó – \ ke tú mergelindján les th' akor xudél pes te marél pes tuha the te izbinén tumen the te čhinén tumen, tú tre kardóa kícóm šé – \ džanés čhín! The bí milákro mudár! He kána šükerülindján, útojjara muro čhavo, akor tú te lés, sigon te našés andré andre enjáto sóba, othé 'n andré zarromén tri gadží, andro lánči th' andro bilínčes in li mardí. Sóstar phangjá la 'thé, k' e rakljí na kamél te bešel lê, dje fér (?), he vó djesé rretjê marél la the erestetinél la the e rakljí nič kidé na kamel te džal... Akor tú te xutjés andré, tre kardóa the činés telé kola lánči the kola bilínčes pala láte sê, he te dës la dróm. He tjar avén tumeng' arí. De kidé t' aven arí, kaj túmen bútter vissafordulášis te ná m'avel tumen an kode kösíkla. Ke dak' ávéla vissafordulášis, akor te džanés ke tútar avéla thú the látar avéla ják. Hé kana palé avén, avéna pala tuménde nášéna o slugadjibó le bištheštáre šeréngros. Tu njiker tro dróm; he čhingér le kardóha kícóm avés. Kan' arí avilján, djan kesíkla, bútter na ma ín len zór te m' avén. He tu á maj, de visafordulášis te n'ável tut. He kán' avilján muro kedvéšon rakló, ári – phenel kide kaj –, ka kösíkla kō dróm – phenel – údžarla tut – phenel – jék tístan somnakuno grást udžarél tut. Pe lesro dumó besés ku tra gadžá, í tra gadžá í bi tra gadžákro, e kan' avén palé, í la í bi lakro, tú te ná džas khátjindé dží ka n' avés pale mánde haj tú te phenés mange ke sár phërdjan the mé te džanáp tutar ke só in tuha.

– Šúkar kösönjináv, öregapam.

Ná, o rakló lačo djés lel peske le phuréstar, he opré bešel pe la kečkékro dumó the lén pén th' avén; pornjinén. Numa jékhar ká risél, éppeg kidé sar phendjá o phuró, ká barí kesíkla. E kéčke telé čhel les, h' ó rakló fojtatinel pesro dróm. Kan' othé risél ka kode kesíkla, pésar phendjá o phuró, éppeg kidé as. Kode klêe othé as; andré bónjarel jekhar o rakló e kléj andre kode cini xí ka dičólas; míndjar othé pharriljás e kesíkla an dúj, óth' ek baro udár phutriljas, hé o rakló fojtatindjá pesro dróm telé po lepčövös. Pérse kidé as sar phendjá o phuró. Pé kodo koridóros, pé kodo tērnácis sar džálas telé o rakló, po lí duj rigá othé \ ó \ po perétes sikkédjona pes šukár mánuša šukár muzíri šukár trábi, dénas les čingár. Vó andré phangjá pesre jakhá, telé dikhelas ka pesre punré, hé o raklo džalás po lepčövös telé. Numa jékhar kana telé risljá, giljá légalab dúj djes the dúj retje sé giljá tele. Kána té telé risljás, óthe páne jek baro udár kókorro pané putriljas, h' ég barí sóba rengetétton, othé kícóm šukaribó, kícóm trábi, so ás othé ka o svúnton Dél te ferí. Núm' andré giljás; sar džálas pe kodo sönjé-gos o rakló, légaláb dëš dešupánč pérci sé giljá pe kodo sönjé-gos.

dulj. Amikor kiértél a kősziklából, kedves fiam, ott az úton fog várni rád egy szinarany ló. Ülj fel a hátára a feleségeddel együtt – már akár feleségestül, akár a feleséged nélkül –, és mikor visszafelé jösztek – akár veled, akár nélküled –, ne menj sehová, amíg ide nem érsz hozzám, és majd mondd el, hogyan jártál, hogy megtudjam tőled, mi történt veled.

– Köszönöm szépen, öregapám.

No, a legény elköszön az öregtől, felül a kecske hátára, és elindulnak. Egyszer aztán hova érkezik, éppen oda, ahogy az öreg mondta, a nagy kősziklához. A kecske leteszi, a legény folytatja az útját. Amikor odaér a kősziklához, minden éppen úgy volt, ahogy az öreg mondta. Ott volt az a kulcs. A legény bedugja a kulcsot a kis hasadékba, ahol látszott. A kőszikla azonnal kettényílt, egy nagy ajtó tárult ki, és a legény folytatta útját lefelé a lépcsőn. Úgy volt, ahogy az öreg mondta. Azon a folyosón, azon a tornácán, miközben a legény haladt lefelé, kétoldalt a falakon szép emberek, szép képek, szép látományok tűntek fel, kiáltottak neki. Ő behunyta a szemét, lefelé nézett a lába elé, haladt lefelé a lépcsőkön. Legalább két napig, két éjszakáig haladt, amíg leérkezett. Amikor végre leért, ott is magától kitarult egy nagy ajtó, ott volt egy rengeteg nagy szoba. Annyi szépség, annyi minden volt ott, hogy a szent Isten őrizzen. Belépett. Amíg a szőnyegen haladt, legalább tíz, tizenöt percig mind csak ment a szőnyegen a legény. Erősen csodálta a legény azt a sok szépséget. Végül megint kinyílt egy ajtó, és belépett. Amikor belépett, látta, hogy ott van egy másik szoba, vagy hatvan méter hosszú, s elöl a szobában egy nagy asztalnál ült a huszonnégy fejű, a huszonnégy feje az asztalon, a miniszterei körülötte. A fiú belép, megszólal:

– Adjon Isten jó napot, felséges nagy király!

– Szintúgy te is élj, cigánylegény! Tegnap, tegnapelőtt egy borsszem voltál az anyád méhében, ma mit keresel az én birodalmamban?

– Ó Istenem, nagy király! Én szegény gyerek vagyok a fehér világból, s nézd, nagy mester vagyok. Mindenféle mesterséget kitanultam és ismerek. Dolgoztam királyoknak, dolgoztam mindenütt, de csak csúfságot úztek belőlem, nem fizettek nekem. Szegény gyerek vagyok. Egyszer aztán gondoltam, addig megyek, amíg olyan gazdára találok, aki hűségesebb lesz, és tisztességesen megfizet. Úgy adta az Isten, hogy felségednél próbálkoztam. Ha akad nálad valami elvégzendő munka, én elvégzem.

– Ó Istenem, fiam! Nálam van munka. Ha három évig megteszel nálam három próbát, megkapod tőlem, amit szíved kíván, megfizetek neked.

Úgy adta a jó Isten, hogy egyszeriben szerződést kötöttek, és külön szobát adott neki éjszakára a huszonnégy fejű. Másnap in-

Hat o rakló zóren čudarkozindjás pe kola būt šukaribé. Numa jékhar pãne phutr' ék baro udár th' andré džal, hat kan' andré džal, tjár dikhél \ légaláb \ so kádé \ te phenáv kidé kaj, vóre šóvardéš metéris jeg avér sóba, anglál andre sóba kaj eg barí mesélji o bíšteštáre šeréngro pesre bíšteštár šeré po meséljis, hé lesre ministérje paša léste. Núm' andré džal o rakló th' odé phenel:

– Dél o Del lacho djés, fějšegéšon báre králji!

– Údjan te džives rrómane čave! Íc o kevér ič hánas an tra dákri méhe jek kuttji pipéris, ádjés só rosarés tu andre múre théma?

– O Déla bare králji! Mé om ek čorro boétos pa parnji lúme; he díg baro meštéros. Sékkon fělos mešteršígos sitjiljóm, he džanáv. Kěrdjóm butji kó kralji, kěrdjóm butji míndenút, he núma sé čufšágos marde penge, ná pocindé man; čorro boétos om. Jékhar gındindinjom ke kicóm aváv dží kaj n' arakhó mange jekhe gazdás, kisé kaj būt hüšegéšon t' al kaj te pocinél man tistešegešén, Kidé dinja o Dél ke tre trábást' andre probalindjóm; dáke hín tut vãreso būtjı kerimásri, me keráv.

– O Déla raklé! Man ín man – phenel kide kaj – butjı. An trín bėrs dake keré mure trín próbis, só tre vodjés téccin mé odé dáp tut th' odé pocináp tut.

Numa jékhar, kidé del o gulo Dél ké \ kerén serzödėšis, he kúlenėšo sóba del les o bíšteštáre šeréngro rettjá, hé xudén pen andro kovér djes, andré lidžal les andr' ek bári mihélje. Othé dėšudúj ináša le bíšteštáre šerengrésre. Džál o bíšteštáre šeréngro othe dél len e próba, te kerél lengre – \ léngri próba. So ás kerimásrė? Hat só as te keren? Sékkon kěrdjá pé jeg repúlöve. Dján srastėte. Hat té o rakló kerdjá e' kisi repúlöve. De núma o Ince-lépto Lúmi djan bari kesíkla, jég gındindjá, kisi repúlöe kěrdja čao, kaj kana dikhjá o bíšteštáre šeréngro, lesre sásato slugadjibé the lesre sásate ministérje čudarkozindé, kisi finómon butjı kěrdjás. Andro dújto bėrš pãne kěrdjás jeg avér próba, dé kode máj finomon. Jék čhirikljı kisi stráštunjı kaj kókorri džalas he kókorri ziljabálas he kókorri dúmazínlas. Té pe kedé čudarkozín as. He té trito próba kěrdjá la. Pãne dinjá les jeg avér próba he t' óde andré fejeztetindjá la. Kana trín bėrš telé phėrdjas, o bíšteštáre šeréngro zóren kösönjimén as dž' ándral le raklésri pártja (?). Numa jékhar odé phenel:

– Nó muro rakló, šukár butji kěrdjan mange, the man zóren čheiljá man tre- \ tútar. He čhéljol man ke kiso meštéros sosro tú han, mánde pe kaljı lume nanjı. He mé – phenel – mé telé kamós te serzödtetináp tuha, te bešes mánde, tú an o légmaj baró the máj cinó, the bešes pi kaljı lúme dží kaj lúme th' o thém avél.

– Kede králji, tro xanró am muri korri, kede našťik te kerav

dulnak, bevezeti egy nagy műhelybe. Ott van a huszonnégy fejű tizenkét inasa. Odamegy a huszonnégy fejű, ad nekik egy próbát, hogy tegyék meg a próbáját. Mi volt a teendő? Mit kellett tenniük? Mindegyikőjük egy repülőgépet készített vasból. Hát a legény is készített egy olyan repülőgépet. De a Világ bölcse onnét a nagy kősziklából gondolt egyet, és a legény olyan repülőgépet készített, hogy amikor a huszonnégy fejű meglátta, az összes katonája meg az összes minisztere elcsudálkozott, olyan finom munkát végzett. A következő évben megint másik próbát tett meg, azt még finomabban: olyan vasmadarat, hogy magától repült és magától énekelt és magától beszélt. Ezt is megcsodálták. A harmadik próbát is elvégezte. Megint adott neki egy próbát, és azt is befejezte. Amikor letelt a három év, a huszonnégy fejű igen hálás volt a legénynek. Azt mondta ekkor:

– No, fiam, szép munkát végeztél nálam, és nagyon meg vagyok elégedve veled. Tetszik nekem, hogy itt nálam a fekete világban nincs olyan mester, mint amilyen te vagy. Szeretnék leszerződni veled, hogy lakjál nálam, és te leszel a legnagyobb is, a legkisebb is, és a fekete világban fogsz lakni, míg a világ világ lesz.

– Királyom, kardod a nyakamon, ezt nem tehetem. Mert haza akarok menni apámhoz meg anyámhoz, mert van apám és anyám, öreg emberek, el akarom tartani őket.

– No, akkor holnap reggel kifizetlek, fiam, és szépen mehetsz magadnak.

Azon az éjszakán a huszonnégy fejű összegyűjtötte a huszonnégy miniszterét, és mindjárt törvényt tettek, hogy a fiút hogyan pusztítsák el. Persze az egyik azt mondta, hogy akasszák fel, másik, hogy égessék meg, másik, hogy üssék agyon. Utoljára a legöregebbik azt mondja:

– Hallgass ide! Mérgezzük meg. Ez a legtisztább ügy. Tegyük rendbe minél tisztábban.

Amikor reggel behívátja a huszonnégy fejű, mindjárt ételt-italt tesznek az asztalra. Így szól:

– No, fiam, kifizetlek, és igyál egy pohár sört, és ezzel elköszönünk és elbúcsúzunk egymástól.

– Nem bánom, felséges király.

Akkor az egyik pohárba mérget tettek, és az egyik pohárba tiszta sört tettek. A mérget odatették a fiú elé, a sört pedig maga elé vette a huszonnégy fejű. Ekkor ott beszélgetésbe kezdtek, nem tudom, miről, és felemelték a poharakat, és inni akartak. Akkor a legénynek mindjárt eszébe jutott: „Hopp! Ez a sör meg van mérgezve, nem szabad innom belőle!”

Akkor így szólt a huszonnégy fejűhöz:

– Hó, király, persze mindjárt kiisszuk ezt a poharat, de még

la. Ké me kamav te džav khere ka muro dát the ke muri déj ke in man dát the dê the phure manuša in the kamáp te njikeráv len.

– N’ ákor muro raklo tejsé tosárta pocináp tuke the šukár džás tuke.

Án kode retjí o bíštheštáre šeréngro andré xanjardjá pesre bíštheštáre ministérje the léngé vón míndjar törvínje čhinde kaj le raklé sár te mudarén les. Pérse jék phenlas t’ umblavén les, jék te phabarén les, jék te dén le šeréste, jek jekhé – \ Útojára jek máj phuró phenel:

– Hajár akáj! Mérgazinás les. Té kode hín máj šukar trába. Réndbe keren máj šukar!

Kána tosárr’ andr’ ákharel les o bíštheštáre šerengro, míndjar xíbó píbo čhen pe meselji. Odé phenel:

– Ná muro rakló pocináp tu hé piás jek poháros bérje the kalá kösönjinás the bučuzinás jekhavrestar.

– Mé na bánji, félšegéšona králji.

Ákor andre jek pohárros, čhune otráva the ándr’ ek pohárros čhune tístaon bérje. É otráva čhunja la le rakléske the e bérje iljá la o bíštheštáre šeréngro angla péste. Ákor othe maj dine dúma na džanav só th’ akor opré xun’ o pohárra the kamén te pién. Akor o rakló \ ō \ Incelépto Lúmi, le rakléske míndjar an lesro šoró aviljá: Hóp! ke kedê ótremimén in! e bére, nastjék te piáv la.

Akor vó del dúma kúrig o bíštheštá –:

– Hó, králji – phenel kide kaj – pérse piás míndjar kado poháros dé ’nki jeg butjí na sikánjóm tuke: má in ma jek butjí te sikáv la the pale kóde piás amaro pohárros.

– Sár te na muro raklo!

Ákor arí ilja pesro žepkendévos he kana arí buntindjá kode angrusnjí s’ ás an žepkendévos kiso vilagšágos kěrdjiljá an kode sóba ka o bíštheštáre šeréngro pesre ministerénca déš dešupanč pėrci na maj džangjá te dikhél khájči. Ó rakló párudjá lesro pohárros the iljá lesro péste the pėsro čhunjas léste. Pála kóde, opré xun’ o pohárra the piljá; o bíštheštáre šeréngro pilja lesro pohárros le mergóha the vó piljas e bére žúži. Pála dešupanč pėrci pérse o bíštheštáre šeréngro kodo mírgos an léste xunjá te kerél butjí he míndjar, vó, ébe zavarisélja lesri godjí an lesro šoró, th’ ákor opré xukljá o rakló te márel les. Ákor o rakló arí čirnja pesro kárdos kodo sao dinjá leske o Incelépto Lúmi o phuró, hé xunjá pes ka jek čhinjibó. Čhinlas pesre xanrê pe zėrvon the pe čhéčhi. Sé telé čingerdjás le bíštheštáre šerengrésre šere. Akor diklé kala but ministere ke le bíštheštáre šerengre mudardjá les; akor xuné pen vón te marén pen, ó slugadjibó. O rakló na daranjá, pesre kardóa sé čhinlas the mudarlas dj’ ándra lénde. Núma jékhar, kan’ ebe dikhjas k’ ébe májnem gáta in o mārībó, andré

egy dolgot nem mutattam meg neked. Van még egy dolog, amit meg akarok mutatni, és utána kiisszuk a poharunkat.

– Hogyne, fiam.

Akkor elővette a zsebkendőjét, és amikor kibontotta gyűrűt, ami a zsebkendőben volt, olyan világosság támadt abban a szobában, hogy a huszonnégy fejű a minisztereivel együtt tíz-tizenöt percig semmit sem látott. A legény kicserélte a poharát, az övét vette maga elé, és a sajátját tette elébe. Ezután felemelték a poharukat és ittak. A huszonnégy fejű kiitta az ő poharát a méreggel, ő megitta a tiszta sört. Tizenöt perc múlva az a méreg elkezdett hatni a huszonnégy fejűben, és mindjárt megzavarodott a gondolat a fejében. Ekkor a legény felugrott, hogy agyonüsse. A legény kirántotta a kardját, amit az öreg Világ bölcsétől kapott, és vagdalkozni kezdett. Vagdalkozott a kardjával jobbra-balra. Minden fejét levágta a huszonnégy fejűnek. Akkor az a sok miniszter látta, hogy megölte a huszonnégy fejűt, és akkor ők is verekedni kezdtek, a katonái. A legény nem ijedt meg, a kardjával valamennyit levágta, megölte. Egyszer csak, mikor látta, hogy már majdnem készen van a verekedéssel, beugrott, befutott a kilencedik szobába a cigánylegény, és a kardjával gyorsan levágta az összes láncot meg bilincset a lányról, és mondta neki:

– Gyorsan, gyorsan, drága kedves feleségem, menekülnünk kell innét!

A lány iparkodott, egy-kettőre kimentek s kimentek. Amikor kikerültek a fekete világból, amikor kijutottak, egyszer csak egy tiszta színarany ló várt rájuk odakint a fehér világban. No, amikor a lány látta, amikor készült felülni a ló hátára, akkor eszébe jutott a lánynak:

– Hopp, kedves férjem, baj van, mert ott felejtettem egy pár új gyöngysort, amit a huszonnégy fejűtől kaptam, és azt nem hagyhatom ott, mert anélkül nem esküdhetek meg, és nem mehetek sehová.

– Jaj, kedves feleségem, még csak az hiányzott nekem, hogy te visszamenj!

– Bocsáss meg – mondja –, vissza kell mennem.

A legény fogta magát, egyre siránkozott, hogy nem ereszti vissza a lányt, de a lány csak mondja, hogy muszáj visszamennem. Nem volt mit tegyen a legény, kénytelen volt.

– No – mondja –, kedves feleségem, itt megvárlak; mit szólsz hozzá?

– Nem – mondja –, hanem tudod, hol várj meg?

– Hol?

– Az öreg Világ bölcsénél, ott találkozom veled. Ott várj rám, nem telik sok időbe, hogy visszatérjek.

– De azt ne tedd, hogy nem jössz, mert úgyis utánad megyek.

xuttjél andré nāšél andr' egnjāto sóba o rómano čao, he jútton le kardóa sé čingerel o lánci th' o bilinčes pala rakljí th' odé phenel:

– Sígon sígon muri kúč kedvéšon gadži ke kámpel te našás ameng' arí kathar.

E rakljí sidjarlás thar, jék duj ari ávile, th' ar' ávilé. Hat sár ar' ávilé pā kalji lúme, núma jékhar, kán' arí rislé, jék tístan sómnakuno grást udžárlas len ari pe párnji lume. Nó kana dikhjá e rakljí, kána kamél te bešél pe le grastésro dumo, ákor, e rakljí, án lakri gódji avel:

– Hóp muro kedvéšon gadzó, bájos in ke mé othé bristindjóm jek páros néve miriklí – phenel kide kaj – savo mánge dinjá len o bíštheštáre šeréngro the olá naštjik te mikáv len, ke bí koléngro naštjik níš te colaxará man níš te džáv khátjindé.

– Jáj juri kedvéšon gadži – phenel – núma kedé hijanjzindjá mange kaj tú te maj džás palé.

– Nanjí jerton me (?) – phenel –, mánge músaj in te džáp pale.

Xunjá pes o rakló, sé runjá ke na mikél la rakljá palé, th' e rakljí bāná (?) ke músaj in te džal palé, the lél pes the – \ Núma jékhar, nā so te kerel o rakló, músaj ás.

– Nó – phenel – muri kedvéšon gadži, udžaráp tut kādé, só phenes?

– Ná – phenel. – Hanem džanés kaj t' udžarés man?

– Káj?

– Ko Incelépto Lúmi, ko phuró, ke mé othé arakháp tut. Othé t' udžarés man, but vréme n' ávla the mé palé aváv.

– Te ná kerés te n' áves, ke mé pala tút avav.

– Nanjí so t' avés – phenel – ke légmaj bút dúj trin čón mé pal' avó.

É rakljí pālé giljās, o romano čav' opré bešlas pe pesro grás, kodó s' udjardjá les, he \ kidé dinja o Dél ke andr' ek carra vréme opré risljás ko phuró ka Incelépto.

– Dél o Del lačo djés, öregapam!

– Údján te džives muro kedvéšon raklo. No, sár phirdjan?

– Éppeg kidé kerdjom sár phendján trábó, he – phenel – pésar phendján, kidé kerdjóm, he zëren šükerindjóm.

– Thé tri gadži? – phenel.

– Múrrí gadži kan' ar' áviljom, dik, só pocindjá, bristindjá pesre miriklí the – \ phenel kide kaj.

– Nó muro kedvéšon raklo, nanjí bajos, tú 'kan athár na džás khátjinde, udžarés la dži k' ávél ke vój kámpel t' ávél.

– Té udžaráv la öregapam.

Hát o rakló udžardjá l' othé jeg álóvon čón; o phuró phenél leske:

– Akan avel tri gadži – phenel. – Tu nastjí te džas kheré ka tro dát the ka tri dé the níš te colaxarén, ke ándr' ágór la lumékro

– Nem kell jönnöd, mert legfeljebb két-három hónap múlva visszatérek.

A lány visszament, a cigánylegény felült a lovára, amelyik rá várt, és úgy adta Isten, hogy kis idő múlva felért az öreg bölcs-höz.

– Adjon Isten jó napot, öregapám!

– Szintúgy te is élj, kedves fiam. No, hogy jártál?

– Éppen úgy jártam, ahogy mondtad, és úgy csináltam, ahogy te mondtad, és nagyon jól sikerült.

– Hát a feleséged?

– A feleségem, amikor kijöttem, nézd, mi történt vele, ott felejtette a gyöngysorát.

– No, kedves fiam, nem baj, te most innét ne menj sehová, várd meg, amíg ideér, mert jönnie kell.

– Megvárom, öregapám.

Hát a legény ott várt rá egy álló hónapig. Az öreg mondja neki:

– Most jön a feleséged. Nem térhetsz haza az apádhoz meg az anyádhoz, és nem esküdhettek meg, mert annak a huszonnégy fejűnek, amelyet megöltél, a világ végén van egy testvére, az is huszonnégy fejű, de az a fehér világban lakik, mert átbucskázott a fején, és most nagy király abban az országban. Ott elfoglalta a fél világot, ő vezeti azt a fél világot a világ végén. És azt akarja, hogy kipusztítsa a népet abból a világból. És ahhoz fogott hozzá, hogy egy épületet épített magának, nagyon nagy épületet, kedves fiam. Olyan nagy épületet épített, hogy a teteje a csillagokig érjen, egészen az égig érjen a teteje, olyan nagy legyen. Annyi katonát, annyi embert gyűjt össze, és viszi őket dolgozni, de amikor félig elkészül az épület, leomlik, és az emberek ott halnak meg. Megint mennek, újra kezdik építeni, de azóta is, annyi esztendeje építik az épületet, és nem sikerül felemelni. Ha félig megvan, ledől. A sok nép ott dolgozik, milliósámra halnak meg az emberek, és újak jönnek, és újak. Oda gyűjti az egész világot, neki dolgoznak az épületen. Az a terve, hogy munkával pusztítsa el a népet. Megjön a feleséged, és menjetek kettesben oda. Vállald fel azt a munkát, hogy te majd elvégezd annak a királynak, a huszonnégy fejűnek. Mondd, hogy te egyedül elvégezd a feleségeddel. Csodálkozni fog, de te mondd ezt: „Ne érdekeljen, király; én egyedül a feleségemmel felépítem ezt a nagy palotát.”

– „Aztán hogy tudnád felépíteni, mikor én minden évben millió embert vetek be, s alig dolgoztak öt-hat évig, öt-hat év alatt félig felépítik, vagy egy darabig, és rájuk borul, mert a fala nagyon nagy, nagyon magas, és az emberek milliósámra halnak meg.”

– „De – mondd neki – köss velem szerződést, és ha nem építem fel neked egy hónap alatt, nem öt-hat év alatt, hanem húsz-huszonöt nap alatt, egy nap alatt elkészítem neked – és ha nem

kole bišteštáre šerengrés kaj mudardján les, hin les jek phrál andr' ágór la lumékro, sé bišteštáre šeréngro in, de vó pe párnji lúme bešél, ke vó pordál šeréste dinjá pes the vó baro králjis in andre kodo thém. He vó, othé, jek páše lúme telé foglalimén vó vezetinél kode páše lúme an kodo agór la lumékro. He vó kidé kamél ke kode lúme, vó 'the kamél te pustitinéla le nipó arí. He vó čhunjá kodé, kerél peske jeg ipilétos, nádjon baró ipilétos muro kedvéšon čavo. Kiso baro ipilétos kerél, ke lésro tetéos te risél o čerenjá. He džin an zégos avéla o tetéos the bāro in. He kicóm slugadjibo, kicóm manušen xanjarél the lidžál len te kerén butjí, de kána ek páš in o ipilétos, perél telé the merén oth' o manušá. He páne džan, nevéste kezdinén te kerén les, d' ebe djesár – phenel kide kaj – djevóre kicóm boršá kaj kerén kodo ipilétos the numa nāštjik te vaznjol opré, pekínd in jek páš, telé muséljol thé – \ o búd nípos othé kerén butjí, milljivónja manušéngre merén the avrín th' avrín (?); xanjarél othé sástji lúme kerén leske butjí pe ipilétos. Hej lésro plános kodó in te mudarél le nipós lá butjá. Avél tri gadží the tumén o dúj džené te džán tumenge óthé. Héj te lés opré kode butjí te kerés la tú, káthar kodo králjis, híšteštáre šeréngro, phén ke tú kerés la kókorro tra gadžáa. Vó čhodarkozínla, de phen kide kaj: „Tut na erdekelínel králji, mé kokorro mura gadžá keráv kede bar' avljín.” – „Ape sár keré la kana mé an sékkon bórš čáv andré miljiónja manušá, he dž' abía kerén andre pán-šo bórš, am pán-šo bórš kerén jek páš vaj jek kotór the iséljol k' e peréte leke pre bāro j, pre účo j. He méren miliónja manuša.” – „De – phen – kér manca serzödéšis, mé te na keró les túke andr' ek čhón ná an pan-šo bórš andr' ek – \ bíš bišthepán djes. Mé andre jek čón mé keráv les tuke. The te na keró les, čhín muri korri the mura gadžákri.” Kér le serzödéšis! Daki keré les – phenel – ná mang lesar khájci ke útojjara tú šúkerülinél; šúkerülinél pes tri butjí – phenel. – Hé okothar ke kerdján serzödéšis, óthe tu búter na in tut trába; okothár eké tri gadží kerel butjí – phenel. – Só voj kérla, tú ná musár, vój – \ tu – \ látar hája (?) – \ vój kerél lésri butjí.

– Šúkar kōsōnjínáp – phenel – ōregapam.

Niš mištó na gatinén pengri dúma, kán' andr' ável lesri gadži.

– Del o Del lačho djés ōregapam – phenel kide kaj –, dóros as mange tramástar!

The džál the čumidél les e rakljí, šúkar kōsōnjindjá ke mure gadžés – phenel – utaztatindján les, tranján les, he mán arí valtottindjá man djan o bišteštáre šeréngro, hé mure gadjes páne, skapindján les pe marimāsa the sikadján les, šúkar kōsōnjínás, the akaná – phenel – kamás te xás the te piás e bbuka tramáste the udžaráp the dikháv se paránčis the só maj sikavés amen.

Ákkor xale pilé othe, ko phuro, hé o phuró phenél láke:

készülök el vele, vágd le a nyakamat, meg a feleségemét is.”
Köss vele szerződést. Amikor megkötöd, ne kérj tőle semmit,
hanem majd utólag, amikor sikerült. Sikerülni fog a munkád. At-
tól kezdve, hogy a szerződést megkötöttétek, neked már semmi
dolgod; attól kezdve a feleséged végzi a munkát. Amit ő csinál,
azt te ne akadályozd; ő majd megteszi a magáét.

– Köszönöm szépen, öregapám.

Jóformán még be sem fejezték a beszélgetést, amikor megér-
kezett a felesége.

– Adjon Isten jó napot, öregapám – mondja neki –, már na-
gyon vágytam utánad.

Odalép a lány megcsókolja, megköszöni szépen, hogy „a fér-
jemet útba igazítottad, elküldted, megváltottál a huszonnégy
fejűtől, a férjemet megmentetted a viadalban, kioktattad. Köszö-
nöm szépen, és most szeretnénk egy kicsit enni meg inni nálad,
és várom, hogy meglássam, mit parancsolsz, mit tanácsolsz még
nekünk.”

Akkor ott az öregnél ettek-ittak, és az öreg azt mondta neki:

– Nézd, kedves lányom, megmondtam a férjednek, meg-
mondom neked is, hogy lásd, mi a teendő; el kell menni ahhoz
a királyhoz, mert jól tudod, hogy testvérek, és el akarja pusztíta-
ni a fél világot, nem a kezével, nem háborúval, hanem munkával.
Félig felépítik azt a palotát, és mikor félig kész, millió és millió
emberre rádől a fal és megöli őket. A következő évben újabb
embereket rukkoltat be katonának, odaviszi őket, dolgoztatja
őket, és meghalnak. Minden évben száz meg száz millió ember
hal meg. Egyszer már vége kell legyen ennek. Én azt javasolom,
azt gondolom, hogy te a férjeddal végre elvégzed ezt a munkát.

– Hogyne, öregapám.

– Akkor, gyermekeim – .

Búcsút vesznek az öregtől, azzal fogják magukat és indulnak.
Megérkeznek abba a nagy városba. Ahogy végigmegegy a felesé-
gével azon a nagy városon, hát ott mind sírnak az asszonyok, a
gyerekek, mert a férfiaknak mind el kellett menni arra a nagy
munkára, és egy részük hazatért, egy részük nem tért haza.
Egyszer aztán elérkeznek pont a királyhoz.

– Adjon Isten jó napot, felséges nagy király!

– Szintúgy te is élj, cigánylegény, és te is, felséges király-
kisasszony!

Mert a lány tiszta színarany királyi ruhában volt.

– No, gyertek közelebb, üljetek le!

Mindjárt leülnek a királynál, folyik a beszéd erről-arról, és
egyszer azt mondja a legény:

– Hallgass ide, király! Nem azért jöttünk, hogy leüljünk hosz-
szan beszélgetni. Azért jöttem, mert hallottam, hogy nagy mun-

– Díg muri kedvešon raklji, phendjóm tre gadžéske the phenap té tuke, dík só in, ō – \ kerimásre butjí, káj te džán ka kodo králjis, ke tú džanés mištó ke phralá in le the vó kamél te mudarél jek páš e lúme kamél te mudarél ná le vasté hanem marimá, hánem la butjá. Kerén djí kō – \ jek páš kode avljín, the kana ek páš in, míljes he míljiónja manusá perél tele o zidos pe lénde the mudarél len the andr' avér bërš avér manušen rukuljinél len andré sár o slugádja the lidžál len the kerél lenca butjí the merén, sékkon bërš merén šělá míljiónja manusá. The hín t' avél jékhar agór. He mé andré joandjóm ke tú tre gadžê, odé gindináv ke ándré teješitinéna jékhar kode butjí.

– Sár te na, ōregapam!

– Ákor, čavale, – \ lačo djés len penge kat' o phuro, the olā lém pen the avén. André džan kâ – \ andré risén án kodo baro fóros. Vó pesra gadžá sar džánas, án kodo báro fóros, hat othé kide rovénas o džulja, o boéti, ké o muršá sé as le gilé ka kode bari butjí, he eg rísos avénas kheré th' eg rísos ná m' avénas kheré. Núma andré kerekedine th' andré risel jekhar tjár ko králjis.

– Dél o Del lačo djés, félšegéšona báre králji!

– Udjan te džives rómane čave, he félšegéšona králjisa!

K' e rakljí tístan somnakunji an kraljítjika rízis as.

– Nó, avén anglé the bešén telé!

Míndjar o králjis ke mínden telé bēšen, t' éke дума t' óke дума, jékhar o rakló 'dé phenel:

– Ajár a' králji! Ná 'š od' aviljám te bēšás ke búd dúma. Aviljóm k' ajárdjóm ke in tuk' ek bari butjí, he mé kamós te joajná opré kodo bari butjí mé mura gadžá te keráv la.

– O Déla muro kúč kedvešon rakló! Sár š' ín te gindinés tú kaj tú tte kerés jék kisó baró šantiél, kisi bari konstrukcija te kerés tu, ke kana dikhê kado plános – phenel kide kaj – bari trába 'n – phenel. – Hím ma ek plános kerdó, he kámpel te kerén mange eg avljín murro nípos, dj' andre phú džin an tetévos le čerésro – phenel kide kaj – o čerépi riséna o čerenjá – phenel kide kaj. – He kedê – phenel kide kaj – pala cárta bërš kámpel t' avél gáta. He – phenel kide kaj – sékkon djés sékkon bërš kerén le dík máj kurik páš te perél téle te – \ Kā lenge pērlā tele na pērlā tele, ké merem manuša ké na merem manuša, mánuša in destrúl. Hé – phenel – ked' ín te kerdjól. He tú, sár gindinés tú, ke tú tra gadžá te kerés kisi butjí?

– Tut na erdekeljinél, félšegešona králji. Sérzōdešis keras, he mé te na – \ ná andre bíš bërš sao an – \ kicóm kerés trabó, mé andr' ek čón mura gadžá kámpel te keráv la t' avél gáta. He tú – \kerás serzōdešis pe kicóm mé kērnjóm butjí, tú pocinés man kicóm mangáp the dáki éšetlén ná teješitináv andré tri butjí tela ek čón, ákor mé muri korri othé dav la kú mur – \ té muri korri

ka folyik nálad, és szeretném felvállalni a feleségemmel együtt azt a nagy munkát, hogy én majd elvégzem.

– Ó Istenem, drága kedves fiam! Hogy gondolod, hogy te elbírsz egy ilyen hatalmas tereppel, ilyen hatalmas építkezéssel? Látod ezt a tervet? Nagy munka! Készítettem egy tervet, a népemnek egy palotát kell felépítenie a földtől az ég tetejéig, hogy a cserepek a csillagokig érjenek. Néhány éven belül el kell készülnie. És minden nap, minden évben dolgoznak rajta, s amikor félig van, leomlik. De akár leomlik, akár nem omlik le, akár meghalnak az emberek, akár nem halnak meg, ember van elég, el kell készülnie. Hogy gondolsz te olyat, hogy feleségüstül el tudsz végezni ekkora munkát?

– Az téged ne érdekeljen, felséges király. Kössünk szerződést, és nem húsz év alatt, amióta felséged dolgozik, hanem egy hónapon belül elvégzem a feleségemmel, kész kell legyen. Kössünk olyan szerződést, hogy ha elvégeztem a munkát, te annyit fizetsz, amennyit kérek, de ha esetleg nem teljesítem egy hónap alatt a feladatot, akkor a nyakamat adom, meg a feleségemét is, és te levágod a nyakamat. Az életünket tesszük fel erre a munkára.

– Jaj, jaj, fiam! Én egy hónapra beszüntetem a munkát és titeket bízlak meg vele.

Akkor a király beszüntette a munkát. Kiment arra a nagy terepre, ahol az a sok ember dolgozott, és kikiáltatta, hogy mindenki jöjjön elő, és hagyják félbe a munkát. A sok ezer ember odagyűlt, és szabadságot adott nekik egy hónapra. Mindenki hazamehetett a gyermekeihez, örültek. No, most a legény meg a felesége mindjárt szerződést kötött, aláírták. A király külön szobát adott a cigánylegénynek feleségüstül. Ők ott mindjárt csókolózásba kezdtek, játszadoztak, nem is gondoltak arra, hogy másnap olyan nehéz munka vár rájuk, hogy a szent Isten őrizzen. Reggel aztán felkelnek, megmosdanak, imádkoznak a jó Istenhez, és kimennek a munkára. Azt mondja a lány a férjének:

– Na, drága kedves férjem, eddig minden sikerült; most kezdjünk hozzá a munkához.

– Ó, kedves feleségem, hogy végezzük el ezt a munkát? Ide emberek kellene a malterhez, a téglához, a betonhoz, a fához, mindenféléhez. Nagy a terület, sok a munka a palotával.

– Ne törődj vele, kedves férjem.

Akkor a lány levette a nyakáról a gyöngysort. Abban a gyöngysorban legalább húsz, huszonöt, harminc darab volt, mindenféle gyöngyből: piros, fehér, kék, zöld, sárga, mindenféle színű gyöngy volt abban a gyöngysorban; még a lány sem tudta biztosan. De annak a sokféle gyöngyszemnek mind egy-egy értéke mindenféle munkára. Az egyik a gazdagságra szolgált, a másik a szegénységre, a szerencsétlenségre, a lakodalomra, az

té muro gadžáki, he tú telé čhinés muri korri, hé amen o – \ amaro elétos othé das les áš kede butjí.

– Vaj dje minje muro raklo! Mé tela ek čón telé süntetiná muri butjí the tuméngé apol dáv la.

Telé süntetindjá akor o králjis, arí giljás andré kodo baró šantiéris kaj kërmas butjí kola but manušá, th' akor čingár dinjás, sástji lúme t' avél anglé hej te mikén felbê butjí. Kicóm míljes manuséng'r' avíl' othé, he dinjá len sabadálmos p' ek čón, dinjá len sabadšágos. Sékkon manuš giljá khere ka pesre boéti, losanjén. Nó 'kak o čaó, pesra romnjá, míndjar serzödéšis kërde telál irinde pen. O králjis perse külenéšon sóba dinjá les le romane čaés pesra gadžá. Vón o dúj dženén míndjar odé čumidénas pen, khélnas pen, niči na gíndínas ke tejsé udžarél len kisi parí butjí, kaj o svúnton Dél te feri. Núma jékhar kan' ás tosárta, opr' úštjen, thovén pen, mangén pen lengre gule Deléske, hé arí džan ka butjí. Odé phenel e rakljí kurik pésro gadžó:

– Ná muro kúč kedvéšon gadžó – phenel kide kaj – džin kadé šúkerindj' ámenge séorre kolá; ákaná kezdinás te kerás butjí. – O muri kedvéšon gadži, sár ker' ámen kisi butjí? Kadé manušá kampil ko mmoltéris ko tégles ku bbetónos ku kaštá, ku sékkon félos, bare terulétos bari butjí pal' avljín – phenel.

–Ná törödin muro kedvešon gadžo.

Akor e rakljí ar' ilje pesre murríkljí djan pesri korri, othé andre kode murr- \ andre kodá \ murreklé légaláb bíš, bíštepándž, trívardéš kotorá has andré murreklé de sékkon félos murreklo lólo, párho, kíkkon, zöldon, šárgon, sékkon félos sínos murreklésro has an kola murreklé. De nič i rakljí ná has biztošon. De kola sékkon félos murreklé, sékkon félos butjí has la jék ertékos. Jék hā – \ jék has li kěrdji, kaj – \ kisi ke – \ jék has pe barvaljimáste; jék has pe čorromáste, pe nakazóste, jék has pe biāvéste, jék has pe konstrúkcija, jék has pē – \ an sékkon félos trába has kěrdji kodé, kola kutjá murrekléngé. De nás li írimén pe lénde ke sékkon félos sóski jelentínél; ke kekke kíkkon jelentinel kekké,i šárgon kokê, i zöldon kokê. Hánem káde tálalatba kampiljás pē \ jek \ séret – \ probará, p' ek próba kesí ke sár ka eg loteríja. Míndjar e rakljí kezdindjá, andré phandja pesre jakhá the telé bontindjá kola murreklé, he té voj iljá peske eg murríkljí an pesro vás. Hé o svúnton Dél th' o Incelépto Lúmi dinjá la kodo tudománjos, kaj éppeg kode murríklj' iljás sávi pe kod' avljín háš kěrdji kode murríkljí. Opr' ilja kodo murríkló, tístan glažunó has o murríklo.

– Nó muro kedvéšon gadžós (!), le Delésro akarátos, kede probaljinás la! Án jek tégla, the án o čokános, the te dikhás te kezdinás e butjí.

The čhunjá kode murríkljí pe kode tégla, he le čokaná e

építkezésre. Mindenféle dologra szolgált egy-egy gyöngyszem. De nem volt ráírva, hogy mindegyik mit jelent, hogy ez a kék ezt jelenti, a sárga azt, a zöld am azt. Hanem csak úgy találomra kellett próbálkozni; olyan próba volt, mint a sorsjáték. A lány hozzáfogott, bekötötte a szemét, lebontotta a gyöngyöket, és egy gyöngyszemet a kezébe vett. És a szent Isten meg a Világ bölcse olyan tudományt adott neki, hogy éppen azt a gyöngyöt markolta meg, amelyik arra a palotára szolgált. Felvette a gyöngyöt, tisztán üvegből volt a gyöngy.

– No, kedves férjem, legyen meg Isten akarata, próbáljuk ki! Hozz egy téglát, hozd a kalapácsot, lássunk hozzá a munkához!

Rátette a téglára azt a gyöngyöt, és amikor felemelte a kalapácsot és egyet ütött a gyöngyszemre, a gyöngy apróra tört. A kalapácsot leeresztette a téglára. Többet nem emelte fel a kalapácsot a tégláról. Akkor az az épület magától emelkedni kezdett, mint az álomban. Amikor a lány látta, hogy a palota már teljesen felemelkedett, akkor felemelte a kalapácsot. Amikor felemelte a kalapácsot a tégláról, akkor abbamaradt a munka, megállt az építkezés. A kalapácsot elhajította, máshol rejtette el. A téglát is elrejtette, gyönggyel együtt, és fogta magát:

– Na, kedves férjem, mára elég volt nekünk a dolog.

Amikor a férje látta, hogy milyen munkát tudott végezni tíztizenöt perc alatt, maga is elcsudálkozott. Akkor fogták magukat, bementek a királyhoz:

– No, felséges király, elfelejtettük elkérni tőled a palota tervét, hogy aszerint dolgozzunk. Gyere, nézd meg, hogy a mai napig milyen munkát végeztünk terv nélkül. Holnap majd tovább folytatjuk.

– No, én is éppen azon vagyok, hogy magam is lássam, milyen munkát teljesítettek ilyen rövid idő alatt, egy napi munkával. Erősen kíváncsi vagyok, hogy lássam, milyen munkát tudott végezni két ember. Úgy sejtem, csináltatok egy pohár maltert vagy nem tudom mit, azt akarjátok megmutatni.

– Semmi baj, felséges király. Gyere, nézd meg, milyen munkát végeztünk.

A király mindjárt fogja magát, fogja a vázlatot, a palota tervét, általadja a cigánylegénynek és a lánynak, és indul. Mikor a király már messziről látta, hogy milyen épületet emeltek ennyi idő alatt, hogy már milyen magasra emelkedett az az épület, hogy már nem is látszott a teteje, ő is gondolkozóba esett:

– Ó szent Isten, miféle emberek lehetnek ezek, hogy ők ketten, egy asszony meg egy férfi, ilyen munkát végeztek. Nem tiszta dolog – mondja.

Mégis már szerződése volt a királynak, ennek a munkának be kellett fejeződnie a terminusra, egy hónapra, és a király köteles

rakljí – \ kán' opré vaznjás o čakános the kana jék čhindjá pe murrikljí, e murrikljí sé xurdjélja, hé o čakános telé mikja les pe téгла. Búttér na maj vaznjá les opr' ó čakános pa téгла. Akkor kodo ipiléto sár án sunéste, kókorro vazdélas pes. Kókorro džanas o talíčkes, kókorro džanas o tárges o betónos, kókorro džanas o téglis, kókorro čénas pen, mindén, sé kókorro, gáta meseljímén, gáta píktoróljimen, gat' andré butoroljímén o sóbes, kókorro kerdjólás sár an sunéste. Kána dikhjá e rakljí ke ebe opré in e avljín, téjješén, akor opré vaznjás o čakános. Kán' opré vaznjás o čakános palal ê téгла, ákor e butjí süntetindjá the thánest' ačhiljá e konstrukcijá, hé, o čakános, čhunjá les andr' avér thán, garudjá les, th' akor vój, ode téгла, garudjá la, kolla murikljá, the iljá pes:

– Ná muro kedvéšon gadžó, adjés destúl as aménge amari butjí.

Kána dikhjá lakro gadžó, éppég kesé butjí šé kerdjás andr' ek – \dés džéšupándž pérci, té vó čudarkozindjás. Akor iljá pes the andré gilé ko králjis:

– Nó felšegešona králji, amén té bristindjám te mangás tramastar te dés amén o plános l' avljínákro kaj te kerás butjí. Hé te avés te dikhés bí planós kisé butjí kerdjám džín adjés. Ápe tejsé kerás so avró.

– Nó té mé – phenel kide kaj– éppég zóren kisó hom le, kaj te dikháp té me kesé butjí téjesitindján tumén andre jek cára réme jekri džesésri butjí, kívāncívon om te dikháv ke dúj manušá sé butjí šés te kerdjás. Pérsé pattji (?) kerdjá eg gláza moltéris i na džanáv só the kole kamén te sikavén mange.

– Nanjí bájos félšegéšona králji, t' avés, dik, kissi kerdjám butji.

Mindjar o králjis lél pes the lél odé škíca, odo plános lê – \l' ávljinákro the átal del le romane čáveske the la rakljáke the džál. Kána dikhjá o králjis dje durál, kissi ipiléto kerde an kicóm vréme, the ebe kicóm opr' ás lo vaznó, kodo ipiléto, kaj ebe na dičóas lesro tetévos, té vó gīndindjá pes:

– O svúntona Déla sé féli manušá šé t' avén kalá, kaj kala dúj manušá, eg džuljí th' eg múrš te kerén kede butjí. Nanjí žuži trába – phenel kide kaj.

Mégiš ebe serzödéšis as le kraljés, kéde butjí andre kampiljás te fejeztetinél pes dži ká lakro término ko čhón, léske kötelešégon hás le kraljésri, káj kan' andré fejeztetiséjol kede butjí kaj ázonnál vó telé te čhél pesro tartozášis le rómane čhavéske the la rakljáke, pésar án pengro sérzödéšis kerde von. Pérsé andro sérzödéšis nas andre čhunó kê doré kicom šúmes lové i na džanáv kicóm ertékos avela lakri pocín, hánem póciséljoló te pocinén les kicom mangéna. Útojjara dáke – \ o serzödéšis kide solindjá

volt azonnal, mihelyt a munkát befejezik, leróni a tartozását a cigánylegénynek meg a lánynak, ahogy a szerződésben megállapodtak. De a szerződésbe nem vették be, hogy mekkora summa pénz, vagy nem tudom milyen érték lesz a bére, hanem annyi fizetséget kell fizetnie, amennyit kérni fognak. Utoljára is úgy szólt a szerződés, hogy ha a legény meg a lány nem teljesíti egy hónap alatt azt a bizonyos munkát, amit felvállaltak azon az épületen, akkor megállapodtak a királlyal, hogy levágja a nyakát, meg a feleségét is. A király már nem másíthatta meg a szavát, a szó szó, a szerződés szerződés. Felment másodmagával, végigsétált azokon a szobákon. A cigánylegénynek odaszólt a felesége:

– Hallgass ide, kedves férjem! Hagyd, hogy a király egyedül menjen, hadd vizitálja a palotáját, és amikor úgy tetszik, hogy készen van a vizitálással, utána már nem érdekel engem az ő ügye, az ő vizitje.

A király felment, végigjárt minden szobát, megnézte, hogy van bebútorozva készre, ki van meszelve készre, úgy van kiállítva, ahogy egy nagy palotának lennie kell. Amikor már fenn volt a tetőn, és nem volt hová menjen tovább, mert még nem volt befedve, és az egyik fele még nem volt készen, akkor a lány mit tett, mit sem, felemelte a kalapácsot, hogy újra kezdje a munkát. Amikor megint rávágott a kalapáccsal arra a gyöngyszemre, akkor megint emelkedni kezdett az a nagy épület, s egyszerre csak, mikor már teljesen be volt fejezve az épület, a király bent volt az épületben, egyszer csak gondolt egy gondolatot, és az az épület királyostul, cók-pókostul lesüllyedt a föld gyomrába. Úgy elsüllyedt a földben, mintha sohasem lett volna ott még egy tégl sem, egy kő sem, egy csepp mész sem, semmi sem. Olyan lett, mintha semmi sem lett volna ott, úgy, ahogy ezen az asztalon nincs semmi.

– No, kedves férjem, elkészültél a munkával. Őt apróra törte az a sok tégl, az a nagy romlás, ami rázuhant. Még a legkisebb csontja is darabokra tört, és ez a palota vele együtt elsüllyedt a föld gyomrában. Ettől egyszer megszabadultunk. Ezen a fél világon, amelyet eddig ő vezetett, mi vagyunk a királyok, bennünket hatalmazott fel a Világ bölcse, nekünk ajándékozta. Mától fogva az ő palotájában, ami az ő tulajdona volt, amelyben ő lakott, abban mi fogunk lakni, abban a mi kincseink lesznek.

Akkor a cigánylegény a feleségével együtt mindjárt fogta magát és kihirdette abban az országban, hogy ország-világ jöjjön el a lakodalmára, mert megesküszik a feleségével. Eljött az apja is, az anyja is, a cigánylány anyja is. Olyan ügyes pár lett belőlük, hogy országban-világon nem volt több olyan szép fiatal pár, mint amilyenek ők voltak. Szép lakodalmat csaptak, és az egész világ, az a sok nép, aki csak volt, akik megmenekültek a huszonnegy

ke dáke o rakló th' e raklji andre kado čhón na teješitinén andre kodō bizonjótton butji so von opré valalindé kode barā – \ ipilétos, ákor o králjis kōtelešigo hin leske thê – \ vón hín ê – \ telé čhune le kraljéske káj te čhinél lesri kórrí the lesri – \ lesra gadžákri. O králjis ebe léske na m' ás hot te máj mašodoljinél pesri duma, duma duma 's, serzödéšis serzödéšis as. Opré gil' oli du džéné, hej andré šetalindjá pes andre kola sóbis. Odé phenel lesri gadži kurig o romano čaó:

– Ajár akáj muro kedvéšon gadžó! Míg le kraljés kókorés te džál te kerél pesri vízita pesri avljín hé – phenel kide kaj – kana gūndimén in ke cára ín e vízita, othár man na erdekeljinél man lesri trába the lesri vízita.

Opré giljá o králjis the pērse, andré gilj' an sékkon sóba, dikhljá sár as andré butorozimén gáta, meseljimén gát' arí, kísón arí aljitimén sár káj jék barí avljín. Kana 'pr' ás an tetéos kaj búter ebe na m' ás kaj te maj džál, k'ebê – \ inke na hás tele fedimen the na ás maj ek páš kērdji, ákor e raklji só kerdjá só na kerdjá, opré iljá o čokános the džán nevéste xunjá te kerél butjí, Kána čhindjá páne pe kóde morrikljí le čokanáa, xunjá pes páne kēr – \ the vazdindjás odo baro ipilétos, hē núma jékhar, kana 'pré has lo, o ipilétos, džin téješén, o králjis andr' ás andro ipilétos, nnuma jékhar kodo barí ipilétos, numa gūndisélja the kódo ipilétos kú le kralja ku cók pók andré šūjedindjá andre djómra la phuvákri. Kidé andre giljá andre phú he šūjedindjá, pesár kan' na ma hás šóha nič jek tégla kodé the nič jek bár the nič jek mēsos the nič jek khájči. Kidé has sár kaj ná as khájči pesár njí pe kede mesélji ke nanjí khájči pe láte.

– Nó muro kedvéšon gadžó, gatindján la butjá. Lés sé xurdjardjá les – phenel kide kaj – kola bare tégles kola bare rrómlašis so peljá tele, kola bare bút tégles te kola bút – \ . Még lesri kokál – \ cíne kokála sé xurdjejele the – phenel kide kaj – kú le edjütt kod' avljín andré šūjedindjá andre djómra la phuvákri. Kálestar jékhar skēpindjám – phenel kide kaj. – Án kede páš lume so vó vezetindjá, amén am u králji th' amén hatalmzatatindj' amen opré o Incelépto Lúmi – phenel kide kaj –, aménge aldozindjá la. He djadjesára ekê – phenel kide kaj – lésri avljín savi lésri as šájatón, kaj vó bešljas, án kodé avél amaro barvalibó the amén an kodó bešás.

Akor o rómano čhavó míndjar pesra gadžá xuné pen the arí hirdetindjá andre kola themá, kaj lúme th' o thém t' ávén ká lengro bijáw ke vó pesra gadžá colaxarél pes. Té lesro dat aviljas té lesri de, té lakri de, la rómanja čhákri. Kise ūdjéše pári has kaj an lúme th' an thém kise šukar tērne pári sar ás kolá ná maj ás. Kērd' ék šukár bijáw, kaj i lume sástji the kodo búd nípos sao maj hás the maj skapindjá djan le bíštheštáre šerengrésri

fejű uralmától, nagyon örvendtek, mindnyájan elmentek a lakodalmára, és köszönték neki, az új királynak, hogy felszabadította azt a világot, és ő hozta újra vissza a boldogságot abba a városba és abba az országba. Egy álló hétig tartott a lakodalmuk. Ott nem volt más, csak evés-ivás, multság, vidámság, békesség.

Én is ott voltam közöttük, ettem-ittam, én is örvendtem, hogy új világ lett, új boldogság lett, új élet lett. Én is ott hallgatóztam közöttük. Mindenki mondott egy-két szót, s tőlük hallottam én is ezt a szép mesét, s becsületes embereknek mondtam most el. Ahonnét hallottam, én is úgy mondtam.

Én mondtam el, Puci Sándor, Mezőbándról.

kondúčerja, bare lošanjá the séorri gile ko bijáw the kösönjindé leske kole néve kraljéske ke dore vó sobottatindjá opre kode lúme the vó ándjá kodo njištjibó djan nevéste andre kodo fóros th' an kodo thém. Hé, lengro bijáw njikerdjá jeg alóvon kurkó, óthé avér kola nās, núma ssé xabó the pibó, múlačágos, hé lošénji, he bekešígos.

Té m' oth' omas máška lénde, xós piós, té m' ervendindjóm ke kěrdjiá eg njévi lúme jeg njévo boldogšágos jeg njévi trába. He té me hajardjóm la odothár maskar lénde. Sékkon délas p' eg dúma duj, the té me léndar hajardjóm kede šukar paramís, he té me páttjivale manušenge phendjóm la, the káth' hajardjóm la té me phendjóm la.

– Mé phendjóm la o Šándor o Púci Šándor djan Mezöbándos. Kála paramisákro címos hin: O Incelépto Lúmi.

Na jekhar ás pes so niči na phendjás pes, te n' aviljás pes na phendjás pes. Jekhar ás, djemúlt, jek čoro rākló. Nás les niči dē niči dat, nás les niš phrala niš phenja, nás les khádžino pe lúme. Núma kókorro has lo. Kodo rakló phirlas andre škóla. Jék cinó kher ačhiljá les kathar lesri dē thaj kathar lesro dát. Ēbe phirlas o rakló pe štárt' ostája. Akór andre kode lúme, na phīrnas dēš dešupānč ostáje sar akaná, núma štár ostájes; akór bare manuš' ás olá štar ostajónca. Odé dinja o gulo Dél, ke kana o rakló, hás lo dēšudóne berséngro, só gūndindjá peske, pharés hin leske kaj te thól pala péste the te dživél kókorro, the te kerél peske xabó, the te rosarél pesro manró p'ek djés po kovér, léske pharó as. Vó gūndindjá, kērdjá pesk' ek cāndzila, the čhunjá an pesri cāndzila, čhunjás peske purúm, loló, he phangjá andré pesr' udár the pornjindjá the giljás. Kicóm giljás, dūr le duré, bít le buté. Núma jékhar āri giljás andre idegēnje thēmā, the núma jékhar andré del andr' ek šukár fōros. D' ebe kán' othé risljas an kodo phóros, othé, téla retjijas. Ēbe labarénas o lāmpes. Núma odé phenél, he gūndinél pes:

– Ō svúntona Déla retjí in, káj sovó me án kede retji?

Hát sár džál am maškár le forósro, vó čudalkozínlas kodo kúč baré avljiná, bare epiléti so ás othé. Núma jékhar andré retjijas. Ká risljás, am maškár le forósro, othé as jek xānjik, the o sásto fōros phirávlas pánji djan kode xānjik. Akor telé bešel, telé lel pesri cāndzila, xál pesri vočóra; te xaljá pesri vočóra, hé othé, paša kode xānjik, čél pesri candzila tela pesro šēró te sovél, ke nás les kaj te sovél ke idegēnjon as, na prindjardjá les khádžino. Kidé dinja o Dél ke kurig or – \ injá kurig o dēš retjí, avél ek phuro gadžo; pánjeske. Sár avél panjéske, odé phenel:

– Lači retjí del o Del mo cine rakle.

– Údjan te džives phure manuša.

– Ha tu só keres kade?

– Mé kadé sóvav. Idegēnjon om.

– Káthar an?

– Mé dí' kaj om the di' káthar om. Djandr' eg gáv, nanjí man dé, nají man dát, nanjí man phralá, nanjí man khádžino. Kokorro arvávo bojéto om.

– T' apa tu só na gilján te rosarés tuke buka salášis an kede retjí án kado baro fōros?

–T' apo káste te džáv ke na prindžanél man khádžino!

Terenyevárosi mese

Egyszer volt, ha nem lett volna, nem is mondták volna. Volt egyszer régen egy szegény fiú. Nem volt se apja, se anyja, se bátyja, se húga, nem volt senkije sem a világon. Egyedül élt. Ez a fiú iskolába járt. Egy kis ház maradt rá az apjáról meg az anyjáról. A fiú már a negyedik osztályba járt. Akkor, abban a világban, nem tíz-tizenöt osztályt jártak, mint manapság, csak négy osztályt; akkor azzal a négy osztállyal felnőtt emberek voltak. Úgy adta a jó Isten, hogy amikor a fiú tizenkét esztendő volt, gondolta magát, hogy nehezebbre esik mosni magára, egyedül élni, ételt főzni magának, egyik napról a másikra keresni a kenyerét, nehezebbre esett. Gondolt egyet, tarisznyát készített magának, a tarisznyájába vörös hagymát tett, bezárta maga után az ajtót, és elindult, ment. Annyit ment, messzínél messzebb, távolnál távolabb. Egyszer csak kiérkezett idegen falvakba, idegen országokba, és egyszer csak beérkezett egy szép városba. De amikor odaért az abba a városba, már estére járt az idő. Már égtek a lámpák. Gondolkozik, azt mondja magában:

– Ó, szent Isten, este van, hol fogok aludni ezen az éjszakán?

Hát amikor a város közepére ér, megcsodálja azokat a drága nagy palotákat, nagy épületeket, amiket ott látott. Mikorra besötétedett, éppen a város közepére érkezett. Ott volt egy kút, és az egész város arról a kútról hordott vizet. Akkor leül, előveszi a tarisznyáját, elfogyasztja a vacsoráját. Amikor elfogyasztotta a vacsoráját, ott a kút mellett a feje alá teszi a tarisznyáját, hogy ott aludjon, mert nem volt hol aludnia, mert idegen volt, senkit sem ismert. Úgy adta Isten, hogy éjjel kilenc-tíz óra felé jön vízért egy öreg paraszt. Ahogy odaér vízért, szól:

– Adjon Isten jó estét, kislám.

– Szintúgy te is élj, öregember.

– Te meg mit keresel itt?

– Itt alszom. Idegen vagyok.

– Hová való vagy?

– Nézd, ide s ide való vagyok, egy faluból jöttem. Nincsen anyám, nincsen apám, nincsenek testvéreim, nincs senkim. Magános, árva gyerek vagyok.

– Hát miért nem indultál el, hogy egy kicsi szállást keress magadnak ma éjszakára ebben a nagy városban?

– Hát kihez mehettem volna, mikor senkit sem ismerlek?

– No, jó. Akkor gyere hozzám, ma éjszaka nálam alszol.

A kislám felkelt, kivette a vödröt az öreg kezéből, és vele ment

– Ná mištó. Ná akor á maj mánde, the mánde sovés an kéde retji.

Ó cino ráklo t' ópr' úštjiljas, iljás e vídre džan le phure gadžésro vás, he giljás lê khére. Hât kana kheré risljás ko o gadžó, othé ko phuro gadžó, nás les núma jek phuri džuljí, pesri rómnji.

– Dél o Del lači retjí, öreganjam!

– Údjan te dživés, mó cine rakle!

– Dé muri kuč kedvešon gadži, andjóm kale cine raklés, čhú leske vočóra te xál, idegénjon in, nanjí les khádzino, nanjí les dê, nanjí les dát, nanjí les khádzino, kókorro in, he te dás les vočóra, he te dás les soibó an kede retji.

Míndjar e gadži čunjá leske te xál. Xaljá pesri vočóra, he pal' ó xabó phutridja pesri bíblia o raklo; ke akór hás e barí relidžia zóren barí has li ná sar akaná, o manušá patjané pen anglo gulo Dél. Ákor o rakló ginjardjá djan bíblia the mangjá pes le Deléske; akor telé dinjá pes. Odé phenél o gadžó kurig leste:

– Há muro raklo! Sár avélas te lás les t' amén (?) vödjésk' aménde? Té bešes aménde, te ná maj džas khátjinde, ke nanjí amen khádzino. Dúj phure manušá am, te só ačél, dik, kala pal' amaro míribo se ttiré 'n.

– Me na bánji, öregapam.

Míndjar dumāzinén pen othé, hé o cino rakló oth' áchel. Djés kerél o svúnton Dél. Kana djés kěrdjiljas, ebe kěrdjá lesro fruštúkos, xaljás o raklo, pāne mangel pes ko gulo Del. Odé phenel leske:

– Hajár akaj mo cine rakle! Mé dikháp ke tu džánés šukár o ljíl.

– O Déla muro kúč kedvešon dát, ke djadjesára dát han mange, th' e phurí dé j mange, mé – phenel – džanáv.

– Nó, amén kapél te džás ka kešekháza, káj té jelentinás othe andré, pesár ke andr' ávilján andr' amaro fóros the te ĩrinás opre amaro náp the t' avés aménge baétos.

– Mištó in táta.

Ákor o phuró lél les vástestár the lidžál les ka kešekháza.

– Dél o Del lačo djés, gúle birovo!

– Údjan te dživés, gadžé!

– Andjóm kale cine raklés dík te jelentináv les andré pesar ke mé iljóm les vödjeske the te čēs les pe nuro náv.

– Mištó j.

Phenel kide kaj:

– Kado rakló kiso ljíl džanel ke nič ig rešé nič ig baro arvo-kátos na džanlás kiso ljíl sosro vo džánel. Dé – phenel – amen hín amen hĳa, kámpelas aménge jek kěrjedzėvos án kado fóros.

Akor odé phenel:

– Ári probalinas les. Kicóm boršėngro an?

– Ápp' akana džáp po dėšuštār.

a házába. Amikor hazaértek a paraszthoz, az öreghez, annak nem volt senkije, csak egy öreg felesége.

– Adjon Isten jó estét, öreganyám!

– Szintúgy te is élj, kisfiam!

– No, drága kedves feleségem, magammal hoztam ezt a kisfiút, tégy elébe vacsorát, hogy egyen. Idegen, nincs senkije, nincs anyja, nincs apja, senkije sincs, egyedül van. Adj neki vacsorát, engedd meg, hogy itt aludjék ma éjszaka.

Az asszony mindjárt ennie adott. Megette a vacsoráját, evés után kinyitotta a bibliáját a fiú. Mert akkoriban nagy vallásosság volt, igen nagy volt, nem úgy, mint manapság; az emberek hittek a jó Istenben. Akkor a fiú olvasott a bibliából, és imádkozott az Istenhez, utána lefeküdt. Azt mondja neki a paraszt:

– Hallod-e, fiam! Mi volna, ha édes fiunkként magunkhoz fogadnánk? Lakjál itt nálunk, ne menj sehová, mert nekünk nincs senkink. Két öreg ember vagyunk, és ami halálunk után marad, az a tiéd lesz.

– Én nem bánom, öregapám.

Mindjárt megállapodnak, hogy a kisfiú náluk marad. Felhozza az Isten a napot, és mikor megvirrad, megreggeliztetik. A fiú evett, megint imádkozott a jó Istenhez. Mondja neki:

– Hallgass ide, kisfiam! Látom, hogy jól érted az olvasást.

– Ó Istenem, drága kedves apám – mert mától fogva apám vagy, és az öregasszony az anyám –, igen, értem.

– No, akkor el kell mennünk a községházára, hogy ott bejelentsük, miszerint ide érteztél a mi városunkba, és írjuk fel a nevedet, hogy a gyermekünk leszel.

– Jól van, tata.

Akkor az öreg kézen fogja, és elviszi a községházára.

– Adjon Isten jó napot, kedves bíró!

– Szintúgy te is élj, paraszt!

– Nézd, elhoztam ezt a kisfiút, hogy bejelentsem, hogy a magamévá fogadtam, és tedd át az én nevemre.

– Rendben van.

– De ez a gyerek olyan jól érti az olvasást, hogy egy pap sem, egy nagy ügyvéd sem tud úgy olvasni, mint ő. Nálunk meg hiány van, szükségünk volna egy körjegyzőre ebben a városban.

– Kipróbáljuk – mondja. – Hány éves vagy?

– A tizennegyedik évemben járok.

Akármiféle mesterségben próbálta ki a bíró, a kisfiú megnézte, azokban a nagy anyakönyvekben megvizsgálta. Sikerült a fiúnak. Azt mondja neki a bíró:

– Na, fiam! Mától fogva beállsz hozzánk körjegyzőnek.

Úgy adta a jó Isten, hogy így a fiú beállt ott az irodába körjegyzőnek. Eltelik egy év, eltelik kettő, telik-múlik sok év, végül

Čé meste' probalinél les arí o biróvos, o cino rakló án kola bare anjai könjves arí vižgalinel len, dikhél. Šükeridjinél o rakló. Odé phenel leske o biróvos:

– Ná, raklé! Djädjesár' ekê andr' áčes aménge kerjedzevoske.

Odé dinjas o gulo Dél ke núma jékhar ó rakló andr' áčiljás othe p' íróda kerjedzevoske. Télinel jek bóřš, télinel duj, télin múlin bút, núma opré bariljá o raklo pe kici vréme k' êbe bíše boršéngro as. Vó xudélas pesri pocín, sékkon čón, xan jardjá peske o raklo lové, he am maškár le forósro cindjá peske jek šukár thán. Othé kěrdjá peske jék šukár avljín, kis' avljín kěrdjás k' ān sásto fóros kisi nās sokri has le rakleske. Odé phenel kurik pesro dát:

– Tāta! Avljín kěrdjóm mange. Sévorre kolá. Núma tjár akaná kempel te la mange gadžá – phenel kide kaj. – Adjés tejsé té me gazda om pe muri vātra.

– Sár te na muro kedvešon raklo. De túke ando fóros nanjí rākljí kaj te lés tuke gadžáke kala rakljá, nanjí kise sar o raklja dj' andro gav. Fórovanjítjika in, phíren aka okoj, čéljol len o taršašágos, tuke kempel jek džulji kisi savi tút te šé te njikerel opre tri avljín te tro gazdašágos.

– Nanji bajos tata, me maj gīndiná man the dikho ke sár avela.

An kede vréme, jek tosárra, o rakló bušulimén opr' úštjel th' odé phenel:

– No tata me džá mange.

Kan' andré risel an fóros, ke vón bešénas tel' o agór le vešésro, sar andré džal andro fóros, jek phurí džuljí risél pes lē je tosárra.

– Del o Del lači tosárra öreganjam!

– Údjan te džives, baxtalja dákre čučí piljan mō rakle! He mo kerjedzevo! Ke tú dinjan man lači tosarra!

The phenel kide kaj: Údjéšon raklo an.

– O Déla öreganjam, kide phirel pes kaj o těrnjibé te den le phuré lači tosárra.

– Sóstar an lo kiso bušuljimén?

– Ó Déla! Sékkone manušés in les ek nakázos an lesro šéro.

– Dake dés man p' ek pókko sióres the p' ek pókkos djufes vóre duj trin krejcárja – phenel kide – akkor mé phenáp tuke tro gīndos an tri pálma.

– Sar te na öreganjam.

– Án akáj tro vast!

Del othe pesro vás the phenel leske an lesri pálma e phuri:

– Díg muro kedvešon raklo! Tu kamés te lés tuke gadžá. An kado fóros na rakhés tuke pala tute, kidé sar phendja tro dát. Hanem džane' so? Dake kames te hajares mándar, tu baxtaló raklo avê the údješo manus avê he sar tút gadží n' avél' an sasto fóros; dake kāmes t' ajares pala man.

a fiú felnőtt olyan korúvá, hogy már húsz éves volt. Minden hónapban megkapta a fizetését, félretette a pénzét, és a város közepén vásárolt magának egy szép házhelyet. Ott egy szép palotát épített magának. Olyan palotát épített, hogy az egész városban nem volt olyan, mint a fiúé. Azt mondja az apjának:

– Tata! Palotát építettem magamnak. Mindenem megvan. Most már csak az kell, hogy megnősüljek. Maholnap én is gazda leszek a magam otthonában.

– Hogyne, kedves fiam. De itt a városban nincs olyan lány, akit feleségül vegyél; nincsenek olyan lányok, mint a faluban. Ezek városiak, ide-oda járnak, tetszik nekik a társaság. Neked olyan asszony kell, aki rendben tudja tartani a palotádat meg a gazdaságodat.

– Nem baj, tata, majd gondolkozom, s meglátom, mi legyen.

Akkor aztán egyik reggelen a fiú búsan felkel, és azt mondja:

– No, tata, én megyek magamnak.

Mikor beérkezik a városba – mert ők az erdő szélén laktak –, mikor beér a városba, reggel egy öregasszonnyal találkozik.

– Adjon Isten jó reggelt, öreganyám!

– Szintúgy te is élj! Szerencsés anya csecset szoptad, fiam! Azaz hogy körjegyzőm! Mert te köszöntöttél rám jó reggelt!

– Ó Istenem, öreganyám, úgy illik, hogy a fiatalok kívánjanak az öregeknek jó reggelt.

– Miért vagy ennyire elbúsulva?

– Ó Istenem! Minden embernek van valami gondja a fejében.

– Ha adsz egy csomag szivarra valót meg egy csomag gyufára valót, vagy két-három krajcárt, akkor a tenyeredből megmondom, mi a gondod.

– Hogyne, öreganyám.

– Tartsd ide a kezedet!

Odatartja a kezét, és az öregasszony elmondja a tenyeréből:

– Nézd, kedves fiam! Meg akarsz nősülni. Ebben a városban nem találsz magadhoz illőt, ahogy apád megmondta. Hanem tudod mit? Ha rám hallgatsz, szerencsés legény leszel, ügyes ember leszel, és az egész városban senkinek sem lesz olyan felesége, mint neked, ha rám hallgatsz.

– Hogyne, öreganyám.

– Fogd magad, menj szépen haza, és holnap reggel, amikor megvirrad, és még senki sem kelt fel, te légy ott elsőnek annál a kútnál, amelyikhez elsőbben érkeztél, amikor ebbe a városba jöttél. Ott ülj le, és aki elsőnek érkezik vízért a kúthoz, az lesz a feleséged. De nemcsak egyszer, hanem három reggelen egymás után. Minden reggel menj oda, és aki a harmadik reggel érkezik, az lesz a feleséged. Azt vedd feleségül. Lesz, ami lesz.

– Köszönöm szépen, öreganyám.

– Sár te na, öreganjam!

– Te lé šukár, haj te džá kheré haj tejse tosarra, kana djes kerdjol, inke khádzino na uštjilja opre, tu te aves sigeder uno ka kode xanjik te džas kaj aviljan sigeder kan' aviljan an kado foros. He othe bešes haj kon avela sigeder ka xanjik pānjeske, od' avela tri gadži, ké ternji ké phuri džulji, od' avela tri gadži. De na numa jekhar, an trin tosarra. Sekkon tosarra te džas he kon avela trito tosarra, ode avela tri gadži. Tu ola te les la gadžake. Sār avela kid' āvela.

– Šukar mulcuminap tuke öreganjam.

Ola ilja pes o raklo thaj gilja peske. Sar as tosarra, opr' uštjiljas djes bidjeskërdo th' ilja pes the giljas ka kode xanjik. Oth' udžardjas. Hat ka kode xanjik, vo s' ačiljas but, n' avelas khádzino panjeske. Ebe pharrolas djesestar.

Andr' agor le vešesro bešelas jek baro gazdas. Ole gazda has les trin raklja. E legmaj cinjidere raklji tel' o bo khellas pes andr' učar; lo učare. Numa kede dinjas o gulo Del ke ode phen' (!) lakri de:

– Na unklj' ari muri kuč kedvešon raklji he le vidre he džá t' anes buka panji ke kampil te dagastinav, te kerav manro andro bo.

No bare phares iljas e vidre the gilja purranglji nangi sar as li phërdi učare phërdi kormoha giljas ka xanjik. He kana othe risljas, voj as sigeder unji ka xanjik. Niš na phendjas niš lači tosarra, khajči, numa čhunja andr' e vidre h' ilja o panji. Akor o raklo té čel o vas pe late:

– Aš thaneste če raklji te pučap tu vareso.

– Na puš man khajči ke me sidjarav.

Ilja pes e raklji the našlja la vidrê the gilja khere. Te na lundjara muri paramis, andre dujto tosarra pāne kidê phirdja e raklji the t' é trito tosarra sé voj ās. Akor o raklo xunja la raklja h' ilja e vidre djan lakro vas he khere kešerindja la džá ka lakro dat. Andre gilja e raklji sigon the tel' o bo čhel pes the o but učar pe peste resarel les.

– Del o Del lači tosarra, bare gazda!

– Udjan te džives amaro kerjedzevos! Na, se jaratba phires? Beš tele!

Mindjar o raklja, o maj barja, gĩndinde ke lelā la vo jekhā djan kola, gadžake.

– Sostar aviljan?

– Mange kampil te des man tra raklja mange gadžake.

– Sar te na! Hin man duj raklja, romeste valovi, sava kames ola še te les tuke gadžake.

Mindjar o raklo pe kede, te \ gĩndindja o raklo:

– Na – phenel kide kaj – sāvi des mange gadžake.

Azzal fogta magát a fiú, és indult magának. Amikor megvirradt, még napkelte előtt felkelt, fogta magát, indult ahhoz a kúthoz. Ott várakozott. Sokáig maradt ott a kútnál, de senki sem jött vízért. Már egészen kivilágosodott.

Az erdő szélén lakott egy nagy gazda. Annak a gazdának három lánya volt. A legkisebbik lány a kemence aljánál játszott a hamuban; a hamuval. Úgy adta a jó Isten, hogy egyszer rászólt az anyja:

– Na, kelj fel, drága kedves lányom, fogd a vödöröt, eredj, hozz egy kis vizet, mert dagasztani akarok, hogy kenyeret süssek a kemencében.

No, nagy nehezen fogta vödöröt és elindult mezítláb, öltözetlenül; úgy, ahogy volt, teli hamuval, teli korommal ment a kútra. Amikor odaért, ő volt ott elsőnek, egyedül a kútnál. Nem szól semmit, jó reggelt sem kívánt, semmit, csak megmerítette a vödöröt, és vitte a vizet. Akkor a legény rátette a kezét:

– Állj meg, te lány, hadd kérdezzek tőled valamit!

– Ne kérdezz tőlem semmit, mert sietek.

Fogta magát a lány, elszaladt a vödörrel, hazament. Hogy ne nyújtsam hosszúra a mesét, a második reggelen is ugyanígy járt a lány, s a harmadik reggelen is ő volt ott. Akkor a legény megfogta a lányt, kivette a kezéből a vödöröt, és hazakísérte az apjához. A lány besietett, odaült a kemence aljába, magára szórta a sok hamut.

– Adjon Isten jó reggel, nagy gazda!

– Szintúgy te is élj, körjegyzőnk! Na, mi járatban vagy? Ül le!

A két nagyobbik lány mindjárt gondolta, hogy valamelyikőjüket feleségül veszi.

– Miért jöttél?

– Azt akarom, hogy add hozzám feleségül a lányodat.

– Hogyne. Két lányom van férjhezmenendő, amelyiket akarsz, azt vedd feleségül.

– Na – mondja a legény – melyiket adod hozzám?

– Nézd, itt van a két lányom.

– Nekem nem ők kellene, hanem add hozzám a legkisebbet, amelyik vízért volt.

– Ó Istenem, fiam, ő még alig tizennégy éves, taknyos, a kemence alján ül, teli van hamuval, te megundorodnál tőle.

– Én cseppet sem undorodom – mondja.

No, telik-múlik az idő, a legény fogja magát, elmegy. Mondja az anyja a lányának:

– Na, kedves lányom, ha ilyen szerencséd akadt, készülj fel, mert szombaton megtartjuk a lakodalmat, ha jön a körjegyző, hogy feleségül vegyen.

– Dik āde man duj raklja – Mange na kampil kode, hanem te des mange kole legmaj cineder, kole savi has li panjeske.

– O Dela muro raklo, kola dj' abia avla dešuštar bērs. Ljimalji, tel' o bō, phērdji učār, kolatar grece še t' avlas tuke.

– Mange nanji khajči grece – phenel.

No, telinel, lel pes o raklo, the džal peske. Ode phenel lakro dat kurig e raklji:

– Na muri kedvešon raklji, dake tri baxt attjisi (?), kesitin tut, ke savatone keras o bijaw ke avel o kerjedzevos the lel tut gadžeske.

– Me na džav the me na džav ke mange na kampil gadžo.

Numa utojjara ebe nā' so te kerel, mindjar o raklo, o kerjedzevos, sivondjā mužikašonen, he kezdinde te keren o baro bijaw. Kana gāta 's o bijaw, aven othe ko gadžo the mindjar pe thaneste xuden pen he keren o bijaw. De e raklji na kamljas te unkel telel o bō njissar ari. Džal lakri de la motura th' ari našavel la telal o bo. Ode phenen o vendegi kurig leste:

– A savi 'n tri menjasonja mó?

Phenel kide kaj:

– Dik! Tela bo in.

Mindjar xuden pen kakala the udžaren t' avel e menjasonja; n' avel khattjindar. Pesar phendjom lakri d' ari našadja la la motura, he kan' ari gilja e raklji the jekhar rasardjas tele kodo učar pa peste he kērdjā \ he dinja pes pordal šereste, tistan axton somnakunji kērdjilja dj' andro punre the djin an šēro. Kisi džulji kērdjilja ka kisi an lume th' an them kisi buter na ma has; an kodo sasto foros. Mindjar andre gilja e raklji am menjasonjiti-ka hanjes. He paš o raklo tele bešljās, paša pesro veleginjōs, he xune the kerd' o baro bijaw. Kana gāta 's o bijaw, mindjar ilja la raklja, te lakri de te lakro dat ari dinja lakre trābi so has lakre, he opre buntindja (?) pes am maskar le forosro andre bar' avljīn. Kan' opre risle othe, xune pen othe, he vo gilja to avro ka pesro sogalatos. Telindjā, vore trin-štar bērš djesar ikitane ile pen. Numa jekhar ode phenel lesk' o birovos, kurig o raklo, kurig o kerjedzevos:

– Hār akaj! Tu džanes so? Ke phenen kide, o sasi ari gile djan pengre thema djan pengre gava, he ačhile pustinja khera, bar-valjibo, bakre, guruva. Te kesinesamen tosarra, kurko tosarra te džas amenge t' anas amenge njištje guruva, njištje grasta, so kampil amenge – phenel kide kaj.

– Sar te na, gule birovo.

N' othe mindjar o jedzevos o kerjedzevos o birovos othe maj but raja ekitane xune pen te pokolinde penge th' ile pen the gile. Kana gile, unevāri tele gile kid' āndr' ek foros, āndr' eg alomašis, othe tele xutjile, andre gil' andr' eg bari vendeglōve. Othe phērdj'

– Nem megyek én, s nem megyek, mert nekem nem kell férj.

Utoljára nem volt mit tenni, a legény, a körjegyző, muzsikásokat hivatott, készülni kezdtek a nagy lakodalomra. Amikor minden készen állt a lakodalomra, odamentek a paraszthoz, s ott helyben kezdődött a lakodalom. De a lány sehogy sem akart előjönni a kemence alól. Odamegy az anyja seprűvel, kizavarja a kemence alól. A vendégek kérdezik a legénytől:

– Hallod-e, melyik a menyasszonyod?

– Nézzetek oda, ott van a kemence alján – mondja.

Mindenki várja, hogy jöjjön a menyasszony; nem jön semmiképpen. Ahogy mondtam, az anyja kikergette seprűvel. Amikor a lány előbújt, lerázta magáról a hamut, átbucskázott a fején, tiszta színarannyá változott, lábától a fejéig. Olyan asszony lett belőle, hogy több olyan az egész városban, országban-világon nem akadt. Mindjárt bement menyasszonyi ruhában. Leült a legény mellé, a vőlegénye mellé, s kezdődött a nagy lakodalom. Amikor vége volt a lakodalomnak, mindjárt fogták a lányt, apja meg anyja kiadta a holmiját, s átköltözött a nagy palotába a város közepén. Amikor megérkeztek, elrendezték magukat, és a legény ment szolgálatra, mint mindig. Telt-múlt az idő, vagy három-négy év eltelt azóta, mióta összekerültek. Egyszer aztán azt mondja a bíró a legénynek, a körjegyzőnek:

– Hallgass ide! Tudod, mit? Azt mondják, hogy a szászok eltávoztak a falvaikból, a földjeikről, és ott maradtak üresen a házak, a vagyonuk, juhaik, teheneik. Reggel készüljünk, vasárnap reggel, hozzunk magunknak pár tehenet, pár lovat, amire szükségünk van.

– Rendben van, kedves bíró.

No, ekkor a jegyző, a bíró, meg a többi úr összeszedelőzködött, felpakoltak maguknak, fogták magukat, indultak. Útközben betértek egy városba, egy állomásra, ott kifogtak, bementek egy nagy vendéglőbe. A vendéglő tele volt, az urak, az emberek ittak, és csak egy asztal volt üres. Ők is leültek a mellé az asztal mellé. Az asztalnál egyedül ivott egy kapitány; ahhoz az asztalhoz ültek. Azt mondja nekik:

– No, üljete ide, rendeljete magatoknak ételt-italt az asztalra.

Még nem is láttak hozzá az evéshez-iváshoz, azt mondja a kapitány a bírónak:

– Nem lennél szíves megengedni, hogy én is igyam veletek egy-két pohár pálinkát?

– Hogyne, kedves kapitány!

Mindjárt bemutatkozik, leülnek az asztalhoz, isznak. Mindegyikükkel lekezel, és mikor a körjegyzőhöz érkezik, azt mondja:

– Minden jót, sógor!

as e vendeglöve, pianas o raja o manuša, d' ebe nas numa jeg meselji čhučhi. Othe tele bešen ka meselji té on. Ka eg meselji, kokorro, othe pielas ek kapitanos; ka kode meselji. Ode phenel kide kaj leske:

– Akana bešen tele the rendelinen penge xabo pibo pe meselji!

Niči mišto na xan the pien, ode phenel o kapitanos kurig o birovos:

– Na kernas kiso mišto te aštik te piap te me tumenca ek poharos duj phabardji mol?

– Sar te na gule kapitano!

Mindjar andre joajnel pes the tele bešen ka meselji the pien. Savorenca vast xudel, the kana leste risel ko kerjedzevos, ode phenel:

– T' aves baxtalo šogor!

Akor thanest' ačhel kako kerjedzevos the penel:

– Gule kapitano, pal soste phenes mange tu šogoros? Nā prindžanap tut, tu kathar prindžanes man?

– A sar te na – phenel kide kaj. – Tri gadži mang' as sigeder gadži – phenel –, na tuke.

Akor sévoré thanest' ačhile the dikhen pen an jākhen, ode phenen:

– Sār lētezin kede kana amen – phenen kide kaj – dešuštare boršengri telal o bo unkadjam l' ari dj' andro učar, he kado kapitanos phenel ke leske as gadži! Nāstjig – ode phenel o birovos –, ertin kapitano, čhu sama so dumazines ke – phenel kide kaj – tri korri čhinas la – phenel kide kaj.

– Nā bīrōvo – phenel kide kaj –, Mange as gadzi sigeder the me, me iljom lakro leanšagos – phenel kide kaj.

Na mišto j. Ode phenel lakro gadžo, o kerjedzevos:

– Hajar akaj kapitano! Dake tu kide lašares tut, dake tu phenes ke tuke as gadži sigeder, me na rušav.

– Hajār akaj, šogor! Dake tu na patjas, me an kede retji khere džap the tra gadža sovav dži tosarra. Hē – phenel – akkor patjanóa!

– Mišto in, kapitano. No, ker jek serzōdešis!

Keren jek serzōdešis, duj egzemplārja 'the. Telal irinel pes o kapitanos:

– Kake n' avela kide sar me phenav, akkor čhin muri korri. The dake kid' avela, akkor me so te kerav?

– Akkor te tu čhin muri korri.

Mišto j. Kērde serzōdešis, th' o kapitanos opre bešel pe pesro gras, he andre džal an foros, late khere. Kana othe risljas, andre džal ka jek baro astalošis:

– Del o Del lačho djes astaloši!

– Udjan te džives!

– Hajār akaj! Ker mange jeg lāda kidê, dje lungon sossár me.

A körjegyző meghökken, azt mondja:

– Kedves kapitány, miért nevezel sógornak? Nem ismerlek, te honnan ismersz engem?

– Hát már hogyan ismernék. A feleséged először az én feleségem volt, nem a tiéd.

Akkor mindnyájan meghökkentek, egymás szemébe néztek, és szóltak:

– Hogy létezik ilyesmi, hiszen mi húztuk elő tizennégy éves korában a kemence alól a hamuból, és ez a kapitány azt mondja, hogy az ő felesége volt! Lehetetlen – mondja a bíró –, már megbocsáss, kapitány, de gondold meg, mit beszélsz, mert levágjuk a nyakadat!

– Nem, bíró – mondja –, először az én feleségem volt, én vettem el a leányságát.

No, jó. Azt mondja a férje, a körjegyző:

– Hallgass ide, kapitány! Ha azzal hancegsz, ha azt mondd, hogy először a te feleséged volt, én nem haragszom (?).

– Hallgass ide, sógor! Ha nem hiszed, én ma éjszaka hazamegyek hozzád, és a feleségeddel alszom reggelig. Akkor majd elhiszed.

– Jól van, kapitány. Kössünk szerződést!

Szerződést kötnek, két példányban. A kapitány aláírja:

– Ha nem lesz úgy, ahogy mondom, akkor vágd le a nyakamat. És ha úgy lesz, akkor én mit tegyek?

– Akkor meg te vágd le a nyakamat.

Jól van. Megkötötték a szerződést, a kapitány felül a lovára, elmegy a városba, ahol az asszony lakik. Amikor odaér, elmegy egy nagy asztalozhoz:

– Adjon Isten jó napot, asztalos!

– Szintúgy te is élj!

–Hallgass ide! Készíts nekem egy ládát, olyan hosszút, mint én vagyok. Amennyit kérsz, annyit fizetek érte. A szájamnál készíts egy nyílást, meg a szememnél is, hogy lássak.

– Hogyne, kapitány.

Az asztalos mindjárt elkészítette a ládát, olyan hosszút, mint ő volt. Kifizette.

– No – mondja –, majd visszajövök érte, elviszem.

A városban megkérdezi, hol lakik a körjegyző felesége. Megmutatják neki. No, jó. Fogja magát, szól egy kisfiúnak:

– Kisfiam! Nem vezetnél el az apja meg az anyja házához?

– Hogyne!

Felül a lovára a kisfiúval együtt, elmegy az apja meg az anyja házához.

– Adjon Isten jó napot, kedves bácsi!

– Szintúgy te is élj, kapitány! No, mi járatban vagy?

He – phenel kide kaj – so mange' sode pocinap tuke. Ebe ka muro muj te keres jek xiv the ka mure jakha kaj te dikhav.

– Sar te na, kapitano.

Mindjar kako astalošis kerdja leske jeg lada, kibor as vo dje lungon, he ari pocindja la.

– No – phenel – avav pala late the lidžav la.

An foros pučel ke kaj bešel le kerjedzevosri gadži. Sikaven leske. Na, mišto in. Olā lel pes thaj phenel ekhe cine rakleske:

– Mo cine rakle! Na lidžas man dži ka lakri de the lakro dat khere?

– Sar te na!

Bešel opre po lesro dumo po gras, le cine rakle thaj khere džal ka lakri de ka lakro dat.

– Del o Del lačo djes, gule bači!

– Udjan te džives kapitano! No, se jaratba 'n?

– Dik so in the dik so in. Ajardjom ke tut hin ek šukar raklji, gadžeste dinjan la pal o kerjedzos.

– Igen.

– Maj del tut kide vareso te vazden pe tumende pe phure manuša?

– Pal amende na vazdel khajči – phenel.

– Hajār akaj! Na keres kico mišto t' aves manca an kede retji dži late, haj te keres kide sar me phenap tuke, me dap tut jek vika somnakaj, love.

– Me na banji.

Akor opre bešel he opre pokoljinel e phuri th' aven. Lel kako e lada the kana ka kolakri porta risel la rakljakri, andre čel pes andre lada. Ode phenel lake:

– N' ajār akaj! Tu te des čingar tra raklja the phenes kide ke mardja tut o phuro, he te mikel tut t' al pala tute (?) ke aviljan tuke kat' o phuro.

An kede traba mindjar e phuri čingar dinja pesra raklja, h' avel e raklji:

– So in, mamó?

– O Dela muri kuč kedvešon raklji, tro dat mudardja man, sastji retji – phenel kide kaj –, musaj as t' avā mange. Haj opre čunjom opre pokoljindjom mure parni mure lepedövi, mure savore kola sá an lada in the am maj the vazde man the lidža opre kede lada.

Akor opre džal, avel e raklji the lidžal la opre. Ari kamel te čhel andro gangos; ode phenel:

– Na mamó (!) – phenel kide kaj –. An kode soba muri kedvešon raklji kaj tu soves.

– O Dela muri de, me lidžap tut.

– Nézd, mi van, s nézd, mi van. Azt hallottam, hogy van egy szép lányotok, férjhez adtátok a körjegyzőhöz.

– Igen.

– Aztán ad nektek valamit, hogy segítsen rajtatok, öreg embereken?

– Nem segít bennünket semmivel.

– Hallgass ide! Nem tennéd meg azt a szívességet, hogy eljössz velem hozzá ma éjszaka, és ha megteszed, amit mondok neked, adok neked pénzt, egy véka aranyat.

– Nem bánom.

Akkor lóra ül, és az öregasszony felpakol, indulnak. Elhozza a ládát, és mikor a lány portájához érkeznek, bebújik a ládába. Azt mondja az öregasszonynak:

– No, hallgass ide! Kiálts be a lányodnak, és mondd azt, hogy az öreg megvert, s te most eljöttél az öregtől.

Az öregasszony mindjárt kiáltott a lányának. A lány kijött:

– Mi történt, anyám?

– Ó Istenem, drága kedves lányom, apád megvert, egész éjszaka ütött, el kellett jöjjek tőle. Felrakodtam, felpakoltam a fehérműmet, a lepedőimet, minden holmim itt van ebben a ládában. Gyere, segíts nekem, hogy felvigyem a ládát.

Akkor felmegy; jön a lánya, felviszi a ládát. Ki akarja rakni a folyosóra. Azt mondja:

– Nem, lányom. Abba a szobába, ahol te alszol.

– Ó Istenem, anyám, oda viszem.

Beviszi a szobájába, mindjárt megágyaz az öregasszonynak, és megvacsorázik a lány. Amikor megvacsorázott, mindjárt fogja magát a lány, levetkezik, csak kombinéban marad. Aztán derékig megmosdik. Miközben derékig mosdott, a kapitány a ládából mindent látott. Lefekszik a lány, elalszik, akkor a kapitány előbúvik ingben-gatyában, titokban s a lány mellé fekszik, a paplan alá a lány mellé, és lefényképezi magát, ahogy ott fekszik a lány mellett. Aztán felkel, magához veszi a gyűrűjét meg a zseb-kendőjét az asztalról, odamegy az öregasszonyhoz, szól:

– Na, kelj fel, mehetünk. Mondd, hogy nem bírsz aludni, hazamégy, mert itt nem tudsz elaludni.

Az öregasszony úgy is tesz. Tüstént felkölti a lányát. A lány felkel:

– Mi történt, anyám?

– Nem bírok aludni, kedves lányom. Vigyél haza, nem maradok tovább nálad.

– De legalább várj, amíg megvirrad, anyám!

– Ó Istenem, drága kedves lányom! Hiszen láthatod, hogy nem vagyok megszokva itt nálad.

Andre lidzal an pesri soba, mindjar la phurjake čhel jek patos, he e raklji xal pesri vočora. Kana xalja pesri vočora, akor mindjar pe thaneste xunja pes e raklji the tele vetkezinel, num' an kombinizos ačel. He xudel te thol pes džin ko maškar. Kana thodja pes dži ko maškar e raklji, kako kapitanos dj' andral e lada sevore kola dikhjas. Tele del pes e raklji te sovel, o kapitanos akor ar' unkel, an gatjate an gadeste, he čordanes paša raklji čhunja pes, paša raklji čhunja pes, paša raklji tela paplanos, thaj kerdja ek fenjkepos kide sar čhunja pes paša raklji. Pala kodo opr' uštjilja, ilja lakri angrusnji, ilja lakro žepkendevos pa meselji, he gilja ka phuri, phenel:

– Na uštji, džas amenge. Phen kide ke na m' aštjik te soves he džas tuke khere ke tu naštik te soves khajč.

Te kide kerel e phuri, an kede trava mindjar opr' uštavel pesra raklja. E raklji opr' uštjel:

– So i, mamó?

– Naštjik te sova muri kedvešon raklji, lidžā man khere ke me na maj bešav kade tute.

– De mik te kērdjol djes mamó!

– O Dela muri kuč kedvešon raklji! Dare dikhes tu mišto ke me na om sikardji tute.

No nās so te kerel lakri raklji, musaj as te lidžal la džin ka porta. Kana ka porta risljas, akor ar' unkel o kapitanos, the del la phurja eg vika somnakaj. Pocindja lake, šukar kōsōndja lake, th' ilja pes, bešlja pe pesro gras, hej tel' avel ka fogadova ka kode vendeglōve. Kana djes kērdjiljas, vo āndre 'n.

– No del o Del lači tosarra šogor!

– Ūdjan te džives!

Kala se xanas the pienas, udžarnas le kapitanos.

– No – phenel kide kaj – kāmes te dikhes ke sūtjom tra gadža dži tosarra?

– Sar te na!

Akor lel ār' o fenjkepos the sikāvel les leske, sar dinja pes tele paša late. Dikhel o raklo, čačes in.

– No kek' angrusnji, džanes la?

– Sar te na; kode morri in – phenel kide kaj. – Muri angrusnji kaj muri gadži – phenel kide kaj.

– Té kako žepkendevos?

– Té kodo – phenel kide kaj.

– No te phenav lakre jeli?

– Nā – phenel kide kaj – la raklja has la jeli, ola sekreti jeli.

– Nā – phenel kide kaj.

– N' akana so phenes? čačes in?

– Čačes in. Čin muri korri, tu njerindjan.

– Mange mila j mo rakle tutar. Hanem džane' so? Tele vetke-

No, nem volt mit tennie a lányának, el kellett vinnie a portájukig. Amikor a portához értek, akkor a kapitány előbújt, egy véka aranyat adott az öregasszonynak. Kifizette, megköszönte szépen, és fogta magát, felült a lovára, és visszatért a fogadóba, abba a vendéglőbe. Mire megvirradt, ő bent volt.

– No, adjon Isten jó reggelt, sógor!

– Szintúgy te is élj!

Amazok még mindig ettek-ittak, várták a kapitányt.

– No – mondja neki –, akarod látni, hogy reggelig a feleséggel aludtam?

– Hogyne!

Akkor előveszi a fényképet és megmutatja neki, hogy ott feküdt mellette. A legény nézi, igaz.

– No, ezt a gyűrűt ismered-e?

– Hogyne! Az enyém. Ez az én gyűrűm, meg az én feleségem.

– Meg ezt a zsebkendőt?

– Ezt is.

– No, elmondjam a jeleit?

Na, a lánynak voltak jelei, olyan titkos jelei.

– Na, most mit szólsz? Igaz?

– Igaz. Vágd le a nyakamat, te nyertél.

– Sajnálalak, fiam. Tudod mit? Levetkőztetek és más ruhába öltöztetek, s hazaviszlek a te palotádba, és beállsz hozzám béresnek.

– Nem bánom, kapitány.

Akkor a legény mindjárt átöltözött és hazamentek. Ő ment az istállóba, a kapitány felment. Mondja a lánynak:

– Adjon Isten jó napot, leány.

– Szintúgy te is élj, kapitány. Mi van?

– Nézd ezt a szerződést! Megvettem a férjedtől az egész vagyonát. Ha akarod, itt maradsz; ha nem, hát nem. Ha akarod, beállsz szolgálónak, itt maradsz nálam szakácsnének, főzöd az ételt, mert nekem már van feleségem, vannak gyerekeim.

– Hát a férjem hol van?

– Világgá ment magának.

No, nem volt mitévő legyen a lány, beállt hozzá szakácsnének. Eltelik egy hét, eltelik kettő; a kapitány annyi munkát adott a lánynak, hogy a szent Isten őrizzen. A kezéből folyt a vér, anynyit súrolt, annyit dolgozott, hogy a szent Isten őrizzen. Egyszer aztán elgondolkozik a lány, azt mondja:

– Ó szent Isten! Mi haszna van annak, hogy ezen a világon élek? Istenem, mit tehetnék?

Egyszer aztán találkozik a férjével az udvaron. A férfi ráismert, de ő nem ismert rá a férjére. A legény megsajnálta, gondolta magában:

zinap tut, the opre gatinap tut andre aver rizi, haj lidzap tut khere ka tr' avljin, the mang' andr' aches berešeske.

– Me na banji kapitano.

Mindjar akor o raklo opre gatindja pes the kher' aviljas. He vo andre giljas andro ištalovos, o kapitanos opre giljas. Ode phenel kurig e raklji:

– Del o Del lačo djes rakle.

– Udjan te džives kapitano. So in?

– Dig o serzödešis! Me cindjom kathar tro gadžo kado sasto barvaljibo. Té kames bešes kade the té na, ná. Te kames andr' ačes sogalovicake, ačes mange kokoj sakačasonjake, keres xabo, ke man i man gadži, hin maj bajeti.

– He muro gadžo, kaj in lo?

– An lume th' an them gilja peske.

No, e raklji na so te kerel, andr' ačel leske sakačassonjake. Telinel jek kurko, telinel duj; kako kapitanos kicom butji delas la raklja, ka o svunton Del te ferinel. Djan lakre vasta thadelas ar' o rat, kicom šurolinelas, kicom butji kerlas ka o svunton Del te ferinel. Numa jekhar ode phenel e raklji, gindinel pes:

– O svuntona Dela! Ha ss' i hasna kaj dživam me kede lume?

Akor ode phenel e raklji:

– O Dela, so te džanap te kerav?

Maj jekhar risel pes pesre gadžê andre udvara. Vo prindjandja la, de voj les na. Akor \ kako raklo \ mila has lake \ latar, gindinel an peste:

– Na mig muri kedvešon gadži, dake tu kisi bari kurva hanas ke kerdjan kado čufšagos pe mande, te me kerav pe tute, nã dara.

Giljas tele ko astalošis an foros, o raklo keradja eg lada. Djan plevoste ari belelindja la. He tele liginja la ko Morošis pe panji. Oth' ari phangja la, akor ode phenel – \ ari liginja kode lada ko Morošis th' ari phangja la ko panji, hej khere džal. Andre xudel o bihelja andr' urdon, ode phenel kurik pesri gadži:

– Na, čé raklje! sogalovice! Na keres kiso mišto t' aves te vazdes man te rrakin ari jeg urdon kašta paš o Morosis, djan kola ploti?

– Sar te na! Te kide kurko djes hin adjes the džav.

Opre besen p' urdon the džan. Kan' othe risle ko Morošis, akor ode phenel kide kaj:

– N' ajār akaj! Na urnja tut tre djes (?) kade ka kodo kapitanos?

– O Dela, sogavo, sar te na – phenel.

– Džanes so gindindjom? An keke lada andre čhas amen dujdzene, hej o svunton Del te vazdel amen džas amenge tele le panjeske.

Te kide keren, avri čhen pen. O raklo ode phenel lake:

– Na megállj, kedves feleségem, ha olyan nagy kurva voltál, hogy ezt a csúfságot művelted velem, én is visszaadom neked, ne félj!

Bement a városba az asztaloshoz, és csináltatott egy ládát. Belül kibélelte pléhvel. Levitte a Maroshoz a vízre. Ott kikötötte, majd hazament. Befogta a szekérbe a bivalyokat, és szólt a feleségének:

– Na, te lány, te szolgáló! Nem lennél szíves velem jönni, hogy segíts kirakni egy szekér fát a Maroson a tutajról?

– Miért ne! Ma úgyis vasárnap van, mehetek.

Felülnek a szekérre, mennek. Amikor odaértek a Maroshoz, azt mondja neki:

– No, hallgass ide! Nem unod még az életet itt ennél a kapitánynál?

– Ó Istenem, te szolga, dehogyan nem!

– Tudod, mit gondoltam? Ülünk be ketten ebbe a ládába, és ha a szent Isten megsegít, ereszkedjünk le a folyón.

Úgy is tesznek, leszállnak a szekérről. A legény szól neki:

– No, ülj be a ládába!

A lány beül a ládába. Megint szól neki:

– No, hajtsd le a fejedet, és hagyj nekem egy kis helyet, hogy én is beüljek a ládába.

A lány beült, lehajtotta a fejét. Akkor ő rácsapta a fedelet a ládára, lelakatolta.

– No kedves feleségem! Ahol a Maros megáll, ott állj meg te is ezzel a ládával!

Akkor aztán víznek eresztette. Annyit ment, messzinél messzibb, távolnál távolabb. Egy álló hétig semmit sem evett ott a ládában a lány. Nem is evett, nem is ivott, nem is aludt. Ahogy lefelé haladt a folyón, lefelé a Maroson, nagy sokára egy vasárnap reggel három cigány halászott a Maroson.

– Látjátok? Egy nagy láda jön lefelé a Maroson!

– Ej! Mit mondasz?

– Látod te is, amit én látok?

– Igen, látom, hogy egy nagy láda.

– No, fogjuk ki azt a ládát!

Mindjárt levetköznek, mennek, a vízbe ugranak. Úsznak a láda felé. Miközben a láda felé haladtak, a lány egyszer csak ki kiáltott a ládából:

– Nos nos, ha idős férfi vagy, legyél az édesapám, ha idősasszony vagy, legyél az édesanyám, ha fiatal férfiak vagytok, legyetek a bátyáim, ha fiatal nő vagy, legyél a húgom. Legyetek szívesek, vegyetek ki, hogy még egyszer lássam a világot.

– Halljátok? Valaki beszél a ládából! Ki lehet az?

Mindjárt kihúzzák, felnyitják a ládát, látják azt a szép lányt.

– No čhu tut andre an lada.
 Andre čhel pes e raklji an lada; ode phen' lake:
 – No ker tele tro sero thaj ker mange buka than te čha man te me an lada.
 Andre čhunja pes e raklji the tele kerdja pesro sero. Akor vo andre čhindja o fedelos pe lada, opre čhunja o klidjin.
 – No muri kedvešon gadži! Kārig thanest' ačela o Morošis, othe t' ačes te tut thaneste kala lada.
 Th' akor mikja la tele le panjeske. Kicom giljas, dur le durê, but le butê. No maj jekhar e raklji oth' an lada na xaljas jeg alovon kurko. Niš na xaljas, niš na piljas, niš na sutjas. Sar tele giljas kole panjeske, kicom but vreme tele le Morošeske, haj ek kurko djes tosarra trin roma halazinenas po Morošis.
 – Dikhen k' avel jeg bari lada tele po Morošis?
 – Mó! Só?
 – Tu dikhes so dikha me?
 Phenel: Igen, dikhav ke avel jeg bari lada.
 – No – phenel – kode lada te xudas ari!
 Mindjar kakala tele vetkezinen th' aven, čhunen pen an panji. Hej kurig e lada džan. He kana gile ka lada, numa jekhar del čingjar e raklji djan lada:
 – Noš noš, dake an phuro gadžo, t' aves mange gulo dat, dake an phuri džulji, t' aves mange guli de, dake an tērne manusa, t' aven mange phrala, dake an tērnji džulji t' aves mange pen. Keren mišto t' unkaven man ari te ma dikhav té me kede lume jekhar.
 – Hajār mo ke дума del džan lada. Kon in kodi?
 Mindjar ari cirden la, t' opre bontinen e lada, dikhen kola šukara raklja.
 – O svuntona Dela ke šukar raklji in!
 E raklji xunja lenca vas the čuminja len the zoren kōsōnindja lenge ke baro mištjibo kerdjā pe late.
 – O Dela mo manušale the more kuč kedveša phrala! Kisi bokhalji om kaj – phenel kide kaj – o svunton Del te ferinel.
 – Na bušulin ke in amen am, čhunjam amenge kher' an candzila, das tu te xas.
 Othe dine pengre candzila lake, he vas xunjas lendar, th' ode phendjas:
 – Kathar aviljom tele?
 Sikaven lenge (!) ke kathar po panji...
 – No kathar dža mange. Ačhen le drāgone Delê ke me džav.
 Lel pes e raklji th' avilja kurik pāle le Murošeske. Kicom aviljas opre le pānjeske ka o svunton Del te ferinel. Numa kekhar retjol. Kāj retjol, tela ek šukar kaš. Othe tel' o kaš cirdel pes th' othe sovel dži tosarra. Kana pontošon ko dešuduj retji as, n' ave' le ursitoare la rakljakre tel' o kaš.

– Ó szent Isten, milyen szép lány!

A lány kezét fogott velük, megcsókolta őket, és erősen hálálkodott, hogy ilyen nagy jót tettek vele.

– Ó Istenem, emberek, drága kedves testvéreim! Olyan éhes vagyok – mondja –, hogy a szent Isten őrizzen.

– Ne búsulj, van nálunk enivaló, tettünk otthon a tarisznyánkba, adunk enned.

Átadták neki a tarisznyájukat. Kezét fogott velük, és megkérdezte:

– Honnét jöttem ide le?

Mutatják neki, honnét, a vízen.

– No, akkor megyek arra. A jó Isten legyen veletek, én indulok.

Indul a lány, elindul visszafelé a Maros mentén. Annyit ment felfelé a víz mentén, hogy a szent Isten őrizzen. Egyszer aztán ráesteledik. Hol esteledik rá, egy szép fa tövében. Meghúzódik a fa alatt, ott alszik reggelig. Pontosan éjszaka tizenkettőkor oda gyűlnek a lány sorstündérei a fa alá.

– Nos nos, aki hallja, mit mondok, aki nem hallja, aki elárulja, amit mondtam, változzék kősziklává térdig! A Vörös király már tíz éve ágyban fekszik, százezer doktor jár hozzá, és nem találják orvosságát. Ha volna egy ember, aki megy, kiszállítja az ágyból, az alatta lévő szurtyköt kiviszi az udvarra, felhasítja, abban a szurtykban van egy béka, egy véka nagyságú. Az szívja ki belőle a vért, azért beteg a király. Ha volna egy ember, aki azt kiveszi, megöli, előhúzza azt a békát, a király megint tizenhét esztendőssé változnék. Egész királyságát neki adná, és van három lánya, a három lány közül amelyiket választaná, azt adná hozzá feleségül. Aki elárulja, amit mondtam, változzék kősziklává térdig!

Akkor a lány keresztet vet magára:

– Ó, szent Isten, jól hallottam.

Amikor megvirrad, a lány fogta magát, ment tovább. Következő éjszaka megint egy másik fa alatt esteledett rá. Ott aludt. Pontosan tizenkettőkor jött a másik sorstündére:

– Adjon Isten jó estét. Aki hallja, mit mondok, és elárulja, amit mondtam, változzék kősziklává derékig. A Zöld király vak, nem lát a két szemével. Évek óta járnak hozzá a doktorok, de nem tudják visszahozni a szeme világát. Nincs olyan ember országban-világban, aki visszaadja a szemét, hogy lássa a világot. Ha volna egy ember, aki reggel mikor megvirrad, összegyűjtené a harmatot a fűről meg a falevelekről egy pohárba, és azzal a harmattal elmenne a Zöld királyhoz, fogna egy tollat, a tollal bekenné a szemét azzal a harmattal, a király mindjárt látna, s megint tizenhét esztendőssé változnék. Egész királyságát neki adná, és három lány közül a legszebbiket, amelyiket választaná, az len-

– Noš noš kon hajaren man kon n' ajaren man, kon man ari phenel man, te kerdjol stanka bar dži ko boges. Andro \ ko lolo kraljis paštol am patos, djevore keš bërš, šela miljes doktorja phiren the na rakhen lesro ljakos. Kon avelas kodo manus te džal he te unkavel les āri kode šurdjeva tela leste, he te lidžal l' ari am bar, he te pharravel opre, an kode šurdjeva hi jek žamba, jekha vikakri. Ode pijel ari o rat dj' andra leste, th' aš ode i nasvalo o kraljis. Kon avelas odo manuš kaj kode te unkavel ari the te mudarel la the te del la angle, kola žamba, o kraljis inke jekhar dešefta bëršengro kerdjolas. Pesro sasto kirajšagos leske delas les, he in les trin raklja, he djan trin raklja sava valastinlas, ola delas la leske gadžake. He kóm man ari phenel man, te kerdjol stanka bar dži ko bogis.

Akor e raklji trušul kerel peske:

– Ō svuntona Dela, mišto hajardjom te kede.

Kana djes kerdjilja, ilja e raklji the gilja toāvro. An dujto retji pāne retjol tel' aver kaš. Th' othe sovel; pont ko dešuduj avel lakri dujto ursitorja.

– Del o Del lači retji. Kon man hajarel man the kon avri phenel man, te kerdjol stanka bar dži ko maškar. O zöldon kraljis – phenel kide kaj – othe – phenel – o zöldon kraljis korro in, na dikhel pesre done jakhenca. Dje kicom bors phiren doktorja t' aštjik te keren lesre jakha pale, de naj odo manus an lume th' an them kaj te maj del les inke jekhar jakha te dikhel pesk' e lume. Kon avelas odo manuš, kaj tosarra kana djes kerdjol, kede ráva pala čar the pala o pajtra te xanjarel la andr' ek glaža, kode ráva, the kola ravá te džal ko zöldon kraljis, he te lel peske ek por th' ole porê te makhel lesre jakha kola ravā, mindjar o kraljis dikhelas th' inke jekhar dešefta bëršengro kerdjolas. O kraljis pesro sasto kirajšagos oleske delas les the dj' andral tri raklja jekha sav' avelas maj šukar the sava vo valastinlas, od' avelas leske gadži. The ko man ari phenel man, te kerdjol stanka bar dži ko maškar. Áš le Delê.

– Ō svuntone Dela šukar kösönjinav ke te kede ajardjom!

Ilja pes the gilja peske. Tosarra djes kerel o Del. Lel pes the džal e raklji toavró. Andre trito retji pāne retjol po Mórrošis, he pān' ave' lakri trito j ursitoari. Ode phenel:

– Noš noš, kon man ajarel man the kom man ari phenel man, te kerdjol stana bar džin an tetéo le šeresro. Ko kalo kraljis an lesro foros, o saste izvora le panjesre saste forraša sé in le xanjarde. O sasto nipos le kraljesro merel trušatar. Dj' andr' āver them salitinel peske panjin kaj ačarel ari pesro nipos. Kon avelas odo manuš, te džal andr' an foros, andr' āgor le forosro rakhelas eg roždašon picula, h' ode roždašon piculā te džal am maškar le forosro am bari xanjik the čhudel la andre, mindjar o forraša pal'

ne a felesége. Aki elárulja, amit mondtam, változzék kősziklává derékig! Isten veled!

– Ó szent Isten, köszönöm szépen, hogy ezt is hallottam.

Fogta magát, ment tovább. Reggel felhozta az Isten a napot, a lány tovább indult. Harmadik este megint a Maros mellett éjszakázik, megint jön a harmadik sorstündére. Azt mondja:

– Nos nos, aki hallja, amit mondok, és elárulja, amit mondtam, változzék kősziklává a feje tetejéig! A Fekete király városában minden forrás, minden kút vize vissza van fogva. A király egész népe hal meg szomjan. Másik országból hozat magának vizet, hogy életben tartsa a népét. Ha volna egy ember, aki elmegy a városba, a város szélén találna egy rozsdás piculát, és azzal a piculával elmenne a város közepén a nagy kúthoz és beledobná, mindjárt felfakadnának a források. Olyan nagy víz támadna, hogy a szent Isten örizzen. A király egész királyságát neki adná, és három lánya közül az egyiket, amelyiket akarná, feleségül adná hozzá. Aki elárulja, amit mondtam, változzék kősziklává a feje tetejéig! Isten veled!

– Isten veled!

Ezzel a sorstündér eltávozott. Reggel a lány már nem ment tovább felfelé a Maros mentén. Elindult a keresztúton, és beérkezett a városba. Amikor beérkezett, a harmatot egy bürök szárába gyűjtötte. Leszakított egy bürköt, a bürökbe gyűjtötte a harmatot, s amikor beért a városba, elment egy nagy fodrászhoz.

– Adjon Isten jó napot, fodrász!

– Szintúgy te is élj, szép leány! Mit kívánsz? Mert itt csak férfiakat nyírunk.

– Nem baj, mert én is férfinek akarom nyíratni magamat – mondja. – Vágd le a hajamat nullásra!

– Ó Istenem, vétek ezért a szép hajért!

– Ide hallgass, uram! Vágd le a hajamat, úgy, ahogy parancsolom.

– Igenis, leány!

Mindjárt levágja a haját tisztán kopaszra. Ő megint szól:

– No, látod ezt a ruhát rajtam?

– Igen.

– Ezt neked adom, ha férfi ruhát adsz helyette.

– Adok.

Mindjárt adott neki férfi ruhát, és adott egy fehér köpenyt, egy fehér sapkát, meg egy táskát, és abban a helyben doktor lett belőle. Nem lehetett ráismerni, hogy nő, férfivá változott, és indult. Bemegy a városba a Vörös királyhoz. Ott a palotában annyi doktor volt, hogy verték le egymást. Annyi hely sem volt, hogy leülhessenek. Őt is egyik lökte, másik taszította. Végre nagy nehezen beérkezett a királyhoz.

avenas; kiso baro panjin avelas ka o svunton Del te ferinel. O kraljis pesro sasto kirajšagos leske delas les, the djan trin raklja ekhe sava kamelas gadžake delas la. He – phenel kide kaj – kom man ari phenela, te kěrdjol stanka bar džin an teteos le šeresro. Aš le Dele!

– Djā le Dele!

Olā ilja pes the gilja peske lakri ursitorja. H' ē raklji tosarra na maj gilja buter opre le Murrošeske. Ilja la kerestūt he gilja andre jek foros. Kan' andre džal an foros, ode rrāva xanjardja la andr' ek kukūta, čhindja ek kukuta tele th' an koja kukūta andre xanjardja e rrāva he kana risljas an foros, andre giljas ka ek baro firzeris.

– Del o Del lačo djes firzeri!

– Udjan te džives, šukare raklje! So kames? Ke kade na njirinas numa muršen – phenel kide kaj.

– Nanji bajos, té me murš kamap te njirina man – phenel kide kaj. – Te čines tele murre bala, zěroste keres.

– O Dela se ppakatos in kala šukar bala!

– Hajar akaj! Trabo, čin tele mure bala kide sar me parančinav!

– Sar te na raklje!

Mindjar tele činel lakre bala tistan kopocra, ode phenel:

– Na dikhes kala hanjes pe mande?

– Igen.

– Kala tuke dav len dake des man muršikane rizi.

– Dap tut.

Mindjar dinja la muršikane xanjes, he dinja la ek halātos parno, dinja la ek pamji šapka, he dinja la ek táčka, he voj mindjar pe thaneste doktorisa kěrdjiljas, doktoros. Ebe la na maj prindžande la ke džulji, ēbe an muršeste valtoli pes the gilja. Andre džal ko lolo kraljis an foros. Othe andr' avljin kicom doktorja as, jeg ekhavres thaj limanas pen. Niči na as kaj te čěn tele the kaj te bešen. Jeg ispidelas la o kover disinlas (?) la. Numa jekhar bare phares andre risel ko kraljis.

– Del o Del lačo djes felšegešona kralji!

– Udjan te džives doktoro! Kathar an? Se felo manuš an?

– M' om o doktoros la lumekro.

– Na, inke kiso doktoros mande na has, la lumekro doktoros.

Bāri trāba j – phenel kide kaj. – Maj dikhap tut! Aš ode – phenel –, beš tele!

Bešel tele.

– Na, so šej keres? Dik so in the dik so in! Kerap tri proba.

Mindjar e raklji ilja he iljā les opre djan patos he liginja les andr' aver patos; ilja e šurdjéva, he opre pharradja la. Ari xuttjela kode žamba. Mindjar ode žamba opre pharradja la he langé dinja la, té lakr' učar barvaljake mikja les. Mindjar o kraljis

– Adjon Isten jó napot, felséges király!
– Szintúgy te is élj, doktor. Hová való vagy? Miféle ember vagy?

– Én vagyok a világ doktora.

– Na, ilyen doktor még nem járt nálam, a világ doktora. Nagy dolog! Majd megnézek. Ül le!

Leül.

– Na, mit tudsz tenni? Nézd, mi van, s nézd, mi van. Próbát teszek veled.

A lány mindjárt fogta magát, kiemelte az ágyból, áttette másik ágyba. Fogta a surgyékot, felhasította. Kiugrott belőle az a béka. A békát mindjárt széthasította, elégette, a hamuját szélnek eresztette. A király tüstént tizenhét évvé változott, és amikor a lány bement hozzá, és megkérdezte: – No, király, hogy érzed magad?

– Kitűnően, világ doktora – válaszolta.

Akkor kezet fogott vele, megcsókolta:

– No, kedves fiam! Három lányom van, azt veszed feleségül, amelyiket akarsz, és az egész királyságomat neked adom.

– Nekem nem kell egyik lányod sem – mondja. – Inkább adj mellém egy regiment katonát a lejjebből. Egy regiment katonát, rezesbandával.

– Hogyne – mondja.

Mindjárt szerződést kötöttek, maga mellé vette azt a rezesbandát meg a regiment katonát, s ő ment elől, a katonák utána. Már híre ment, hogy milyen nagy doktor, már várták a Zöld királynál. Megérkezik a Zöld királyhoz. Hogy ne nyújtsam a mesémet, ott is próbát tett a királlyal. Megkente a szemét, és tőle sem kért mást, csak egy regiment katonát és még egy rezesbandát. Most már két regiment katonája volt, és két rezesbandája. Amikor beérkezett a következő városba, a Fekete királyhoz, megtalálta azt a piculát, ahogy a sorstündére mondta neki. Mindjárt behajította a kútba, és rögtön felszabadult az összes forrás. Az emberek ittak, boldogok voltak. Bement a királyhoz, szerződést kötöttek:

– Nekem nem kell sem a lányod, sem a vagyond, hanem – mondja – én legyek a király Tenyere városban. (Így hívták azt a várost, ahol előzőleg lakott, Tenyere városban.) És hirdesd ki tüstént, hogy érkezik az új király.

Ott a városban ki vette át a parancsot, hogy érkezik az új király? A bíró meg a kapitány. Készültek a király fogadására a városban. Vasárnap volt. A bíró megtanácskozta a kapitánnyal:

– Hol helyezzük el a királyt?

Azt mondja:

– A körjegyző palotájában.

No jó. Mindjárt ott helyezték el. Jön a lány, vele három regi-

dešefta bëršengro kërđjiljas, he kan' andre gilja kede raklji leste:

– No, kralji – phenel kide kaj – sar erzines tut?

– Šukar mišto, la lumekro doktoros!

Akor vāz iljas, čuminja les:

– Nó murro kedvešon raklo! Hin man trin raklja, sava kames ola les tuke gadžake, he muro sasto kirajšagos tuke dav les.

– Mange na kampil nič jeg raklji – phenel –. Mange – phenel kide kaj – te des man jeg redžemento slugadja, save in tuke maj šukar. Redžemento slugadja ku rezešbánda.

Phenel: – Sar te na.

Mindjar xunja pes kako, hej kërđja serzödešis he ilja ode rezešbanda the redžemento slugadja the vo džalas anglal the o slugadjibo pala leste. Ebe lesri hire gilja ke vo baro doktoros hin, ebe udžarnas les ko zöldon kraljis. Numa jekhar andre risel ko zöldon kraljis. Te na lundžará muri paramis, t' othe kerdja jek proba le kraljesri. Makhja lesre jakha, he t' óthar na mangja aver kola numa jek redžemento slugadja the jeg aver rezešbanda. Ebe dñj redžementi slugadj' as la the dñj rezešbandi. Kan' andre risljas andro foros, andre kale kraljesro, othe arakhja kode picúla, pesar phendja lake lakri ursitórja. Mindjar andre čhudinja la an xanjik, he mindjar opre sabadtatiséljas o saste forraša. Pijénas o manuša, he boldogi as le. Andre giljas ko kraljis, serzödešis kerde:

– Mange kralji na kampil níš tri ráklji, na kampil niš tro barvaljibo, hanem – phenel kide kaj – andro Ténjere varošis me t' avo kraljis. (Kide bičolas odo foros kaj voj bešljas, an Tenjere varošis.) He mindjar te jelentines ari ke erkezinel o neo kraljis.

Hej oth' an foros ko xunjál parančis k' avel o neo kraljis andre, o biróos th' o kapitanos. Othe kisininas kaj te fogadinen le kraljes andre an foros. Kurko djes as. Othe se dumazinas o birovos le kapitana lehe:

– Kaj čhuva le kraljes?

Phenel kide kaj:

– An le kerjedzevosri avljín – phenel.

No mišto. Mišto. Mindjar othe čhuva les. Avel e raklji. Trin redžementi slugadja the trin rezešbandes. Hat kan' andre risel an foros e raklji čhudel pesre jákha. Voj opre gatimen an kraljítjika hanjes, kardos. Na dikhel khatjinde pesre gadžes. Utojjara dikhel les. O sasto nipos, slugadjibo, ari as lačharde, udžarnas. Tele del o kapitanos o porončis, andre, he o biroos pān' ode phenel kide kaj:

– Am muro foros him man kicom nipos manuša, haj kicom the kicom.

O kapitanos ode phenel:

– Man hi man kicom slugadjibo, kicom hin man – phenel – an sabadšagos, kicom hin man an fermerija.

ment katona és három rezesbanda. Amikor a lány beérkezik a városba, körülnéz. Királyi öltözet van rajta, karddal. Sehol sem látja a férjét. Utoljára megpillantja. Az egész nép, katonaság, ki volt öltözve, várták. A kapitány leadja a parancsot, a bíró is. Jelenti:

– A városomban ennyi meg ennyi ember, ennyi meg ennyi nép van.

A kapitány mondja:

– Nekem ennyi meg ennyi katonám van, ennyi van szabadságon, ennyi van gyengélkedőben.

Leadta az egész jelentést. Fogadta. Utoljára meglátta a férjét. Egy bivalyszekéren tartott arrafelé. Fent ült a szekéren, hajtotta bivalyokat.

– Hát annak az embernek nincs ma ünnepe?

Akkor a kapitány azt mondja:

– Dehogyan nem! Éppen nálam szolgál, és mondtam neki, de azt felelte, hogy nem készül, mert dolga van.

Jó. Felvezetik a lányt a kilencvenkilencedik emeletre, ott elhelyezik. Éppen a saját szobájába, amelyikben azelőtt lakott. Akkor azt mondja a kapitány:

– No, felséges király, kardod a nyakamon, mit parancsolsz?

– Igen, adj mellém egy ordonáncot.

– Igenis – mondja –. Adok ordonáncot.

– No, akkor eredj le, válassz nekem a katonáid közül, akiről gondolod, hogy jó lesz nekem ordonáncnak, és elvégzi, amit parancsolok.

– Igenis, kardod a nyakamon, felséges király.

A kapitány mindjárt lemegy, kiválasztja a katonái közül a legügyesebbiket, legjobbkat, egy tisztet, felvezeti. Amikor a tiszt felérkezik, kopogtat az ajtón.

– Igen, gyere be!

Belép a tiszt, mindjárt haptákba vágja magát a király előtt, szól:

– Kardod a nyakamon, felséges királyom, parancsodra megjelentem!

– Menj a kurva anyádba, miféle katona vagy te? Még haptákban sem tudsz állni előttem? Mi ez?

Odalép elébe, leken neki két pofont, és fenékebe rúgja:

– Mondd meg a kapitánynak, hogy jöjjön fel hozzám!

Lemegy a tiszt, szól:

– Kedves kapitányom, két pofont kaptam tőle, meg egy seggberugást. Azt mondta, hogy miféle katona vagyok, azt sem tudom, hogyan kell megállni előtte. Hát pedig hogyan tudnám, hogyan kell haptákba állni egy ember előtt!

A kapitány abban a helyben felmegy.

– Adjon isten jó napot, felséges király – mondja. – Mi a parancs?

Sé tele dinjas o sasto porončis. Fogadinel les. Utojjara dikhel pesre gadžes. Andr' odo biheljtjikon urdon avelas, opr' as lo bešado the tradelas le bihelja.

– Hat kole manušes, nanji les adjes inepos?

Akor ode phenel o kapitanos:

– Sar te na! Tjar mande i solgas – phenel –, he me phendjom leske, ode phendja ke vo na gatinel pes ke vo, hin les butji.

Mišto j. Opre lidžan la raklja, andro enjavardeš th' ennjato emeletos opre čhen la. An pesri soba kaj voj has, sigeder bešljjas. Akor ode phenel o kapitanos:

– Na, felšegešona kralji, tro xanro am muri korri, so porončines?

– Sar te na – phenel kide kaj –. Te des mange ekhe ordonancis.

– Sar te na – phenel. – Dap tut ordonancis.

– No akor dža tele valastin mange djan tre – \ djan kola slugadjibe sao gëndines tu ke avela mang' eg lačo ordonancis kaj te kerel mange so me porončinav.

– Sar te na, tro xanro am muri korri, felšegešona kralji.

Mindjar tele džal kako kapitanos he valastinel djan pesre slugadjibe sav' as maj üdješ the maj lačo slugadjis, jekhe tistos, he opre lidžal les. Kana opre džal kodo tistos, andre marel udar.

– Sar te na! Av andre!

Andre džal, mindjar o tistos haptakba čhinel angl' o kraljis, ode phenel:

– Tro xanro am muri korri felšegešona kralji, pe tri porončis andr' aviljom!

– Dža tu an tra dakri kurvitjikon miš, sé felo slugadjis an? Nič na džanes t' ačhes haptakb' angla mande, niči – \ se in kede?

Džal leste the akor ljima' les duj palmes he del les eg rugaša am buljate:

– Phen le kapitanos t' al opre mande!

Tele džal kodo tistos, ode phenel:

– Gule kapitano, kise duj palmes xunjom th' ek šegberugašis – phenel kide kaj. – Phenel ke se felo slugadjis om, niš na džangljom t' ačav angle. Me sar te na džanav t' ačav angla jeg manuš haptakba – phenel kide kaj.

Akor mindjar pe thaneste opre džal o kapitanos.

– Del o Del lačo djes felšegešona kralji – phenel kide kaj. – So 'n o porončis?

– Čap tut an tra dakri miš kapitano – phenel kide daj – azonal – phenel kide kaj – ke tu sar instrunjines kole slugadjan – phenel kide kaj – ; niči gëndindjan ke \ kon džanes, se felo 'm? T' ek slugadjis saves naj les niči rangos maj feder ačel angla jek manuš sar kodo. Se feli slugadja hin tut?

– O Dela kralji – phenel –. Kisé manuš te tradap tuke?

– Menj az anyád kínjába, kapitány, azonnal! Hogyan instruálsz a katonáidat? Nem gondoltad meg, hogy kiféle-miféle vagyok? Egy közkatona, akinek nincs semmi rangja, jobban meg tud állni az ember előtt, mint az a tiszt. Milyen katonáid vannak?

– Ó Istenem, király! Milyen embert küldjek hozzád?

– Hallgass ide! Ha ordonáncot akarsz mellém adni, öltöztess fel a szolgálodat katona ruhába, és hozd fel hozzám!

– Ó Istenem, király! Az az ember még nem is volt katona, és azt sem tudja – ...

– Nem érdekel! Ha egyszer megparancsoltam, teljesítsd!

– Kardod a nyakamon, teljesítem.

Mindjárt lesiet, és kiált a férjének, a körjegyzőnek:

– No körjegyző – mondja –, baj van. A király téged választott, hogy legyél ordonánca.

– Jaj nekem, kedves kapitány, én nem voltam katona, nem tudom, hogyan kell megállni a király előtt!

Mindjárt megy a raktárba, katona ruhát ad neki, és tisztté avatja. Akkor felmegy, kopogtat az ajtón:

– Adjon Isten jó napot, felséges király! Kardod a nyakamon, parancsodra megjelentem.

– Szintúgy te is élj, ember. Mától fogva te leszel az ordonáncom.

– Jól van, király.

– Más dolgod nem lesz, aprítasz nekem egy kicsi fát, főzöl egy kávét, kipucolod a csizmámat, minden holmimat, és itt laksz nálam.

– Jól van, királyom.

Telik-múlik az idő, azt mondja neki egyik este:

– Hallgass ide, ordonánc! Hány éves vagy?

– Nem vagyok öreg – mondja. Olyan harmincnégy éves vagyok.

– No, én vagy hat évvel fiatalabb vagyok. Van feleséged?

– Nincs feleségem – mondja.

– Nem is volt?

– Nem is volt, királyom.

– Ember, nem hazudsz? Ilyen fiatal férfi, és nem volt feleséged?

– Nem – mondja.

– No– mondja –, vigyél el a városba, a lányokhoz, a kurvákhoz!

– Hogyne, királyom.

– Na, akkor holnap este készüljünk fel, szedjünk fel magunknak valami kurvát!

Másnap este megint mondja neki:

– Hajār akaj! Dak' kames te des mange eg ordonancis, tre sogalos gatin les opre an slugadjika rīzi the an les mange opre!
– O Dela kralji, kodo niči na kērdja slugadjipo niči na džanel –
– Na erdekenjinav! Jekhar parančindjom te teješitin!
– Tro xanro an muri korri, teješitinav la.
Mindjar tele džal, he čingardel le \ lakre gadjes le kerjedzevos.
– No kerjedzevo – phenel kide kaj –, bajos hin. O kraljis tut valastindjas t' aves leske ordonancis.
– Vaj de minje gule kapitano, me na kerdjom o slugadjibo, me na džanav sar t' ačav angla jek kapitanos \ angla e kraljis!
Mindjar andre džal andr' e raktaris, del le slugadjika rīzi, the kerel djan leste jek tistos. Akor opre džal, andre marel udar:
– Del o Del lačo djes felšegešona kralji! Tro xanro am muri korri, pe tri poronka jelentindjom.
– Udjan te džives, mo. Djadjesāra eke tu han mange ordonancis. – Mišto in, kralji.
– Naj tut aver butji, čhines mange buka kaš, he te keres mange p' ek kaiva, pucolines murre čizmes murre trābi se, tu kade bešesmanca.
– Mišto in kralji.
Telinel mulinel, ode phenel leske andr' eg retji:
– Hajār akaj mur' ordonanci! Kicove boršengro an?
– Me – phenel – na om phuro. Ore trivardeš the štāre boršengro om.
– No – phenel – me vore šove borsenca maj ternó 'm – phenel. – Hin tut gadži?
– Man nanji gadži – phenel.
– Niš nās tut?
– Niš nās man kralji – phenel kide kaj.
– Mo tu na xoxaves? Kiso terno manuš thaj nās tut gadži?
– Nā – phenel kide kaj.
– No – phenel kide kaj – lidžas man an an (!) foros kath' o raklja, ka. o kurvisa, ka okoj – phenel kide kaj.
– Sar te na – phenel kide kaj – kralji!
– N' akor tejse retji te gatinas amen, kidas ameng' ariko kurvis – phenel kide kaj.
Ode phenel leske – \
Avel o tejse retji th' ode phenel kide kaj:
– Hajar akaj! Kathar an?
Phenel: – O Dela! Me kadathar djan foros.
– Na xoxaves?
– Na xoxavav khajči. Me kadathar djan foros om.
– Kā kērdjiljan?
– Kade kērdjiljom.
– Mišto in ordonancis. Akor tu prindjanes mišto kado foros?

– Hallgass ide! Hová való vagy?
 – Ó Istenem! Idevaló vagyok, ebbe a városba.
 – Nem hazudsz?
 – Cseppet sem hazudok. Ebbe a városba való vagyok.
 – Hol születted?
 – Itt születtem.
 – Rendben van, ordonánc. Akkor jól ismered ezt a várost?
 – Hogyne.
 – Akkor mondd meg, kié ez a palota?
 – Ez a palota a kapitányé. Most pedig a felségedé.
 – No, semmi baj. Aztán ismersz itt szép lányokat? Egy szép lányra van szükségem, udvarolni akarok neki.
 – Vannak szép lányok, csak velem nem állnak szóba, de felségeddel szóba állnak.
 – No, akkor hozzunk ide magunknak két kurvát – mondja.
 – Én nem bánom.
 Egyszer aztán azt mondja neki:
 – Hallgass ide! Eredj le, mondd meg a kapitánynak, hogy jöjjön fel. A kapitány is, a bíró is.
 Megy, szól, s azonnal jön a bíró meg a kapitány.
 – Mit parancsolsz, felséges király?
 – Bíró! Doboltasd ki az egész városban, hogy minden ember vegye elő a házának a szerződését, mindenki jelentkezze nálam, hogy ellenőrizzem, mijük van, hogyan van, hogy leltárba vegyem a vagyonukat.
 – Igenis, király.
 A bíró mindjárt kidoboltatja, mindjárt gyülekeznek az emberek, mindenki fogja a szerződését, és megy fel a királyhoz. A lány nem tudott olvasni, nem járt iskolába. Fogta, húzott egy vonalat piros ceruzával, aztán szólt: rendben van. Végül már nem maradt más, csak a kapitány. A kapitány is fogja a szerződését, odamegy. Ő szól:
 – Kapitány! Itt baj van ezzel a szerződéssel. Ez a palota a tiéd?
 Mondja: – Felséges király, ezt a palotát én vásároltam, nem volt az enyém.
 – Kitől vásároltad?
 – Itt a városban lakott egy körjegyző, tőle vásároltam pénzért, most már az enyém.
 – No, vidd el ezt a szerződést, s ha majd hívatlak, akkor majd feljössz velem.
 Jól van. Telik az idő, elhozza Isten a harmadik estét. Szól a férjének:
 – Na, ordonánc! Te hol alszol?
 – Van külön szobám.
 Jól van. Mondja:

– Sar te na – phenel.
 – He – phenel kide kaj – kad’ avljin kasri in? – phenel kide kaj.
 – Kad’ avljin le kapitanosri ’n – phenel kide kaj. – Akana tra-
 masri in.
 – No nanji bajos. He – phenel – džanes šukar raklja kade?
 Kampel mange jek šukar raklji, kamap te udvaroljinav lake –
 phenel kide kaj.
 – Hin šukar raklja numa manca n’ ačen an дума de tram’
 āčen – phenel kide kaj.
 – N’ apa mik ānas amenge duj kurves kade – phenel kide kaj.
 – No – phenel – me na banji.
 No, numa jekhar ode phenel leske:
 – Hajār akaj! Dža tele the phen le kapitanoske t’ al opre. T’
 ó kapitanos t’ ó birovos.
 Džal, phenel, the mindjar avel opre o birovos th’ o kapitanos.
 – So porončis felšegešone kralji?
 – Birovo! Te mares ari doba andro sasto foros: sekkon manuš
 pesre serzōdeše le kheresres, sevorre te jelentinen mande te
 kerav lenge jek verifikarea, sar lengre hin so hin len len, te kerav
 lenge jeg inventaris pe lengre barvaljipo.
 – Sar te na kralji.
 Mindjar o birovos ari marel doba, mindjar xēnjejon o ma-
 nuša, sekkon lel pesro serzōdešis the džal opre ko kraljis. Haj e
 raklji na džanlas lji; na phirdjas ka škola. Lelas te voj cirdelas
 la lolja ceruza, othar phenel: lačo j. Utojjara na maj as khadžino
 numa o kapitanos. T’ o kapitanos lel odo serzōdešis the džal.
 Phenel kide kaj:
 – Kapitano! Kade bajos in kale serzōdeše! Ked’ avljin tirī ’n
 lji?
 Phenel: Felšegešone kralji, ked’ avljin – phenel kide kaj – me
 cindjom la, nās muri.
 Phenel kide kaj: Kathar cindjan?
 Phenel: Djan foros, kad’ ās, bešljās jek kerjedzevos – phe-
 nel –, lestar cindjom la pe lovende the akana murri in.
 – No – phenel – lidza tele kado serzōdešis the maj kan’
 arakhap tut apa t’ aves opre lê.
 Mišto j. No, telinel, anel o Del e trito reŭji. Ode phenel kurik
 pesro gadžo:
 – Na ordonanci! Tu kaj soves?
 Phenel kide kaj: Hin man külenešo soba.
 Mišto j. He phenel:
 – Se phendjan mange ke džas an foros th’ anes mange voreka
 raklja. Hě, na m’ avel tu vreme? – phenel kide kaj.
 – O Dela kralji! Dorikana trabō phenes amen džasa.

– Mind mondtad, hogy elmegy a városba, és kerítesz nekem valami lányt. Nos, nem érsz rá?

– Ó Istenem, király! Amikor felséged mondja, indulunk.

– No, tudod, mit? Főzz nekem egy kávé!

Megfőzi a kávé; szól:

– Tégy fel egy mosdótálat melegedni, hogy megfürödjem.

Felteszi a vizet, elkészíti a kávé. Szól:

– Készíts két csésze kávé!

Készít két csésze kávé, leteszi az asztalra. Szól:

– Na, egyik a tiéd, másik az enyém.

– Felség, én nem ehetek egy asztalnál felségeddel!

– Hallgass ide! Én parancsolok, te teljesíted. Muszáj, ha akarod, ha nem, enned kell.

No, a legény meghúzódik az egyik oldalon.

– Mondd meg az igazat, hová való vagy! És ki vagy, és hogy kerültél ide, s hogy van, mint van. És van feleséged! Hol van a feleséged?

Nem hiszem el, hogy ennyi éve itt laksz, és ne lett volna feleséged!

– Nincs feleségem.

– Nem is volt? De igazat mondj! Nos – mondja –, tölts egy pohár pálinkát, igyunk!

Isznak két pohárral, aztán megint isznak kettővel, majd harmadszorra is. A legénynek egy kicsit a fejébe száll. Azt mondja neki:

– No, most valld be az igazat: volt feleséged? Nem volt?

– Ó Istenem, király, felséges királyom, volt feleségem, tizen-négy éves volt, amikor elvettem. Lakodalmat csaptam, mert, hogy bevalljam felségednek, én körjegyző voltam ebben a városban.

Elmondja, hogy élt, mint élt.

– És utoljára a feleségem kurválkodott ezzel a kapitánnyal. Én a végén megsajnáltam, leeresztettem vízen, hadd menjen. Én itt béres voltam, jelenleg felséged választott ordonáncának.

– És ha még él a feleséged, és visszajönne hozzád, hajlandó volnál vele élni?

– Nem én, a lábamra kapcának se kellene egy olyan nagy kurva, mint amilyen ő volt, az a becstelen.

– No, rajtakaptad valakivel?

– Hogyne. A kapitánnyal aludt egy ágyban reggelig. S néz, így volt, s nézd, így volt.

– Jaj nekem! Csakugyan nagy kurva kellett legyen! No, nem baj. No, készen van a víz?

– Készen.

– No, vedd meg az ágyat!

Megveti az ágyat a királynak. Mondja neki:

– No – phenel – džanes so so? Ker mang' ek kavea!
 Kerel lesk' ek kavea, phenel:
 – Čhu 'g moždotalos te tatjol te njanjara man – phenel.
 Čhël panji, he kerdja kavea. Phenel:
 – Kej dŭj kuča kavea!
 Kerdja dŭj kuča kavea, čhël len pe meselji; phenel:
 – Na jek tiri 'n thaj jeg muri.
 – Me tramā ka meselji kralji našťjig xav tramā ka meselji.
 – Hār akáj! Me parančinav the tu teješitines. Musaj in, kames
 i nā, te xas!
 No, cirdel pes o raklo ekha rigāte.
 – Phen čāčes kathar an! The ko han the sar aviljan kade the
 sar so j! The hin tut gadži, kā tut gadži? Me na patja ke tu kicom
 bërš kade te bešes the n' āl tut tut gadži – phenel.
 – Nanji man gadži.
 – Nās tut? De felelin pē čāčes! No – phenel – čhu jek pohara
 phabardji mol te pas!
 Pien duj pohara, ba maj pien duj, ba trin, o raklo andro šero
 xudel e buka; phenel:
 – No, phen akana čāčes, has tut gadži? nas tut?
 – O Dela kralji, felšegešona kralji – phenel – has man gadži
 – phenel – has man eg gadži, me iljom la dešuštāre bëršengri as.
 He – phenel – kerdjom biaw, ke me, te phenav tramaske, me ker-
 jedzōvos omas an kado foros.
 Vo phenel ke sar has lo sar džidžiljas.
 – He utojjara muri gadži kurvalkodindja li kale kapitanoa –
 phenel kide kaj. – He phenel – ebe mange mila has latar he me
 tele mikjom la le panjeske te džal. – Phenel kide kaj: – Me kade
 bērešis omas, akana dik trābō valastindja man ordonanceske.
 – T' apo te maj dživelas tri gādži the te avelas pale, maj beše-
 has la?
 – Nič, am muro punro pataveske na maj kampilas, jeg bari
 kurva sosri as kode beštelenon – phenel.
 – No – phenel – xunjan la varekaha?
 – Sar te na – phenel. – Le kapitanoha suttja džin tosarra am
 patos – phenel. – He dik sar as he dik sar as.
 – Vaj de minje ši de minje! Apoj bari kurva kampiljas t' avel!
 No, nanji bajos. No, gata in o panjin?
 – Gata.
 – No, lačhar o patos!
 Lačharel o patos, le kraljesro. He phenel kide kaj:
 – Tra gadža sar sokindjan te soves?
 – Voj andral me avral – phenel.
 – No kide soves t' án kede retji.
 – Sar kralji? – phenel kide kaj.

– A feleségeddel hogy szoktál aludni?
– Ő belül felől, én kívül.
– No, ma éjszaka is így fogsz aludni.
– Hogyan, királyom?
– Így: te alszol belül és ő kívül (!), úgy, ahogy aludni szoktál.
Ma éjszaka velem alszol az ágyban.
– Felséges királyom, kardod a nyakamon, hogy létezik az, hogy én aludjak –
– Hallgass ide, ordonánc! Én parancsolok! Vetközz le, feküdj az ágyba!
Evelt, ivott, muszáj volt az ágyba feküdnie. Lefeküdt. A lány fogta a vizet, levetette a királyi kabátot, ott állt kombinében. Mikor látta a két mellét, megkérdezte:
– No, valld be az igazat, ordonánc! Láttál-e olyan királyt, mint amilyen én vagyok, hé!?
– Hogyne, királyom.
– Te! Valld be az igazat: Láttál királyt női mellel? Nézd! Én férfi vagyok?
– Felséges király, kardod –
– Te! Többet ne mondd nekem, hogy király!
Akkor a kombinét is leveti, és ott áll –. Látja a két mellét, látja a többi jelét. Ekkor nagyot sóhajt:
– Ó Istenem, felséges király!
– Menj az anyád kínjába, nekem ne mondd, hogy király! Miért sóhajtottál?
– Éppen ilyen jelei voltak a feleségemnek is, mint felségednek.
– No, még most sem hiszed el, hogy nem vagyok férfi, hanem asszony vagyok?
– Hogy higgyem el, király?
– No, semmi baj.
Lehúzza a csizmáját, letolja a nadrágját, ott áll kombinében (!).
– Nézd a női testemet! Most sem hiszed?
– Csak nem te vagy az én kedves feleségem?
– Menj az anyád kínjába, én vagyok a te kedves feleséged – mondja. De nem fekszel mellém, mert én nagy kurva voltam, a kapitánnyal éltem.
– Hát, feleségem, úgy van, ahogy mondtam. No, semmi baj. Ma éjszaka együtt alszunk, s reggel majd meglátjuk, mi lesz.
– De azt mondtad, hogy neked soha többet nem kell a feleséged!
– No, kedves feleségem, így volt. Hogy kerültél oda, hogy király lett belőled?
– Nézd, a jó Isten jóságosabb volt, mint a gonosz emberek. De én nem tudok olvasni, és nem tudom vezetni a királyságot;

– Kidê: tu soves andral the – \ voj avral sar sokindjan te soves. An kede retji manca soves am patos.

– Felšegešona kralji tro xanro am muri korri, sar lētezinel kisi \ kaj mē te sovav – ?

– Hajār akaj ordonanci! Me parančinav! Vetkezin tele the čhu tut am patos!

Xalja pilja, leske musaj as the čhël pes am patos. Tele dinja pes. Ilja o panjin the tele čhudel pesre kraljitjikon kabatos e raklji, ačhel andre kombinizonos. Kana dikhjā lakre čučē, the dikhjā la –:

– Nō phen čačes ordonanci dikhjal tu kise kraljes sosro om, mo!

Phenel kide kaj: Sar te na kralji!

– Mó! Phen čačes: dikhjal tu kraljis čučenca? Dik! Me murš om?

– Felšegešona kralji, tro xanro –

– Mó! Na maj phen mange kraljis – phenel kide kaj.

Akor tele čhudel t' ó kombinizonos t' ačhel andre – \ dikhe' lakre čučē, the dikhel lakre jeli. Akor numa jekhar jek bari šohajtinel:

– O Dela felšegešona kralji!

– Čhap tut and tre dakre miš, mange na phen kralji – phenel kide kaj. – Sostar šohajtindjan?

Phenel: Epeg kise jeli as te mura gadža pesar in tramas.

– Mo, tu nič akā na patjas ke nanji – \ na hom murš phenke džulj' om?

– Sar te patjav kralji – phenel.

– No – phenel – nanji bajos.

Čirdel tele pesre čizmes, čhudel tele holō, th' ačel an kombinizonos.

– Dig mo teštos džuljikano – phenel. – Nič akā na pātjas?

– Dore n' ān tu muri kedvešon gadži?

– Čhap tut an tre dakri miš, me om tri kedvešon gadži – phenel. – De – phenel – paša mande na des tu tele – phenel – ke me bari kurva homas, me le kapitanoha džidžidjóm.

– A ba muri gadži – phenel – kide hin sar kaj phendjom. No nanji bajos. An kede retj' ikitanes sovas th' apa tosarra dikhas sar avela.

Nó, vo ebé – \

– Odé phendján ke šóhan buter na maj kempel tuke tri gadži.

Phenel: – No muri kedvešon gadži, kide has. Sar kerülindjan te rises ... kraljis?

– Dig o gulo Del maj lač' a' sar o džungale manuša. De me ljil na džanap the me na džanap te vezetinaw o kraljošagos, tu

te értesz a betűhöz, és téged illet, mert te vagy a férfi, neked kell vezetned a királyságot. Reggel te veszed magadra ezt a ruhát.

Felhozta a napot a jó Isten; akkor így szólt hozzá:

– Na, kedves férjem! Lemegy, szólsz a kapitánynak, hogy jöjjön fel a szerződésével.

Lemegy; jön fel a kapitány:

– Mit parancsolsz, király?

– Azt a szerződést. Ül le, kapitány.

Leül.

– Mondd el elejétől végéig, hogy mi volt a helyzet ezzel a szerződéssel? Mondj igazat, mert látod a kardot az asztalon, levágom a nyakadat.

– Király, kardod a nyakamon, nézd, hogyan történt. Elmentem a fogadóba, ott csak próbára akartam tenni őt, s nézd, így volt, s nézd, mint volt, s nézd, eljöttem, s nézd...

– Nem háltál vele, a lánnyal?

– Nem, csak fényképet készítettem – mondja.

– No, jó.

No, akkor azt mondja a férjének:

– Na, kedves férjem, hallottad, hogy vétkeztem a kapitánnyal?

– Hallottam.

– No – mondja –, most mi a kívánságod, kedves férjem?

– Miért?

– Tégy törvényt a kapitányon!

A legény mindjárt felkapta a kardot az asztalról, és rögtön levágta a kapitány nyakát. Amikor levágta a nyakát, akkor felöltözött a felesége ruhájába, és a feleségével együtt ők lettek a királyok mind a mai napig.

S ha meg nem haltak, máig is élnek.

Ahonnét hallottam, én is úgy mondtam becsületes embereknek.

džanes ljl the tu \ tuke perel pes ke tu ān murš the tu te vezetines o kraljišagos. Tosarra tu les kole rīzi pe tut.

Kērdjā o gulo Del djes, akor ode phenel leske:

– Na muro kedvešon gadžo! Tele džas, the phenes le kapitanoske t' al opre, pesre serzōdeše.

Tele džal, h' avel opre o kapitanos:

– So parančines kralji?

– Kodo serzōdešis. Beš tele kapitano.

Bešel tele.

– Phen mange kat' o kezdešis džin andr' agor ke sar as kale serzōdeše? Phen čačes ke dig o kardos pe meselji, čhinap tre korri.

– Kralji, tro xanro am muri korri – phenel – dik sar as. Me giljom an fogadova, othe num' āri probalindjom les, he dik kide as he dik sar has he dig aviljom the dig ...

– Na sutjan lē, la raklja?

– Na, numa fenjkepos kerdjom – phenel kide kaj – the kise –

– Na mišto j.

No, akor ode phenel pesre gadžeske:

– Na muro kedvešon gadžo, hajārdjan ke sar došāndjom me le kapitanoha?

– Hajardjom.

– No – phenel kide kaj – akana – phenel – so in tro kivanšagos, muro kedvešon gadžo?

– Sostar?

– Ker lesri tōrvinje le kapitanosri!

Mindjar o raklo ilja pesro kardos pa meselji he mindjar le kapitanosri korri tele čhindja la. Kana čhindja lesri korri, akor vo načiljas, opre gatindja pes an lakre rīzi, vo ačhiljas kraljis he mindjar la raklja, lesra gadža the lesre bojetonen ... he von ačhile o kralji té djadjesara eke.

The te na mule, ez (!) maig dživen.

He kat' hajardjom la, té me pattjivale manušenge phendjom la.

Kade paramís in \ lakro náv Taligakírajis.

Jekhar ás pes so niči na phendjás pes. Te n' aviljás pes, na phendjás pes. Jekhar ás jek králjis. Pe lesro phuribó pe lesro ternjibó nās les nič eg baétos. Odé dinjas o gulo Dél, ke núma jékhar \ i \ o králjis la kraljisá terne manuš' ás. Telindjá mulindjá, jékhar o králjis gindindjá ke só te kerél, ke kana vó phurjola la kraljisá, káske te ačhél kodo baro bút barvaljibó; kraljošágo. Odé dinjas o gulo Dél ke kodo králjis pónt ko mizmérés phenel pesra gadžáke:

– Nó muri kedvēšon gadží, te džanés ke djadjesára eké mé \ mé tri korri čináv la dake tú na keré mange ekhe baétos, so avéla kaj t' ámen p' amaro phuribó, t' ál amen kón te grižinéla ámén the káske t' ačhél amaro kirajšágos.

Akor o králjis arí phendja pesri dúma, i králjisa míndjar pe kede jék, vój bušulindjá peske, só džánla te kerél the sárso te kéren. Kidé dinjas o gulo Dél ke jékhar e králjisa numa jékhar, andr' eg djés, andr' akharel pesre kočišés the andre xudel e kóčija, he lél pe the džán penge, čhél peske lové andre pesri kóčija the lél pes the džál, kaj te rosārél vārekáj ek tudōšon džúlja. Kidé dinjas o Dél k' andr' eg gáb arákhja jékha phurjá gādžá.

– Dél o Del lačho djés, éreganjam!

– Údjan te dživés, fějšegéšona králjise! Sé jāratba phīres?

Phenél kide kaj:

– Mé áviljóm, kaj te dikháp, ke díg muro gādžo só phendjá mange, the šé te vazdés pe mánde, ka t' aštík keráv ekhe – \ Te pérav khámjni; te k- \ ável man té ma jek baétos p' amāre phuribé.

– Sár te na fějšegéšona králjise – phenel kide kaj. – Khere džás, he kurké, i kána kamés, akor džás he rosārés, hódj andre khangerí, ándro prágos la khangerjákro, kana menjasónja hánas, othé peljá telé katha tri papúča jek pirošpiccos, he odo špiccos rosár les ke kámpel te rakhés les, hé akor kheré lidžas kodo špiccos, he čhés andro panjí, the tāvés les, he kana tādó lo, mištó, akor tú, míndjar ode zumín āri pies la, the míndjar erezinés khámjni.

– Ná, šúkar kōšōnjínáp; só avela e pócin?

Odé phenél e phuri džuljí kurig láte:

– Kālésri pócin – phenel kide kaj – jek víka somnakáj hin.

– Nánji bajos oreganjam.

Dél la eg víka somnakáj, la phúrja, h' é králjisa avel kheré. Kána kher' áviljás, té giljás, he míndjā rosardjás kodo pirošpic-

Taliga király

Egyszer volt, ha nem lett volna, nem is mondták volna. Egyszer volt egy király. Se vénségére, se fiatal korára nem volt gyermeke. Úgy adta a jó Isten, hogy a király meg a királyné fiatal emberek voltak. Telt-múlt az idő, egyszer csak a király gondolkozóba esett, hogy mitévő legyen, mert ha a királynéval együtt megöregszik, kire marad az a sok nagy vagyon, a királyság. Úgy adta a jó Isten, hogy a király pont délben szólt a feleségének:

– No, kedves feleségem, tudd meg, hogy mától fogva az van, hogy levágom a nyakadat, ha nem szülsz nekem egy fiat, hogy vénségünkre nekünk is legyen valakink, legyen, aki gondoskodik rólunk, s akire maradjon a királyságunk.

Mikor a király kimondta a szót, a királyné erre elbúsult, hogy mit tehessen, mitévő legyen. Úgy adta a jó Isten, hogy egy napon a királyné behívatja a kocsisát, befogat a kocsiba, fogja magát, indul magának. Pénzt vesz magához a kocsiba, s megy, hogy keressen valahol egy tudós asszonyt. Úgy adta Isten, hogy egyik faluban egy öreg parasztasszonyra akadt.

– Adjon Isten jó napot, öreganyám!

– Szintúgy te is élj, felséges királyné! Mi járatban vagy?

Elmondja neki:

– Azért jöttem, hogy keressek, mert nézd, mit mondott nekem a férjem! Talán tudsz segíteni rajtam, hogy teherbe essek, hogy gyereket szüljek, hadd legyen bár egy gyerekünk vénségünkre.

– Hogyne, felséges királyné – mondja neki –. Hazamégy, és vasárnap – vagy amikor akarod – elindulsz keresni, hogy a templomban, a templom küszöbén, amikor menyasszony voltál, leesett a cipődről egy piros csipke; keressd meg azt a csipkét, mert meg kell találnod. Akkor hazaviszed azt a csipkét, vízbe teszed, megfőzöd, s amikor jól megfőtt, a levét rögtön megiszod, s mindjárt érezni fogod, hogy teherbe estél.

– Na, köszönöm szépen; mi lesz a fizetség?

Azt mondja neki az öregasszony:

– Ezért egy véka arany jár fizetségül – mondja neki.

– Nem baj, öreganyám.

A királyné egy véka aranyat ad az öregasszonynak, és hazamegy. Mihelyst hazaért, indult, mindjárt megkereste azt a piros csipkét. Tényleg megtalálta, pontosan a templom küszöbén. Hazament, feltette főni, kifőzte, megitta a levét, s azonnal állapotosnak érezte magát. Telik-múlik az idő; amikor félidős volt, s érezte, hogy terhes, szólt a királynak:

cos; télneg ój rakhjá les, tjár an prágos la khangerjákro. Kheré giljás, xunjá les te tadjól, arí tadjá les, ode zumín piljá la, he mindjar e králjisa té khamnji éredindjas. Telinél mulinél, numa jékhar o- \ kana ek páša vremékri as, pérse e králjisa ērzinél ke vój khámnji peljás. Akor phenél le králjéske:

– Ná, muro kúč kedvéšon gadžó, te džánés ke mé djādjesára eké khámnji om.

– Nó, ná erdekelinél man muri gādži ke ká kērdjan les ká na, numa t' ável amen boétoš – phenel kide kaj.

Nó, kidé dinjás o gulo Dél k' o králjis pe kede ék té lošen-jékro has, he bārimāsro has ké lesri gādži khámnji in. Anél o gulo Dél \ kan' andré phenél o – \ e králjisa o – \ egnja čón, nóm' ável o časos te nesveljól. Kicom doktórja andjás o králjis ka o svúnton Dél te ferini. Jék mikélas la, o kovér kezdenjinelas la. Dé útojará níči na džangjás te kerél khajči; ké e králjisa ná nesveljól. Hanem, kodo boétoš an láte rovélas ka o svúnton Dél te ferin. Numa jékhar odé phenel o králjis:

– Só te džanáp te kerá man – kurig o doktórja –, ke díg, muri gādži kámpel te merél, he tumé našťík te vāzdén pe láte khajči.

– Félségéšona králji, tro xanró andr' amari korri, só džangjám, amen kērdjám. Našťík te vāzdás pe láte khajči.

Útōjará e králjis' óde phenél kurik pesro gadžó:

– Akhár andré murre kočíšés!

Ándr' ável o kočíšis:

– Só porončinés félségéšone králjise?

– Xud' andré kode kóčija, he džá ka kode phuri džulji, he phené ke udžárav la t' ável ke mé – phenel –, ándre časos óm kaj te nesveljuvav.

O kočíšis ándre xunjá the giljás, andjá la phurjá ka králjisa. Kán' aviljá e phuri džulji, le sáste doktorjá, sévorrén soljárdjá len, hē numa o králjis h' e králjisa has le trábi. Telinél mulinél, ákor odé phenel e phuri kurik kodo cino rakló kaj hás andre láte, rovélas:

– Nóš nóš – phenel kide kaj – murro kúč kedvéšon rakló, ná maj ró! Ke – phenel – tre dādesri bísterdji díš, odé tíri avéla, túke dél la e nanáša.

Ebe voj té les, té kerestelindjá les, lé rākles. Ákor o rakló té sületindjá. Ébe kana sületindjá ebe o rakló té dumazinlas. Telindjá mulindjá, pocindjá la phurja, he giljá. Dé o rakló kidé bārjólas, an sékkon djés bārjólas sar avér andr' eg bēřš. Kana opré bariljá o rakló, h' ebe ándre pērdjá o déšušō bēřš, džálas ko kešeftá, ebe na maj bīrinlas o rakló pesra zōrjá. Numa útōjará odé phenel kurik pesro dát:

– Nó, táta, te vazdéla o gulo Dél, me kámpel te kesüliná man, te džá mange pála muro igréttos so phendjá mange muri nanáša.

– Na, drága kedves férjem, tudd meg, hogy én mától fogva állapotos vagyok.

– No, feleség, engem nem érdekel, hogyan csináltad ezt, hogyan sem, csak egy gyerekünk legyen – mondja neki.

No, úgy adta a jó Isten, hogy a király örvendett is, büszke is volt, hogy a felesége másállapotban van. Amikor kitelik a kilencedik hónap, elhozza a jó Isten a lebetegedése óráját. A király annyi orvost hívatott, hogy a szent Isten őrizzen. Az egyik távozott tőle, a másik kezdte. De utoljára nem tudtak tenni semmit, mert a királynénak nem kezdődik a vajúdása. Hanem a magzat úgy sírt a méhében, hogy a szent Isten őrizzen. Egyszer csak azt mondja a király:

– Mitévő legyenek – kérdezi az orvosoktól –, mert nézzétek, a feleségem mindjárt meghal, és ti nem bírtok segíteni rajta.

– Felséges király, kardod a nyakunkon, amit tudunk, megtettük. Nem tudunk segíteni rajta.

Utoljára azt mondja a férjének a királyné:

– Hívasd be a kocsisomat!

Bejön a kocsis:

– Mit parancsolsz, felséges királyné?

– Fogj be a kocsidba, menj el ahhoz az öregasszonyhoz, és mondd meg neki, hogy ide várom magamhoz. Eljött az órám, hogy lebetegedjem.

A kocsis befogott, ment, elhozta az öregasszonyt a királynéhez. Amikor az öregasszony megérkezett, az összes doktort szélnek eresztette (?), csak a királlyal meg a királynéval volt dolga. Telik-múlik az idő; ekkor azt mondja az öregasszony a magzatnak, amelyik a királyné hasában sírt:

– Nos nos, drága kedves fiam, ne sírj tovább! Tiéd lesz édesapád elfelejtett palotája, neked adja keresztanyád.

Azzal fogta, keresztvíz alá tartotta a gyereket, amint megszületett. Mihelyst megszületett, már beszélni is tudott. Telt-múlt az idő, kifizették az öregasszonyt, elment. De a gyerek úgy nőtt, minden nap annyit nőtt, mint más egy év alatt. Amikor felnövekedett a fiú, betöltötte a tizenhatodik évet, a tizenhetedikben járt, akkor már alig bírt az erejével. Utoljára azt mondja az apjának:

– No, tata, ha a jó Isten megsegít, nekem már készülnöm kell, indulnom kell az ígéretem után, amit a keresztanyám mondott nekem.

– Ó Istenem, kedves fiam, keresztanyád csak tréfált veled.

– Nem, tata, nekem muszáj oda mennem, hogy lássam, mi van ott.

A fiú egyre töprengett, hogyan készüljön az útra, hogyan induljon. Egy napon kimegy a városba, betér egy fogadóba, megiszik egy pohár pálinkát, és búslakodik, nem tudja, mitévő

– Ō Déla muro kedvēšon rakló, tre nanáša núma pherásés kerdjá tuha.

– Ná, táta, ke mánge kode músaj in te džáp te dikháw, ke só in okej.

Hát o rakló sé gĭndinlas peske, sárso te kesŭljinél droméske te sárso te džál. Núma āndr' eg djés, kako rakló āri džal an fōros te risél pes, haj džál andré, āndre fogadóva the piél ek poháros phabardji mól, he vó bušulimén, na džánlas só te maj kerél, kaj te džál. Núma jékhar an lesri gódj' āvel te džál peske dži ka pesri nanáša. Telé giljā ka pesri nanáša:

– Dél o Del lačo djés, muri kŭč kedvēšon nanáša.

– Ūdjan te dživés muro kedvēšon kérestfiúvos. Nó, sé jārath' an?

– Nanášo dik, mé kamáp te džáw káj irignjá mange múrro igiréttos, pále t' anám muro ajandékos – phenel kide kaj – . He sársó te džáw, ke mé na džanáw, sárso te džáw, kurík te džáw.

– Ná muro kedvēšon kerestfiúvos – phenel kide kaj – džá kheré. He džá an pōdos, hé kana džé an pōdos, oth' an pōdos hin pal o čerínjis andr' ek kutija ek řindos xánjes tre dādésre, kēsavenca hás vó velleginjos. H' ěk kárdos. Légeziné (?) len le māčhendar the le učhārēstar. He čhú tro ást, he l' ō kardos, he dikhê ke o kárdos čhínla — \ he phānde les opré pe tro maškár, gatí tut opr' án kola řizi krajítjika, he kole řizonénca – phenel kide kaj – džá 'ndro ištalóvos, he phén kidé kurík tro dát kaj te dél tut sabadálmos, te rosarés tuk' ekhe grāstes. He rosarê ekhe; dikhê mindenít he – phenel kide daj – na rakhê. Pérse ke nanjí kise grasta ki avljín, dé – phenel – pal udár andre góšnja rosár, othé hin baromén jek cino čitkóvos. Olés unkāv les āri, t' apol só sikáwla tut odó, tú num' odé kerê ke zóren mišto phirê. Hat akor le hānjénca he kole kardóva he kola puškā, le dadesrā, he kole čitkovā apal šěj džas. De tú num' odé te kerés, só phénla tuke tro cino grást. Lésre dúma te ná hāginés la.

– Šúkar kōsōnjináw, muri kŭč kedvēše nanáša.

Iljā pes o rakló thaj giljā khere ka pesro dát. Hé giljā an pōdos, he télneg oth' ás ola hānjes. Míndjar čhunja o vas po xanró, hé xunjā– \ Kána čhunja o vas po xanró, míndjār o xanró káj káj te čhinél telé lesro vás. Jékha' xudjinjá o rakló, hé o xanró pe lesro vás ponjéiljas (?). Akor āri hortondja (?) les, he čirnjā opré xoló pe péste, čizmes, gātindjá pes an kola krajítjika řizi. Opré ilja kodo xanró pe pesro maškár, h' ode púška; d' ebe lés, kidé phiravénas les kola hānjes he kola trābi pe leste, ke gĭndinés k' an levegōve phirel o raklo. Kana gāt' ás, āndré gilja ka pesro dát, h' odé phenel:

– Dél o Del lačo djés, táta!

– Ūdjan te džives muro kŭč kedvēšon rakló! Hêj, ūdjéšon

legyen, merre induljon. Egyszer csak eszébe jut, hogy elmegy magának a keresztanyjához. Felkereste a keresztanyját:

– Adjon Isten jó napot, drága kedves keresztanyám!

– Szintúgy te is élj, kedves keresztfiam. No, mi járatban vagy?

– Nézd, keresztanyám, indulni szeretnék, ahová az ígéretem irányított, hogy visszaszerezsem az ajándékomat – mondja. De merre induljak? Nem tudom, hogyan menjek, merre menjek.

– Na, kedves keresztfiam – mondja –, eredj haza. Menj fel a padlásra. Ha felértél a padlásra, ott van a padláson a cserény mögött egy skatulyában apádnak egy rend ruhája, amelyikben vőlegény volt. Meg egy kard. Rázd le róla a legyeket meg a hamut. Markold meg a kardot, kösd a derekadra, öltözz fel abba a királyi öltözetbe, és abban a ruhában menj az istállóba, s mondd apádnak, hogy adjon engedélyt, hogy egy lovat válassz magadnak. Majd keresni fogsz, mindenütt körülnézel, de nem találsz. Mert nincs olyan ló az egész palotában. De az ajtó mögött, a trágadombon nézz körül: ott nevelkedik egy kis csikó. Azt húzd onnét elő, s amit aztán az tanácsol neked, te csak azt tedd, s akkor igen jól jársz. Hát akkor abban a ruhában, meg azzal a karddal, meg azzal a puskával, az apádéval, meg azzal a csikóval már elindulhatsz. De te csak azt tedd, amit a kis lovad mond neked. Át ne hágd a szavát!

– Köszönöm szépen, drága kedves keresztanyám.

Fogta magát a legény, hazament az apjához. Felment a padlásra, hát tényleg ott volt a ruha. Mindjárt megmarkolta a kardot. Mikor megmarkolta a kardot, a kard majdnem levágta a kezét. Akkor a fiú fogta, és a kard (?...). Akkor magára húzta a nadrágot, a csizmát, felöltözött abba a királyi ruhába. Derekéra kötötte azt a kardot meg azt a puskát. És már úgy hordozta őt az a ruha meg azok a holmik rajta, hogy azt gondoltad volna, hogy a levegőben jár a fiú. Amikor készen volt, bement az apjához, és azt mondta:

– Adjon Isten jó napot, tata!

– Szintúgy te is élj, drága kedves fiam. Hej, ügyes ember vagy! No meg az is, aki téged erre tanított. Hát neked ki adta ezt a ruhát? Ki adott neked engedélyt?

– Ezt a ruhát – mondja – éppen a keresztanyám – mondja – mondta meg, honnan vegyem.

– No, jó. Szerencsés anya csecsét szoptad.

– No tata, most útnak akarok indulni magamnak. Adsz nekem egy lovat?

– Adok neked. Menj az istállóba, és vegyél magadnak.

Hát a fiú ment az istállóba, és hozzáfogott ott lovat keresni. Ahogy rájuk tette a kezét, a lovak majdnem behaltak, térdre buktak, mert a fiú olyan erős volt, hogy már nem is bírt az erejé-

manuš an! He t' ódo ko ttú sikadjás tut! Hat túke kó dindja kola hánjes? kó dindja tu ssabadálmós?

– Kala hánjes – phenel – tjár muri nanáša – phenel kide kaj – phendja mange káj te láv len.

– Nó mištó. Báxtale dáke čučí piljan.

– Nó táta 'káná me kamáp te džá mange droméske. Dés man jeg grást?

– Dáp tut. Džá andr' ištálóvos the lé tuke.

Hat o rakló giljá andro ištálóvos th' iljá pes ke othé te rosarel grastá. Asár čhélas o vastá pe lénde, o gasta té mernas, opré čhangende iséjnas ke o raklo kiso zoralo as ke na maj birinlas pesra zorja. Numa jekhar kana dikhja k' ebe nanji in kětré, akor ilja e villa the rosarel othe andro baro udar andro gošnja; arakhel le cini čitkovos. Xudel les done kanendar th' ari čirdel les. Kan' ari čirnja les, akor o raklo āri liginja les, o čitkovos, mindjar. Slābos as,dinja les te xal, piljardja les, he dikhel pe leste:

– Ō svuntona Déla, sar džano me te džaw kale slabone čitkova!

De akor ode del duma leske lesro čitkova:

– Noš noš muro kuč kedvešon stěpunos, djadjesar eke na tōrōdin, na bušulin, hanem djane' so? Dja andre, an mange jeg vidre strangove mol, jeg balanji žužo djiv th' eg balanji xóveli. Kade 'n muro xabo.

Mindjar o raklo te kide kěrdja, 'dja leske, akor o cino grast xalja kade xóvelji, pale kode kodo žužo djiv, he pale kode ari pilja kode vidre strangove mol. Akor numa jek rraisardja pes, kiso grast kěrdjilja, kaj kis' an lume th' an them sosro has kodo na maj has the ništa maj letezindja. Kana gat' as kede, o raklo opre pokoljindja pes, ilja peske love dromeske, opre tarisnjajindja pes, he bučuzindja pesre dadestar pesra datar, h' āri gilja, h' opre bešlja pe pesro grastesro dumo. Kan' opre bešljas pe lesro dumo, opre čhudinja les lesro grast džin andri surri felhōvi. Akor o raklo daranja, de o čitkovos pesre kopitenca ari xunja les, ode phendja:

– Daranjan muro kuč kedvešon stěpunos?

– Sar te na daraw, gindinjom ke te meraw – phenel.

– Kide daranjom te me kan' ari čirnjān man done kanendar djan gošnja. No de 'kana šej bešes njugotan opre pe muro dumo ke buter na maj čhudap tut.

Kan' opre bešljas pe lesro dumo, ode phenel:

– Sar te džap tuha? Sar o gīndo, sar e barval?

Ode phenel:

– Muro kuč kedvešon grast, lidžā man sar e barval.

– Ō Dela muro kuč kedvešon stěpunos, dake lidžap tut sar e barval, an sekkon kašt, an sekkon stínka, an sekkon pléis andre djemap tut. De đaki dža sar o gīndos, numa gīndinas the risas.

vel. Egyszer csak, mikor látta, hogy már nincs hová, akkor fogta a villát, hogy megkeresse ott a nagy kapuban a trágyadombon. Megtalálja a kis csikót. Megfogja a két fülénél fogva, és kihúzza. Mikor kihúzta, akkor a fiú kivitte a csikót, mindjárt. Gyenge volt, ennie adott, megittatta, és ránéz:

– Ó szent Isten, hogy tudok én ezen a gyenge csikón menni!

De akkor ezt mondja neki a csikója:

– Nos nos, drága kedves gazdám, mától fogva ne törődj semmivel, ne búsulj, hanem tudod mit? Menj be, hozz nekem egy vödör bort, meg egy teknő tiszta búzát. Ez az eledelem.

A fiú mindjárt úgy is tett, hozott neki. Akkor a kis ló megette azt a tiszta búzát, ezután kiitta azt a vödör bort. Akkor egyszerre csak megrázkódott, olyan ló lett belőle, hogy országban-világon nem volt több olyan, mint amilyen volt, nem is létezett. Amikor ez kész volt, a fiú felpakolt, útipénzt vett magához, feltarisztyálta magát, és elbúcsúzott az apjától, az anyjától, és kiment, és felült a lóva hátára. Amikor felült a hátára, a lóva felhajtotta a szürke felhőkig. Akkor a fiú megijedt, de a csukó kifogta a patáival. Ezt mondta:

– Megijedtél, drága kedves gazdám?

– Hogyne ijedtem volna meg, azt gondoltam, hogy meghalok – mondja.

– Én is így megijedtem, amikor a két fülemnél fogva kihúztál a trágyából. No de most nyugodtan felülhetsz a hátamra, mert többször már nem vetlek le.

Amikor felült a hátára, ezt mondja:

– Hogyan menjek veled? Mint a szél? Mint a gondolat?

Azt mondja:

– Drága kedves lovam, vigyél úgy, mint a szél.

– Ó Istenem, drága kedves gazdám, ha úgy viszlek, mint a szél, minden fába, minden sziklába, minden hegybe beleütközöm veled. De ha úgy megyünk, mint a gondolat, csak gondolunk egyet, és megérkezünk.

– Úgy legyen, drága kedves lovam.

És csak gondolt egyet az a ló, és megérkezett. Annyit ment, messzinél messzibb, távolnál távolabb, hogy a fiú már ilyen sok úttól úgy elbágyadt, hogy már esett le a lábáról a szegény fiú. Egyszer csak megkérdezi a lovától:

– Ugyan messzire kell-e még mennünk?

– Ó Istenem, drága kedves gazdám – mondja neki –, még egy jó darabot kell mennünk. De – mondja – adja Isten úgy, ahogy lesz.

Vagy sikerül, vagy nem sikerül.

– Ó Istenem! De úgy, ahogy az Isten akarja.

– Kide t' al muro kuč kedvešon grast.

He numa gīndinlas kako grast he riselas. Kicom gilja, dur le durê, but le butê, k' ebe o raklo inke kicome bute dromendar the kicom but – \ kide as lo (? djevādjodjimen?) kaj ebe pērlas tele pa pesre punre o čhorro raklo. Numa jekhar pučel pesre grastes:

– Vare dur in inke maj in amen te džas?

– Ō Dela muro kuč kedvešon stēpunos – phenel kide kaj – maj in ink' eg lačo kotor te džas. De – phenel – t' anel o gulo Del sar avela. Ke sükerüljinla i na sükerüljinla.

– Ō Dela. De kide sar o gulo Del kamela.

Numa jekhar kaj risen? Ka jek pōdos; tistan rupuno. Akor ode phenel o grast:

– No muro kuč kedvešon stēpunos, kade hodjodjinas amen, te tu xas mizmeris, the te me hodjodjina man eg buka, he te xap te me buka pe kodo rītos.

Kide keren. Numa jekhar xan, he kana xalja kado grast, he t' o raklo, akor ode phenel leske lesro grast:

– No muro kuč kedvešon stēpunos! Dēs ma ek punr' am buljate, kerdjuva eg mulo \ mulano kokalos, the čes man tel o podos; pa ek carra reme, pa deš dešupandž perci avel o bišteštare šerengro. He kole kampil te harcolines te mares tut. Ke andre risljam an lesre thema. The esre ilja k' amen nakhas pordal lesro podos. Hē kana čhunjam man tel o podos, mulano kokalos, othe te čes o xanro th' e puška. Tre puška jekhar vazdel pe tute, tro xanro jekhar vazdel pe tute, he te me vazdā jekhar pe tute. Okothar buter nanj' amen zor – phenel. – Numa te porončines k' amen telješitinas. De te na bristes ke dake tu bristes, tutar avela jak th' amendar thup.

– Na dara muro kuč kedvešon grast.

Akor gilja o raklo, dinja les ek punr' am buljate, kerdjilja eg mulano kokalos, the čhunja les tel o pōdos. Čhunja oth' o xanro, čhunja e puška paša lende, he udžarel t' avel o bišteštare šerengro. Numa phurdel jekhar eg barval, avel eg barval tatji, kaj gīndindjan k' e lume xeseljol. Kan' avilja kede barval, numa erkezinel e bala spurkátan.

– Noš noš bare vitezi la lumekro – phenel. – Na ilja mange aminte (?) khadžinestar an kede lume numa tutar. Te tutar – \ ič o kever ič anas an tra dakri mihe sa jek kuttji. Akana risljam pe mure thema the pe mure thana – phenel kide kaj. – Kon dinja tut sabadalmos kaj tu te nakhes pordal muro podos?

– Ō Dela bale spurkatone – phenel. – Kon te del man? Me! – phenel.

– No dake dinjan tu – phenel –, xaljan, piljan?

– Xaljom.

– Šej les tuke lačo djes kala lumetar.

Egyszer csak hova érkeznek? Egy hídhöz; tiszta ezüst. Akkor azt mondja a ló:

– No, drága kedves gazdám, itt pihenjük ki magunkat. Te is ebédelj, én is kipihenem magam egy kicsit, és én is eszem egy keveset ezen a réten.

Úgy tesznek. Egyszer esznek, és amikor az a ló evett, meg a legény is, akkor azt mondja neki a lova:

– No, drága kedves gazdám! Farba rúgsz, én csontvázzá változom. A híd alá raksz. Egy kis idő múlva, tíz-tizenöt perc múlva jön a huszonnégy fejű. És azzal harcolnod kell, verekedned kell. Mert az ő országába érkeztünk. És észrevette, hogy átkeltünk a hídján. S amikor a híd alá raktál, csontvázként, tedd oda a kardot meg a puskát. A puskád egyszer segít rajtad, a kardod egyszer segít rajtad, én is segíték egyszer rajtad. Azon túl már nincs erőnk – mondja. – Csak parancsolj, és mi teljesítjük. De ne felejtse el, mert ha elfelejtet, neked tűz lesz, nekünk füst.

– Ne félj, drága kedves lovam.

Akkor a legény ment, farba rúgta, csontvázzá változott; a híd alá rakta. Odatette a kardot, melléjük tette a puskát, és várja, hogy jöjjön a huszonnégy fejű. Egyszer csak egy szél fúj, jön egy forró szél, hogy azt gondolnád, elpusztul a világ. Amikor az a szél jött, csak megérkezik a rusnya szörnyeteg.

– Nos nos, világ nagy vitéze – mondja. – Én nem törődöm senkivel ezen a világon, csak veled. Tegnap-tegnapelőtt még bogyó voltál az anyád méhében, most ide érteél az én országomba, az én vidékemre – mondja neki. – Ki adott neked szabadságot arra, hogy átkelj a hidamon?

– Ó Istenem, rusnya szörnyeteg – mondja. – Ki adott volna? Én magam! – mondja.

– No ha te adtál – mondja –, ettél, ittál?

– Ettem.

– Búcsút mondhatsz ennek a világnak.

– Ó Istenem, rusnya szörnyeteg – mondja –, miért?

– Máig tartott az életed; ma vége az életednek, mert megöllek.

Akkor hozzáfogott a verekedéshez, a tusakodáshoz. Megragadta a legényt a rusnya szörnyeteg, és térdig bevágta a földbe. Hát a legény nevetett egyet, és ezt mondja:

– No, most én váglak be!

Bevágta a legény, ő is bevágta a huszonnégy fejűt térdig. Kiugrik a rusnya szörnyeteg, megragadja a legényt, és bevágja derékig. Kiugrik a legény, és bevágja ő is a huszonnégy fejűt derékig. Akkor azt mondja a legénynek a huszonnégy fejű:

– Nos nos – mondja neki –, most tudd meg, meglátod, hogy leváglak a föld gyomráig.

– Hát legyenek levágva!

– Õ Dela bala spurkatone – phenel – sostar?

– Džin ādjes has tro eletos; ādjes gata hin tre eletosa ke me mudarap tut.

Akor xunja pes ko māribo, ko izbinjibo. Xunja les keke bala spurkaton, le rakles, th' eke čhindja les džin ko boges andre phu. Hē, asanja eg o raklo, th' ode phenel:

– N' akana te činā me tut!

Čhindja les o raklo, té ō čhinel la, le bišthejštare šerengres džin ko bogi. Ari xuttjel e bala spurkaton, xudel le rakles the čhinel les dži ko maškar. Ari xuttjel o raklo he čhinel les té les, le bišthejštare šerengres, dži ko maškar. Akor ode phenel o bišthejštare šerengro kurig o raklo:

– Noš noš – phenel kide kaj – akana šej džanes, dikhē činap tut džin an djomra la phuvakri.

–T' avap čhindo!

Akor čhindja le rakles džin tel o kaka. Ari xuttjel o raklo the te ū čhinel les džin tel o kaka. Hat sa eg zor as len. Na dinja o Del de o bišthejštare šerengro maj zoralo as sar o raklo k' eb o raklo kōdjiljā but. Ebe na džanlas te m' ačel pe pesre punre. Maj maj te mudarel les o bišthejštare šerengro le rakles. De o raklo bristindja pes te le grastestar te la puškatar te le xanrestar. Numa jekhar, utojara, dikhja k' ebe nanjin kētré, akor ode phenel o gras, kide sar as lo mulano kokalos kurig o xanro:

– No muro kedvešon xanro, andro na tre stepunosro parančinap tuke, te džas pe čheči rik the t' aves pe zervon rik!

Ari xukljas kado xanro dj' an pesro tokkos, the gilja pe čheči rik tha ilja pe zervon rik the o saste šere le bišthejštare šerengresre sa tele xanjardja len, sa tele čhindja len. Kana dikhja kako raklo, numa kaštundjas. Akor mindjar o raklo ilja pes, dinjas jeg rugašes le kokalos, pale kērdjias vo grast; ode phenel leske lesro grast:

– No muro kuč kedvešon stēpunos, dikjan? Kē tu n' anas kepešon te porončines le xanreske, še muljamas he tumuljanas, he e zor tuke andro vast he tu na džanes te vezetines la.

An kede traba, mindjar o raklo ode phendja:

– Na, šukar kōsōnjina tuke muro kuč kedvešon grastke vaznjan pe mande.

– Gata – phenel kide kaj –, le xanre jekhar gatindjan. Butter vō na maj kerel ke vo kērdja pesro sogalatos.

Opre njerigelinel o raklo th' opre bešel pe pesre grastesro dumo the džan tova. Hat soske putjara murri дума, kide gilja, kana risljas po dujto podos, t' othe \ oth' inke, kide harcolindja o raklo, he t' othe bare phares šūkerindja leske the mudardja le bišthejštare šerengres, okolavres, lesre phrales. Kana te kaless mudardja les o raklo, ebe li done phrales, akor opre bešel po grast, he akor ode phenel leske lesro grast:

Akkor bevágta a legényt hónaljáig. Kiugrik a legény, és ő is bevágja hónaljáig. Hát egyforma erejük volt. Ne adj Isten, de a huszonnégy fejű erősebb volt, mint a legény, mert a legény már elgyengült erősen. Már nem bírt megállni a lábán. Már majdnem megöli a legényt a huszonnégy fejű. De a legény megfélemedezett a lováról meg a puskáról meg a kardról. Egyszer csak utoljára látta, hogy már nincs hová legyen. Akkor azt mondja a ló, úgy, ahogy volt, csontvázként, a kardnak:

– No kedves kardom, gazdád nevében parancsolom neked, hogy menj jobbfelől, s jőjj balfelől!

Az a kard kiugrott a hüvelyéből, és ment jobbfelől s visszajött balfelől, és a huszonnégy fejűnek az összes fejét mind leszedte, mind levágta. Amikor a legény látta, majdnem megmeredt. Akkor a legény mindjárt fogta magát, belerúgott a csontvázba, visszaváltozott a lóva. Azt mondja neki a lóva:

– No, drága kedves gazdám, láttad? Nem voltál képes parancsolni a kardnak, meghalhattunk volna, te is meghalhattál volna; s a kezekben van az erő, és te nem tudsz vezetni velem.

Erre aztán a legény mindjárt ezt mondta:

– Na, köszönöm szépen neked, drága kedves lovam, hogy segítettél rajtam.

– Készen van – mondja neki –, a karddal egyszer végeztél. Többet már nem fog tenni, mert megtette a maga szolgálatát.

A legény felnyergel és felül a lóva hátára, és mennek tovább. Hát minek szaporítsam a szót, úgy ment, amikor megérkezett a második hídhöz, s ott is úgy harcolt a legény, és ott is nagy nehezen sikerült neki, és megölte a másik huszonnégy fejűt, amannak a testvérét. Amikor azt is megölte a legény, már két testvért, akkor felül a lovára, és akkor azt mondja neki a lóva:

– Nézz előre, kedves gazdám, mit láatsz?

Hát egy nagy hegy tetején lát egy nagy kastélyt.

– Látok egy kastélyt.

– Na – mondja neki –, ez a te ígéreted, amit apád ígért neked, apád elfelejtett vára.

Akkor a legény, mikor odaért, leugrik a kapunál, és látja, a kapun egy táblára ki van írva: aki meg tudja tenni a király három próbáját, elnyeri az egész királyságot, meg a lányát feleségül. És ha nem tudja megtenni a király próbáit, akkor a király levágja a nyakát. Akkor azt mondja neki a ló:

– No – mondja neki –, elolvastad, ami oda van írva?

– Igen.

– No, mit szólsz: meg tudod tenni azokat a próbákat?

– Hogyne – mondja.

– No – mondja –, akkor menj be és nézd meg. De – mondja – farba rúgsz, csonttá változom, hajíts a híd alá. De ne felejtkezz

– Dig angle muro kedvešon stopunos, so dikhes?
 Hat p' eg bari muntja opre dikhel jeg baro kaštejis.
 – Dikhav ek kaštejis.
 – Ná – phenel kide kaj – kode hin tro igerettos so igerindjas tuke tro dat, tre dādesri bristerimen dis.
 Akor o raklo, kan' othe risljas, tele xuttjel am porta, he dikhel, pe tabla pe porta irimen as: kon džanla te kerel le kraljesre trin probes, njerinela o sasto kirajšagos, he la raklja peske gadžake. He te na džanla te kerel o probes le kraljesre, akor o kraljis čhinel lesri korri. Akor ode phenel lesk' o grast:
 – No – phenel kide kaj – opre ginjardjan so irimen?
 – Igen.
 – No, so phenes, dzanê te keres kola probes?
 – Sar te na – phenel.
 – Nô – phenel – akor dža andre the dik. De – phenel – rugines man am buljate, kērdjaw kokalos, čhid man tel o podos. De mandar te na bristes, sar džas andre, ke kana man bristindjan man, mindjar tut butter na maj tudomanos, ke lel tro tudomanos o kraljis.
 Kana čhunja le grastes tel o podos kokalos, phutridja e porta, ebe vo bristindja. O kraljis dikhja ke o raklo andr' avel. Ebe dje katha porta the džin leste ko udar, o raklo bristindja, ilja o kraljis lesro tudomanos, k' o kraljis baro tatošis as. O raklo ebe dingl' as. Kan' andre giljas othe, niš na mardja udar niš khajči, hanem phutridja, andre giljas, niž lačho djes na dinjas. Ode phenel o kraljis kurik pesri gadži:
 – No muri kuč kedvešon gadži, di' kale rakles! He o čorro bokhalo in; de les te xal vareso the te džal an pesra dakri miž.
 Dinja les othe e' kotor šudri mamaljiga, h' ek purum užardja les ke the (?) dinja les te xal. Kana dikhja kako raklo, xalas, sar o dinglo džan purum the džan mamaljiga; numa jekhar ari gilja. Kana risel ka podos, akor pane pest' avel, ode phenel:
 – Hej, da bule les o gulo Del kale kraljis, sar džangja te dingisarel o! Me aš lesri purum the lesri mamaljiga aviljom kaj?
 Akor čhudinja e purum th' e mamaljiga, akor pal' an pesri godji aviljas lesro gras. Akor o dujtoar andre džal. Kan' andre giljas, t' o dujtoari kide pocindja, pāne bristindjas. O tritoari kan' ar' avilja, akor o tritoar' andre džal, d' ebe kana giljas ka porta the phutridjas e porta, se le grastesre gīndóas. Na maj džangja o kraljis te lel lesro tudomanos. Kana rislja ko udar, kide andre mardja udar, koptatindja les, ke t' o udar djan šarkes ari xukljas he džin ko \ pe meselji kaj has o kraljis pala meselji xutjiljā udar.
 – Noš noš krajtikona rakle, ha sso in kede – phenel.
 – Lačo djes del o Del felšegešona kralji!
 Akor ari čimjas pesro xanro o raklo haj čhindja leske tele

meg rólam, amikor bemegy, mert ha megfeledkezel rólam, mindjárt nem lesz többé tudományod, mert a király elveszi a tudományodat.

Amikor a lovat mint csontot a híd alá hajította, kinyitotta a kaput, már meg is feledkezett róla. A király látta, hogy a legény bejön. Már a kaputól kezdve az ajtóig érve elfelejtette a legény, a király elvette a tudományát, mert a király táltos volt. A legény már bolond volt. Amikor oda bement, nem is kopogtatott az ajtón, semmi, hanem benyitott, bement, jónapot sem köszöntött. Azt mondja a király a feleségének:

– No, drága kedves feleségem, nézd ezt a legényt! Éhes a szegény; adj neki valamit enni, és menjen az anyja kínjába!

Adott neki egy darab hideg puliszkát meg egy hagymát, s várta, hogy egyék. Amikor az a legény látta, evett, mint a bolond, a hagymából meg a puliszkából. Egyszer aztán kiment. Amikor a hídhöz ér, akkor megint magához tér, azt mondja:

– Hej, a jó Isten cssesse meg ezt a királyt! Hogy el tudott bolondítani! A hagymájáért meg a puliszkájáért jöttem ide?

Akkor eldobta a hagymát meg a puliszkát, akkor megint eszébe jutott a lóva. Akkor másodszor is bemegy. Amikor bement, másodsorra is úgy járt, megint elfelejtkezett. Harmadsorra, amikor kijött, akkor harmadsorra bemegy, de már mikor a kapu felé ment és benyitott a kapun, folyton a lóra gondolt. Most már nem tudta elvenni a tudományát a király. Amikor az ajtóhoz ért, úgy rávágott az ajtóra, úgy megkopogtatta, hogy az ajtó kiugrott a sarkából, és egyenesen az asztalra repült az ajtó, ahol a király az asztalnál ült.

– Nos nos, királyfi, hát ez meg mi? – mondja.

– Adjon Isten jó napot, felséges király!

Akkor a legény kihúzta a kardját és kilenc kardvágást levágott neki a karddal. És akkor kezét fogott a királlyal. Amikor a legény kezét fogott a királlyal, a király négy ujja, ahogy a legény megmarkolta, úgy megszorította, hogy a négyből csak egy lett, össszement a négy ujja, egy lett belőlük. Akkor a király szégyenében meg kínjában nem tudta, hová legyen. Ha nem szégyellte volna, elsírta volna magát a király.

– Szintúgy te is élj, ügyes legény; pihend ki magad – mondja neki.

– Ó Istenem, király, ez még csak a kezdet – mondja neki.

– Ül le! Miért jöttél?

– Igaz, király, ami ki van írva a kapudra?

– Hogyne, drága kedves fiam.

– No ha igaz, kössünk szerződést!

Két szerződést kötöttek, egyik nála volt, a másik önála, miszerint a legény megteszi a király próbáját. Ha megteszi a király

egnja karvagaša, le xanre. T' akor dinja le kraljê eg vás. Kana dinja o raklo vas le kraljê, lesre štar angrušnja le kraljesre, sar xunja len o raklo, kide kikingja len, ke dj' andro štar numa jek kerdja, ikkitâne kërdjilo oli štar angrušnja, jek kërdjilja dj' andra lende. T' akor o kraljis ladžavestar the dukhatar nina na džangjas kaj t' avel. Te n' aljās leske ladžavo, runjās o kraljis.

– Udjan te džives rakle ūdješe, xudinē tut! – phenel kide kaj.

– Ō Dela kralji, kade numa kezdette in – phenel kide kaj.

– Beš tele, sostar aviljan?

– Čečes in kralji, so irimen in pe tri porta?

– Sar te na, muro kuč kedvešon raklo.

– No dake češes in, keras serzōdešis!

Kerde duj serzōdeše, jeg leste the jeg leste, pesar k' o raklo, vō kerel le kraljesri proba; dake vo kerel le kraljesri proba, trin probes, akor vo njerinel la raklja, the lesro sasto kirajšagos. Pedig o kraljis dake na njerinla o raklo, akor o kraljis čhinel lesri korri.

Le kraljes as les trin probes. Te džanla te garuvel pes trival, kaj o kraljis te na rakhel les, akor vo njerindja. The té te džanla te garuvel pes duvar, th o kraljis rakhela les, de tritoāri na džanla te rakhel les, te kide njerinel. Utošovon proba ad maj fontošon. Numa jekhar, kërde serzōdešis, ode phenel leske:

– Na muro kuč kedvešon raklo, hi tu kilenešon soba, xabo pibo. Tejsé tosárta, kath' o eŋta kezđinas e proba.

Mindjar o raklo andre džal ka krajtjikon raklji, andre jovanel pes:

– No muri kedveson piranji the muri kedveson gadzi, ke djadjesara ekj' aš tuke tele serzōttetindjom man, murro iletos tuke dinjom les the tre dadeske, so džanes te vazdes pe mande?

– Me khajči na džanav te vazdav. Té me – phenel kide kaj – \ o tatas té ode džanel ke so dumazinas amen kade. Ke me – phenel – hom tātōšisa trival; e mama – phenel – šovar; o tatas hin dešujekhar, he tro grast hin dešuduvar – phenel kide kaj. – Jekha zorjā maj bāro – phenel kide kaj. – He tu n' an tatošis numa jekhar – phenel kide kaj. – Só šaj džana me te vazdav pe tute? Khajči!

No o raklo ilja pes the gilja peske, tele dinja pes an pesri soba. Kana djes kërdjiljas, ebe ko šē opr' uštjilja. Avilja ka pesro gras, opr' uštjal les the phučel les:

– So te keraw, kaj te garuvaw?

No, o grast mindjar ode phenel:

– De tut pordal šereste he kërdju jek salos bal.

Kërdjiā jek salos bal, th' andre čhindja les an pesri pori, hej tel o podos čhunja pes mulano kokalos o grast. Pont ko j eŋta opr' uštjel o kraljis. He le kraljes as les numa jek jak an lesri ...(?) le

próbáját, három próbát, akkor megnyeri a lányát meg az egész királyságát. Ha pedig a legény nem nyer, akkor a király levágja a nyakát.

A királynak három próbája volt. Ha el tud rejtőzködni háromszor, úgy, hogy a király nem talál rá, akkor ő nyert. És ha el is tud rejtőzködni kétszer, de a király megtalálja, de harmadszorra nem tudja megtalálni, úgy is nyer. Az utolsó próba volt a legfontosabb. No, egyszer megkötötték a szerződést, azt mondja neki:

– Na, drága kedves fiam, kapsz külön szobát, ételt, italt. Holnap reggel hétkor kezdjük a próbát.

A legény mindjárt bemegy a királylányhoz, bemutatkozik:

– No, kedves szeretöm és kedves feleségem – mert mától fogva éretted leszerződtem, az életemet neked adtam, meg az apádnak, tudsz-e segíteni rajtam?

– Nem tudok segíteni semmit. A tata azt is tudja, hogy miről beszélgetünk itt. Mert én – mondja – háromszor vagyok táltos, anyám – mondja – hatszor, a tata tizenegyszer, és a lovad tizenkétszer – mondja neki –. Egy erővel nagyobb – mondja. – Te meg nem vagy táltos, csak egyszer – mondja. – Mit tudnék rajtad segíteni? Semmit!

No, a fiú fogta magát és ment magának, lefeküdt a szobájában. Amikor megvirradt, már hatkor felkelt. Ment a lovához, felkölti és megkérdezi tőle:

– Mitévő legyek, hol bújjak el?

No, a ló mindjárt az mondja:

– Bucskázz át a fejedem, és változzál egy szőrszállá.

Átváltozott egy szőrszállá, beledugta a farkába, és a híd alá feküdt csontvázként a ló. Pontosan hétkor felkel a király. És a királynak csak egy szeme volt, a homlokán. Akkor a király fogta a világ tükörét, és hétkor kiment az udvarra, és elkezdte keresni. Amikor kezdte keresni a földben, messze, nem találja. Utoljára megtalálja.

– Nos nos, fiú, gyere elő – mondja neki, – mert egy szál szőr vagy a lovad farkába dugva. Ugorj ki, bújj elő, mert megtaláltalak.

Nem volt mit tegyen a fiú, előjön. Így volt a próba, mit tegyek? Nem baj, király.

Második reggelen megint úgy megy a dolog, hogy egyszer csak a legény kiment a lovához, megint megkérdezi tőle: – Mit tegyek?

Akkor azt mondja neki:

– Hallgass ide! Bucskázz át a fejedem. Átváltozol arany golyóvá.

Átváltozott arany golyóvá, és a ló kilötte, puskába dugta, kilötte a világ végén egy nagy kősziklába. A kőszikla megrepedt, és belement a kőszikla belsejébe, és a kőszikla bezárta a golyót.

šeresri. Othe o kraljis ilja la lumesro tikeros, he kat' o efa ari giljas andro udvara the xunjas te rosarel. Jekhar opre dikhel andro čeros, dikhel, na rakhel les. Tela phū, na rakhel les. Kana kezdin-dja te rosarel andre phu, dūr, na rakhel les. Utojjara arakhel les.

– Nos nos rakle, t' aves ari – phenel kide kaj – ke ek salos bal han andre tre grastesri pori an čhuno. Xuttj' ari th' ā m' angle k' ārakhjom tut.

Nā' so te kerel o raklo, ar' āvel. Kide hin e proba, so te keraw? Nanji bajos, kralji.

Andre dujto tosarra, pāne kide djal e trāba ke numa jekhar o raklo ari gilja ka pesro grast, pāne phučel les: – So te keraw?

Akor ode phenel leske:

– Hajār akaj! De tut pordal šereste. Kērdjies ek somnakuno gojovos.

Kērdjiā ek somnakuno gojovos, he o grast puške dinjā les, andre puška čhunjā les, puške dinjā les, andr' āgor la lumekro andr' eg bari kōsikla. Pharilja e kōsikla th' andro vōdji la kōsiklakro andre giljas th' e kōsikla andre phangljas o gojovos. Rosarel les o kraljis mindenūt, na rakhel les. Utojara arakhel les andre kōsikla.

– Noš noš krajičikona rakle, t' aves angle, ke rakhjom tut, jek somnakuno gojovos an andro vodji la kōsiklakro.

Nās in kētre, o raklo avilj' angle. O raklo kiso bušulimen as lo k' o svunton Del te ferini ke maj in les inke jek proba, te rakhel les, čhinel lesri korri. Ari gilja ka pesro gras, sar as e retji, he phučel les ku retjere le grastes:

– So džano te kerav, sar te garuva man?

– Na džanap kaj te maj garuvap tut. So as kerimasro, me vaznjom pe tute, tri puška vaznjas pe tute, tro xanro vaznjas pe tute, akanak tro tudomanos hin, ker so kame.

Kak o raklo bučuzindja pesre grastestar, sevorendar, kide rovelas ka o svunton Del te feri. Numa jekhar niš na kampilja leske te džal te del pes tele, hanem andre giljas andro ištalovos, andre čhunas pes andr' eg (gjertje?), ha othe xunjas les suno kide maj kurig o djes. Num' āvel jeg egērisa. Od' egerisa pe lesro muj xunja te phirel. Akor o raklo an pesri trāba jekhar xunjā la.

– Nič tu na des man sabadalmos te sovaw an kede retji?

– Noš noš kralji – phenel – mig man ari ke hin man nište puje te rosaraw pe lende haj te lidzaw lenge te xan. De daki aves eg okošon manus t' anes mange vareso te lidžav murre pujonenge, me kide garuvos tut ka kodo kraljis šoha na ma rakhelas tut khat-tjinde.

– Ē, te džanos me ke tjar kide in sar tu phenes! Me ari mikap tut. De tu na m' aves pale. Th' akor me so kerav?

– Dža th' ā' mange, ke m' udžarap tut.

Keresi a király mindenütt, nem találja. Utoljára megtalálja a kősziklában.

– Nos nos, királyfi, gyere elő, mert megtaláltalak, egy arany golyó vagy a kőszikla belsejében.

Nem volt mit tegyen, a legény előjött. A legény úgy elbúsult, hogy a szent Isten őrizzen, mert már csak egy próbája van, ha megtalálja, levágja a nyakát. Kiment a lovához, amikor beesteledett, és éjszaka megkérdezi a lovától:

– Mit tudjak csinálni, hogyan bújjak el?

– Nem tudlak többször elbújtatni. Amit tenni lehetett, segítettem rajtad, a puskád segített rajtad, a kardod segített rajtad, most a te tudományodon a sor, csinálj, amit akarsz.

Ekkor a legény elbúcsúzott a lovától, mindenkitől, úgy sírt, hogy a szent Isten őrizzen. Egyszer csak nem is kellett neki a lefekvés, hanem bement az istállóba, befeküdt egy (?jászolba?), és ott jött rá az álom úgy majdnem nappalig. Egyszer csak jön egy egér. Az egér az arcán kezdett mászkálni. Akkor a legény a maga bajában egyszer csak megfogta:

– Még te sem hagysz nyugalommat, hogy aludjak ezen az éjszakán?

– Nos nos, király – mondja –, eressz el, mert fiókáim vannak, akikre keresnem kell, és enniük kell vigyek. De ha okos ember vagy, és hozol nekem valamit, hogy elvigyem a fiókáimnak, én úgy elbújtatlak, hogy a király soha, sehol nem akad rád.

– Ej, ha tudnám, hogy pont úgy van, ahogy mondom! Eleresztelek.

De te nem fogsz visszajönni, és akkor én mit tegyek?

– Eredj, hozz nekem, mert megvárlak.

A legény felment a szobájába, hozott neki egy kenyeret, odatette. Az egér mindjárt fogta a kenyeret, és azt mondta neki:

– Bucskázz át a fejedem, egy borsszemmé változol előttem.

Egy borsszemmé változott. Az egér a szájába vette, és bevitte a király szobájába, ahol a király aludt. Persze a király nadrágja a székre volt rakva, és a hátsó zsebébe beeresztette a borsszemet, és begombolta a zsebet a gombbal. Mikor reggel öt felé felkel a király, gyorsan azt csinálja, felhúzza a nadrágját. Begombolkozott, felöltözött, és kiment és megmosdott. Amikor megmosdott, fogta a tükrét, kezdett keresni. Felnéz az égre, nem találja. Lenéz a föld alá, nem találja sehol. Keresi a földön, sehol sem találja.

– Ó Istenem, drága kedves feleségem, nem találok sehol, de nem is látom. Nemhogy nem találok, de azt sem tudom, hogy hol van – mondja.

– Nézd meg jól, mert még van tizenöt perced, és lejár az óra, és a legény elnyeri a lányunkat és a királyságot is – mondja.

– Nincs mit tegyek.

Gilja o raklo andre an pesri soba, andja lake jeg manro, čhunja othé. Egérisa mindjar ilja o manro the phendja leske:

– De tut pordal šereste, kěrdjos ek kuttji pipéris angla mande.

Kěrdjia ek kuttji pipéris. Ilja les o egeros an pesro muj, h' andre liginjas les andre le kraljesri soba kaj sovelas o kraljis. Perse lesri holō le kraljesri pos kemin as čhunji, he andre lesri palunji žebe andre mikjas e kuttji piperis th' andre gomboldjas e žebe la kočaka. Kāna ko j pānš tosarra opr' uštjel o kraljis, sigeder ode kerel, čirdel opre pesri holo. Phanglja pes, gotondja pes, the gilj' ari the thodjā pes. Kana thodjā pes, iljā pesro tikeros, xunjā te rosarel. Opre dikhel an čeros, na rakhel les. Dikhel tela phū, na rakhel les khattjinde. Rosarel les pe phū, na rakhel les khattjinde. Rosarel les pe phū, khattjinde na rakhel les.

– Ō Dela muri kuč kedvešon gadži, na rakhav les khattjinde, de niš na dikhav les. Na ke te rakhav les, niš na džanaw ke kaj in o – phenel kide kaj.

– Dik-ta mišto, ke maj in tu inke dešupānš perci th' andre phěrdjol o časos, the o raklo njerindja amara raklja the t' ó kirajšagos – phenel.

– Nanji so te keraw!

Dikhel les:

– Džānaw ke kuttji pipéris in de na džanaw ke kaj in o.

Rosarel t' ākaj t' ōkoj, načon oxto časi, inke te pāndje per-curenca buter. He pāle kode o raklo, vō 'the āčolas an lesri žebe, kuttji pipéris. Utojjāra o kraljis ode phenel:

– Nanji so te keraw, k' ebe e trāba načiljas. Nanji muro kuč kedvešon raklo inke trebomas (?) te xuttjes āri th' aves angle ke ūdžešon manuš anas, t' odo kon tu ssikadjas tut, njerindjal muro kirajšagos t' odola raklja.

Akor ari xukljas pala lesri žebe o pipéris, he angla leste kěrdjol pale.

– Phen čačes, kā 'nas garudo?

– Phenel: – Mě kuttji pipéris –

– Džānaw ke kuttji pipéris, de kā 'nas garudo?

– An tri žebe palunji.

– Numa dake tele čhindjomas muro šero, isardjomas man pālal te dikhaw, akor dikhjomas tut, de āver čandes na.

Akor vāz den ekitāne, he mindjar o raklo njerindja la kraljijitjikona raklja the t' ó kirajšagos. No othe bešel legalab o raklo jeg alovon kurko pesra gadža. D' ebe nā so te kerel. Utojjāra ode phenel o raklo:

– Man dōriton i muri kedvešon gadži. Džōs mange te me ko vadāzibo varekaj.

Opre bešel pe pesro grastesro dumo. Ode phenel leske lesri gadži:

Nézi:

– Tudom, hogy egy borsszem, de nem tudom, hogy hol van.

Keresi itt is, ott is, elmúlik nyolc óra, még több is öt perccel.

A legény még ezután is ott maradt a zsebében, mint borsszem.

Utoljára a király ezt mondja:

– Nincs mit tegyek, mert már elmúlt az ügy. Drága kedves fiam, nincs más hátra, ugorj ki, gyere elő, mert ügyes ember voltál, s az is, aki kitanított. Elnyerted a királyságomat meg a lányt is.

Akkor kiugrott a zsebéből a borsszem, és előtte visszaváltozik.

– Mondd meg az igazat, hol voltál elbújva?

Mondja: – Én egy borsszem –

– Tudom, hogy borsszem, de hol voltál elbújva?

– A hátsó zsebedben.

– Csak ha levágtam volna a fejemet és visszafordultam volna, hogy hátul lássak, akkor láttalak volna meg, másként nem.

Akkor kezét fognak, és a legény mindjárt elnyerte a királylányt meg a királyságot is. No, ott lakik a legény legalább egy álló hétig a feleségével. De már nincs mit tegyen. Utoljára azt mondja a legény:

– Vágyódásom van, kedves feleségem. Vadászni mennék magamnak valamerre.

Felül a lova hátára. Azt mondja neki a felesége:

– Jobbfelé mehetsz, de balfelé ne menj, mert az nem a miénk – mondja neki.

– Nem megyek, drága kedves feleségem.

Amikor a legény elindult, a város szélén kiérkezett egy keresztúthoz. Egyik jobbra ment, másik balra.

– Valamiért azt mondta a feleségem, hogy ne menjek balfelé. Arra megyek.

Fogta magát, és balfelé ment. Nem ment sokáig, és beért egy rengeteg nagy erdőbe. Ott vadászgat a legény, vadászgat, ráesteledik az erdő közepén. Mikor beesteledik, lát egy nagy épületet, egy nagy palotát. No, bemegy oda. Amikor bemegy oda, mit lát ott? Ott senki sem volt otthon. Ott van két ágy, berendezés, egy asztal, egy pár kártya, egyik tál ment üresen, másik jött teli; egyik pohár ment üresen, másik jött teli. Fogja magát a fiú, eszik, iszik. Mikor evett, ivott a fiú, úgy tizenkét óra felé egyszer csak jön a ház gazdája, egy fél ember. Előugrik a ház közepéből:

– Adjon Isten jó estét, vitéz!

– Szintúgy te is élj, fél ember! No – mondja – uraságodé ez az épület?

Azt mondja neki:

– Az enyém.

– Talán haragszol, hogy ide jöttem ma éjszakára?

– Pe čeči rik šej džas, de pe zervon rik te na džas, ke nanj' ámaro – phenel kide kaj.

– Na dža muri kučkedvešon gadži.

Kana pornjindja o raklo, ari rislja andro agor le forosro, k' ek kerestešon drom. Jek džalas pe čeči th' ek pe zervon.

– Varesostar phendja muri gadži te na džaw pe zervon rig. Me othe dzaw.

Ilja pes the gilja pe zervon. Na gilja but, th' andre del andr' eg baro, rengetetton vëš. Othe vadāzinel o raklo so vadāzinel, āndre rettjol am maškar le vešesro. Sar andre rettjol, dikhel eg bari ipiletos, eg bar' avljín. No oth' andre džal. Kan' andre džal othe, s' othe dikhel? Othe nās khadžino khere. Othe duj pāti, berendežešís, eg meselji, paros kártjes, jek čáro džalas čhučo, jeg avelas phërdo; jek poháro džalas čhučo, jeg avelas phërdo. Xudel pes o raklo, xal piel. Numa sar xala' sar pielas o raklo, kide, ko dešuduj, numa avel o hazigazdas le kheresro, jek paš manuš. Xujel āri djan maškar le kheresro:

– Del o Del lačhi retji, vojníko!

– Udjan te džives, paš manuša! No – phenel – trāmasro hin kado ipiletos?

Phenel kide kaj:

– Murro in.

– Talan rušljan k' āviljom an kede retji?

– Na – phenel kide kaj. – Has so te xas, has so te pies?

– Has man.

– No – phenel kide kaj – kode 'n o kártjes, khěldjan tut?

– Khěldj' āmen.

– No – phenel kide kaj – džānes te kheles o kártjes?

– Sar te na – phenel – gule kralji.

– No – phenel – te khelas amen. De numa jek pārtia khelas amen.

– Me na bānji.

– De – phenel kide kaj – na lōvende, hanem āndre fogadašeste.

– Me na banji.

– Dake tu njerines – phenel kide kaj – tuke dam muro sasti ipiletos the kado sasto veš the so in andre tiro t' avel – phenel. – The dake me njerinap, tu so des man?

– So te dap tut? Murro kirajšagos.

– Na kampil mange.

– Ha so?

– Des mange tra gādža gādžake.

– Tiri t' avel dake njerines!

Keren serzōdešís. Kana gāta 's o serzōdešís, mindjar pe thaneste xuden pen the khelen pen kartjes. Phenel o raklo:

– Me keraw o kártjes! Ke trabo prindjanes len!

– Nem – mondja neki. – Volt mit egyél, volt mit igyál?
– Volt.
– No – mondja neki – itt van a kártya, játszottál?
– Játszottunk.
– No – mondja neki –, tudsz kártyázni?
– Hogyne – mondja –, kedves király.
– No – mondja –, játszottunk! De csak egy partit játszottunk le.
– Én nem bánom.
– De – mondja neki – nem pénzbe, hanem fogadásra.
– Én nem bánom.
– Ha te nyersz – mondja neki –, neked adom az egész épületemet, és ezt az egész erdőt, és ami benne van, legyen a tiéd
– mondja. – És ha én nyerek, te mit adsz nekem?
– Mit adjak neked? A királyságomat.
– Nem kell nekem.
– Hát mit?
– Nekem adod feleségül a feleségedet.
– Legyen a tiéd, ha nyersz.
Szerződést kötnek. Mikor készen volt a szerződés, mindjárt abban a helyben hozzáfognak kártyázni. Azt mondja a legény:
– Én osztom a kártyát, mert uraságod ismeri.
Fogja a legény, kiosztja a kártyákat, ad neki egy kártyát, a fél embernek, és egy királynét ad neki. Magának is oszt a legény, egy ászt. A fél ember a lányra üt (??), és még egy királynét kap. Húszat csinált, és leállt.
– Én leálltam. Ossz magadnak!
Húz a legény, és egy nyolcast kap. Tizenkilencet csinált. No most ha tizenkilencen túl húz, keresi, és ha nem találja el, a huszonnégy fejű, az a fél ember, elnyeri a feleségét.
– No kedves fiam, mától fogva a feleséged többé nem a te feleséged, mert az én feleségem.
Reggel a legény felöltözik, felül a lovára, és hazamegy. Amikor hazaért, azt mondja neki a felesége:
– No, éjszakára miért nem jöttél haza?
– Nézd, hogy jártam, s nézd, hogy.
– Megmondtam neked, drága kedves férjem! Hogy ne menj balfelé, mert baj lesz. Mert nem a miénk. De ne búsulj – mondja neki. Nekem már mennem kell, mert el vagyok adva. El vagyok adva neki, és el kell mennem hozzá.
Fogja magát a lány, és elmegy a fél emberhez. Mikor odaért, aznap mindjárt ételt főz a lány, várja, és pont tizenkettőkor, még egy kicsit hamarabb is jön, mint máskor, mert tudta, hogy a lány várja.
– Adjon Isten jó estét, drága kedves feleségem.
– Szintúgy te is élj, drága kedves férjem.

Lel o raklo, kerel o kãrtjes, del lesk' ek kãrtja, lé paše manu-
šés, he del lesk' eg rãnji. Té pes kerel o raklo, jek tũzos. Ljimal
(?) o paš manuš pe raklji, he xudel inke eg rãnji. Kërdja biš the
tele vestelindja.

– Me restom (?). Ker tuke!

He cirdel o raklo, he unkavel jeg oxtója. Kërdja dešennja. No
akana kaj te maj cirdel pordal o dešennja, opre rosãrel les. He na
rakhel les, o bištheštare šerengro, kodo paš manuš, njerinel lesra
gadža.

– No muro kedvešon raklo, djadjesãra eke tri gadži buter na
in tuke gadži ke mange in gadži.

Tosarr' o raklo opre gatindja pes, bešel an pesro gras the
kher' ável. Kana kher' áviljas, ode phenel lesri gadži kurig leste:

– No tu sostar n' áviljan khere retji?

– Dik so pocindjom the dik so.

– Phendjom tuke muro kuč kedvešon gadžo! Ke te na džas
pe zervon rig ke bajos hin. Ke nanj' amari. De na bušulin – phe-
nel kide kaj. – Mange ebe musaj in te džaw, ke bikindji om.
Bikindji om leske the kampil te džã leste.

E raklji lel pes the džal ko paš manuš. Kan' othe risljas,
andre kodo djes, e raklji mindjar kerel xãbõ, udžarel les the pont
ko dešuduj, inke buka maj sigon ável sar aver data, ke džangljã
k' e raklji udžarel les.

– Del o Del lači retji muri kuč kedvešon gadži.

– Udjan te džives muro kuč kedvešon gadžo.

– No – phenel – delmut udžardjom tut. Sé kid' ávela sar
o Del kãmela ke me tuke hom njigerimen – phenel. – Me but
phirdjom pala tute.

No, xan pengri vočora.

– Lačhar o pãtos the das ámen tele!

– O Dela muro kuč kedvešon gadžo! Sar gindis te das amen
tele kiso juto – phenel. – Te anap tuke jek tistãon gãtja the anap
tuke jek tistãon gat, the t' ánes mange- \ te lap té m' ek tistaon
kombinizos!

Mindjar anel lake jek kombinizos, gat peske, gatja peske, he
mindjar e raklji anel ándre jeg bari këldãrea thut:

– No muro kedvešon gadžo, me njanjara man sigeder.

Tele vetkezinel e raklji tistan nangi sar kërdjã la lakri dej.
Kana dihjã la kako paš manuš tistan nangi, gilja e njovólja
mindjar an leste. Tholdjã la, lel pe peste pesro kombinizos e
raklji.

– No muro kuč kedvešon gadžo akana tú, čhes tut ándre te
thováp tut, the das' ámen tele.

Kan' andre čhunjã pes kako paš manuš, numa gĩndoa gĩndi-
ndjã e raklji, he kid' opre thadjã kodo thut, haj kide krokotjinlas

– No – mondja – régóta várok rád. Minden úgy lesz, ahogy az Isten akarja, mert neked vagyok elnyerve – mondja. – Sokat jártam utánad.

No, megeszik a vacsorájukat.

– Vesd meg az ágyat, és feküdjünk le!

– Ó Istenem, drága kedves férjem! Hogy gondolod, hogy ilyen hamar lefeküdjünk? – mondja. – Hadd hozzak neked egy tiszta gatyát meg hadd hozzak neked egy tiszta inget, és te is hozz nekem – hogy én is tiszta kombinét vegyek.

Mindjárt hoz neki egy kombinét, magának inget, magának gatyát, és a lány mindjárt behoz egy nagy üst tejet:

– No kedves férjem, először én fürdök meg.

Levetkőzik a lány tiszta meztelenre, ahogy az anyja megszülte. Mikor az a fél ember tiszta meztelenül látta, mindjárt kitorste a nyavalya. Megfüröszttötte, a lány magára vette a kombinét.

– No, drága kedves férjem, most te ülj bele, hogy megfürösztelek, és lefekszünk.

Amikor az a fél ember beleült, csak gondolt egyet a lány, és az a tej úgy felforrt, és úgy bugyborékkolt, hogy a szent Isten őrizzen! Fogta azt az üst tejet, kiöntötte, és reggel fogta magát a lány, és hazament magának a férjéhez.

– No, drága kedves férjem, megmenekültem tőle. Nézd, mit tettem, s nézd, mit tettem.

– Ügyes asszony vagy.

Ekkor aztán mindjárt azt mondja a legény:

– No, feleségem, vegyük át a királyságunkat, és menjünk haza magunknak, mert a tata meg a mama vár ránk.

– Hogyne, kedves férjem.

Mindjárt bemennek az apósához meg az anyósához, mondják:

– No, mit adtok nekünk, mert mi megyünk magunknak haza.

– No, ha akarod, megkapod az egész királyságot; ha nem, a felét.

– Nincs rá igényem, csak a felét veszem át.

Átvette a fél királyságot, egy koronát csinált belőle, és felült a lovára, és elbúcsúzott. Amikor úgy volt, hogy mindjárt kijut az apósa országából, azt mondja az öregasszony a férjének:

– Viszi a drága lányunkat meg a fél királyságunkat. Mit tehetünk, hogy elpusztítsuk, hogy megöljük? Eléjük megyek!

Fogta magát az öregasszony, egyik állkapcsa az égen, másikkal a földet szántotta. Ment. Akkor a lány kiált:

– Nos nos, drága kedves férjem, ég a hátam! Jön a mama – mondja. – Mit tehetünk? Mit tegyünk? – mondja neki.

De már egy nagy szikla támadt előttük, üvegből, meg egy nagy erdő, hogy a szent Isten őrizzen! A lány fogta a fésűjét, és elhajította, egy nagy erdő támadt. Hát úgy adta a jó Isten, hogy

ke o svunton Del te feri. Sé ttādĵā les, the lesre mas pal o koka-
los tele gilĵa, kide ttādĵā les. Ilĵa kodo kēldāra thut, ari ĉhudinjā
les, he tosarra ilĵā pes e raklĵi the gilĵā peske khere ke pesro
gadĵo.

– No muro kuĉ kedveŝon gadĵo skipindjom lestar. Dik so
kērdjom the dik so kērdjom.

– Ŭdĵeŝon dĵulĵi an.

An kede trāba mindjar ode phenel o raklo:

– No muri gadĵi te las amaro kirajŝagos the dĵas amenge
khere ke o tatas th' e mama udĵārel man.

– Sar te na muro kedveŝon gadĵo!

Mindjar andre dĵan ka pesro srasto the ka pesri srasuj, phenen:

– No, so den man k' āmen dĵas amenge khere?

– No, daki kames, les o sastro kirajŝagos, he te na, jek paŝ.

– Mange nān le igennje, numa ek paŝ lāw les.

Ilĵa ek paŝ kirajŝagos, kērdĵā les ek korona, he beŝĵa pe pesro
gras, he buĉuzindĵā pes,. Kana kurik – \ na maj – \ te nakhel āri
dj' andra pesre srastesri thema, odé phenel e phuri kurik pesro
gadĵo:

– Lidĵal la, amara rakĵa the t' āmaro paŝ kirajŝagos. So
dĵanas te keras kaj te pustitinas les, te mudaras les? Dĵa m' angla
leste!

Ilĵā pes e phuri, jekhā falk' ān ĉeros t' ekhā sāntinlas e phu.
Gilĵā. Akor ĉingārdel e raklĵi:

– Noŝ noŝ muro kuĉ kedveŝon gadĵo, phabol muro dumo!
Avel e māma – phenel. – So dĵanas te keras? So te keras? –
phenel kide kaj.

D' ēbe angla lende kērdĵilĵā jek bāri stĵnka, glāĵunĵi, th' ek
bāro vēŝ, ke o svunton Del te feri. E raklĵi ilĵā pesri kanglĵi, he
ĉhudinjā l' āri, kērdĵilĵa eg bārō vēŝ. \ Numa kide dinjas o gulo
Del ke jekhar ĉhudinjā e raklĵi pāle pesri kanglĵi, kērdĵā jek bāro
vēŝ, dĵi k' āri rāgindĵa les lesri dē, na dĵanas so, von nakhl' ek
kotor. Opre beŝĵas pe pesro grast he an surri felhōvi, he pordal
nakhle kode stĵnka glāĵunĵi. Akor o raklo ilĵā pesro xanro, kērdĵā
ek truŝul, e stĵnka langā the parrā phabilĵā. Pale naŝĵa e phuri:

– No muro kedveŝon gadĵo, na dĵangljom ke dik tri kurva
raklĵi so kērdĵā, he dik so in the dik so in.

Lel pas vo, xudinĵā the naŝel vo. Hē kērdĵilĵ' angla lende jek
kosorūvos, kibor as e lume. Akor othe thanest' aĉhel o raklo.
Ode phenel o raklo th' e raklĵi:

– No so dĵanas te keras?

Ode phenel lengro gras:

– Khajĉi – phenel kide kaj – nanĵi kerimasro, ke sar nakhav,
ikithāne xudel man, he te tut murdarel, te la rakĵa, sévorén

egyszer csak hátradobta a lány a fésűjét, egy nagy erdőt támasztott. Amíg az anyja kirágta, ők egy darabot haladtak. Felült a lovára, és a szürke felhőkben átkeltek azon az üveghegyen. Akkor a legény fogta a kardját, keresztet vetett, a szikla tűzbe-lángba borult. Az öregasszony hazaszaladt:

– No, kedves férjem, nem tudtam semmit, mert nézd, mit csinált a kurva lányod, s nézd, mi van, s nézd, mi van.

Fogja magát a király, futásnak ered. Egy koszorúvá változott előttük, akkorává, mint a világ. Akkor a legény megállt. Azt mondja a legény meg a lány:

– No, mit tehetünk?

Azt mondja a lovuk:

– Semmit – mondja – nem tudunk tenni, mert ahogy áthaladok rajta, összeszorít, és téged is megöl, a lányt is, mindnyájunkat megöl. De – mondja – hallgass ide! Kössétek be a szemeteket kendővel, zsebkendővel, és én nagy nehezen átkelek rajta.

Bekötötte magát a legény meg a lány, és mikor az a ló indult, repült velük, úgy ment, hogy talán még a golyó sem ment gyorsabban, mint ahogy ő ment. És mikor összeszorult az a koszorú, nem tudta elfogni, csak a ló farkát. A farka ott maradt, a ló fark nélkül ment tovább. Akkor a legény visszafordult, és a kardjával keresztet vetett, és a koszorú tűzbe-lángba borult. Megint futott magának. Amikor anyja ezt látta, megint ő ment. Egy nagy tej-tó támadt előtte. No, mit lehetett tenni? Hogy keljenek át? Akkor mindjárt a lány meg a legény récévé vált, és bevetették magukat a vízbe, abba a tejbe, úszkáltak. Amikor a vénasszony majd-majd hogy elfogta őket, tovább repültek. Annyit mentek, annyit úszkáltak, hogy a vénasszony egyszer megmérgeződött, és azt a sok tejet mind felszívta, és csak szárazon maradt, hogy meg tudja fogni őket. De már mikor azt a sok tejet felszívta, egyszer csak kipukkadt. Akkor a legény felül a ló hátára, és azt mondja:

– Mi van veled, kedves lovam?

– Ó Istenem, nézd, nincs farkom!

No, addig-addig, hogy egyszer csak újra kinőtt a ló farka, és felül a hátára, és mennek hazafelé. De amikor hazaértek, az apja halotti tort ült érte, mert azt hitte, hogy többé nem jön meg, mert meghalt. Akkor az a sok összegyűlt nép, aki ott volt, amikor a király látta a menyét, drága, ügyes lányt, mindjárt kihirdette a tizenhét országában a király, összegyűltek öregek-fiatalok, királyok, miniszterek, hercegek, generálisok összegyűltek, és a világ végéről jöttek a nagy bandák. Lakodalmat csaptak, hogy a szent Isten őrizzen. Megesküdött az a legény a feleségével. És ha meg nem haltak, máig is élnek.

mudarel amen. De – phenel – hajár akáj! Phanden ándre tumare jákha khosné, žepkendóá, he me pordal nakhaw, bäre phare.

Tele phangle pen, o raklo th' e raklji, he kana xunjā kako grast, repindjā lenca, kide giljā, kaj dari nič o gojovos na giljā maj zore sar giljā vo. Ke kāna ikhitāne kikinjiseljas kodo kosoruvos, na džangljas te xudel numa le grastesri pōri. E pōr' oth' āčhiljas, o gras giljā bi pōrjakro. Akor pāle iselja o raklo, he le kardoa kērdja ek trušul, t' o kosoruos langā parrā phabiljas. Pāle našlja peske. Kāna dikhjas te kede, pāle giljās lakri de. Kērdjiljā ek baro thuduni tovos angla late. No so in kerimasro? Sar te nakhas? Akor mindjar – \ andro thuduno tovos – \ kērdjiljā ek thuduno tovos, e raklji th' o raklo rece kērdjile, th' ándre čhudine pen an pānji, an kodo thut, njānjonas. Kana e phuri maj maj te xudel len, von repuljinas, m' ángle. Kicom se giljā, kicom se husindjā, ke jekhar phērdjiljā xoljinā e phuri. He kodo but thut, sé opré piljā les, he numa po šuko ačhija ka t' astjig xudel len. D' ēbe kanā kodo but thut piljā les, numa ekhar ari pharriljas. Akor opre bešel pe le grastesro dumo th' ode phenel o raklo:

– So in tuha kedvešon gras?

– O Dela, dig man nanji man pōri!

No, kicom kicom ke numa jekhar pāle bariljā le grastesri pōri, the opre bešel pe lesro dūmo, h' áven khere. De kana khere risle, lesro dat delas e pomāna pala leste, ke gāndindja ke vō na m' ável ke mūljas. Akor odo but xanjaribo so as, o krāljis kana dikhjas pesra bōrja, kuč raklji, ūdješon, mindjar āri hirdetindj' ān pesre dešefta thema o krāljis, xanjaljile kú phure kú tērne, krāljji, ministerje, hercegi, djenjerariša xanjaljile, he avile djan la lumekre āgor o bare bandaša. Kērd' ek bijaw, ka o svunton Del te ferini. Colaxardja pes kako raklo, pesra gadžā. He te na mūle, eš maíg dživén.

Me phendjom la, o Púci Šándor, kath' o Bāndos, akana bešaw ko Idécis oprunó.

Hás pes ékhar ek phúri džuljí. Ola džuljá džin pe lako ternipó džin pe lako phuripó numa jek raklo ás la. Nič odé na džangljás ke kástar in o rakló ke dad nās les. Haj djás les i čorri ke škóla. Kan' ás o rakló oxtó boršéngro, phendjás lake:

– Mámo!

– Só j muro raklo?

– Mámo, me dikhljóm andro fóro, ek phuro gadžó, ke šukár feštinél.

– Ō muro raklo, koda búš škola sitjiljas, džin kaj feštindjás kide.

– Mámo, me té meráw dake na feštináp té me sár vō!

– Na míg muro raklo, ke té tuke kerá jeg mihéje, dake phiréhe ke škóla haj té tu kide feštineha sar koda phuro gadžó.

Phirdjás o rakló ke škóla, bariljás, haj kan' opré bariljás, dínjas les lesri daj othé ke koda phuro gadžó kaj dikhljás vō ki sár feštinél. Kan' othé dínjás les, kerdjás dūj bórš le phuré gadžéhe butjí, pal dūj bórš maj mištó džangljás sar o gadžó te kērel butjí. Nohat dikhljás o rakló ke vō maj bú' džanel sar o gadžó. Akor aviljás khéré, kerdjás peske mihélje. Kisi šukar kipi kērelas feštinélas k' o Dél te ferinél ke ande sástji lúme so manúš sa' vo nās, kaj te feštinél kide šukar. Kú ratja kú djese kērlas butj' ande mihéje. And' eg ratjí ko déšuduj orí avél eg baro ráj leste.

– Lačhi ratjí!

– Údjan te dzüvés gule rája!

– Díg mo raklé! šundjóm tre hiróstar. Ke čé baró feštóši án tu.

– Ape, gule rája?

– Dík, čore raklé! Dík, andjóm tuke te kerés mange ek sóbro pal muri gadži. Muri gadži muljás dji déšupándž bórš. Haj núma ek kipo hin la mándar. Kamós te keráv lak' ek sóbro. Po kínd šáj avelas gáta?

– Ō muro ra! ō gule rája! Pe kaleske bút kampes, džín kaj kerdjol.

– Dík! Kēr les mangé, kēr les mange pe paraštjuviné, ke pocináv les tuke mištó.

Kerél o rakló butjí po kipo; kerél kerél, dínjás les o raj ek búrník somnakáj. Kana dikhljás o rakló ke somnakáj del les, somnakune lové, mā bariljás lesro ōdjí.

– Dúvaj Dévla, če manúš š' avél kadá, ke kisi lóve núma ko králji hin, sosre dínjás man kadá. Ná, nanjí khajči bájo gule rája ke pe paraštjuviné ratjí š' aves pal léste.

Galamb-leány

Volt egyszer egy öreg asszony. Annak az asszonynak fiatal korától vénségéig csak egy fia született. Még azt sem tudta, hogy kitől való a fiú, mert apja nem volt. Iskolába adta a szegény asszony a gyereket. Amikor a fiú nyolc éves volt, szólt az anyjának:

– Mama!

– Mi az, fiam?

– Mama, a városban láttam, hogy egy idős ember milyen szépen fest.

– Ó, fiam, az sok iskolát kijárt, amíg így megtanult festeni.

– Mama, haljak meg, ha én is nem tudok úgy festeni, mint ő.

– Na várj, fiam. Ha kijárod az iskolát, neked is berendezek egy műhelyt, s majd te is úgy fogsz festeni, mint az az idős ember.

A fiú járt az iskolába, felnőtt, s mikor felnőtt, anyja beadta ahhoz az idős emberhez, akinél látta, hogyan fest. Mikor beadta, két évig dolgozott az öreg mellett, és két év elmúltával jobban dolgozott, mint az öreg. Nohát látta a fiú, hogy ő már többet tud az öregnél. Akkor hazament, műhelyt rendezett be magának. Olyan szép képeket festett, hogy Isten őrizzen! Az egész világon nem akadt ember, aki olyan szépen festett volna, mint ő. Éjjel-nappal a műhelyében dolgozott. Egyik éjszaka tizenkét órakor beállított hozzá egy nagy úr:

– Jó estét!

– Szintúgy te is élj, kedves uram!

– Nézd, fiam! Hallottam híredet, hogy milyen nagy festő vagy.

– Hát aztán, kedves uram?

– Nézd, szegény fiú! Nézd, munkát hoztam neked, hogy készíts egy szobrot a feleségedről. A feleséged tizenöt évvel ezelőtt meghalt, és csak egy képem van róla. Szeretném a szobrát elkészíttetni. Mikorra készülnél el vele?

– Ó, uram! Kedves uram, ennek az elkészítésére sok idő kell.

– Nézd, készítsd el nekem péntekre; jól megfizetek érte.

A fiú dolgozik a képen ; dolgozik, dolgozik. Az úr egy marék aranyat adott neki. Mikor a fiú látta, hogy aranyat ad neki, arany-pénzt, még inkább megjött a kedve.

– Ejnye, Istenem, miféle ember lehet ez, mert csak a királynak van olyan pénze, mint amilyent ő adott nekem. Na, semmi baj, kedves uram, péntek estére jöhetsz érte.

Nekilát a legény, éjjel-nappal dolgozik a képen. Péntekre pontosan olyan szobrot készített, mint amilyen a felesége volt. Jön az úr négy legénnyel meg egy nagy ládával, hogy a szobor beleférjen.

Xúdel pes o rakló, kú djese kú ratja kěrdjas butjí po kípó. Paraštjuviné kiso sóbro kěrdjás pónošán sár as lesri gadží. Avél o ráj, štáre raklénca, th' ek bari láda, kibór te risél andré o sóbro.

Kana džál andré:

– Lačhi ratjí!

– Údjan te džuvés, gule rája!

– No, gáta hin o sóbro?

– Gáta, gule rája.

– A ká hin lo?

– Dík ka haj dík!

No, té xuné le raklés, andré čhune les ande láda thaj telé phangl' e láda the liné l' o štá' raklé the gíle penge. Ku rakléhe. Džán, džán, dúr duréhe, bút butéhe. Lesri čorri dáj tosárta džál andré pal' o rakló, t' ável te fruštukulinél. Džál, dikhél k' o rakló nanj' óthe, lesre sersáma othé pe mesélji, o raklo khátjindé. Xunél pes e čorri phurí, džál ando gáp te losarél les. Na rakhél les khátjinde. Xúdel pes thaj rövél:

– Dúvaj Dévla, só j mure čorre rakle ke tünindjás, ná maj avel!

Lígen les ó štá' raklé, dúr duréhe, bút butéhe djín ando agór la lümékro. Kana risl' ándo agór la lümékro, opré liginé les p' ek baro dúmbo. Pe koda dúmbo núma ek baro kášt has, othé 'zbindé les telé, dj' ande láda, th' o bengá gilé penge. Olá has štár bengá. Haj lingro vezéri. Kan' opré trezundjás o rakló othé po dúmbo, kana dikhljás pes oth' ás te merél. Dáratar. Othé ék sáp maj baró sar kokáver. Kana dikhljás o rakló:

– Dúvaj Dévla, só šaj in kádé? Sár kerülindjóm me káde?

Níš na džangljás o čorro rakló kê sar kerülindjás othe po dúmbo. Perse ko dílo únkljanas avrí o sapá kaj pekélas o khám po dámbo. Risél o khám po dúmbo karik o dílo, té dikhél o rakló ke ék sáp maj baró unklél avri sar kokáver.

– Dúvaj Dévla, só šaj kera me káde maški kalá bút sapá ke man kade xám man! Haj muri čorri dáj khere kókor níč na džál mandar khájč.

Dikhél vó kášt. Únkel opré džín ando agór le kaštésro. Ék máj baro sáp savo áz li maške lénde, sáma čhunjas le raklés he dinjás pa' léste po kášt. Kana dikhljás o rakló ke džál o sáp opré po kášt pal léste, les nás les khájči. Núma jek cini bíčke ande žébe; soa xálas. Unka'l avri pesri bíčke ha phagel eg lungon kášt. Ha phándel opré po kášt e bíške, haj kana risljás o sáp paš léste, puterdjás o múj te xál les, ako andé njúmindjás e bíške kú kášt ande lesro múj. Haj kidé ke varesár mudardjás le sapés. Kana telé giljas o khám, s' ándre čirme pen o sapa. Akor phukljás tele dji po kášt h' arí čirnjás e bíške dj' ande léste. Haj sá xaradjá čhindjás dj' ando sáp, džín kaj kicóm xaradja čhindjás, džín kaj májnem šaj telé mukljás pes dje po dúmbo. Phangljás kola

Belép:

- Jó estét!
- Szintúgy te is élj, kedves uram!
- No, készen van a szobor?
- Készen, kedves uram.
- S hol van?
- Nézd csak, itt van.

No, megragadja a fiút, belenyomja a ládába, lezárja a ládat, a négy legénye felkapja, és indul vele. A fiúval együtt. Mennek, mennek, messzinél messzibb, távolnál távolabb. Szegény anyja reggel megy a fiúért, hogy hívja reggelizni. Megy, látja, hogy a fiú nincs ott. A szerszámai ott vannak az asztalon, de a fiú nincs sehol. Szegény öregasszony keresésére indul a faluban. Nem találja sehol. Sírásra fakad:

– Ejnye, Istenem, mi történhetett szegény fiammal, hogy eltűnt, nem kerül elő!

A négy legény viszi, messzinél messzibb, távolnál távolabb, a világ végére. Mikor a világ végére érnek, felviszik egy nagy hegyre. Azon a hegyen csak egy nagy fa állt; ott kiborították a ládából, és az ördögök elmentek. Mert az négy ördög volt, meg a vezérük. Mikor a fiú magához tért a hegyen és körülnézett, majdnem meghalt ijedtében. Kígyók voltak, ott, egyik nagyobb, mint a másik. Mikor a fiú látta:

– Ejnye, Istenem, mi lehet ez? Hogyan kerültem ide?

Azt sem tudta szegény fiú, hogyan került oda a hegyre. Dél tájban aztán a kígyók előbújtak és sütkéreztek a napon a hegyen. Dél felé a nap elérte a hegyet, s a fiú látta, hogy a kígyók elő-másznak, egyik nagyobb, mint a másik.

– Ejnye, Istenem, mitévő legyek itt e között a sok kígyó között, mert itt rögtön felfalnak! Szegény édesanyám odahaza semmit sem tud rólam.

Meglátja a fát. Felmászik a fa tetejére. Az egyik legnagyobb kígyó észrevette a fiút, és utána mászott a fára. Mikor a fiú látta, hogy a kígyó mászik utána a fára, nem volt nála semmi, csak egy kis bicska a zsebében, amivel evett. Előveszi a bicskáját, letör egy hosszú faágat, rákötí a fára a bicskát, és amikor a kígyó oda-ért hozzá és kitátotta száját, hogy felfalja, akkor belenyomta a bicskát a fával a szájába. Így sikerült megölnie a kígyót. Mikor a nap lement, a kígyók mind visszahúzódtak. Ekkor lemászott a fáról, kihúzta a bicskáját a kígyóból. A kígyót szíjakra hasította, amíg annyi szíjat hasított, hogy majdnem leért a hegyről. Megkötötte a szíjat a fához, és leereszkedett a hegyről. De a szíjak csak a hegy közepéig értek le. Gondolkozott a fiú:

– Ejnye, Istenem, félig lejutottam; itt maradjak? felmásszam? Odafent megölnék. Inkább lebecsátkozom innét.

xaradjá othé le kaštéske thaj pomikljás pes telé po dúmbo. Nás leste kkola xaradjá numa džin k' ek paš po dúmbo. He gündindjás o raklo:

– Dúvaj Dévla, ek paš tel' áviljom; te ačháv kadé, te džáv opré, te mudarén man othe. Mé telé pómika ma kathar.

Telé čhudinjas pes kothár the džin telé aviljás po renděšon phu.

Limidjás pes o rakló ki ma pal trin djés uštjiljas opré kothar. Pérsé ki kana liginé les o štā' raklé la ladahá, trín tündéřici dj' and' abláka dikhlé ke štā' raklé ligeren eg bari láda. Dúr duréhe, bít butéhe, uštjiljás o rakló kothár the iséljas kurig kheré. O nič odé na džangljás ki karig te indūlinél. Ke na džangljás ki karig ligerné les. Džál o rakló, džál, džál, ékkhar dikhél eg bari dís. Ana dikhljás kode bari dís:

– Dúvaj Dévla, só š' ável kadé? Ke dare númaj le kraljís i šaj in kisi dis sar in kedé. André džo mange.

Giljás andr' ó raklo. Pérs' othé kola trín tündéřici bešlé save dikhlé ki kana ligerdé les o štā' raklé. Džal andré, kösönjinél o rakló, kösönjinén lesk' e tündéřici, míndjar lén les, dén les te xál, čhinén lesre balá, ránden les, thovén les, phenén les kaj:

– Ha mí 'ratba han kade, gule raklé?

– Ó, dé' man pāče, ke niš nā džanáv sar kerūlindjóm kadé.

– Mégiš mégiš káj hānas?

Phenél lenge o rakló:

– Dík kaj the dík kaj.

Akór sáma čhuné pen o tündéřici ke kón hās ande kode láda, kaj liginé la o štā' raklé. Phenél lenge e máj bari tündéřica:

– Na nanjí bajo. Bešas kadde štar džené. Haj colaxarás ke ám phála vōdjěsre. He kade mišt' ávela tuke paš amende.

Míštó. Té colaxardjás o rakló sar phala vōdjěsre t' avén, haj béšl' othé štar phalá, kú raclehe. Oth' ó rakló, máj mištó, niš ko kralji na hás lo, kan' ás lo kheré haj kēřlas leski butji, sar hás l' othé ku tündéřici. Phenél lenge \–ske jékhar i máj bari rakljí:

– Díg muro kúč kedvěšon phrál! Sákkon káj tuke slobodon te džas. Númaj tjár džin ando fúndo le barjákro nanji slobodon.

Dúvaj Dévla! Ačhél o rakló thaj gündinél pes:

– Ando fúndo la barjákro só š' avél othé kaj man náj slobodon te džaw othé? Nanjí bajo khájč; ke na džáv!

And' ek saváto ratjí uravén pen o trín phenjá, džán penge ande pengro thém. Khěré mikle le raklés:

– Díg muro kúč kedvěšon phrál! Sákon pe tro vást hin kade; šaj kerés so kamés. Numa kodé jek te na kerés la.

Džán penge o rakljá, té ō uštjel opré karig o dílo, džál peske ande bár. Te dikhél ke só šaj hin ande bár. Džál vó, dikhél, othé tístān \ ek tóvo thudunó.

Levetette magát, és leért a rendes földre. Úgy megütötte magát a fiú, hogy csak három nap múlva tudott felkelni. Ám amikor a négy legény szállította a ládában, három tündérlány látta az ablakból, hogy négy legény hurcol egy nagy ládát. A fiú neki-indult, hazafelé tartott, messzinél messzibb, távolnál távolabb. Azt sem tudta, hogy merre induljon, mert nem tudta, merre vitték. Megy a fiú, megy, megy, egyszer csak megpillant egy nagy palotát. Mikor meglátja azt a nagy palotát:

– Ejnye, Istenem, mi lehet ez? Mert talán csak a királynak lehet olyan palotája, mint amilyen ez. Bemegyek.

Bement a fiú. Az a három tündérlány lakott benne, akik látták, amint a négy legény szállította. Belép a fiú, köszön, köszönnek neki a tündérlányok. Mindjárt fogják, ennie adnak, levágják a haját, megborotválják, megfürösztik, mondják neki:

– Hát mi járatban vagy errefelé, kedves fiú?

– O, hagyjatok békén, azt sem tudom, hogyan kerültem ide.

– Mégis, mégis, hol voltál?

Mondja nekik a fiú:

– Nézzétek, hol, s nézzétek, hol.

Akkor a tündérlányok rájöttek, hogy ki volt abban a ládában, amelyiket a négy legény vitt. Azt mondja a legidősebb tündérlány:

– Na, semmi baj. Lakjunk itt négyesben. És esküdjünk meg, hogy édes testvérek leszünk. Jó dolgod lesz itt miközöttünk.

Jól van. A fiú megesküdött, hogy édes testvérek lesznek, és mint négy testvér laktak ott a fiúval. A fiúnak a királynál sem lehetett jobb dolga, mikor odahaza volt és végezte a dolgát, mint ott a tündérlányoknál. Egyszer aztán azt mondja neki a legidősebbik lány:

– Nézd, drága kedves testvérem! Mindenhová mehetsz, csak éppen a kert végébe nem mehetsz.

Ejnye, Istenem! A fiú vár, töprenkedik magában:

– Mi lehet ott a kert végében, hogy nem szabad oda mennem? Semmi baj, nem megyek oda.

Egyik szombat este felöltözik a három nővér, mennek a maguk országába. Otthon hagyják a fiút:

– Nézd, drága kedves testvérem! Itt minden a te kezedre van bízva; azt csinálsz, amit akarsz. Csak azt az egy dolgot ne tedd!

A lányok elmennek. Ő dél felé felkel, kimegy magának a kertbe, hogy megnézzze, mi lehet ott a kertben. Odamegy, látja, hogy ott van egy tiszta tej-tó.

– Ejnye, Istenem! Miféle tó lehet ez? Miféleképpen ilyen tej-tavak nincsenek.

Várákodik, várákodik, egyszer csak látja, hogy jön tizenkét galamb. A galambok jönnek, átbuszkáznak a fejükön, tizenkét lány válik belőlük. Beugranak a vízbe, fürödni. A fiú nézi őket,

– Dúvaj Dévla! či ttóvo š' avél kadá? Ke karig aménde kisi tóvi nanjí; thudésre.

Ačhél vo, ačhél, jékhar dikhél ke avén déšudúj galámbi. Avén kola galámbi, čhúden pen pórdě' šeréste, kěrdjon déšudúj rakljá. Čhúden pen ando panji te nánjon. Dikhél o rakló, nó, kalá hin o džuljá, šukar. Na phenél vo khájč, kolaha lěl pes the džál peske. Avén khěré lesre phenjá. Phenél lenge:

– Díg mure kuč kedvéše phenjále, só dikhljom ande bar! Vaš odé phendjan mange te ná džav?

– Vaš odé muro kuč kedvéšon phrál ke oléngé daki tú kerés vareso kola tu mudarén tu; kolé 'n maj zoralé sar tu.

A naé kkhajč bajó. Lěl pes o rakló the phenél:

– Díg me dikhljóm jekha othe maške lénde. Mange kode kisi drágon hin, ke me te na dikháw la sákon djés me meráw.

– Ő muro phral! Pal kode níš kide na mar tut tu! Ke kode níš kide na džal pal tute. Ke tu ná an kiso manúš kaj te šáj les jekhar kisa.

– Mé na bónjinaw, te meráw adjés, de me kicóm džáw džin kaj látar daw.

– Nanji khájč bajo muro phral. Ná dža tu khátjindé. Ke daki kamés te dikhés la, té tese maj avel kádi te njánjol.

Ná, o rakló, ebe debdjé užarélas te nathjól koda djés, t' avél kokáver. Te náthjol o djés, járe džal peske ande bar. Dikhél la džuljá, od' ás lengri phen maj cinonjí. Ke té kola dešudúj džuljá has phenjá kále trinénca. Té lel vo la cinonjákre hánje, lígěl len andré. André liginjás len, džál peske andré le hanjéncal; kóko-laver déšujék džán penge pále, len (? la?) nas len (? la?) sóha te džan (?džal?), la cinónja. Čhingárdel vój:

– Án palé mo raklé mure hanjí! Te dikháw kuka (?) tre jakhá; čé jakha hín tut!

Akó' kana šundjás, bizonj pale liginjás o hanji. Ljás o hánji, urjadjás pes, phendjás leske:

– Ná, me akór avo tirí, kana phirê pe mure panjá.

Akor ljás pes e raklji haj repülindjás. O raklo xunjás pes k' eg rujipó: sóstar dinja pal o hánji. Džál peske ō andré sê roindó sê roindój. Sê rovel sê rovel. Lesre phenjá našťjíg ačhénas les k' ek thán te ná maj róel, te ná maj nekožínél pes. Phenél leske jékhar i máj bari tündérica:

– Dáke tú, tjár kidé kamés te džás, džá tuke kakaj dík. Džá ando somsédo ke muro baro báči. Vo džánla te phénel tuke váre-so pal kéde ráklji.

Othé ando somsédo, ke lakro baro báči has numa ágor la lümékro.

Lél pes o rakló, haj džál peske. Kana risel ando pórtá, phenél les \ e maj cinonjider phén:

no, ezek szép nők. Nem szól semmit, fogja magát, elmegy. Jönnék haza a testvérei. Mondja nekik:

– Nézzétek, drága kedves testvéreim, mit láttam a kertben! Ezért mondtátok, hogy ne menjek oda?

– Ezért, drága kedves testvérem, mert ha azok ellen valamit vétesz, azok megölnék. Ők erősebbek nálad.

No, semmi baj. A legény nekikezd, elmondja:

– Nézzétek, láttam egyet közöttük, s azt úgy megszerettem, hogy ha nem láthatom minden nap, meghalok.

– O, testvérem! Ne törd magadat utána, mert az úgysem megy hozzád. Te nem olyan ember vagy, hogy az ő fajtáját valaha is elvehesd.

– Én azt sem bánom, ha ma meghalok, de addig megyek, amíg ráakadok.

– Semmi baj, testvérem. Ne menj te sehová. Ha látni akarsz, holnap újra eljön fürödni.

No, a legény alig győzte kívárni, hogy elteljen a nap, jöjjön a következő nap. Eltelik a nap, megint kimegy a kertbe. Látja a nőt; ő volt a legkisebbik testvérük. Mert az a tizenkét nő annak a háromnak a testvére volt. Felkapja a legkisebbiknek a ruháját, beviszi. Bevitte, bement a ruhájával. A többi tizenegy távozik, de a legkisebbiknek nem volt mivel mennie. Elkiáltja magát:

– Legény, hozd vissza a ruhámat! Hadd nézzek a szemedbe: milyen szemed van?

Mikor meghallotta, bizony visszavitte a ruhát. Fogta a ruhát, felöltözött, azt mondta a legénynek:

– Na, én akkor leszek a tiéd, amikor az én vizeimen (? országomban?) fogsz járni.

Akkor a lány fogta magát, elrepült. A legény sírva fakadt: miért adta vissza a ruhát? Bemegy, egyre sírva-ríva. Mind sír, mind zokog. Nővérei nem bírták megállítani, hogy ne sírjon, ne gyötörje magát. Egyszer aztán azt mondja a legnagyobbik tündérlány:

– Ha már annyira menni akarsz, nézd, menj ide s ide. Menj át a szomszédba a nagybátyámhoz. Ő tudni fog mondani valamit arról a lányról.

Az a szomszédság, a nagybátyja, a világ végén volt.

Fogja magát a fiú, indul. Mikor a kapuig ér, megszólal a legfiatalabbik húguk:

– Lányok, hogy engedhetjük így útra ezt az embert? Hiszen amíg közöttünk volt, ő is tett nekünk ezt-azt. Adjunk neki valamit, amivel tovább menjen.

Utána kiáltanak:

– Gyere vissza, drága kedves testvérünk! Nézd ezt a lovat!

– Čhê! A sár šaj mikás amen te džál telál kadá mánuš? Ki daré džin kaj kad' ás lo, kěrdjás amenge táke túke. Dás les vareso te džal oprál.

Palé čhingarden les:

– Háj (?) palé muro kuč kedvěšon phrál! Dik akán kada grást. Džin kaj réses ke muro baro báči. Ap' othar déla tu eg avér grast, te džas tuke maj dur dake džánla te phénel tuke.

Únklel o rakl' opré po grást, thaj lél pes thaj džál. Džál džál, dūr duréhe, bít butéhe, džin kaj othê risljas ke pesro báči. Ké 'be té kodá báči as leske, daki ō colaxardjás le tríne tūnderjénca. Džál othê, andré kōsōnjínél leske. Koda ás ek králji.

– Údjan te džuvés, múro rakle. Mí jaratba 'n tu kade?

– Ō, gúle bači té džanehes, niš na pučéhes man. Dík thaj dík, sóstar aviljóm te pučáp tut. Dake džanéhes tu, káj hín kede raklj' êkede?

– Ō, muro kuč kedvešon raklo, me kede na džanap te phenáp tuke, ke káj hinj i. Núma dake na džánla muro maj baro phrál! Koda j maj phúro sar me, maj bít phirdjas sar me ande lúme. Mé maj cinón' om. Númaj kade dik phirdjom ande muro fóro. Džá džin ke muro maj baro phrál. Ke koda džánla te phenel tuke.

– A káj bešel tro maj baro phrál?

– Hō, ak' aká ando somšédo.

Kod' ándo somšédo as ando ágor la lúmékro. Dél les odá jek – \ ekhe grastés thej džál pesk' o rakló, džin ande kokár agor la lúmékro. Džal othé, d' óthe džal andré, kōsōnjínél:

– T' aves baxtaló, muro kuč kedvešon báči.

– Udjan te džuvés muro raklo. Mí jaratba phires tu kadie? Ke kadie niš širiklí na phirel, ná manuš.

– Ō, muro kuč kedvešon bači, a kana ligerel le manušes o nakázo!

– O mištó phenes! Beš telé the xá the pí. Ape phenêj mange.

Bešél tel' ó rakló, čhól leske xabén, pibó pi mesélji, xál, xúdel pes thaj phenél o raklo:

– Dík, me ki mure phenjá kana hómas, b' oth' ánde bár o dešuduj ōri avénas déšudúj rakljá haj njánjonas. He mé na džanáv ki kathár hin le, ka te šěj džá mange m' óthe.

– Hō, muro kuč kedvěšon raklo, kede ná tu te džanés la, ke niš mé na džanaw.

– Sár na džanes ke dík, muro maj cinodér báči túte tranjás man, ke tu džanés.

– Ō, odé gīndindjas ke me džanáv de me na džanáv. De nanji khájči bájo. Džá tuke džin ke muro maj bároder phral. Odá ámi te džanela. Daki kodá na džanel, ná džanel khádžin' ande lúme.

– Káj bešel?

– Numa káde ando somšédo.

Ezen megérkezel a nagybátyánkhoz. Onnét kezdve majd másik lovat ad neked, hogy azon menj tovább, ha útba tud igazítani.

A fiú felül a lóra, indul. Megy, megy, messzinél messzibb, távolnál távolabb, amíg megérkezik a nagybátyjához. Mert már neki is nagybátyja volt, mióta testvérséget fogadott a három tündérlánnyal. Odamegy, beköszönt hozzá. A király volt.

– Szintúgy te is élj, fiam. Mi járatban vagy errefelé?

– O, kedves bácsi, ha tudnád, nem kérdeznéd. Nézd s nézd, miért jöttem, hogy kérdezősködjem tőled. Talán tudod, hol található ez meg ez a lány?

– O, drága kedves fiam, nem tudom megmondani neked, hol található. Hacsak a bátyám nem tudja, mert ő öregebb nálam, többet járt a világban, mint én. Én fiatalabb vagyok, csak itt jártam, látod, a városomban. Eredj a bátyámhoz, ő talán tud mondani neked valamit.

– S hol lakik a bátyád?

– Hó, csak itt, a szomszédban.

Az a szomszédság a világ végén volt. Ad neki egy másik lovat, és a fiú indul a világ másik végére. Odamegy, belép, köszön:

– Jó szerencsét, drága kedves bátyám!

– Szintúgy te is élj, fiam. Mi járatban vagy errefelé, ahol még a madár sem jár, nemhogy ember?

– O, drága kedves bátyám, ha az embert a nyomorúság hajtja!

– Be jól mondd! Ül le, egyél, igyál, utána majd elmondod.

A legény leül. Ételt, italt tesz elébe az asztalra. A legény eszik, s neki fog elbeszélni:

– Nézd, amikor a nővéreimnél voltam, a kertjükben tizenkét órákor jött tizenkét lány fürdeni. S én nem tudom, honnét jöttek, hogy utánuk mehessek.

– Hó, drága kedves fiam, nemcsak te nem tudod, én sem tudom.

– Hogy lehet, hogy nem tudod, mikor nézd, a fiatalabbik bátyám azzal küldött hozzád, hogy te tudod.

– Ó, azt hitte, hogy tudom, de én sem tudom. De semmi baj! Eredj a legidősebbik bátyánkhoz. Ő talán tudja. Ha ő sem tudja, akkor a világon senki sem tudja.

– Hol lakik?

– Csak itt, a szomszédban.

Az a szomszédság megint a világ végén volt. Másik lovat ad neki a nagybátyja, felül a lóra, megy tovább. Nem sok idő múltán megérkezik a legidősebbik bácsihoz. Oda is belép, köszön a fiú. Visszaköszön a bátyja:

– Na, mi járatban vagy errefelé, fiam, mert itt még a madár sem jár, nemhogy ember?

– Ó, kedves bácsi, ha az embert a nyomorúság hajtja!

Th' ándo somsédo járes as l' ando agór la lümékro. Dél les lesro báči ekhaj avér grastes, únel opré po grást thaj lél pes the džál peske. Ná pal but vráma risél ke pesro máj baro báči. T' óthe džal andré, kösönjinél o raklo. Kösönjinél leske lesro báči:

– Ná, mí jaratba phires kade, muro raklo? Ke kade níš čirikljí na phirel, ná manuš.

– Ó, gule báči, a kána ligerel le manušes o nakázo!

– Ó, ke mištó phenes tu! De am bokhaló, jékha (?). Xás the pás, ape pal odé dumazinás amen. Ke ámi tte džanáha.

Chól leske, le rakléske xabén, pibó; xál o rakló, phenél leske:

– Na, phén akana, sóstar aviljan.

– Dík thaj dík, me kana bešljóm ke mure trín phenja, o déšuduj ōri ande bār avénas déšudúj rakljá haj njánjonas. Haj me na džanáw ki káj bešen. Numa indulindjóm droméske de na džanáw ke pe sóste.

– O, múro raklo! Kede bari butjí hi. Me kede na džanáw, káj bešen. De džá ttuke, džin and' agór la lümékro. O oriáša, o králji le oriašonéngro, ke kodá dake na džanel, ape ande lüme na džanel khádzino. Na, dík, daki kadé džin mánde avilján, me ajandekozináp tut varesóha.

– Mégiš sóha?

– Dík: kalla šápkaha.

Dikhljás o rakló kodál šápka, gĩndinjás ande péste: „Thúvaj Dévla, čé bač' í man! Ék džungalji šápka dél man sé čhindjí. Só keram me kaláha?”

– Kede šápka dáp tut, muro kuč kedvešon raklo, hej kede pípa. Hej kede šípa.

– Só šaj kéram me kalenca, gule báči?

– Hó, muro kuč kedvešon raklo! Tu t' ípp ando thém le bengéngro nakhéhe. Hej kana čhéj kede šápka ando šéro, tu na dikhlá tu khádzinó. Ke numa kidé p' ando thém le bengéngro našíg nakhés tu. Ke kola sár dikhén tu, rektín mudaren tut.

Kána šundjás o rakló, oftozindjás (?): „Túvaj Dévla, ké man té le bengénca avla man trava! – H' ápoj maj só jelentinél kékever?” [.....]

Ná, akor lesro baro báči dinjás les ek šášo:

– Muro kuč kedvešon raklo, tu kaléhe džehe. Ná dara lestar, ki na bantinél tut. Džin othé dža, džin kaj telé čholá tut. Ápol vázdel tuk' o Dél.

Lél les o šášo po dumó. Só aviljás vo ande varesodi boršá, pérci kěrdjás le o šášo, džin ko oriašítjkon thém. Ko hatarsílo telé čhunjas les, le raklé, dje po dumó, phendjás leske o šášo:

– Ná, kathár dža sar tú kames. Ke džin kadé me andjóm tut, kathár okién me ná m' ašíg ligeráp tut.

– Ó, be jól mondd! De biztosan éhes vagy. Együnk, igyunk, utána majd beszélgetünk. Valamit majd kisütünk.

Ételt, italt tesz a fiú elé. A fiú eszik, utána azt mondja neki:

– Na, most mondd el, miért jöttél.

– Nézd s nézd, amikor a három nővéremnél laktam, tizenkét órákor tizenkét lány jött a kertbe fürödni. S nem tudom, hol laknak. Csak úgy útnak indultam, de nem tudom, merre.

– Ó, fiam! Ez nehéz ügy! Én sem tudom, hol laknak. De eredj, menj el a világ végére, az óriásokhoz. Ha az óriások királya sem tudja, akkor nem tudja a világon senki. No de ha ide jöttél hozzám, megajándékozlak valamivel.

– Mégis mivel?

– Nézd: ezzel a sapkával.

Megnézi a fiú a sapkát, gondolja magában: „Ejnye, Istenem, milyen bácsim van nekem! Egy ócska sapkát ad nekem, az is szakad szét. Mihez kezdjek vele?”

– Ezt a sapkát adom neked, drága kedves fiam, meg ezt a pipát, és ezt a sípot.

– Mihez kezdjek ezekkel, kedves bácsi?

– Hó, drága kedves fiam! Te éppen az ördögök országán fogsz áthaladni. S ha ezt a sapkát a fejedre teszed, senki sem lát téged. Mert az ördögök országán nem tudsz csak úgy keresztül menni, mert ahogy meglátnak, rögtön megölnék.

Mikor a fiú hallotta, felsóhajtott: „Ejnye, Istenem, még az ördögökkel is lesz dolgom! – Hát ez a többi holmi mit jelent?” [...]

– Na, akkor a nagybátyja adott neki egy sast:

– Drága kedves fiam, ezen fogsz menni. Ne félj tőle, nem bánt. Odáig mégy vele, ahol majd letesz. Azután az Isten segítsen!

A sas hátára veszi. Amennyit néhány év alatt haladt volna, azt a sas néhány perc alatt megtette, egészen az óriások országáig. A határszélen letette a fiút a hátáról, és ezt mondta:

– Na, innét már menj, ahogy akarsz. Idáig elhoztalak, tovább már nem vihetlek.

Nézi a legény: „Ejnye, Istenem! Eddig eljutottam, ahogy eljutottam, de innét már nehéz lesz.”

Belép a legény az óriások országába. Nézi az ottani embereket, akkorák, hogy az Isten őrizzen.

– Ejnye, Istenem, csak meg ne lássanak! Ha ezek rámlépnek, végem van. De semmi baj. A bácsim adott valamit, majd elrendezem vele őket.

Előveszi a sípot, abba az irányba fordul, amerre mennie kell, és belefúj. Az óriásoknak nem volt erejük ott elhaladni, amerre a síppal fújt maga előtt. A fiú pont úgy mehetett, mintha odahaza volna az anyjánál. Jól van. Nevetett az óriásokon, hogy ekkora

Dikhél o rakló: – Túvaj Dévla, ke džin kadé aviljóm sar aviljóm. De kathár okién pharo.

Lipinél andré o rakló and' oriašitjkon thém. Dikhél vo kola manuša, kiborá, k' o Dél te ferinél.

– Dúvaj Dévla, te na dikhén man. Kalá t' uštarén pe mánde, me meráw. De nanji khajči bájo. Ke mán muro báči man dinjás man vareso. Haj me kalén rendezináv len.

Té lel vo i šípa, th' ačhel ándi iránji karig kámpes te džál the phúrdel ande láte. Pérse l' oriašonén, ná mā 's len zór te nakhén odiá, kárig phurnjás angle la šípáha. O rakló kidé džalas pón-tošán sar hás lo kheré ke pesri dáj. Mištó. Xúdelas pes th' ásálas katt' ōriáša ki sár na bantinén les kibora manuša. Džal džal džin kaj ar' unkljeas dj' ando oriašitjkon them. Kan' ar' unkljeas kot-hár, dinjás andré ande le bengéngro thém. Djé durál dikhélas ke čí thú hín ande kodá thém le bengéngro; čí zóla hín. Sár marén pi, sár čhingárden. Phenél o rakló.

– Túvaj Dévla keren me, te risáw andré ande koda thém. Númma kattí kede bari čhingár meraw, ná tte maj xudél man varesao!

Kan' ás lo paš i dj' o (?) hatarsílo, ačhél o rakló thaj gĩndinél pes, ki só phendjás lesro báči te kerél. Sé gĩndinél pes vo, sé gĩndinél pes, jékh' avél leske ande godjí:

– Hóppa, ke man dinjás man kede džungalji šápka.

Lél le šápka o rakló thaj čhól ando šeró. Džál peské mášk' o bengá. Pérse, o bénga s' avenás pašé paš léste, nakhénas paš léste. O rakló té daráptar limelás len. Xúdenas pen vón, kezdinen te marén pen ki sóstar limidjás les o káver. Kiso maripó oth' ánde koda thém k' o Dél te ferinél. O rakló sé daráha nakhljás dj' ando thém, kibor avr' unkljeas kothar. André dinjás ando thém le šarikángro. Othé kibora šáriká 's sár djíboja (?). Kana dikhljás len o rakló:

– Dúvaj Dévla ke muro báči phendjás ke kala in šárika! Kala in djíboja! Ma mán xoxadjás man.

Kana dikhlás len o rakló, kola šárika, kide daranjás, maj zurales sar kat' o bengá. Ačhél vo thaj gĩndinél pes:

– Só dinjás man muro báči te keráw.

Lél vó dj' ande žébe avri e pípa. Kana ljás e pípa, jékhhar phurnjás ande pípa, kěrdjiljás ek pěréte džin ando máto (?) le čěrésro džin ando sílo le themésro. Vo sá pašé peráte giljás ke o šárika našťjíg bantindé les ke ón as le pórdé perate t' ó raklo as akárigate perate. Ljás pes thaj giljás peske. Kan' avr' unkljás dj' ande koda thém, le šarikángro, no, avér kola na dikhljás, núma panjí.

– Duvaj Dévla, džin kadé aviljóm sar aviljóm, de po panji sár

emberek nem tudják bántani őt. Megy, megy amíg kiér az óriások országából. Mikor onnan kiért, az ördögök országába jutott. Már távolról látta, milyen füst van az ördögök országában, milyen lucok van ott; hogy verekesznek, hogy ordítóznak. Mondja a fiú:

– Ejnye, Istenem, ezek elintéznék, ha belépek az országukba. Már ettől a nagy kiabálástól is meghalok, nemhogy ha megfog valamelyik!

Amikor a határszélére ért, megállt, gondolkozott, hogy mit tanácsolt a bácsija. Gondolkozik, gondolkozik, egyszer csak eszébe jut:

– Hoppá, ezt az ócska sapkát kaptam tőle!

Fogja a sapkát a fiú, felteszi a fejére. Elindul az ördögök közé. Persze az ördögök mind ott mentek el mellette. A legény ijedtében ellökte őket. Erre azok veszekedni kezdenek, hogy miért lökte meg őket a másik. Akkora verekedés támadt az országban, hogy az Isten örizzen. A fiú rémülten igyekezett kifelé, amíg kijutott az országból. A sárkányok (?) országába került. Ott akkora sárkányok voltak, mint a sátánok (?). Mikor a fiú látta:

– Ejnye, Istenem, a bácsikám azt mondta, hogy ezek sárkányok. De hiszen ezek sátánok (?). Becsapott!

Mikor azokat a sárkányokat látta a fiú, még jobban megijedt, mint az ördögöktől. Megáll, gondolkozik:

– Mit adott a bácsikám, hogy mit csináljak?

Előveszi a zsebéből a pipát. Mikor a pipát elővette és egyet fűjt belé, fál támadt az ég partjától a föld széléig. Mind a fal mentén haladt, és a sárkányok nem tudták bántani, mert azok a fal túlsó oldalán voltak, a legény a fal innenső oldalán. Így aztán ment magában. Mikor kijutott a sárkányok országából, nem látott semmi mást, csak vizet.

– Ejnye, Istenem, idáig eljutottam, ahogy eljutottam, de a vízen hogy kelek át? Ilyen nagy vízen nem tudok átúszni. Belefúlok a vízbe.

Onnét már nem volt hová mennie; se előre, se hátra. Ott marad éjjel-nappal. Három hét múlva arra jár egy öreg ember. Mikor a fiú látja, megretten tőle:

– Ejnye, Istenem, ez idáig nem láttam embert errefelé.

A fiú is megijedt az öregtől, az öreg is a fiútól. Valahogy aztán odaballag hozzá az öreg. Köszön neki az öreg, a fiú is köszön neki. Megszólítja az öreg ember:

– Honnét jössz, kedves fiam, hiszen errefelé az istenadta földről nem jár ember? Nemhogy ember nem jár, de még madár sem; nincs annyi ereje, hogy idáig repüljön.

– Ó, hová nem viszi el a nyomorúság az embert, kedves öregapám!

dža me? Ke dare kicóm bút panji našig usina me pórdal. André meraw ando panjí.

Kotár ná m' az les karig te džál. Níš kurik pale, níš kurik angle. Ačhél v' othé, kú ratja kú djese. Pal trín kurké avél ek phuro gádžo odie. Kana dikhél les o rakló, ma t' ertožindjás lestar:

– Dúvaj Dévla ke me dji kunthón (?) kad' inké manušés na dikhljóm.

Té o raklo daralas kat' o phuro t' ó phuro kat' o raklo. Džál varesár o phuró kudje pharés džin léste. Kösönjinél leske o phuró, kösönjinél leske t' ó raklo. Phenél leske o phuro gádžo:

– A kathár aves tu mó gule raklé, ki kadié manuš dje pe phu le devlésri na phirél? De ná manuš te phirel, de níš širiklí. Nanjí la zór kaj t' avél kadé.

– Ō, o nakazo ká n' anel le manušes, gule pápu!

– Mištó mištó, n' ápej mégiš kisó baro nakázo našig avel tut, kaj t' avés tu kicom dróm.

– Dík haj dík, sóstar aviljom.

Phenél leske, hat pérse o phuró džangljás, ke sav' ín kóde. Phenel:

– Dík, tri piranjí andré 'n phangljí, ke kan' aviljás palé, vo ekhe séme kišön arisljás, sar risljas lakre phénja. O králji bün-tetindjás la, andré phangljas la.

– Noš nóš, hej sár risós me láte?

– Hō, múro raklo! Othe našig risel khájdžinó dje pe phú le devlésri, káj in e ráklji.

– A mégiš, sár? Nič dúma te dáw laha báter i, khájdž našig me te dikháw la?

– Hō, múro raklo! Te dikhés la naštjíg, de dúma šěj dehes láha.

– Ha mégiš sár?

– Ha díg, muri phurí hin takaritóvica othe láte. Új ligerél lake te xál.

Na, té lel les o phuro, ligerél les peste kheré. Lesri phurí hás li othé ko králji kaj kërla butjí. Pe ratj' avél kheré, haj phenél lake o phuró:

– Dík, kada rakló pal sóste aviljas kade. Phén la rakljáke ke kadé hin o.

– Me phenó lake.

And' avér djes úštjel opré e phurí tosárta hej džál peske. Haj te tjikozinél (?) othé ke rakljá ke líger lake te xál. Phenel la rakljáke:

– Dík, kadé hin koka rakló kodá, dak' emleksinés, sao čord-jás tre hánji.

– Káj hin o?

– Dík mánde hin o kheré.

– Jó, jó, de olyan nagy csapás mégsem érhetett, hogy ilyen hosszú útra kelj!

– Nézd s nézd, miért jöttem.

Elmondja neki. Az öreg tudta, hogy kiról van szó. Mondja:

– Nézd, a szeretőd be van zárva, mert amikor visszaért, ő egy cseppet később érkezett, mint a nővérei. A király megbüntette, bezáratta.

– Nos nos, hogyan juthatnék be hozzá?

– Hó, fiam! Az istenadta földről senki sem juthat be a lányhoz.

– De mégis, hogyan? Ha nem válthatok szót vele, nem láthatom legalább?

– Hó, fiam! Látni nem láthatod, de szót válthatsz vele.

– Hát hogyan?

– Nézd, a feleségem takarítónő nála. Ő hordja neki az ételt.

Na, maga mellé veszi az öreg, hazaviszi magához. Az öregasszony oda volt a királynál, ahol dolgozott. Este hazatér. Az öreg elmondja neki:

– Nézd, miért jött ide ez a fiú. Mondd meg a lánynak, hogy itt van.

– Megmondom neki.

Másnap reggel felkel az öregasszony, megy oda. Ott tesz-vesz (?) a lánynál, ételt visz neki. Szól a lánynak:

– Nézd, itt van az a legény, ha emlékszel rá, aki ellopta a ruhádat.

– Hol van?

– Nézd, nálam van otthon.

– Ejnye, Istenem, hogy tudnád elintézni, hogy ide jöjjön hozzám?

– Hó, azt nem tudom megtenni, hogy ide jöjjön. Nézd, a király észreveszi, s engem is megölet, téged is, őt is.

No, semmi baj. Az öregasszony megmondta, azzal fogja magát, hazamegy, elmondja a fiúnak:

– Nézd, mit mondott: hogy úgy intézhetnénk, hogy odamenj hozzá.

– No, semmi baj; holnap veled megyek.

– Jaj, velem nem jöhetsz, mert a király észreveszi és megölet. S nekem csak a királynál van megélhetésem.

– Ne félj, nem ölet meg.

Reggel az öregasszony felkel, megy a legénnyel egészen a kapuig. Amikor a kapuhoz értek, fejére teszi a sapkát, úgy megy be. Az öregasszony mind nézi, hová lett a fiú? „A kapuig velem jött, innét eltűnt.” Gondolja, hogy biztosan nem mer bejönni, talán elfutott.

Az öregasszony bemegy, fogja a szerszámaint, a seprűt, vödört, megy takarítani a tömlőcben a lánynál. Mikor az öregasszony

– Túvaj Dévla, sár šaj kerés t' avél kade mánde?
– Ho, kade našťjik kerap t'avel. Ke dik: čhól sáma o králji, té man mudarél té tut the té lles.
Nó, náj khájči bájo, kolá \ phendjás oke phurí, lél pes e phurí rákleske (?) kheré. Phenél le rákleske:
– Dík só phendjás. Te šaj kerás te džás othé láte.
– No nanji khájči bájo, ki tase džá ku túha.
– Jáj manca n' áha kiti, čhó' ma sáma o králji, man mudarél man, he me numa kat' o králji džuvav.
– Na dará ke na mudarél tut.
Hej lél pes e phurí tosárta, úšťjel opré, džál le rakléhe džin ande pórtta. Kana risljás ande pórtta, čhól e šápka ando šeró, haj džal andré. Sé dikhél e phurí, káj in o rakló, ke džin ke pórtta mánca has lo; haj dje kathitár tünindjás. Gündindjas: – Bíztoš daranjás t' avél andré, hajka' našljás.
Džál peske e phurí, lél pesre sersámi so hás la, e mótura, védre, džál te tikožinél ande temíc kaj e rakljí. Kana džal and' é phurí té o rakló andré giljas. Tékožinél othé, líger' lake te xál, kol' ál tel' avr' e phurí. O rakló oth' áčhiljas. Lél tel' é šapká dj' ando šeró. Kana dikhljás les e raklji, ás te merél.
– Túaj Dévla, sár šaj kerülindján tu kadé, kade níš čirikljí dje pe tumare panja n' ável?
– Ó, o manuš káj na risel dake kámel? Sékon káj.
No, lél la o rakló, húdel la čumidél la. Avél e phurí e xabenéhe; ko dílo. Kan' avél, čhól laki tél o xabén, o rakló té lel e šápka, čhól andre šeró, lél la rakljá and' angálji, th' únel awrí. Unkel awrí kothar, vórta ko phúro laha. Khádzino na dikhlé les, ke vo hás andre. Kana unkljás, dikhljás la o phuro:
– Dúvaj Dévla, a sár šaj unkadján la awrí tu kothár?
– A, mištó, pápu!
– No, dake mištó, kathar jútjon džan tumenge! Ke te ná čhol sáma o králji k' e rakljí manji óthe; ké mura phúrja mudarel la hé mman. Džanéla ke muri phurí unkadjas la; ke numa muri phurí phirel late.
Ker' óla ó raklo:
– Náj khájči bájo. Te phenél le kraljéske k' e rakljí skupu' djan temnjíca.
Té našél upr' é phurí roindój, tuazindój:
– Gule králji, gule králji!
– Só in?
– Díkh e rakljí ünindjá djan temnjíca!
Kana šundjás o králj', opré gile lesre bala. Khájči bájo! Xúne pen o tündéřici: Pal léste! De nās pal kaste te džán, ke na dikhlé les. O rakló, la šapkáha ando šeró, i raklj' ánde lesr' angálji. Avel avél, džin ko hatarsílo le šarikángro. Kan' othé risljás, járeš

bement, a legény is ment vele. Ott takarítgat, ételt visz neki, aztán elmegy az öregasszony. A legény ott maradt. Leveszi a fejről a sapkát. Mikor a lány meglátta, majdnem meghalt:

– Ejnye, Istenem, hogyan kerültél ide, mikor még a madár sem jön erre a ti vizeitekről?

– Ó, hová nem jut el az ember, ha akarja? Bárhová!

No, a legény fogja, megöleli, megcsókolja. Délben jön az öregasszony az ebéddel. Mikor megjön, leteszi a lány elé az ebédet, a legény meg fogja a sapkát, fejébe csapja, ölébe kapja a lányt, távozik vele. Kimegy onnét, egyenesen az öreghez. Senki sem látta, hogy odabent járt. Mikor megérkeztek, az öreg látta a lányt:

– Ejnye, Istenem, hogyan tudtad megszöktetni onnan?

– Nagyon jól, öregapám!

– No, ha jól, akkor sebesen távozzatok innét, mielőtt a király észreveszi, hogy nincs ott a lány; mert az öregemet is megöleti, engem is. Azt fogja gondolni, hogy az öregem szöktette meg, mert csak ő jár be hozzá.

Erre a fiú ezt mondja:

– Nincs semmi baj. Jelentse a királynak, hogy a lány megszökött a tömlöcből.

Szalad fel az öregasszony, sírva, jajveszékelve:

– Drága királyom, drága királyom!

– Mi történt?

– Nézd: a lány eltűnt a tömlöcből!

Mikor a király ezt hallotta, égnék állt a haja. Semmi baj! A tündérlányok felpattantak: utána! De nem volt ki után menjenek, mert nem látták. A legénynek fején van a sapka, a lány az ölében van. Megy, megy, a sárkányok határszéléig. Mikor odaért, megint elővette a pipát, megint belefűjt a pipába, megint fal támadt az ég aljáig. Megint elmentek a fal mentén, úgy, ahogy jött. Onnét kiérve, az ördögök országába ért. Hogy ne nyújtsam hosszúra a mesét, éppen úgy ment végig, ahogy jött. Megy, megy; a sas az óriások határszélén várt rá. Jött a sas, mindkettőjüket a hátára vette, elvitte a bácsikájához. Ő most már a lánynak is nagybátyja lett, a legénynek is az volt, bár csak ő fogadott testvériséget a három tündérlánnyal. Asztalhoz ültette őket, ettek, ittak; ne menjenek sehová, maradjanak ott nála. Ott ültek, ameddig ültek; azután fogták magukat, tovább indultak. Visszaértek a másik bácsihoz. Ott töltöttek két-három napot. Aztán oda értek vissza, ahonnét a legény elindult: a három nővéréhez. Mikor odaértek, nagy volt a három nővér öröme, hogy visszatért a drága kedves testvérük. Nagy lakodalmat csaptak négyesben, azaz hogy most már öten voltak. Úgy mulattak ott ötödmagukban, mint mások ötvenen. Ettek, ittak.

ljas e pipa. Jári phurnjás ande pípa, járiš kěrdjas ek peréte dž' ando náto (?) le čerésro. Jári gilé pašé peráte kidé sar aviljas. Kothár avrí risljas, risljás ande le bengéngro thém. Te ná maj lundžarás e paramís, éppek kidé giljás sar t' áviljas. Džál džál, o šášo udžardjás les ko hatarsílo le oriašonéngro. Aviljás o šášo, ljás le sol donén po dumó, liginjás len džin ke pesro báči. Abá kodá té la rakljake as bači, té le rakleske. Dikhás (!) len lengro báči, [...] la rakljake ke vó numa colaxardjás le tríne tündericéncá. Dikhljás, nó, te čhás len ke mesélji, xalé pilé, nó, kháttjindé numa bešén kad' aménde. Bešl' othé sodi bešle. Pal othé ilé pen, gíle penge. Já' rislé ki kokáver bači. Othé bešle vo' duj trin djes. Džin ka rislé palé, othé katar indulindjás o raklo; ke pesre trín phenjá. Kana othé rislé, ek barí örvendipó othé, o trín phenjá ke dik lengro kuč kedvešon phrál pale áviljas. Kěrd' óthe ek baro bíaw, štar džené; pānč ad' ās le. Pan džené kidé mulatindé, sar avér pandžvarděš. Xalé pilé.

Nó, k' eg vráma pe váresodi boršá, kiso dúru limidjás les, kate pesri dáj le raklés k' o Dél te ferinél.

– Dúvaj Dévla, muri kuč kedvešon romnji, me ná maj ašíg ačháp dj' o dóro la mamákro.

– Ő muro róm! Amén daki džás améngé ke tri dáj, túke avela thú the mange ják!

– Ő muri kuč kedvešon romnji, pe sóste phenés tu kede butjí? Ke dare e máma na dikhéla amén mištó?

– Déhodj ná! Tri daj dikhéla amen de na dikhéla amen avér!

Ná, ná, vó khájč, ke núma te džál ke pesri dáj. Té lén pen and' eg lačo djés the 'ndulindé. Risél kheré ke pesro khér, dikhél les, pesro khér dji durál:

– Túval Dévla, vare muljás e máma vadj dživél?

Džál andr' ándo khér, lesri čorri dáj othé dikhél les:

– Túval Dévla muro kúč kedvešon rakló ke maj risljóm t' avés palé. Kaj gındindjóm ke tú, buter pále šóha n' avehe.

– Ő mámo! Sár te n' avā me pále te maj dikháp tut!

– A kón in kedé šukár džuljí? Ki kedé in i šukár la lümékri muro raklo, kisi šukár džuljí me níš na dikhém ande muro iléto.

– Ő mámo! Kedé muri romnji.

– Tri romnji?

Na, xúdel la čumidél la, kérel othé palanjéco, xúden pen te xán. Avél o kurko djés, kerél o rakló pesra romnjáke:

– Ná muri kuč kedvešon romnji, džás amenge t' ámen ande khangirí!

– Ő muro raklo! Ná dža tu ande khangiri!

– Á ka ná?

– Ke númaj íč o kėvrič avilján, h' ebe džás ande khangiri.

Phenél lesri romnji:

No, idő múltán, néhány év múlva, olyan vágyakozás fogta el a legényt az anyja után, hogy az Isten őrizzen.

– Ejnye, Istenem, drága kedves feleségem, nem tudok megmaradni az anyám utáni vágytól!

– Ó, férjem! Ha meglátogatjuk anyádat, neked füst lesz, nekem tűz!

– Ó, drága kedves feleségem, miért mondod ezt? Talán nem fog szívesen látni bennünket az anyám?

– Dehogyan nem! Anyád szívesen fog látni, de más ne lásson meg!

Nem, nem, ő nem enged, csak mehessen az anyjához. Egy szép napon szedelőzködnek, indulnak. Megérkezik a házukhoz, már messziről nézi a házukat:

– Ejnye, Istenem, vajon meghalt az édesanyám, vagy él?

Belép a házba; szegény anyja megpillantja:

– Jaj, Istenem, drága kedves fiam! Csakhogy megérhettem, hogy hazatérj! Azt hittem, hogy már soha többé nem térsz vissza!

– Ó, édesanyám! Hogy ne jöttem volna haza, hogy láthassalak!

– És ki ez a szép asszony? Világ szépe ez, fiam. Ilyen szép asszonyt még életemben nem láttam.

– Ó, édesanyám, ő a feleségem.

– A feleséged?

Na, megöleli, megcsókolja, rögtön lepényt süt (?), nekilátnak az evésnek. Elérkezik a vasárnap; a legény szól a feleségének:

– Na, drága kedves feleségem, menjünk mi is a templomba!

– Ó, fiam, ne menj a templomba!

– Hát miért ne?

– Mert csak tegnap-tegnapelőtt érkeztél, s már a templomba mennél.

A felesége is azt mondja:

– Hallod-e, jól beszél az anyád. Ne menjünk sehová, mert ha elmegyünk a templomba, neked füst lesz, nekem tűz.

– Ne félj! Nincs kitől félj.

Fogják magukat, elmennek a templomba. Amikor a királyfi meglátta a lányt, majd meghalt. Az egész templom fénylett a lánytól, amikor belépett. Leül, megtartják a misét, hazatérnek. A királyfi is hazamegy, mondja az apjának:

– Nézd, apám, nézd, milyen szép felesége van annak a szegény embernek! Ha nem jön fel hozzám, én meghalok.

Leküld négy katonát:

– Mondjátok meg annak a szegény legénynek, hogy jöjjön fel feleségestül.

A katonák lemennek, szólnak nekik. A legény igen büszke, hogy a király meghívja ebédre:

– Mištó phenel mó tri daj. Ná džas amenge khátjinde ke amén daki džás ande khangirí, tuk’ ávela thú the mange ják.

– Ná dará! Ke ná i kastar te darás.

Lén pen thaj džán penge ande khangirí. Kana dikhljás le krajésro rakló la raklj’ ás te merél. Le sástji khangirí phabiljás kat’ e rakljí, kan’ andré giljas. Bešél telé, kerén e míša, aven kheré. O rakló, le kraljésro, džal kheré, phenél pesre dadéske:

– Dík, táta, thaj dík, kuka čorró róm, čhé šukar džulji hin les. Dáke n’ avél opré me meráw.

Trádel štáre slugadján telé:

– Phén t’ avél opré kodal čorro rakló pesra gadžáha.

Džán telé o slugánja, phenén lenge. Ō o rakló té dje barimásro k’ akharél les o králji, pe dilóste:

– Hájdi hájdi, džás in ko králji ke dík kuká akharél ame pe dilóste!

Ná, i raklji: – Haj me na musaráp tri kédve, de tuke thu ávela mange ják.

Haj lén pen thaj džán penge. Kana opré gilé, abláka has phutredjí. Bešén telé ki mesélji, xán, pén, the xúden pen te phenél les o králji:

– Mó raklé, a kathár andjan tu kala rakljá, kaj kisi šukár džulji hin?

– Ō, dík sar thaj dík sar!

Xunjás pes o rakló ’the te lašarél pes. Ke ō sár, karíg phěrdjás, só kěrdjás.

– Ná dake kidé hin, kedé akor avla tri romnji, daki tú mange keréhe dj’ andi kuka dúmbo, te tosárta t’ avél telé čhindo, thaj vorton thán othe the te vetinés mange drakhá, tosárta, thaj án ek kančóva mól.

Kan’ odé šundjas e rakljí, čhunjas pes pěrděl šereste haj kěrdjiljás eg galámba haj awrí repülindjas pórd’ ablaka. Haj giljas peske.

Kathár šundjom la té me phendjom la.

– Nosza, nosza, menjünk a királyhoz, mert nézd, ebédre hív bennünket!

Na, a lány: – Nem akarom kedvedet szegni, de neked füst lesz, nekem tűz.

Felkészülnek, indulnak. Mikor felértek, az ablak nyitva volt. Asztalhoz ülnek, esznek, isznak, egyszer csak megszólal a király:

– Mondd, fiam, honnét hoztad ezt a lányt, hogy szép asszony?

– Ó, nézd, így s így volt.

A legény dicsekvésbe fogott, hogy hol-merre járt, mit csinált.

– No, ha így áll a dolog, csak akkor lesz a feleséged, ha azzal a hegyvel azt csinálod nekem, hogy reggelre el legyen hordva, a helye el legyen egyengetve, s beülteted szőlővel, s reggel hozol nekem egy kancsó bort.

Mikor a lány ezt hallotta, átbucskázott a fején, galambbá változott, és kirepült az ablakon. S elment magának.

Ahonnét hallottam, én is úgy mondtam.

Has pes jekhar ek kralji. Oda kralji kiso zoralo manuš as ke ande sastji lüme maj zoralo na kampiljas. Vō ande sastji lüme saste krajen se tele mardjas len. Lesri as i sastji lüme. O kralji ab' as lo zorin phuro.

Jekhar ačhel te gīndinel pes. Lel angle pesre lila, thol pes te inginel. Se 'nginel vo, se inginel. Jekhar rakhel le benges.

– Na inke me le bengehe na mardjom man.

Te kerel vo kisek papiroša haj tradel le bengeske. Ke pe savatone ko dilo t' ačel avri leha te marel pes. Hudel o beng o lil, inginel o beng o lil, hudel pes th' āsal:

– Dik tu mo, o kralji, kaha hudel pes vo te marel pes, manca. Ke me kokorro lesro saste slugadjimasse se xav les. Leske nas ande vodji ke me hom beng?

Te iš, o beng nas so te kerel, numa te ačel avri po maripo le kraljihe. O kralji savatone ko dilo ebe le slugadimaha avr' as lo po tereno kaj marde pen. So dikhen sertesijel, khadžino n' avel. Ek slugadji jekhar dikhel opre. Dikhel ke kise fellegi kale aven k' o Del te ferinel. Kerel o slugadji le kraljeske:

– Mure kralji, tro xanro muri korri, dik ek buka opre! Kise kale felleg avel, kisi nafel vrama lo, ke o Del te ferinel. K' ame našig marah' amen; te džas in khere!

Dikhel opre o kralji:

– Hō, mure čhavale! Kala na fellegi hin; ke kala hin o beng, akan' aven o benga.

Kana šund' ó slugadja, sa darane: – O, Devla, dik, k'ek beng sar ek fellego hin!

Taj o benga athe puhlen tele ko kralji. No, te hunen pen the māren pen. Maren pen, trin djes thaj trin ratja, niči ek slugadji na peljas tele, nidž ando le bengesre nidž ando le kraljesre. Phenel leske akor o beng, le kraljeske:

– Hej héj, kralji, dikhav ke lačo slugadjipo in tut. Ke inke nič jeg na muljas ande tro slugadjipo.

Phenel lesk' o kralji:

– Hat bizonj te tut lače hin, ke inke nidž ande tjiro nidž jeg na peljas tele. He pedig tire hin benga.

– Hō, kralji, te džangljomas ke tu kiso manuš an, ande kade lüme me n' ačiljomas tuh' avri te maras amen.

Na pa but vrama avel ek slugadji ko kralji:

– Dik, kralji, tranjas tuke tri gadži eg lil.

No, lel o lil the 'nginel les, džal ko beng:

Az ördögkirály lánya

Volt egyszer egy király. Az a király olyan erős ember volt, hogy nála erősebb az egész világon nem akadt. Az egész világon az összes királyt leverte. Övé volt az egész világ. De a király már igen öreg volt.

Egyszer aztán gondolkozóba esik. Előveszi a könyveit, neki lát olvasni. Mindegyre olvas, olvas. Egyszer csak az ördögre bukkan.

– Na, az ördöggel még nem verekedtem.

Fog egy darab papírt, és megüzenni az ördögnek, hogy szombaton délben álljon ki vele viadalra. Az ördög megkapja a levelet, elolvassa a levelet, elneveti magát:

– No nézd már, kivel akar megmérkőzni ez a király? Énvelem? Hiszen én egymagam felfalom az egész hadseregét. Nem fért a fejébe, hogy én vagyok az ördög?

Akárhogy is, az ördög nem tehetett egyebet, ki kellett állnia viadalra a királlyal. A király szombaton délben már kint volt a hadseregével a terepen, ahol mérkőzniük kellett. Nézgelnek szerteszéjjel, nem jön senki. Egyszer az egyik katona felfelé néz. Látja, hogy olyan fekete fellegek jönnek, hogy az Isten őrizzen. Jelenti a katona a királynak:

– Királyom, kardod a nyakamon, nézz egy kicsit felfelé! Olyan fekete felleg jön, olyan rossz idő, hogy az Isten őrizzen! Most nem tudunk háborúzni; inkább menjünk haza!

A király felnéz:

– No, fiaim! Azok nem fellegek, hanem ördögök. Most jönnek az ördögök!

Mikor a katonák meghallották, mind megrémültek: – Ó, Istenem, nézzétek! Egy ördög akkora, mint egy felleg!

Az ördögök leszállnak a király előtt, csatába kezdenek. Csátáznak három nap, három éjszaka, de egyetlen katona sem esett el, sem az ördögök közül, sem a király seregéből. Ekkor így szól az ördög a királyhoz:

– Hej hej, király! Látom, jó katonáid vannak, mert még egy sem esett el a katonáid közül.

Mondja neki a király:

– Hát bizony neked is jó katonaságod van, mert a tiéid közül sem esett el egy sem. Pedig a te katonáid ördögök.

– Hó, király, ha tudtam volna, hogy ilyen ember vagy, a világért sem álltam volna ki veled viadalra.

Nem sok idő múlva egy katona érkezik a királyhoz:

– Dik, benga! Tranjas mange muri romnji eg lil. K' amen abe kade am dješ šo borš ke sse maras amen. H' inken ame na dikhljam amara gadža. Nič tu naj tut nič ek bojato, nič man. Džas in khere te dikhas amara gadža ki kon džanel, džuwen vadj na.

– H' ake mišto phenes tu, de me numa kide mikap tut te džas khere, ke tut so na hi tut ke tro kher, des mange te solgalinel trin borš.

Ačhel thanest' o kralji thaj gëndinel pes. Gëndinel o kralji:

– Ape me džanav ke s' ando kher, so hi man ando podo; kide ki o beng našig njerinel man. – Phenel:

– Mišto benga. So me na džanav ke nanji ma, dap tut pe trin borš tuke.

Avel khere o kralji, lesri romnji as phari. Kana dikhljas o kralji, as te dinjisaljol. Ke vo 'the tradel pesre boetos, so avela les. Nasvaljas lesri romnji, kërdjiljas ek šukar raklo. Koda raklo kide barjolas, sar aver boati barjonas ande trin borš, o and' eg djes barjolas kico. Nas so te kerel, o kralji avel pale po maripo, thaj phenel leske:

– Na dik, benga, me te džangljomas ke me kass in te dap tuke, me kad' ačiljomas džin kaj muljomas. Na buninjomas te na dikhaw mura gadža, te na dikhaw khadžines, de sar tu te dam me tuke mure rakles.

Na, nanji khajči bajo; kode niš nā maj marde pen buder. Kherë gile le bengesre slugādja, kher' aviljas le krajesre slugādja. Kan ās o raklo dešoxto boršengro, the kamljas te del les le bengeske, pe trin borš. O raklo kiso kërdjiljas sar ek tjiğmuntja as lo, kan' as lo dešoxto boršengro. Kan' andre pherdjas o dešoxto borš, giljas ko beng te solgalinel les. Ande kodo djes, xal pel o raklo the ko beng na kërdjas khajči. Ando dujto djes, phenel leske kodi lo, o beng:

– Na, racle, pale vačora av opre mande!

O raklo sa fřirindoj geljas opre ko beng. Phenel leske o beng:

– Na, dikhes tu koka veš okoj?

– Dikhaw.

– Na, pe tosarra kodo sese t' avel tele čhindo, o kašte pe muri udvara rakimen, o bučume avri mukade, jares, se p' udvara rakimen t' avel, opre t' avel santimen, andre vetimen drakha, tosarra te pav kančova mol.

Kana šundjas o raklo, geljas avri bušulimen. Ande koda vreme leske kërdjile duj racle le bengeske taj duj raklja. E maj cinonjider kisi as li, dje šukar, po kham šaj dikhen de pe kodā na; kisi āz lji šukar. Dragon pele penge o raklo la raklja'. Kana unkel avri, džal ke raklja, phenel lake.

– Hm, kede maj cinonji butji. Dža, čhu tut tele numa. K ape tosarra, ma uštjav me tut, kana kampes te ligires e mol le tataske.

– Nézd, király, a feleséged levelet küldött neked.

No, fogja a levelet, elolvassa, odamegy az ördöghöz:

– Nézd, ördög! A feleségem levelet írt nekem, hogy ma már hatodik éve itt vagyunk és folyton harcolunk, és közben nem is láttuk a feleségünket. Neked sincs egy fiad sem, nekem sincs. Menjünk haza, nézzük meg a feleségünket, mert ki tudja, élnek-e, vagy sem.

– Igaz, jól mondd. De én csak úgy engedlek haza, hogy ami nincs a házában, ideadod nekem szolgálni három évig.

A király megáll, gondolkozik. Azt gondolja:

– Hát hiszen én tudom, hogy mi van a házában, mi van a padlásán; úgyhogy az ördög nem nyerhet.

– Jól van, te ördög – mondja. – Amiről nem tudom, hogy nincs nekem, neked adom három évre.

Hazatér a király, a felesége állapotos. Mikor a király látta, majdnem esztét veszítette, hogy odaadja a leendő fiát. Felesége lebetegedett, szült egy szép kisfiút. Az a fiú úgy nőtt, hogy amennyit más gyerek három év alatt nő, ő egy nap alatt nőtt annyit. Nem volt mit tenni, a király visszatért a csatába, és szólt:

– Na, nézd, ördög! Ha tudtam volna, hogy kit kell neked adnom, itt maradtam volna, amíg meg nem halok. Nem bántam volna, hogy nem látom a feleségemet, nem látok senkit, mintsem hogy neked adjam a fiamat.

Na, semmi baj; most már nem harcoltak tovább. Hazatértek az ördög katonái, hazatért a király hadserege. Mikor a fiú tizen-nyolc éves lett, át kellett adni az ördögnek három évre. Mire a tizennyolcadik évet betöltötte a fiú, akkorára nőtt, mint egy hegy. Mikor betelt a tizennyolcadik év, elindult szolgálni az ördöghöz. Ezen a napon a fiú csak evett, ivott, az ördögnél nem volt semmi teendője. Másnap azt mondja neki az ördög:

– Na, fiú, vacsora után gyere fel hozzám!

A fiú gyanútlanul felment az ördöghöz. Mondja neki az ördög:

– Na, látod ott azt az erdőt?

– Látom.

– Na, reggelre az egész ki legyen vágva, a fa az udvaromra rakva, a tuskók kiszedve, az udvaron külön rakva, a föld fel legyen szántva, be legyen ültetve szőlővel, s reggelre egy kancsó bort ihassak.

Mikor a fiú hallotta, búsan kiment. Időközben azonban az ördögnek is született két fia, meg két lánya. A kisebbik lány olyan volt, olyan szép volt, hogy a napra lehetett nézni, de reá nem, olyan szép volt. Megszerette egymást a legény meg a lány. Mikor kimegy, indul a lányhoz, elmondja neki.

– Hm, ez a legkisebb dolog. Eredj, feküdj csak le. Majd reggel felkeltelek, amikor a bort kell vinned a tatának.

Džal o raklo, nakěžimen čhol pes tele. Džal e raklji, dj' ando saste sobi kidel ekhetan' o tjeji. Ko dešuduj ōri, džal ār', izbinel len dje phu. So beng ās ande sastji lume s' othe xanjejle. Phenel o benga:

– So porunčines amari kuč kedvešon gazdassonja?

– Khajč. Dikhen koka veš? Kodo veš pe tosarra o saste kašta te anen kaka p' udvara, o bučume avr' unkade, santimen, opre vetimen drakhenca, tosarra t' avel kančova mol ande lende.

– Xā pi, ma kicom in kede j maj cinonji butji.

Xone pen o benga, and' ek paš o rat has šind' ō veš. Se se se kërde, pe tosarra ko štār uri ebe oth' as ek kančova mol ke raklji. Džal e raklji, uštjal le rakles, del othe ko raklo e mola:

– Dža, liger le tataske!

Džal opr' ō raklo, inken o beng sovelas. Uštjal les opre:

– Kralji tro xanro muri korri, kade in so porunčindjan.

Kana dikhel o beng e mol, na patjanjas. Unkel vo awri, he dikhel.

– Ha, rakle, manuš an. Ditjhol pes ke kasro raklo han. Na, nanji khadž bajo. Dža, šu tu tele te so te xa he pi.

Džal o raklo, ōrvendinel, ke skopundjas. Džal jariš, xan pen, a raklja' othe šetalinen p' ande bar. Ando dujto djes phenel leske jareš o beng:

– Na rakle, pale vačora t' aves upre mande.

Mišto. Pale vačora jariš džal o raklo 'pre frurindoj. E raklji užardjas les avri po lepčövi. Džal andre.

– Na rakle! Dikhes tu koka than okoj?

– Dikhaw.

– Kide j ke šukar vorto hin?

– Šukar.

– Ada pe tosarra othe te keres mange ek kaštēj somnakuno, th' ek pōdo, dje pe kola kaštēji džin pe kakar kaštēji. Somnakuno te, – \ muro udvara, d' ando somnakaj te awri mardji.

Kana šundjas o raklo as te merel. Unkel awri o raklo. Phenel leske e raklji:

– So phendjas o tata?

– Ō, de man pača ke me tosarra meraw.

– Sostar?

– Mudarel man tro dad.

– A so, kisi bari butji phendjas tuke?

– Tōvaj Devla, kere ništo, naši keres la.

– Mēgiš phen!

Phenel o raklo so phendjas lakro dad.

– Hō, kērem, kedē hin cinonji butji, ža numaj, čhu tu tele.

Džal čhol pes tele. Džal e raklji ko dešuduj ōri, kidel ekhetane saste lekati kat' o sobi. O dešuduj ōri izbinel len dje phu ando

Megy a legény, elkeseredetten lefekszik. Megy a lány, minden szobából összeszedi a kulcsokat. Tizenkét órakor kimegy, földhöz vágja. Ahány ördög volt az egész világon, mind odagyűlt. Mondják az ördögök:

– Mit parancsolsz, drága kedves gazdasszonyunk?

– Semmiség. Látjátok azt az erdőt? Reggelre abból az erdőből az összes fát hordjátok az udvarunkra, a tuskókat szedjétek ki, szántsátok fel, ültessétek be szőlővel, reggelre legyen belőle egy kancsó bor.

– Egyél, igyál, ez a legkisebb dolog.

Nekilátnak az ördögök, fél éjszaka alatt ki volt vágva az erdő. Mindent-mindent-mindent elvégeztek, reggel négy órára már ott volt a kancsó bor a lánynál. Megy a lány, felkölti a fiút, átadja neki a bort:

– Eredj, vidd a tatának!

Felmegy a legény, az ördög még aludt. Felébreszti:

– Király, kardod a nyakamon, itt van, amit parancsoltál.

Mikor az ördög látja a bort, nem akarja elhinni. Felkel, nézi.

– Hát, fiam, ember vagy! Látszik, hogy kinek a fia vagy. Na, semmi baj. Eredj, feküdj le, és egyél, igyál.

Megy a fiú, örvend, hogy megmenekült. Megy megint a lányhoz, sétálnak a kertben, esznek, isznak. Másnap megint mondja neki az ördög:

– Na fiam, vacsora után gyere fel hozzám!

Jól van. Vacsora után megint felmegy a fiú gyanútlanul. A lány kint a lépcsőn várt rá. Belép.

– Na fiam! Látod ott azt a helyet?

– Látom.

– Ugye szép síma?

– Szép.

– Reggelre építs oda nekem egy kastélyt aranyból, meg egy hidat attól a kastélytól eddig a kastélyig, az udvaromig, s az is arannyal legyen kiverve.

Mikor a fiú hallotta, majdnem meghalt. Kimegy a fiú, mondja neki a lány:

– Mit mondott a tata?

– Ó, hagyj békét, mert reggel meghalok.

– Miért?

– Megöl az apád:

– Hogy-hogy? Olyan nagy munkát bízott rád?

– Ej, Istenem, semmit sem tehetsz, nem tudod megtenni.

– Mégis mondd el!

Elmondja a legény, hogy mit mondott az apja.

– Hó, kérem, ez apróság! Te csak menj, feküdj le.

Megy, lefekszik. Indul a lány tizenkét órakor, összeszedi az

maškar o udvarako. So beng avile elšövon ratj', akana maj but avile.

– So porunčines amari kuč kedvešon gazdassonja?

– Hā, tume dikhen kaka than kade?

– Dikhas.

– No, pe tosarra t' el kadi 'k kaštēj somnakuno. H ek pōdo dje pe kada kaštēji, pe muro kaštēji, somnakuno. The udvara somnakunaha awri mardji.

Gāta. Anda bānja jek banjazinelas o somnakaj, jek anelas, össerakinelas, jek kērlas udvara, jek kērlas o pōdo. Pe tosarra gāta has. Džin tosarra ko šö 'ri kerde butj' ö bengas. Tosara kat' o šo gilje penge ke as gāta o kaštēji butji sakon so mangljās. Džal e raklji ko raklo, uštjavel les opre:

– Rakle! Uštj' opre! Dža ko tata, phen ke gāta in.

Kana avr' unkljas o raklo, dj' andi soba dikhljas ke so in, avri naštig dikhljas. Khosel pesre jakha, te dikhel mišto.

– Tövaj Devla, če būtji hin kade!

Džal vo ko kraj, uštjavel les opre, le benges:

– Na kraje tro xanro muri korri! Gāta in e būtji so porunčindjan.

Unkel avri o kraj. Kana dikhel:

– Tovāj Devla! Ditjhol pes ke kasro raklo in kade! No, nanji bajo. Dža, čhu tu tel' a so!

O beng džal peske ke pesri romnji:

– Dik, le rakles se le trin borša tele phērde. Kāpes te džal khere.

– Dehodj džal! Džin kaj me na dav les inke jek problema, našig džal khere.

– A sar? Ke lesre trin borš tele natjhile.

O raklo xunjadjas pes t' al khere. Kerel leske e bennji:

– Hohō rakle, kaj sidjāres kide? Tu na avel tuke ande gōdji ke elšövon djes khas' na kērdjan? Numa bešljan te xaljan.

– Ape man erdekelinel man koda? Me tele solgalindjom mure trin borš, me in te džav khere ke udžarel man o tata.

– Dehodj is udžarel tut! šaj džanes tu ke khere šoha na džehe! Inken kade in t' ačhes kade ratji. Ke o trin djes as ek borš.

Mišto. Na' so te kerel o raklo, musaj as t' ačhel. Kerel leske e bennji, pesre romeske, e bengeske:

– Mo! Tri daj mulj' adjes štarvardeš borš.

– Ova. Me homas akor bojeto. Me na džanav ke kaj hin voj temetimen iš, na prindžandjom la.

– Na, vo kides džala khere dake anela lakro khosno, lakri šenje.

Kana šunel o beng:

– Tövaj Devla! Dj' ando khosno nanji buder khajč! Sa kērn-

összes lakatot a szobákban. Tizenkét órákor földhöz csapja az udvar közepén. Valahány ördög elsőben jött, most még több jött.

– Mit parancsolsz, drága kedves gazdasszonyunk?

– Hát, látjátok ott azt a helyet?

– Látjuk.

– No, reggelre álljon ott egy arany kastély. Meg egy híd attól a kastélytól az én kastélyomig, az is aranyból. S az udvar is arannyal legyen kiverve.

Rendben van. Egyik a bányában bányászta az aranyat, a másik hordta, összerakta, másik az udvart intézte, másik a hidat építette. Reggelre készen volt. Reggel hat órára befejezték a munkát az ördögök. Reggel hatkor távoztak, mert készen volt a kastély munkája, ahogy kérték. Megy a lány a legényhez, felkölti:

– Fiú! Kelj fel! Eredj a tatához, mondd meg, hogy készen van.

Mikor a legény talpra állt, a szobájából nézte, hogy mi van, de nem látott ki az ablakon. Megdörgöli a szemét, hogy jól lát?

– Ejnye, Istenem, milyen munka folyt itt!

Megy a királyhoz, az ördöghöz, felébreszti:

– Na király, kardod a nyakamon! Készen van a munka, amit parancsoltál.

Felkel a király; mikor látja:

– Ejnye, Istenem! Meglátszik, hogy kinek a fia jött ide! No, nem baj. Eredj, feküdj le és aludj.

Az ördög megy a feleségéhez:

– Nézd, a fiúnak mind a három esztendeje letelt. Haza kell engedni.

– Dehogyan kell! Amíg én is nem adok neki egy feladatot, addig nem mehet haza.

– Hogyan? Hiszen a három éve letelt!

A legény szedelőzködött, hogy megy haza. Az ördögné mondja neki:

– Hohó, fiú, hová sietsz ennyire? Nem jut eszedbe, hogy az első napon nem csináltál semmit, csak ültél és ettél?

– Hát aztán mit érdekel ez engem? Én leszolgtam a magam három évét, haza kell mennem, mert apám vár rám.

– Dehogyan is vár! Tudd meg, hogy soha többé haza nem mégy. Még egy éjszakára itt kell maradnod. Mert a három nap volt egy év (?).

Rendben van. Nem volt mit tegyen a legény, kénytelen volt maradni. Az ördögné mondja a férjének, az ördögnek:

– Hallod-e! Anyád ma negyven éve halt meg.

– Igen. Én akkor gyerek voltam. Azt sem tudom, hol van eltemetve; nem is ismertem.

– Na, akkor mehet haza, ha elhozza a kendőjét meg a fülbevalóját.

jindjas ande štarvardeš borš! Dj' ando čenje šaj k' inke maj hin vareso; de dj' ando khosno nanji.

– Hadj djal vaš ode te xas lesro šero! Ke dikhes tu ke lesro dad kon hin o. K' ame dake na mudaras kale rakles, ape kado te džal kher, amen mudarel amen. Dikhes tu ke lesro dad hin phuro manuš haj če zoralo hin ande kade lüme!

Te phenel leske o beng:

– Na, pale vačora av opre mande!

Džal o raklo pale vacora, jare fuerindoj. Phenel leske o beng:

– Mo rakle: i mama muljas adjes štarvardeš borš.

– No hat, tri daj te muljas, so in ma man tra daha?

– Ha! So in tu tut la mamaha? Tu in t' anes lakro khosno ha lakre čenje.

– Ape kaj in temetimen?

– Potje se tri butji – kerel leske o beng – kaj in temetimen.

– Ape sar se muri butji, ke dari tuke kampes!

– Haj mo rakle, nič me na džanav ke kaj in i mama temetimen.

De dake na, pe tosarra tro šer' othe in ka tre punre.

Lel o raklo 'nkel avri, phenel la rakljake:

– Dik so phendjas tro dad! T' anav lesra dakre čenje, lakro khosno.

– Hū, jajaj, no kede in bari butji! Has kakala so has, d' ape kede hin bari butji. The šaj džanena mure slugadja ke kaj hin voj temetimen. Ke dj' ando khosno nanji khajč, dj' ando čenje potje ke maj hin vareso. Taj ando khosno khajč nanji.

Džal voj, kidel o saste tjeĵ', o saste lekati. Džal ari ko dešuduj ōri, izbinel len dje phu. So benga as ande sastji lüme, sa s' othe as le. Sa šorba čhunjas len e raklji. Se pučol len:

– Tu na džanes kaj in temetimen le tatasri daj?

Niči ek na džanglas. Legpalel avel ek bango beng. Phenel leske:

– No tu džanes kaj in temetimen le tatasri dej?

– Ba me biz oda džanaw.

– No dake džanes, dža othe thaj ašin l' avri! Haj le lakro khosno haj lakre čenje!

– Hō, gule raklje! Hat tu dinjili han? Vadj numa keres tut?

– Hat sostar?

– Pe tu na ġindines ke dj' ande štarvardeš borš lakro khosno nanji?

– Ke nanji ke na, so rakhes, hin t' anes kade.

Nas so te kerel o beng, musaj as te džal. Džal peske ō, ratja ko desuduj ōri ašinel avri la bennja, la phurja. O čenja rakhljias len othe, de o khosno na has, numa ek kotor, ek šarka. De te kod' as sa kēmo, sa činĵolas. Avel vo, o beng, pale, del len othe ke raklji.

– No, tu na patjanjan mange. Phendjom me tuke ke dj' ando

Mikor az ördög ezt hallja:

– Ejnye, Istenem! A kendőből már semmi sincs! Negyven év alatt teljesen elrothadt. A fülbevalóból esetleg még van valami, de a kendőből nincs.

– Hadd menjen érte, hogy elpusztítsuk a fejét! Mert láttad, hogy az apja miféle. Ha mi nem öljük meg a fiát, és hazamegy, ő fog bennünket megölni. Láttad, hogy az apja öreg ember, és mégis milyen világra szólóan erős!

Ekkor azt mondja az ördög a fiúnak:

– Na, vacsora után gyere fel hozzám!

Vacsora után a fiú felmegy, megint gyanútlanul. Mondja neki az ördög:

– Na fiam! Anyám ma negyven éve halt meg.

– No hát, ha az anyád meghalt, mi közöm nekem az anyádhoz?

– Ha! Hogy mi közöd van az anyámmal? El kell hoznod a kendőjét meg a fülbevalóját.

– És hol van eltemetve?

– Az a te dolgod – mondja az ördög –, hogy hol van eltemetve.

– Aztán miért az én dolgom, ha neked van szükséged rá?

– Haj, fiam, én sem tudom, hol van anyám eltemetve. De ha nem reggelre a fejed a lábaddal lesz.

A fiú kimegy, szól a lánynak:

– Nézd, mit mondott az apád! Hozzam el az anyja fülbevalóját meg a kendőjét.

– Hú, jajaj, ez már nagy dolog! A többi volt, ami volt, de ez nagy dolog. Lehet, hogy a katonáim tudják, hogy hol van eltemetve, de a kendőből már semmi sincs; a fülbevalóból talán még van valami, de a kendőből semmi sincs.

Megy, összeszedi az összes kulcsot meg az összes lakatot. Kimegy tizenkét órákor, földhöz csapja mindet. Ahány ördög a világon volt, mind ott termett. Mindet sorba állította a lány. Sorra megkérdezte:

– Nem tudod, hol van eltemetve a tata anyja?

Egyik sem tudta. Leghátul jön egy sánta ördög. Kérdi tőle:

– No, tudod-e, hol van eltemetve a tata anyja?

– Biz én tudom.

– No ha tudod, eredj oda, ásd ki! Hozd el a kendőjét meg a fülbevalóját!

– Hó, kedves lány! Hát megbolondultál? Vagy csak teszed magad?

– Hát miért?

– Nem gondolod, hogy negyven év után nincs meg a kendője?

– Akár megvan, akár nincs, amit találsz, azt ide kell hoznod.

Nem volt mitévő legyen az ördög, mennie kellett. Indul, éjjel

khosno nanji khajč; numa dj' ando čenje hi; ke kada na rožda-šindjon pen kide jūtjon. De ando khosno ande trin-štar borš nanji khadž ande leste.

– No, nanji khadž bajo. Šaj džan tumenge.

Džan peng' o beng, džal oj andre ko raklo. Uštjal les opre:

– Uštj' opre!

– So in o bajo?

– Amen musaj in te džas amenge ke dake na, te tut mudarel i mama te man.

– Hat sostar?

– Hat dik ke dj' ando khosno nanji khajč! O čenja kade hin le, de o khosno nanji.

Uštjel o raklo opre, unken awri, indulinel kurig kher' o raklo; ku a rakljaha. Uštjel tosarra e bennji, džal peske ko kraj:

– Inke n' aviljas opre o raklo?

– Inke na.

Džal ando kher, e raklji khatji, de t' o raklo khatjinde.

– Na kralji, na phendjom me tuke ke xal amaro šero o raklo?

No, le opre utjon tre sarnja, pal lende!

Phandel o beng o sarnji pe pesro dumo, haj džal peske. Ha jekhar phenel e raklji:

– Hej, sar phabol muro dumo!

– Hej, de te muro sar phabol!

– No, avel o tata!

Utjon xokle tele dje po grast, taj kerel le rakleske:

– Le keke čen ando kan!

Thol i čen ando kan o raklo. O raklo kerdjas ek phuro pakulāri, the e raklji kerdjas ek bakri. Phukle tel o beng othe, haj phenel le pakulāreske:

– Mo pakulāri! Na dikhljan tu kade ek šukar pāro manusa te nakhen?

– Hō, de man pāče, ke me džin akān eke manušes na dikhljom. Ezelōtt biše boršenca gele kade ek šukār pāro manuša de me dj' akor na dikhljom khadženes. Haj te akor sa čorde mure bakren; numa kadi jek ačhiljas.

Unkel o beng, džal peske pale. Phenel leske e bennji:

– Ha so pasonnjan?

– Hō, de man pāče. Ekhe pakulāris risljom, numa ek bakri as les.

– He so phendjas?

– Phendjas ke azelōt biše boršenca dikhljas ek paro manuša ke nakhl' odijé; he te akor lesre bakren sa čorde len; numa jekh ačhiljas.

– Hm, če proston an tu! De o pakulāri as o raklo te bakri as i raklji. Dža utjon pale!

tizenkét órákor kiássa az öreg ördögnét. A fülbevalót megtalálta, de a kendőből nem volt, csak egy darab, egyik sarka. De még az is el volt rothadva, egészen szétfoslott. Visszatér az ördög, odaadja a lánynak.

– No, nem hittél nekem. Megmondtam neked, hogy a kendőből semmi sem maradt; csak a fülbevaló van meg, mert azt nem ette meg olyan gyorsan a rozsdá. De a kendőből három-négy év múlva semmi sem marad.

– No, semmi baj. Elmehettek.

Az ördögök elmennek. A lány bemegy a legényhez, felkölti:

– Kelj fel!

– Mi baj?

– Mennünk kell, mert ha nem, anyám téged is megöl, engem is.

– Hát miért?

– Hát nézd, a kendőből semmi sem maradt. A fülbevaló itt van, de a kendő nincs.

A fiú felkel, távoznak, hazaindul a legény a lánnyal. Reggel az ördögné felébred, megy a királyhoz:

– Még nem jött fel a legény?

– Még nem.

Bemegy a házba, a lány sehol, de a legény sincs sehol.

– Na király, nem mondtam neked, hogy megeszi a fejünket a fiú? No, gyorsan kösd fel a szárnyadat, s utánuk!

Hátára köti a szárnyát az ördög, indul. Egyszer csak megszólal a lány:

– Hej, hogy ég a hátam!

– Hej, az enyém is hogy ég!

– No, jön a tata!

Gyorsan leugranak a lóról, és szól a fiúnak:

– Tedd ezt a fülbevalót a füledre!

Fülére teszi a legény a fülbevalót. A fiúból egy öreg pakulár lett, a lányból egy birka. Leszáll mellettük az ördög, kérdi a pakulártól:

– Te pakulár! Nem láttál errefelé egy szép emberpárt elhaladni?

– Hó, hagyj békét! Egy embert sem láttam eddig. Húsz évvel ezelőtt haladt el itt egy szép emberpár, de azóta nem láttam senkit. Akkor is ellopták az összes juhomat, csak ez az egy maradt.

Indul az ördög, hazatér. Kérdi az ördögnét:

– Hát hogy jártál?

– Hó, hagyj békét! Egy pakulárral találkoztam, csak egy birkája volt.

– És mit mondott?

– Azt mondta, hogy húsz évvel ezelőtt látott egy emberpárt arrafelé elhaladni, s akkor is ellopták az összes birkáját, csak egy maradt.

Džal peske pale. Jāre phabol lengro dumo. Jāre phenel e raklji:

– Jāre ša 'vel o tata. Le kede čen ando kan!

Jare lel e čen ando kan; vo kērdjas ek phuro rašaj, o raklo; the e raklji kērdjas ek džungali khangiri. O rašaj othe imadkozi-nelas ande khangiri. Phukle tel o beng, džal andre ande khangiri. Phenel le rašaske:

– Mo rašaja! Na dikhljan tu kadié ek šukar pāro manuša te nakhen?

– Hō, de man pače, ke me inke manušes džin akana na dikhljom. Numa ezelōt štarvardeše boršenca avil' o manuš ande muri khangiri de akana buder na maj aven.

Unkel avr' o beng the džal peske khere pale. Phenel la bennjake ke so rakhļjas. Phenel e bennji:

– Na, sosar an tu kiso prosto? Tu an kralji h' an prosto. Dare o rašaj has o raklo, th' e khangiri has tri raklji. Na, nanji bajo k' akana dža me! – phenel e bennji. Lel o bennji pesre sarnji, the džal. Sar phabile lengro dumo elšōva 'kana maj zorin phabiljas. Kerel e raklji:

– Na 'kāna avel e māma. O tata hin so hin, de ape e māma kan' avel, odā rōktōn mudārel amen. Kode j maj okošon sar o tata.

Te lel o raklo e čen ando kan. O raklo kērdjas ek panji. E raklji kērdjas ek liba pe panji. E liba sa phirelas angle-pale po panji. Phukle tel e bennji, he phenel:

– H' ākāj muri raklji te ligerap tu khere!

E liba nič odiā na dikhelas karig e bennji. Se džalas peske. S' akharel la:

– H' ākāj muri raklji te ligrap tu khere!

E liba na dikhelas odie.

– Na na – phendjas akor – dake tu man na hakeres man t' aves manca khere, te kerdjos stana bar kade trin borš!

Gāta j, e bennji kolā džal peske khere. O raklo kērdjiljas pale, e liba se kid' ačhiljas, e raklji, liba. Trin borš as bar, stanja bar. Hunja pes o raklo the rovel, kērel – našig uštjavlas la opre ničisar. Giljas khere, sakon djes avelas dje kheral o raklo 'the ke liba he rovelas pe late. Pal trin borš e raklji pale kērdjiljas. Te lias la akor, liginjas la khere, a raklja. Kērde ek baro bijaw k' o rikone la bokljaha ande pori mernas bokhatar.

E bennji sama čhunjas ke če mišto dživel lakre raklji le rakelehe. Inken as le ek šhaj. Kerel pesra rakljake:

– Na, akana tu in te džas ko kralji sogalova. Te manges tuke cino sogalato, amit te dena tut. Kampes te den, ke in kralji. Le kaka bričo, ha čhude les ko raklo ando prago. Ke kana uštavla ande leste, n' as manuš ande lūme, n' avela kon te sastarel les.

– Hm, de ostoba vagy! A legény volt a pakulár, s a lány volt a birka. Gyorsan fordulj vissza!

Visszafordul. Megint ég a hátuk. Megint szól a lány:

– Biztosan a tata jön megint. Tedd a fülédre ezt a fülbevalót!

Megint felteszi a fülére a fülbevalót. A fiúból egy öreg pap lett, a lányból egy düledező templom. A pap ott imádkozott a templomban. Leszáll az ördög, belép a templomba, megszólítja a papot:

– Te pap! Nem láttál errefelé egy szép emberpárt elhaladni?

– Hó, hagyj békét! Ezidáig nem láttam embert. Utoljára negyven évvel ezelőtt jártak az emberek a templomomba, de most már nem járnak.

Indul az ördög, megint hazatér. Elmondja az ördögnének, hogy mit talált. Mondja az ördögné:

– Na, miért vagy ilyen ostoba? Király vagy, és ostoba vagy. Hiszen a fiú volt a pap, a lányod volt a templom. Na, nem baj, most majd én megyek – mondja az ördögné. Fogja a szárnyát az ördögné, indul. Ha elsőben égett a hátuk, most még erősebben égett. Szól a lány:

– Na, most az anyám jön. A tata volt, ami volt, de mikor az anyám megérkezik, rögtön elpusztít minket. Ő okosabb, mint a tata.

A fiú a fülére teszi a fülbevalót. A fiúból egy víz lett, a lányból egy liba a vízen. A liba mind úszkált előre-hátra a vízen. Leereszkedik az ördögné, szól:

– Gyere, lányom, hadd vigyelek haza!

A liba rá sem nézett az ördögnére; mint ment magának. Ő mind hívogatja:

– Gyere, lányom, hadd vigyelek haza!

A liba nem nézett oda.

– Na, na – mondja erre. – Ha nem hallgatsz rám, hogy hazajöjj velem, változzál itt kővé három évig!

Kész, az ördögné hazatér. A fiú visszaváltozott, a liba, a lány, úgy maradt libának. Három évig kő volt, sziklakő. Sírva fakad a legény, próbálkozik, sehogyan sem bírja feltámasztani. Hazament, s minden nap eljött hazulról oda a libához, ott siratta. Három év múltán a lány visszaváltozott. Akkor fogta, hazavitte. Akkora lakodalmat csaptak, hogy a kutyák is éhenhaltak a bolhákkal a farkukban.

Az ördögné hírét vette, hogy milyen jól él a lánya a legénnyel. Volt még egy lányuk. Szólítja a lányát:

– Na, most neked kell beállnod a királyhoz szolgálónak. Kérsz magadnak valami kicsi szolgálatot, amit adnak. Kell, hogy adjanak, mert király. Fogd ezt a borotvát, nyomd a legénynek

Te liás e raklji o bričo, čhas les ande žebe t' aviljas. Liás pes upre rondjošon, borzošon, džungalji, he manglas pes ko kralji:

– Ker kiso mišto, de ma jek cino sogalato te šaj džuvav te me p' ek djes p' āver.

– Hat sar te na dap tut čorre džulje! Dik akaj, dik, t' avehe bejarovica ko raklo.

Mišto. E bennji sakon djes ligerlas le rakleske xaben andre. Jekhar čhudel o bričo oth' ando prago, he kolaha giljas pesk' e bennji khere. Kana unkel avri o raklo, ando bričo uštardjas. Tele peljas, buder manuš, – \ našig sastardjas les. Othe doktorja, ministerje, kralurja, hercegi, te sastaren le rakles. Ničisar našig sastjarde les.

E raklji and' eg djes džal nēkadžimen ande bar, he besel tele tel ek ambrolina. Nēkadžimen rovelas. Jekhar šunel voj ke del дума vareko:

– Šunen akaj! Me dža mange. De te na del tumen o Del t' onken awri dj' ando kašt, ke tumen dak' onken awri he xudel tumen o kralj vadj i kraljica he makhel le terne krajisre punre tumare ratehe, o kralji pale kērdjol. Na del tumen o Del godji t' unken awri kathar te xacarap tumen.

Šunel e raklji pal o kašt, onkel awri ek baro sap dj' ando kašt, he kolaha repūlinel. Dikhel e raklji, džal, čhol andre pesro vast ando kašt, unkal avr' ekhe cine sapes. Te džal voj opre, lel e čhuri, čhinel les, ole rate makhel le rakles. Pale kērdjiljas o raklo sar has lo. He te na mūle t' ādjes dživen.

a küszöbébe. Ha belelép, nincs a világon olyan ember, aki meg tudja gyógyítani.

A lány fogta a borotvát, zsebre dugta, indult. Felöltözött rongyosan, borzason, mocskosan, és bekérezkedett a királyhoz:

– Légy szíves, adj valami kicsi szolgálatot, hogy én is megélhessek egyik napról a másikra.

– Hogyne adnék, szegény asszony. Nézz ide, nézd, legyél bejárónő a legénynél.

Jól van. Az ördöglány minden nap hordta az ételt a fiúnak. Egyszer benyomja a borotvát a küszöbbe, azzal elmegy haza. Amikor a fiú kilép, belelép a borotvába. Összeesett, többé ember meg nem gyógyította. Jöttek oda doktorok, miniszterek, királyok, hercegek, hogy meggyógyítsák, de sehogyan sem tudták meggyógyítani a legényt.

A lány egy napon búslakodva kiment a kertbe, és leült egy körtefa alatt. Keservesen sírt. Egyszer csak hallja, hogy valaki megszólal:

– Hallgassatok ide! Én most elmegyek. De ne adja Isten, hogy ti előbújjatok a fából, mert ha előbújtok, és megfog a király vagy a királyné, és a véretekkel megkeni a fiatal király lábát, a király rendbe jön. Eszetekbe ne juttassa az Isten, hogy előbújjatok, mert elvesztelek benneteket.

A lány hallja a fa mögött, s egy nagy kígyó búvik ki a fából, és elrepül. A lány látja, odamegy, bedugja a kezét a fába, kihúzza egy kis kígyót. Bemegy, fog egy kést, elvágja a kígyót, a vérével megkeni a legényt. Rendbe jött a legény, úgy, ahogy volt.

S ha meg nem haltak, ma is élnek.

Hás pes jékhar so nás pes. Hás pes jékhar dúj phuré. Djé pe lengre ternipé dži pe lengre phuripé na hás len boéti. Hás len eg rákljí, de kisi hárnjikon ás li ke te pe budará kámpelas te ligeren la. Kana mútrełas, pe bilíve čhonas la, o xáben dénas la, ando páto xalas. Hat šúnen o rákle ke če šúkar rakljí. Avén o raklé pé grasténde láte, díkhen la, šúkar, híba nāstíg čhon ande láte, nó de aso ás li lenjéšo, dji ando páto avri opre na úštjelas. Hat ável jekhar eg rakló, na ás les níž dad, sávorre mulé, baró barvaló rakló, léske dósta 's nóm' ando páto t' ačhél. Lígerel la kheré, h' ába tosárra kampiljas te džál peske te sántinél. Phenel lake:

– Dí' akaj čhé! Me džáv te sántináw. Dži othé kaj me sántináw, me cirdaw le plugóa. Haj tú pal kode brázd aves dž' óthe. Dake tú naštig avés, dík koki sogalóva po udár. (Kód' ás eg báro kápúto bunda.) Tu phenés la sogalováke, te anel mange te xáw.

Míšto j. Karig o deš ór' úštjel opré voj dj' ando páto trazinjí:

– Čhé bünde! Apo úštje opre thaj dík, odé 'n o xabén, ligér mure gadžeske ke bokhalo in; ligér leske te xál!

Ape káj t' avél e búnda kóthar? Kod' ás búnda, kode na hás sogalóva. Avél kheré o rakló, phenel lake:

– N' ápe muri romnji, sóstar na tránjan mange te xaw?

– Ap' ebe phendjóm lake te anél tuke te xál! Voj n' ákamdínjas (?) man.

– Ma mík ke dáw la me, ná dara!

Iljás la telé dje po udár, čhúdel la telé po páto, lél ek kotór kašt. Kicóm dínjas la, dži ka [...] No maj ande búnda, ande láte, [...]

– Dík, šún, sar rovel e čórrí bunda!

No, ando agór le gavésro hás eg bosorkánjica. Džál peske dži láte, phenel lake:

– Díg, só pocim kala rakljá, hej dík, sar te skepunáw latar?

– Džáne' sar šaj skepunés tu kata' kede? Lé l' ando dumó ratjake, thaj phén kí džás tuke dži ando somsédo díškuralni. Haj othé in ek pustión xánjík. P' othe čhú la telé, tán te púxla tele dje pe tro dumo varesar. Haj izbín l' oth' ándré ande xánjík thaj míg la othé.

Té kide kerél, ligerél la dži kodé ke kodé xánjík. Kana risél othe, phenel lake:

– Na, čhu- \ čhá tut ek búka kakáj, dík telé, dík áč káde ke načháv' aš mánge!

A lusta lány

Volt egyszer, nem is volt. Volt egyszer két öreg. Fiatal koruktól öreg korukig nem született fiuk. Volt egy lányuk, de az olyan fürge volt, hogy még az árnyékszékre is úgy kellett kivinni. Amikor vizelt, bilire kellett ültetni. Az ételt az ágyba vitték neki, ott evett. A legények hallották, hogy igen szép lány. Jönnek hozzá lóháton, látják, hogy szép, nem találnak benne hibát, no de olyan lusta volt, hogy még az ágyból sem kelt fel. Egyszer aztán jött egy legény; sem apja, sem anyja nem volt, mindketten meghaltak. Igen gazdag volt a legény; neki az is elég volt, ha az ágyban fekszik. Hazaviszi a lányt. Reggel már indulnia kellett szántani. Mondja az asszonynak:

– Idenézz, asszony! Megyek szántani. Odáig, ahol szántok, magam után húzom az ekét. Te a barázda nyomán gyere utánam. Ha nem tudsz jönni, nézd ezt a szolgálót az ajtó mellett! (Egy nagy bunda volt oda akasztva.) Szólj a szolgálónak, hogy hozzon nekem ebédet.

Jól van. Tíz óra fele ébredezik, felkel az ágyból:

– Te bunda! Kelj fel, nézd, ott van az étel, vidd el a férjemnek, mert éhes. Vigyél neki enni!

De hát hogy indult volna onnét a bunda? Bunda volt, nem szolgáló. Hazatér a legény, mondja az asszonynak:

– No, feleség, miért nem küldtél nekem ételt?

– Hát hiszen mondtam neki, hogy vigyen neked enni, de nem fogadott szót.

– Na hadd el, majd adok én neki, ne félj!

Leakasztotta az ajtóról, ráterítette az ágyra, fogott egy darab fát, úgy ellátta a baját, hogy [...] No, a bunda alatt ott volt (a felesége).

– Hallod, hogy sír a nyomorult bunda?

A falu szélén lakott egy boszorkány. Felkeresi, mondja neki:

– Nézd, hogy jártam ezzel a lánnyal! Nézd, hogyan szabaduljak meg tőle?

– Tudod, hogyan szabadulhatsz meg tőle? Este vedd a hátadra, és mondd, hogy átmegy a szomszédba diskurálni. Ott van egy kiszáradt kút. Ott tedd le; talán leszáll valahogy a hátadról. Lökdd bele a kútba, hagyd ott.

Úgy is tesz. Elviszi a kútig, s mikor odaérnek, szól neki:

– Na, szállj le itt egy kicsit, maradj itt, amíg félremegyek szükségre.

Nó, mištó j. Načhël voj othé sa načhël, jekhar izbín' la kód' ándré. Húdel peske ek čhingardipo kode. Hat džin karig o dešudu ōr rāt odí as le bengésro dróm. Sé šunel: – Kŏn šunel man, kŏn azu' man, kon lél man awrí? Kisi šukár čháj hom me thaj hárnji-kon, haj sékkon kolá keraw. Kolés pocináw leske numa t' unkél man awri te skëpináw m' áwri kátar!

Hat čhóro beng máj mišto kána del te šunél maj mišto só čhigardel. Járe chigardel kokê. Jékhar čhól pes ándré pal láte, únkél l' áwri. Nó kana unkljás awri la, phen' lake:

– Nó, čhá, dikê kê \ inge na púxlje tele pe lesro dumó. (?)

Phen' leske (!): Nó, džá tuke tel' ákán dji pe muro dumó ke me kërđjóm tuha mištó! Man hin man dróm te džá mange.

– Kol (?) mé, tut te ná unkaljanas man awri kothar, te mikljá-nas man kodé, ke me mišt' ómas othe kaj hómas.

Kána šunel o beng, sé ttúvaj čhingardel, nêkazínél pez, róvel, cirdel awri pesre balá. Haj sé džal peske l' ándo dumó. Sar nakhel, dikhél eg bāro vész āngle peste.

– Čhé! Tu dikhés kokó vész?

– Ingen.

– Tu te na džás telé dje pe muro dumó, me kidé naša mange tele ande kado vész, ke tu merés. Haj mištó hin, puxle tele dži kaj ná našap tuha!

– Tú manca kër so kamés, mé telé dje pe tro dúmo na džáw.

Xúdel pes o beng k' eg našípó p' ande kodo vész. Sé kkotór mikljás pál péste o beng, sé rāt. Kána risljás awri po sílo le vešésro, rāzíl pes o beng, díkhel pale. H' ábe maj mištó xúdelas pez dji o beng. Sé ttúvaj čhingarnjas o beng. Nó bešél telé othé p' ek šanco, nêkazínél pez d rovél. Ha dikhél eg baro dúmbo karig telé.

– No čhe díg, akana vél (?) kola gīndindjom. Tu te na džás telé dje pe muro dumó, dí' kako baro dúmbo kakié telé. Me kadié pomiká man telé, haj tu méres! Me rróta kera man dj' ande man thaj kade pomiká man thaj tu merés.

– Mandar fieso (?) ker, me djé pe tro dumó telé na mé nā džáw.

Kerél pes o bēng eg róta, núma se jág unkelas awri dj' ande láte. Kana risljás telé, úštjel opr' ō beng, járe dikhel: voj s' ánde lesro dumo. Hat džál peske o bēng othe p' ek sílo le dromésro nêkažimen, abe has karig o dešuduj ōri djése. Vŏ \ andre lesro dumó. Kóde rovélas o bēng. Hát akor áviljas kheré, aviljas kher' ék čorró suglādji. Sabadšagrá. Hat sar dikhéla:

– T' avés baxtaló gule manušá!

– T' avés baxtaló! A só in kod' ande tro dumo?

– Ê, drágon hin tuke?!

– A sár te n' al mange drágo; dík ke šúkar džuljí!

No, jól van. Félremegy, nem megy félre, egyszer csak betaszítja a kútba. Ő ott kiabálni kezd. Hát éjjel tizenkét óra felé arra vezetett az ördög útja. Mindegyre hallja: „Ki hall meg? Ki segít rajtam? Ki húz ki innét? Olyan szép lány vagyok, s olyan ügyes, hogy mindent elvégzek. Ezzel fizetek neki, csak húzzon ki innét, hogy kiszabaduljak!”

Hát szegény ördög még jobban fülel, hogy jobban hallja, mit kiabál. Megint ugyanazt kiáltja. Egyszer aztán utána mászik, kihúzza. Mikor kihúzta, mondja neki:

– No, te lány, most már szállj le a hátamról, mert jót tettem veled. Utam van, mennem kell.

– Nem én. Ne húztál volna ki onnét, hagyta volna ott, mert én jól voltam ott, ahol voltam.

Mikor az ördög ezt hallja, jajveszékelést csap, kínlódik, bög, haját tépi, de egyre az asszonnyal a hátán megy tovább. Ahogy halad, meglát maga előtt egy nagy erdőt.

– Te lány! Látod azt az erdőt?

– Igen.

– Ha nem szállsz le a hátamról, úgy végigrohanok veled azon az erdőn, hogy meghalsz. Amíg jól van dolgod, ugorj le, mielőtt átrohanok veled!

– Csinálj velem, amit akarsz, én nem szállok le a hátadról.

Futásnak ered az ördög az erdőben, cafatok szakadnak le róla, vérbe borul. Mikor kiér az erdő szélére, megrázkódik, visszanéz, hát még erősebben kapaszkodik belé az asszony. Jajveszékel az ördög, leül egy árok szélén, kínlódik, bög. Lefelé meglát egy nagy hegyet.

– No nézd, te lány, most mit gondoltam! Ha nem szállsz le a hátamról, nézd azt a nagy hegyet odalent, azon úgy leereszkedem, hogy meghalsz! Egy kereket csinállok magamból, s úgy legurulok, hogy belehalsz.

– Felőlem akármit csinálhatsz, én nem szállok le a hátadról.

Kereket csinál magából az ördög, csak úgy szálltak belőle a szikrák. Amikor leért, felállt az ördög, megint nézte: még mindig ott van a hátán. Hát mendegél az ördög az útfélen elkeseredetten; már déli tizenkét óra felé járt az idő. Az asszony ott a hátán. Az ördög ott siránkozott. Hát akkor hazafelé tartott egy szegény katonára, szabadságra. Mikor megpillantja:

– Jó szerencsét, kedves ember!

– Jó szerencsét! Hát az meg mi ott a hátadon?

– Ej, tetszik neked?

– Hogyne tetszenék! Ni, milyen szép nő!

– Most vettem egy kicsit a hátamra, mert nézd, megszurta a lábát. Nem kell neked? Neked adom, ha jól megfizetsz érte.

– Nincs nálam pénz, de nézd, odahaza kifizetem.

– Me akána iljóm l' ando dúm' ek búka ke dik, sé pusaljas pesre punré. Na kámpel tuke? Me túke daw la dake pocinés mištó.

– Me, nanjí man lõve, ke dik, pocinav me kheré.

– Nanji bájo. Pocinéhe mange?

– Kêdel (?) pocinó tuke.

– No, túke daw la.

No, de hin te ligerél l' ando dumó dž' ōkoj.

– Kede ligeráw la m' ando dumo numa dake dés la mánge.

– A sár te na daw la me tuke?

Lél l' ando dumó o súgládji, džál laha dž' ōth' opré. Kan' avljas (? ab' as?) te pomikél pes kheré:

– Ná, akana džá telé káde ke dikhél man e máma, dikhél man muro dáđ mure phrala o boráti ke me ligeráw tut ando dumo, púxli dé!

– Me mišt' ómas ande le bengesro dumo, tu sár linjan man dje lesro dumo? Me na džáw tele!

O sugládji kode čhunjas pes tele lā the óthe sovelas; nāštíg giljas khere dží kaj na púxljas tele dj' ande lesro dumo. Hāt, le rašás kodo djés has te džál pal o thút. Dikhél la o rašaj:

– Ě mo! Drāgon džulji, na dés la?

– Mó! Lé ligér la! Túke daw la. Lés la ando dumó, ligés la dží k' estína, dží kaj dušél, tú keres tre bütjá lā.

– Dake dés la.

– Pése ke daw la. No púxle ande le rašásro dumó haj džá tuke!

O sugládji kěrdjas peske trušúl kana skapondjas latar. Džál o rasaj othe, no phenel le kīsénge (?):

– Hě, tumen [...] numa te na phenen khájči, dušen, thon po magári the udžarén man, te ná kontur man khádžin' and' e bári kénjva, ke me kěrá muri butj' ákana.

– Ker tri bütji gule rašája!

Čhol pes vó kodé tel' ánde kisí (?). Akana o rašaj se [...] naštík ke voj dj' ande lesro dumo na puxljás tele. O rašáj sé ttúvaj čhingarnjas, naštík kěrdjas khájči. No, gāta j, úštjel opré te džál, phenel lake:

– Tu púxli telé!

– Mé, dehodj púxljav tele!

O rašaj, eg rojipó vi nakažipó, ando gáv lā ando dumó. Ó gadža, séore dikhénas:

– Míg mo! Kādé 'n o rašaj! Díg! če kuvvāri hín kodo! Díg! La drāgonjic' ando dúmo phiravel! Náj leske ladžavo!

Džál khere, ebe lesri gadži dje pe abláka dikhljas k' o rašáj la džuljáh' ando dumo.

– Ě, xás le romésro kár, há 'kaj!

– Nem baj. Fizetni fogsz?
 – Igen, fizetni fogok.
 – No, neked adom.
 No, odaadja, hogy vigye a hátán odáig.
 – Csak akkor viszem a hátamon, ha nekem adod.
 – Hogyne adnám!
 Hátára veszi a katona, megy vele egészen odáig. Mikor már majdnem hazaérkezett:
 – Na, itt már szállj le, mert meglát anyám, meglát apám, a testvéreim, a barátaim, hogy a hátamon viszlek; ugorj le!
 – Én jól megvoltam az ördög hátán, miért vettél le a hátáról?
 Nem szállok le!
 A katona ott feküdt le vele, ott aludt; nem mert hazamenni, amíg le nem száll a hátáról. Aznap a papnak tejért kellett mennie.
 Meglátja a pap az asszonyt:
 – Hej, te! De szép asszony! Nem adod nekem?
 – Te! Nesze, viheted. Neked adom. Vedd a hátadra, vidd az esztenáig, s amíg ott fejnek, te elintézheted vele a dolgodat.
 – Ha ideadod.
 – Persze hogy adom. No, ugorj át a pap hátára, menj vele!
 A katona keresztet vetett magára, amikor megszabadult tőle.
 A pap odaér, szól:
 – Hej, [...] ne szóljatok semmit. Fejjetek, a tejet tegyétek a számárra, s várjatok meg. Ne ellenőrizzen senki a nagy könyvben, mert én közben a dolgomat végzem.
 – Végezd a dolgodat, kedves pap!
 A pap letelepszik, és [...] de hiába, mert nem száll le a hátáról. A pap mind jajveszékkel, nem tud tenni semmit. No, kész, feláll, indul, mondja neki:
 – Szállj le!
 – Dehogyan szállok le!
 A pap csak sír, kínlódik, úgy megy a faluba a hátán az asszonnyal. Nézi minden ember:
 – Nézzétek! Itt jön a pap! Nézzétek, milyen kurvás! A hátán hordozza a szeretőjét! Nem szégyelli magát!
 Hazamegy; a felesége már az ablakból látta, hogy jön a pap, a hátán az asszonnyal.
 – Ej, a nyavalya törjön ki, no megállj!
 Fog egy fáhasábot, jó néhányszor rávág az asszonyra a hátán. Ő erre sem száll le. A pap egész éjszaka olvassa a bibliát, imádkozik, hogy az Isten térítse észre az asszonyt, hogy leszálljon a hátáról. Vasárnap a templomba kellett mennie. Nem volt mit tennie, nem ment le a hátáról. Átveti magán a stólát, az asszonnyal együtt megy a templomba. Hát ahogy a lábát kidugta, egyre úgy tartotta; kilátszott a stóla alól. Az egész nép imádkozott az

Té' ljás ek kotor kášt, čhinél la po dumó vāresódi. Voj káttji džal tele. O rašáj xúdel pes sásti ratjí ande biblía, e ginélas, te dél la o Dél godjí, te púxlel telé dj' ande lesro dumó. Kurke ás te džal ande khangerí, Ná' só te kerél, na giljás tele dj' ande lesro dumó. Čhúdel o pátrāfiro pórdal, džal peske laha ande khangeri. Hat voj sar kérta lakre punre sa kide unkelas. Díčhon ari tel' o pátrāfiro. Sáste gadžé mangénas pen ko Dél te anél o Del pale lesri godjí; ke dinjiséljas o rašáj. O rašáj niš po gadžé na dikhélas, džal kéréel o míši thaj džal peske khere.

And' eg avér gav ek müló. Músaj kampiljas džal peske te temetinél le gadžes. Láh' ando dumó. Džal peske vo láh' ando dūmo dži kodé. Kana dikhénas o manušá, saste džéne kërde penge kerésto; kana dikhlé ke o rašáj la gadžah' ando dūmo avel; la rašánjaha. Hat vo nakažimé se phirel kode lakre punré sé t' opré džanas te telé, diťjhon ande téle lesro pátrafiro. Xúdel peske ek bokélji. Sár džal palé, ande droméste telé peradjas e bokélji. Kamnjás te lél la opré, naštíg liljas la, othé mikljas la. Giljás peske kheré. Phenel pesra gadžáke:

– Čhé! Džá tuke dži karig kako čorro manuš, ko Jánoš. Phén t' ál dži káde mánd' opré. Dáv les romnjá dake kámpel leske; dake na, na dáv les.

Džal peske o Jánoš ka kado rašáj.

– No dig Jánoš, kákae džúlji. Dake tu lés la, dáv tut deš bakré, dáv tut duj víki somnakáj. De but avér eke šóha na kámpel te keres butjí. Numa te lés la.

– Sár te na lāv la? De kerás serzödéši thaj ligeráw khere [...] pal late.

Míštó j. Ligerél o Jánoš sékkon kolá kheré. Sarso liginjás len, aviljas pal láte. Lél l' ando dumó, liger' la kheré. Kan' as othe:

– Na puxli téle!

– Mé mišt' omas ande rašásro dūmo, tu sostar ljián man?

No míndjar lel lesri daj e óšti:

– Muro čhavo j slábon. Tú an, dik kibór han tu! Haj muro čorro čhávo te phiravél tut ando dūmo? Púxli telé!

Té mārel la. Ê máj phuri:

– Čhē, ná kide kámpel te dumazines tu láha. Dík sar dumaziná me:

– Na púxli tele dj' ande lesro dūmo, díg akáj in o páto, tu numa kad' ando páto achē haj čé mišt' éla tuke!

Telé puxljas dj' ande lesro dūmo.

Káthar šundjóm la té me phendjóm la.

Istenhez, hogy adja vissza a papnak az eszét, mert megbolondult. A pap rá sem mert nézni az emberekre. Elvégezte a misét, hazament.

A másik faluban meghalt egy ember. Kénytelen volt odamenni, eltemetni. Az asszonnyal a hátán. Megy oda vele együtt. Mikor az emberek látták, mindenki keresztet vetett, látva, hogy a pap az asszonnyal a hátán közeledik. Keservesen odavergődik; az asszony lába fel-le járt, kilátszott a stólája alól. Kapott egy pogácsát. Amikor visszafelé ment, útközben leejtette a pogácsát. Fel akarta venni, nem tudta, ott hagyta. Hazaért. Szólt a feleségének:

– Te! Menj el ahhoz a szegény emberhez, Jánoshoz. Szólj neki, hogy jöjjön ide hozzám. Feleséget adok neki, ha kell neki. Ha nem kell, nem adom.

Elmegy János a paphoz.

– No nézd, János, itt van ez az asszony. Ha elveszed feleségül, adok neked tíz juhot, adok két véka aranyat. S többé sohasem kell nálam dolgoznod; csak vedd feleségül.

– Hogyne venném! De kössünk szerződést. Hazaviszem a dolgokat, utána érte jövök.

Jól van. János mindent hazahord. Mikor hazahordta, érte jött. Hátára veszi, hazaviszi. Mikor megérkeztek:

– Na, ugorj le!

– Én jól megvoltam a pap hátán, miért hoztál el?

No, anyja mindjárt előveszi az ostort:

– A fiam gyenge, te meg, nézd, mekkora vagy! S az én szegény fiam cipeljen a hátán? Ugorj le!

És üti. Az öreganyja szól:

– Lányom, nem így kell beszélni vele. Nézd, én hogy beszélek:

– Na, ugorj le a hátáról! Nézd, itt van az ágy, neked csak az ágyban kell feküdnöd, s milyen jó dolgod lesz!

Leugrott a hátáról.

Ahonnét hallottam, én is úgy mondtam.

Has pes jekhar, te n' aviljas pes niči na phendjas pes. Has pes jekhar jek čorro manuš. Kiso čorro has lo, ke potje sar vo an sastji lume buter khadžino. Djestul ke vō ko kralji solgalinlas, pala bale has lo pastoris. Has les duj bojeti, sar o jek bičolas, Janoš, o kover bičolas Rožas. Djestul ke pharo has lesro šoršos, phares njikerlas len. Djeku ratjere (?) ži ande retji kerlas butji, phares; kicom xudelas ke phares njikerlas len. Djestul ke načiljas e reme sar an paramis; jekkhar o bojeti barile. Ebe kibor as le, ke von paša kher maj kernas eke-oke. Djestul ke kana lengro dad kirāvelas, dikhenas o bojeti pe leste, th' ebe kise okoše as o bojeti, ke numa ek rig iseljonas the rovenas kaj dikhenas ke pesro \ lengro dad numa jek čupa panji hin o. No mišto hin, natjhol e reme, sar ande paramis; kicon ke so del o svunton gulo Del, k' o bojeti ebe ko dešefta ko dešoxto borš marenas. Jekkhar so del o svunton gulo Del, ode phenel o Rožas pesre dadeske:

– O Dela tata – phenel leske – pharo hin tro šoršos. Me kamos te vazdap pe tute, dake kames te haljares man.

– O Dela muro kuč kedvešon raklo, haj sar te na haljarap tut, kana ke pala kici but reme ebe – phenel – alig ke maj hin godji ande mande, kici phagerdjom man vaš tumende.

– Tata – phenel leske – tejse na džas tu ko kraljis, ke me džaw.

– O Dela muro čavo – phenel – sar te džas tu, so phenla o kraljis?

– Na dara tata – phenel – ke me džanap te feleljinaw leske.

– O Dela muro kuč kedvešon raklo – phenel – dake hin tu tut kisi kedve, me na banji.

No mišto hin, so del o svunton Del, ke kerdjol tosāra, eleg oz hozza, ke vo opr' uštjilas pale paša ko štār. The iljas pes, t' opre djiljas ko kraljis. No 'kana dake v' opre djiljas ko kraljis, thanest' ačhilas ka porta; ačhelas o öršigos. Na kamel te mikel les andre. Ode phenel le suwlādjeske:

– Mo suwlādji! Man mig man andre – phenel – ke te na mikes man andre – phenel – bajos avela.

– Dža tuke mo, bajeto – phenel leske. – Me džanes mišto ke me suwlādji som, naštjig kerav sar me kamaw. Kidēke mangos tut, ke džas tuk' ande tri traba.

– Suwlādji – phenel leske – inke jekhar pučhaw tut, mig man andre ke te na mikes man andre – phenel leske – bajos avela.

– Haljar akaj – phenel leske – maj andre mikap tut. Numaj

János és Rózsa

Volt egyszer, ha nem lett volna, nem is mondták volna. Nem is mondják azóta, hogy a bolhát patkóba verték, hogy a jégen meg a nyavalyában meg a francban meg ne botorkázzék. Volt egyszer egy szegény ember. Olyan szegény volt, hogy talán az egész világon nem volt más olyan szegény, mint ő. Elég az hozzá, hogy a királynál szolgált; a disznók mellett volt pásztor. Két fia volt, az egyiket úgy hívták, hogy János, a másikat Rózsának hívták. Nehéz volt a sorsa, nehezen tudta eltartani őket. Hajnaltól éjszakáig dolgozott keservesen. Csak annyit keresett, hogy nagy nehezen eltartotta őket. Telt az idő, mint a mesében; egyszer aztán a fiúk felnőttek. Már akkorák voltak, hogy a ház mellett már végeztek ezt-azt. Aztán mikor az apjuk főzött, a fiúk nézték, s már olyan okosak voltak, hogy félrefordultak és sírtak, mikor látták, hogy apjuk csupa víz. No jó, telik az idő, mint a mesében, úgyhogy mit ad a szent jó Isten, a fiúk már tizenhét-tizennyolc éves korba fordultak. Egyszer mit ad a szent jó Isten, azt mondja Rózsa az apjának:

– Ó Istenem, tata, nehéz a te sorsod. Szeretnék segíteni rajtad, ha meghallgatnál.

– Ó Istenem, drága kedves fiam, hogyne hallgatnálak meg, hiszen ennyi sok idő múltán már alig maradt bennem lélek, annyit törtem magam miattatok.

– Tata – mondja neki –, holnap nem te mégy a királyhoz, hanem én megyek.

– Ó Istenem, fiam, hogy mehetnél? Mit mondana a király?

– Ne félj, tata, tudom, mit feleljek neki.

– Ó Istenem, drága kedves fiam, ha kedved van rá, én nem bánom.

No, jól van, mit ad a szent Isten, megvirradt, s elég az hozzá, fél négy után felkelt. Fogta magát, felment a királyhoz. Mikor felért a királyhoz, megállt a kapuban. Ott állt az őrség; nem akarták beereszteni. Azt mondja a katonának:

– Te katona! Eressz be, mert ha nem eresztesz be, baj lesz.

– Menj innét, te gyerek! Jól tudod, hogy katona vagyok, nem azt teszem, amit én akarok. Megkérlek, menj dolgozdra!

– Katona – mondja neki –, még egyszer kérlek, eressz be, mert ha nem eresztesz be, baj lesz.

– Hallgass ide! Majd beeresztelek, csak előbb megkérdezem azt, aki fölöttem áll, és nekem parancsol.

Jól van. A katona mindjárt megy a főhadnagyhoz, szól neki:

me džaw te pučaw koles, sawo te perdal mande inke mange porunčinel.

Mišto hin. Mindjar džal o suwładjis ko fōhadnadjis, haj phenel leske:

– Dik the dik, kakaj eg manuš ode phenel ke te mikaw les andre.

– Phen leske t' avel opre!

No, mindjar džal andre o Rožas:

– Del o Del lačo djes, gule fōhadnadj!

– Udjan te džives muro manuš; so kames?

– So kamaw? Kamaw te dumāzinaw le kralje.

– Hej – phenel – le kralje našťjig dumāzines. Inke o krāljis sovel. Kana kames tu t' ušťjaves le kraljes – phenel –, dig akana hin ko štar woris. No mišto hin – phenel leske –, dža. Te mikena tut, dumazin. De – phenel – džanel o Del.

No mišto hin, vō pesk' oth' opre džal. Kides šikerūlinel leske, ke n' ačalel les kadžinō, vorta ka le kraljesro ūdār; n' āvel khadžino. Kibor dumuk dinjas, ke maj t' o udār andre malja les. Ode phenel o kraljis pesre pucereske.

– Noš – phenel leske – ušťj' opre, haljares ke varekon marel o udar.

– Igen felšigešona kralji.

– Dare nanji o čhora? – phenel.

– Na krajji, ke potje varekon rosarel tut.

– Dža putre lesk' o udar!

Opr' ušťjel o puceris, džal te putrel leske o udar.

– Del o Del lačhi tosarra!

– Udjan but te džives – phenel leske – mo manuša – phenel leske.

– Haljar akaj – phenel leske. – Ker kici mišto, phen kide le kralje, k' āpe dumazinaw lehe.

No, lel pes o puceris, pale džal ko kraljis, phenel leske, le kraljeske:

– Dik kralji, kade hin eg manuš, terno, sao kamel te dumazinel tuha.

– Dža pale – phenel leske – haj phen leske kide, te džal tele pe konjha, he te xal, t' āpe kana opr' ušťjō, ari džaw te dumazinaw lehe.

Mišto hin. Se del o svunton gulo Del, ke kako pale džal, haj phenel leske. Ode phenel leske:

– Haljar akaj manuša! Phen leske t' āvel tel' akana, k' akana kamav te dumazinaw lehe. Te na avel tele akana, bajos avela.

Bari trāba has kan' eke kraljeske varekon ode phendja ke bajos avela. No mišto hin. Pale džal kako te phenel le kraljeske. Ode phenel o kraljis:

– Nézd s nézd, itt egy ember azt akarja, hogy cresszem be.
 – Mondd neki, hogy jöjjön fel!
 No, Rózsa mindjárt bemegy:
 – Adjon Isten jó napot, kedves főhadnagy!
 – Szintúgy te is élj, ember. Mit akarsz?
 – Mit akarok? Beszélni akarok a királlyal.
 – Hej – mondja –, a királlyal nem beszélhetsz. A király még alszik. Ha fel akarod ébreszteni a királyt, nézd, most négy óra van. No jó, eredj. Ha beengednek, beszélj vele. De Isten tudja.
 No, jól van. Felmegy. Úgy sikerült, hogy senki sem állította meg, egyenesen a király ajtajáig jutott. Mikor a király ajtajához ér, kopogtat az ajtón; nem jön senki. Úgy rávágott az öklével, hogy majdnem betörte az ajtót. A király szól a tisztiszolgájának:
 – Nos, kelj fel, hallod, hogy valaki kopogtat az ajtón.
 – Igen, felséges király.
 – Talán csak nem tolvajok?
 – Nem, király; talán valaki téged keres.
 – Eredj, nyiss neki ajtót!
 Felkel a tisztiszolga, megy ajtót nyitni neki.
 – Adjon Isten jó reggelt!
 – Szintúgy te is élj sokáig, ember.
 – Hallgass ide! Légy szíves, szólj a királynak, hogy beszédem van vele.
 No, fogja magát a tisztiszolga, visszamegy a királyhoz, mondja neki:
 – Nézd, király, itt van egy fiatal ember, aki beszélni akar veled.
 – Eredj vissza, mondd meg neki, hogy menjen le a konyhára, ott egyék, s majd ha felkeltem, kimegyek, hogy beszéljek vele.
 Jól van. Mit ad a szent jó Isten, visszamegy a tisztiszolga, szól neki. De ő ezt mondja:
 – Hallgass ide, ember! Mondd meg neki, hogy most jöjjön le, mert most akarok beszélni vele. Ha nem jön le rögtön, baj lesz.
 Nagy dolog volt, ha valaki azt üzente egy királynak, hogy baj lesz. No, jó. Visszamegy, jelenti a királynak. A király azt mondja:
 – Mondd meg neki, hogy nem tud ennyit meg ennyit várni, amíg felkelek?
 A tisztiszolga megint beszél vele. Ő megfogja a tisztiszolgát, a szemét lenyomja a nyakáig, a fejét visszatekeri a feneke irányába. Így küldi vissza. A király látja, hogy a tisztiszolga farral közeledik felé.
 – Szent Isten – mondja –, itt már baj van, mert farral jön, a feje a feneke felé van fordítva.
 A király gyorsan összeszedelőzködik, felkel. Odamegy hozzá:
 – Mit akarsz, ember?

– Phen les' ke kici te kici našťjig udžarel ka t' ušťjaw opre?
 Pale o puceris phenel leske. Numa xudel le puceris, jag isarel pe lesri korri, pal' isarel lesro šero ka lesri bul. He tradel les pale. Dikhel o kraljis ke o puceris džal kurig leste la bŭlja.
 – Svuntona Dela – phenel –, kad' ebe bajos i, ke vo avel la bulja ke lesro šero ka lesri bul in isardo!
 Sig opre lel pes o kraljis, tha opr' ušťjel. Džal leste:
 – So kames manuša?
 – O Dela – phenel leske. – Na kamaw keč. Džanes kon om me?
 – Na džanap – phenel.
 – Me hom le phure purkareso raklo. O dad asi nāsvalo, našťjig avel andre, th' aviljom kaj te heještinaw les.
 – Nadjon heješon – phenel leske. – Haljar akaj muro raklo – phenel leske. – Džas tele pe konjha. De len porončis, phen ke me phendjom te den tut te xas te pijes. Kakaj 'n o išťalōva le bālenca, tele džas ko bāle, the opr' ušťaves le bālen, the potji ke tro dad phendja tuke, kurig kāj in te džas le bālenca.
 – Igen krālji – phenel leske.
 – No – phenel leske – āč e Dele.
 Tele džal peske ka konjha, mindjar činala' leske xaben, pibo; piže', lel pe tele džal ko balengo išťalōvos. Kana dinjas ek čingar, o saste bale jekkhar hoptakba ačhile. Anglā našel o kōnos, salu-talinel les; ode phenel leske:
 – Noš noš, Roža, dikhap ke kedjelmezindjan tre dades. Ke tro dad has phuro the na m' ašťjig phiravel amari griža. Gindinap ke tu odo manuš ave, sav' amari griža kide phiravela, kaj mišto t' avel.
 – Na daran, numa halgatinen man so phenap tumenge.
 Thaj phenel leske: – Xaljan?
 – Nā.
 – Nō, te dap tumen te xan.
 Dinjā len mindjār te xan, te pijen pānjī. Thaj phenel leske:
 – Džas āri, the azonal opre šorakozines le saste balen. Pe kompaniende, th' ačes anglal. Kan' ari giljom des man o raportos, pornjinaz ari pe mal.
 Mindjar džal o konos, del ek porončis, opr' ačhin o bale hoptakba, šorakozobate. Avel o Janoš (!) mindja džal o kōnos, thaj del les o raportos, ke kaj džan. Lel pes o Janos anglal, th' o bale pala leste. Džanas po foros, pe kompaniende opr' ūlade, he dinjas o porončis sar ko suglādja, kaj sastji lume ari kenjekljilas te dikhenas pale lende, ke von sar džan. No, akana sastji lume oda phenelas ki kede našťjig avel žuži trāba, numa bižuži trāba šaj avel. Anglal džalas o kōnos, opré vazde šeres, sar ek tistos kan' ari cirdel pesri korda. He ar' indŭlinde pe mal. N' akana kan'

– Ó Istenem – mondja –, nem akarok semmit. Tudod-e, ki vagyok?

– Nem tudom.

– Én vagyok az öreg kondásnak a fia. Apám olyan beteg, hogy nem tud jönni; én jöttem helyettesíteni.

– Nagyon helyes – mondja neki. – Hallgass ide, fiam. Eredj le a konyhába, adj parancsot, mondd, hogy én üzenem, hogy adjanak enned, innod. Ott van a disznóól, lemegy a disznókhoz, felköltöd a disznókat, s apád biztosan elmondta neked, merrefelé kell menned a disznókkal.

– Igen, király – mondja neki.

– No, Isten veled.

Lemegy a konyhára, mindjárt készítenek neki ételt, italt. Iszik, megy a disznóólba. Mikor elkiáltotta magát, az összes disznó haptákba állt. Előfut a kan, szalutál neki, azt mondja:

– Nos nos, Rózsa, látom, hogy megsajnálta apádat. Mert apád öreg volt, és már nem tudta gondunkat viselni. Azt hiszem, te olyan ember leszel, aki úgy viseli gondunkat, hogy minden jó legyen.

– Ne féljetek, csak hallgassatok rám, hogy mit mondok nektek.

És megkérdezi: – Ettetek?

– Nem.

– No, akkor ennetek adok.

Mindjárt enniük adott, s megitta őket. Ezután mondja a kannak:

– Állj ki, azonnal sorakoztasd fel az összes disznót csapatokba, s állj az élükre. Mikor elétek állok, leadod nekem a rapportot, indulunk ki a mezőre.

A kan mindjárt megy, parancsot ad, a disznók felállnak haptákba, sorakozóba. Jön János (! Rózsa !), a kan mindjárt előáll, leadja neki a rapportot, hogy hová mennek. Rózsa az élükre áll, a disznók követik. Végigmennek a városon csapatokba rendezve, s adja nekik a parancsot, mint a katonáknak, úgyhogy az egész világ kikönyökölt s utánuk nézett, hogyan vonulnak. No, erre az egész világ azt mondta, hogy ez nem tiszta ügy, valami ördögösség van benne. Elöl ment a kan, felemelt fejjel, mint egy tiszt kivont karddal. Indultak ki a mezőre. Mikor kiértek a mezőre, Rózsa rögtön kiadta a parancsot. Elég az hozzá, hogy legalább két órát gyakorlatoztak a disznók. Mikor letelt a gyakorlat, Rózsa csak gondolt egyet, és a fü térdig ért (?). Kiadja a parancsot, hogy most pihenjenek le a disznók, és egyenek. A disznók mindjárt nekilátanak az evésnek, ivásnak. Jön a dél, hogy behajtsa őket. De már előzőleg parancsba adta a konyhán, hogy neki ne főzzenek mást, csak tört paszulyt és egy nagy puliszkát, meg két fej káposztát. No, jó. Mit ad a szent jó Isten, délben megjönnek a

ari gile pe mal, mindjar del les o porončis o Janoš. Eleg oz hozza, ke legalab duj vores djakorlatos kiso kěj gındindjan k' o bale sécėridžan (?). Kana tele mačilas o djakorlatos, numa jek gındindjas o Janoš, i čar dž' ando boges kėtjiljan (?). Djal les o porončis, n' akana xan o bale the pihenjinen pen. Mindjan xune pen o bale te xan, pijen panji the avel o mizmėris, kaj t' aven andrė. D' ebe vō ari dinja parančba ke konjha te leske aver xaben te na keren, phagerdji fasujka, th' ek bari mamaljīga, hej duj šere erme. No mišto j. So del o svunton gulo Del, ke po mizmėris andr' aven pa mal o bale. No kan' andr' avile o bale pa mal, čhel len andr' ando ištalošvos, thaj džal ande konjha. Tele bešel pala mesėlji, th' ačel thaneste. Ode phenel lesk' e sakača-sonja:

– No so hin – phenel leske – ,sostar na xas?

– Ej – phenel – me na xap džin odig dži kaj n' avel tele le kraljesro puceris kakaj paša mande.

No mindjan den les ek porončis; avel tele o kraljikon puceris leste:

– So kames, Roža?

– Ej – phenel-so kamav? Phen le kraljeske ke azonal t' avel tele paša mande.

Lel pes o puceris pale ko kraljis the phenel le kraljeske.

– Noš noš – phenel leske –, phen leske kide, k' akana nanji ma remė honem maj kišeb tele džav.

– Hej – phenel vo leske – kralji, džanes mišto ke so kerdjā manca! He na kamos te tōrteninel te tuha kide sar manca tōrtenindja. Ke te n' avel e' kiso manuš – phenel – te 'sarel pale muri korri, pe muri viāca – phenel – kid' āčav čufšagos la lumake. Hanem – phenel – dža tele, dik ta' so kamel tuha.

No mišto j; mindjar kapinel pes o kraljis, tel' āvel ko Jānoš pe konjha. Kana tel' āvel ko Jānoš pe konjha, ode phenel lesk' o Jānoš:

– No kralji, tele bešes paša mande. Ke kede fasujka.

– Dikhav la Jānos.

– Jek paš tu xas la, jek paš me xav la. E mamaliga duj činas la, jek xas la paš tu, jek paš mē. E erman duj činas la, jek paš erme tu xas, jek paš mé.

– No Jānoš – phenel leske, – ker kici mišt', āvel tut mila mandar. Avėl tut mila mandar ke me te xo kode fasujka the te xo me kode mamaliga, numa kampe' t' anen o koporšōvo the čhėn man andre ande leste he gidžan an temetōve te parunen man.

– Kralji, í bondjāres lā sar kames la, te kidė musaj hin kaj te xas la.

Gındinel pes o kraljis:

– Ebe kade menčīgos nānji, man in te xaw la.

disznók a mezőről. No, mikor a disznók megjöttek a mezőről, behajtotta őket az ólba, s ő ment a konyhába. Leül az asztalhoz, vár. Kérdi tőle a szakácsné:

– Mi az? Miért nem eszel?

– Ej, addig nem eszem, amíg le nem jön a király tisztiszolgája ide mellém.

No, mindjárt parancsot adnak neki. Lejön hozzá a király tisztiszolgája:

– Mit akarsz, Rózsa?

– Ej – mondja –, mit akarok? Mondd meg a királynak, hogy azonnal jöjjön le ide mellém!

Visszamegy a tisztiszolga a királyhoz, jelenti a királynak.

– Nos nos – mondja neki –, mondd meg neki, hogy most nem érek rá, hanem majd később lemegyek.

– Hej – mondja neki –, király, jól tudod, hogy mit művelt velem. S nem szeretném, ha veled is az történnék, ami velem történt. Mert ha nem akad olyan ember, aki visszafordítsa a nyakamat, egész életemre így maradok világ csúfjára. Inkább menj le, nézd meg, mit akar tőled.

No, jó. Mindjárt kapja magát a király, lemegy Rózsához a konyhába. Mikor leér Rózsához a konyhába, azt mondja neki Rózsa:

– No király, ideülsz mellém. Itt van ez a paszuly.

– Látom, Rózsa.

– Felét te eszed meg, felét én eszem meg. A puliszkát kettévágjuk, egyik felét te eszed meg, másik felét én. A káposztát kettévágjuk, fele káposztát te eszed meg, felét én.

– No Rózsa – mondja neki –, légy szíves, könyörülj rajtam. Könyörülj rajtam, mert ha én megeszem ezt a paszulyt s megeszem ezt a puliszkát, már csak az kell, hogy hozzák a koporsómat s belé rakjanak, kivigyenek a temetőbe és eltemessenek.

– Király, akárhogy csűröd, akárhogy csavarod, úgyis meg kell enned.

Elgondolkozik a király:

– Itt már nincs mentség, meg kell ennem.

Leül a király, nekilát, hogy megegye ő is a maga adagját. Elég az hozzá, hogy mikor megette, huszonnégy orvos rögtön hordágyra fektette, felvitték egy külön szobába, s abban a helyben kimosták a gyomrát. No, jó. A király összehívja a minisztereit, egy kis gyűlést tartanak. Azt mondja a király:

– Hej, drága minisztereim, mostanáig igazgattalak benneteket, és mindeddig sohasem gondoltam arra, hogyan élnek az emberek a világon, hogyan él az ország, hogy a szegény emberek meg a gazdagok, meg mindenféle nép, meg legyenek elégedve. De

Tele bešel o kraljis, xudel pes te xal pesri porcija te vo. Djessul ke kana xaja la, mindjar bišteštar doktora opre čin les p' ek hordādjis, opre gidžan les and e külessoba the ari thoven lesre porre obba hejbe. No mišto j. Ode phenel o kralji, khetane xanjarel pesre ministere, haj xuden pen kaj te keren ek cino djilišis.

– Hej, mure kuč ministere, dži akanak ordonalindjom tumen thaj dž' akanak na gindindjom man ke sar te dživen ande lume – \ sar te dživel o them, kaj čorre manuša th' o barvale te sako felos nipos t' avel mūcūmimen. De – phenel – džanel o Del ki kado manuš kad' āviljā, kado čel moro šero – phenel. – Soš' āvelas pe kede ka t' aštjig vazdela varekon?

– Hej – phenel lesk' ek ministeris phuro – krālji pe kedē na džanap sa' skapinen. Kāde – phenel – o mēribo jekha paša tute 'n o. Ke dživehe na dživehe, naštjig felelinel khedžino pe kede.

No mišto j. So del o svunton gulo Del, kerel vo pesri trāba maj dur. Xaljas sutjas, duj vores ari le balenca po djakorlati has. Naťjol, avel e reťji, andre dinjas ebe pe reťji la sakačisake, ke leske bihajtjiko mas te kerel vočora, th' o bihajtjiko mas te na tavel les numaj paš, te na tavel les sasto; mamaljiga, te morja paša leste. No mišto j. So te phenav, ke pale pesri traba kide kerdja la sar angla mismēris, pe reťji pe vočora andr' āvel. Eb' o manuša, th' o bojéti, ebe džanenas k' o Jānoš avel andre. Sastji lume po jārdes. Kicom as o manuša ki tele marnas i jekhavres, k' aven and' o bale le krajesre. No mišto j. Andre resel, tele bešel pala miselji, thaj phenel e sakačkisake:

– Gata le vačora?

– Inke buka kampelas te tādjol.

– Kheč! Le les ari, čhu les am meselji!

Ari lel les, čhel les pe meselji, 'pre pala kraljis, t' avel tele. Tel' avel o kraljis, dikhel pe leste te rovelas:

– Jānoš avel tuke mila mandar! Kames te mudares man?

– Na kamaw kralji – phenel leske. – Numa vaš ode na mikap tut, kerap tut te xas, te dikhés te tū, sar dinjan le čorre manušen te xan. Sar kampil o čorre manuša te keren butji dji kaj tele peren pa pengre punre, izodinenas meg o gatjis pe lende. Haj tu mēgiš, has tu manuša save korbačolinenas le čhorre manušen. Niči pengro buka xaben naštjig xanas le sar miklja o gulo Del. Hanem kide sar as lo as te xan les, he kaj te našon ari ka tre butji keren tuke butji. N' akana te tu xa les, ippen kide xa le, sar vo xxale les. Te sitjos pātjiv, sar kampes te pātjivalines le čorre manušen!

Nas so te kerel; tele bešlas o kraljis, te vo xaljas kodo mas, kide bitādō, sar xalja les o Janoš. Kana has gāta, pāle o doktorja numa ile les, gine les, ari thode les. No 'kan' ebe bajos as. Ode phenel:

– No akana tenleg mange hin te meraw. Me buter naštjig dži-

Isten tudja, mióta ez az ember idejött, megeszi a fejemet. Hogyan tudna segíteni valaki ezen a dolgon?

– Hej – mondja egyik öreg minisztere –, király, nem tudom, hogy menekülhetsz meg ebből. Itt most már félig melletted van a halál. Senki sem tudja megjövendőlni, hogy életben maradsz-e, vagy sem.

No, jó. Mit ad a szent jó Isten, Rózsa folytatja a munkáját. Evett, aludt, kétszer kint volt gyakorlaton a disznókkal. Telik az idő, esteledik. Estére már meghagyta a szakácsnénak, hogy bivalyhúst főzzön neki vacsorára, és a bivalyhúst csak félig főzze meg, ne főzze meg egészen; s puliszkát, mellé savanyú káposztát. No, jó. Mit mondjak, ugyanúgy végezte a dolgát, mint délelőtt, és estére, vacsorára bejött. Már az emberek, a gyerekek is mind tudták, hogy jön Rózsa hazafelé. Az egész világ kint állt a járdán. Annyi volt az ember, hogy verték le egymást, hogy jönnék a király disznai. No, jó. Visszaérkeznek, asztalhoz ül, szól a szakácsnénak:

– Kész a vacsora?

– Még egy kicsit főnie kellene.

– Semmit! Vedd le, tedd az asztalra!

Leveszi, odateszi az asztalra. Megy az üzenet a királynak, hogy jöjjön le. A király lemegy, ránéz, és elsírja magát:

– Rózsa, köszörsz meg rajtam! Meg akarsz ölni?

– Nem akarlak, király – mondja neki. – Csak azért nem hagy-lak, azért kényszerítelek enni, hogy te is lásd, hogyan tápláltad a szegény embereket. Hogyan kell a szegény embereknek dolgozniuk, amíg leesnek a lábukról, még a gatyá is izzad rajtuk. S neked mégis voltak embereid, akik a szegény embereket korbácsolták. Még a maguk kicsi ételét sem eheték meg úgy, ahogy a jó Isten meghagyta, hanem úgy, ahogy volt, meg kellett enniük, s már kellett futniuk ki a te munkádra, hogy neked dolgozzanak. Na, most te is edd meg, éppen úgy edd, mint ahogy ők ették. Hogy tanulj tisztességet, hogyan kell megbecsülnöd a szegény embert.

Nem volt mit tennie; a király leült, ő is ette a húst, úgy főtlenül, ahogy Rózsa ette. Mikor befejezte, a doktorok megint fogták, vitték, kimosták. Most már nagy baj volt. Azt mondja:

– No, most már tényleg meg kell halnom. Nem élhetek tovább. Ha Rózsa még egyszer ezt műveli velem, hozzátok a koporsót, tegyetek bele, temessetek el.

Elég az hozzá, hogy a palotában már várták azt a percet, a harangszót, amikor a király meghal. Rózsa kiment a disznókkal. Mit ad a szentséges jó Isten, azt mondja neki egyszer a kan:

– Nos nos, Rózsa, tudd meg, hogy van itt egy nagy dolog.

– Miféle dolog?

vaw. Inke jekhar te kerla manca Janoš kidē, num' an koporšōvos te čhin man andre haj te parunen man.

Djessul ke o zvōnos ande avlin, ode has ke udžarnas o perci, kana merel o kraljis. O Jānoš ari giljās le bālencā. So dinjas o svunton gulo Del, kode phenel leske ekhar o kōnos:

– Noš noš, Jān- \ izē\ Rōža! Tu džānes mišto ke kāde hin ek bari trāba – phenel.

– Haj' akaj – phenel les –, ki kaj jek kilomēteros hin ek thuduno tōvos. Kodē – phenel – āvēn – phenel leske – anda jek thīnpas senti (?) thanā aven trin recis. Ande recekri morči 'n le – phenel. – Kala trin recis tele ssalinen, tele čhin pā pende kede morči la recekri, perdal šereste den pen, trin somnakune raklja kerdjol anda lende. Kal' andre džan an tōvos, njanjon duj vōris. He kana duj vōris andre pherdjile – phenel – pāl' ari aven, opre len pane kode recesri morči pe pende, opre xureljon, he pale džan and' odo them kathar avile.

– Te – phenel – kala so kames te phenes?

– Haljar akaj! Tri baxt kadē hi – phenel. – Tuke kode raklji e cinideri j rendelimen kata svunton gulo Dél kaj t' āvel tuke gadži.

Ke té kado kōnos varāžlōvo sās, sarās lō vō; numaj vō maj bārō varāžlōvo sas o Janoš ke vō kata ek šēl nakljas dešenca, o kōnos numa dži ka 'k šēl as varažolimen.

– Hej – phenel – kala sa' še xudos la? – phenel o Rožas.

– O Dela – phenel leske – eges kōnnjen xudes la. Kana von tele čhinen pa pende kode recekri mōrči, ha čhin ande pengre rizi, tele vetkezinen pa pende kola šukar rizi the garuven len othe po martos dži kaj von njanjon, tu džas, garuves tut, he dikhes k' e cinjider kaj čhel pesre rizi. Les kola rizi, he garuves tut lenca. Kana von njanjile, ar' āven, the len pengre rizi te džan penge. E cinonji n' arakhela pesre rizi. Čhingārdela tut: „Ko liljan mure rizi? Ke daki ljan mure rizi, dake an phuro t' aves muro dad. Dake an terno, t' aves mange gadžo. Dake an džulji, t' aves mange phen.” H' akor tu phen, ke me kade hom. Th' akor tu, dži kana colaxarel opre pre tra botakro agor, ke voj tut šoha an pesri viāca nič an mištjimāstē, nič an džungaljimāstē avereske gadži šoha n' avela kadžineske numaj tuke, džin adig lakre rizi na de len pale.

No te kide has. So dinjas o svunton Del, ari giljas o Rožas, hajpontošon ko mismeris avile o trin reci. Tele salinde, tele čhune pa pende pengre recekri morči, h' akor tele xune te vetkezinen le rizindar. Vo mišto fidjelindjās kē kaj čhel e cinider pesre rizi. Mīndjār vō pe poreste čhusindjās he lakre rizi khetane xanjardja len the garudjas pes. No akana dake vō garudjas pes, udžarlas te natjhol e reme kana unken von ari. Vigig dikhljā lengro njanjibo,

– Hallgass ide! Egy kilométerre innen van egy tej-tó. Oda jár három szent földről (?) három réce. Récebőrben vannak. Az a három réce leszáll, leveti magáról azt a récebőrt, átbucskázik a fején, átváltoznak három arany lánnyá. Bemennek a tóba, két óráig fürödnek. Ha letelt a két óra, megint kijönnek, megint magukra öltik azt a récebőrt, felrepülnek, és visszatérnek abba az országba, ahonnan jöttek.

– És ezzel mit akarsz mondani?

– Hallgass ide! Itt van a szerencséd! A legkisebbik lányt neked rendelte a szent jó Isten, hogy ő legyen a feleséged.

Mert az a kan is varázsló volt, mint ő is. Csak Rózsa még nagyobb varázsló volt, mert ő tízzel túlhaladta a százat, a kan csak százig volt elvarázsolva.

– Hej Istenem – mondja neki –, egész könnyen elfoghatod. Amikor levetik magukról a récebőrt, és a saját ruhájukba öltöznek, majd levetik magukról azt a szép ruhát, és elrejtik a parton, amíg ők fürdenek, te odamégy, elbújsz, és megfigyeled, hogy a legkisebbik hová teszi a ruháját. Felkapod a ruhát, és azzal együtt elrejtőzöl. Amikor megfürödtek, kijönnek, fogják a ruhájukat, és távoznak. A legkisebbik nem fogja találni a ruháját. Kiáltani fog neked: „Ki vette el a ruhámat? Ha elvetted a ruhámat, ha öreg ember vagy, légy apám. Ha fiatal vagy, légy a férjem. Ha nő vagy, légy a testvérem.” Ekkor te mondd, hogy itt vagyok. S akkor ameddig fel nem esküszik a botod végére, hogy soha életében se jóban, se rosszban nem lesz senki másnak a felesége, csak a tiéd, addig ne add vissza neki a ruháját.

No, úgy is történt. Mit ad Isten, Rózsa kiment, és pontosan délben jött a három réce. Leszálltak, levetették magukról a récebőrt, majd levetköztek a ruhájukból. Ő jól megfigyelte, hogy a legkisebbik hová teszi a ruháját. Mindjárt odacsúszott hason, összemarkolta a ruháját, és elbújt. No most, miután elbújt, várta, hogy múljék az idő, amikor kijönnek. Végignézte a fürdésüket. Tényleg úgy beleszeretett a legkisebbik lányba, hogy nem tudott szabadulni tőle, az életét is odaadta volna érte, ha a világon valaki bántani merte volna. No jó, azok készülődnek, kijönnek a vízből, felöltöznek, indulnak. A legkisebbik szól:

– Nos nos, drága kedves testvéreim, engem itt hagytok?

Erre azok így válaszolnak:

– Te! Volt valakid, valaki szeretőd, mi mit tehetünk? Nekünk mennünk kell, mert apánk megöl.

Azzal felrepültek és távoztak. Ő ott maradt.

– Nos nos – mondja –, ha öreg ember vagy, könyörülj meg rajtam, légy apám, add vissza a ruhámat, hogy mehessek. Mert nekem olyan rosszféle apám van, hogy mikor hazaérek, darabokra szaggat. Ha fiatal férfi vagy, légy a férjem. Ha nő vagy,

tēnleg kici dragon pelja lesk' ode cinonji raklji, kaj n' āver kola
te skapindjas la, potje te pesi viāca othe dinjas la ke varekon te
na maj dživel pe lume te mudarel les(?). No mišto j, kana opr'
uštjin kakala, ar' aven anda panji, opre len pe pende, the indūli-
nen te džan penge. Phenel i cinider:

– Noš noš mure kuč kedveše phenja, kade miken man?

Apě phenen lake? – Tu! Varekon has tut, varekon pirāno –
phenel, – ame so te keras? Ame musaj in te džas k' amaro dad
mudarel amen.

Ola opre hurale le haj gile penge. Vo' oth' ačhiljas.

– Noš noš – phenel – dake an phuro manuš, ker tuke mila, t'
aves mange dad, de pale mure rizi t' aštjig dža mange. Ke man
kiso džungalo dad hin man, ke kana pale riso, se čhingerel man.
Dake an terno manuš, t' aves mange gadžo. Dake an džulji, t'
aves mange phen. De ker kici mišto, na njiker man but ke kade
meraw.

Kāde on phenel: – M' akor daw len pale kana te colaxares pe
mure botakro agor, ke n' aves šohan kā kedžinesri gādži numa
mange.

Mindjar opre colaxardja biš taj štarvar pe lesre botakro agor
ke n' avela gadži kedžineske numa leske. Te kide has. So dinjas
o svunton gulo Del, dinja lakre rizi, iljā pes he giljā peske. Na
'kana vo pal' aviljas. Kana pal' aviljas, andre giljas andi konjha,
tele bešljas he thanest' ačhiljas. Te gūndindjā pes an peste:

– Na maj djōtrinaw buter le krajes, djestul as leske kede
duvar. Hanem tel' akharaw les mande, kaj te dumazinaw lehe.

No mindjar tel' al o kraljis leste Ode phenel leske:

– Beš tele kralji!

D' ab' o kraljis se izdralas, daratar. Ode gūndindja ke inke
kampel les te xal.

– Haljār akaj krālji! – Ode phenel leske: – Dig akāj, āvelas
man eg дума tuha. Kamos kaj te dža mange khere.

– Na – phenel leske. – Hanem – phenel leske – phenos tuke
eg дума – phenel leske.

– Sar te na – phenel leske.

– Dig akāj – phenel leske. – Kakaj the kakaj, hin man eg bar.
Somnakune djūmōlčfavonenca – phenel –, ambrolenca phabenca.
Sekon djūmōlčfavos in so pe luma lētezinel tistan somnakune.
Kāde 'n – phenel – la lumekre maj bare viteze, la lumekre maj
zorale manuša, la lumekre legmaj šukar džūlja. And' oda bar dap
tut jōgos kaj te džas, kaj te mulatines tut kici kames. He te na
teccila tut, kana pal' avehe, čhin tele muri korri, te na maj dživaw.

– Mišto j krālji – phenel leske –, maj džungales kērdjan, ke
varesar nanji kide sar tu phendjan, kana pal' avaw, bi kedjelmosro
tele čhinap tri korri, he buter na maj džives.

légy testvérem. De légy olyan szíves, ne tartóztass fel sokáig, mert itt halok meg.

Erre ő így felel:

– Akkor adom vissza, ha felesküszöl a botom végére, hogy sohasem leszel senki másnak a felesége, csak nekem.

Mindjárt huszonnégyszer felesküdött a botja végére, hogy nem lesz senki másnak a felesége, csak neki. Úgy is lett. Mit ad a szent jó Isten, visszaadta a ruháját, ő fogta magát, távozott. Rózsa hazatért. Mikor hazaért, bement a konyhába, leült és vára-kozott. Elgondolta magában:

– Nem gyötröm tovább a királyt, elég volt neki kétszer. Ha-nem lehívatom ide hozzám, hogy beszéljek vele.

No, a király azonnal lemegy hozzá. Azt mondja neki:

– Ül le, király!

De a király már remegett a félelemtől. Azt hitte, hogy megint ennie kell.

– Hallgass ide, király! Nézd, beszédem volna veled. Szeretnék hazamenni.

– Nem – válaszolja –. Hanem mondanék neked valamit.

– Miért ne? – mondja.

– Idenézz – mondja neki –. Itt és itt van egy kertem, arany gyümölcsfákkal, körtefákkal, almafákkal. Amilyen gyümölcsfa a világon létezik, mindenik megvan ott, tiszta aranyból. Ott van-nak a világ legnagyobb vitézei, a világ legerősebb emberei, a vi-lág legszebb asszonyai. Feljogosítalak rá, hogy elmenj abba a kertbe, s ott mulass, amennyit akarsz. S ha nem fog megtetszeni neked, mikor visszajössz, vágd le a nyakamat, hogy ne éljek tovább.

– Rendben van, király, de megjáród, ha esetleg nem úgy van, ahogy mondtad, mert visszatérésem után könyörtelenül levágom a nyakadat, s nem élsz tovább.

Semmi baj. Miért tette ezt a király? Azért, hogy legalább egy kis ideig ne gyilkolja. Úgy is történt. Magyarázni kezdte, hogy merre s merre kell mennie. Azt mondja erre:

– Nekem ne magyarázd, mert én úgyis tudom, merre van. Csak azt akartam, hogy mondd ki, hogy mehetek.

No, úgy is volt. Mit ad a szent jó Isten, megy az ólba a kan-hoz. A kan már várt rá.

– No, Rózsa, mi van?

– Semmi. Tudod-e, merre kell menni?

– Tudom. Ül fel a hátamra.

Felugrik a kan hátára, és útra kelnek. Mentek ahogy mentek, mint a gondolat. Csak gondolt egyet, és máris odaértek. Mikor odaértek, csakugyan, olyan kertet életében sem azelőtt, sem azután soha nem látott. Mikor a kapun benyitott, tiszta aranyból voltak

Nanji bajos. Kede sostar kērdjas o kraljis? ke varisar batir e' bbuka reme ka ti na mudarel les. Te kide has. Phenel leske kaj te kaj hin te džal. Phenel leske:

– Mange na phen ke me te kide džanap ke kaj in, hanem – phenel leske – numa kede kamljom te phenes mange ke t' aštig džaw.

No te kide has. So delas o svunton gulo Del, haj džal ko ištālōve ko konos, O konos ebe udžarlas les.

– No – phenel – so i Roža?

– Keč – phenel leske.– Džānes kaj te džan?

– Džānap – phenel leske. – No – phenel – beš pe muro dumo.

Opre xuttjel pe konosro dumo the pornjinē. Gile sar djilē, sar an gīndos. Gīndoa gīndindjā, th' othē risljā. Kana othē rislja, tēnjleg, buter kisi bār šoh' an pesri viāca nič angl' ode nič pal' ode buter šoha na m' ašti ... Kan' ande gīle pa porta, tistān somnakune korfāvi has la. Kan' andre dikhljas ande late, n' āver kola nič o rājos ande svunton čeros nās kisi šukar sar kede bar. N' akana vo nās lo hudjādo kidē, sar ola vitēze kaj othē eledjinenās. Eleg az hozza, k' ek rik cirdel pes and' ek šarka tela jek phabaljina, ka 'k zōldon meselji tele bešel. The mangel peske jek decio phabardji mol. Kane pincēris aviljās the dinjā les e decie phabardji mol, pe leste dikljās:

– Svuntona Dela bar' in tri volja, sar kerelindjā kado čorro manus kade?

Mindjar an lesro šero limadja ke naštjig avel khol manuš, ke numa kiso manuš avel, sao barjā zora birinel. No so del o svunton gulo Del, jekhar numa dikhel ke phuter e porta, avenas o vezēre, avenas o vitēze, avile la lumekre zorale manuša, te gīndines ke tele maren ekhavres. No mišto j, so del o gulo Del, sao pīelas kiso pībo, sao aver pībo, sao aver pībo. Eleg oz hozza ke jekhar numa dikhel, tele salinen kala trin rakljes p' ek somnakunji phabaljina, pordal šereste den pen, kala trin raklja save njanjile ande odo tōvos kaj vo has le balenca. Kana pordal šereste dine pen, e cinide' raklji sar dikljā les mindja prindžandjā les.

– Ej – phenel pesre phenjange, – noš noš mure kuč kedveše phenja – phenel – mange musaj in te džaw, ke kade hin muro pirano, ke me avere naštjik ačhap kadē numa lehe.

Lel pes e raklji, the vorta leste džal, o Rožas:

– Del o Del baxt, muro kuč kedvešon pirano!

– Udjan te džives mure kuč kedvešon piranji – phenel leske (!). – No – phenel – te mangap te tuk' e porcia phabardji mol?

– Roža drāga na mang mange ki me na pijap – phenel. – Numa eppen aviljom, te dikhaw.

– No – phenel – nanji bajos.

No mišto j. So del o svunton gulo Del, eleg oz hozza ki jekhar numa so dikhel? Jekhar anda felhēvi jek felhēvos tele mikel pes

a karfák. Mikor betekintett, még a paradicsom a szent égben sem lehetett olyan szép, mint az a kert. De ő nem volt úgy öltözve, mint azok a vitézek, akik ott találkoztak. Elég az hozzá, félrehúzódt az egyik sarokba egy almafa alá, és leült egy zöld asztalhoz. Rendelt magának egy deci pálinkát. Mikor a pincér jött és hozta a deci pálinkát, végignézett rajta:

– Szent Isten, nagy a te akaratod, hogy került ide ez a szegény ember?

De mindjárt eszébe ötlött, hogy más nem jöhetett, csakis olyan ember, aki nagy erővel bír. No, mit ad a szent jó Isten, egyszer csak látja, hogy nyílik a kapu, jönnek a vezérek, jönnek a vitézek, jönnek a világ legerősebb emberei, hogy azt hihetted volna, verik le egymást. No jó, az egyik ilyen italt ivott, a másik amolyan italt, másik más italt. Elég az hozzá, egyszer csak látja, hogy az egyik arany almafára leszáll az a három lány, átbucskáznak a fejükön, az a három lány, akik abban a tóban fürödtek, ahol ő a disznókkal volt. Mikor átbucskáztak a fejükön, a legkisebbik lány, mihelyt meglátta, azonnal ráismert.

– Ej – mondja a néneinek –, mos nos, drága kedves testvéreim, nekem mennem kell, mert itt van a szeretóm, s én mással nem maradhatok itt, csak övele.

Fogja magát a lány, egyenesen odamegy Rózsához:

– Adjon Isten jó szerencsét, drága kedves szeretóm!

– Szintúgy te is élj, drága kedves szeretóm – feleli –. No, rendeljek neked is egy adag pálinkát?

– Rózsa drága, ne rendelj nekem, mert én nem iszom. Éppen csak azért jöttem, hogy lássalak.

– No, nincs semmi baj.

No, jó. Mit ad a szent jó Isten, elég az hozzá, hogy egyszer mit lát? Egyszer a felhők közül egy felhő leereszkedik a kert fölé, és a felhőről leugrik egy arany huszár, lovastul. Mikor az az arany huszár leugrott, leszállt a lováról, a lóva gyeplőjét ráakasztotta a csapra, odalépett az egyik asztalhoz, s a legfinomabb borból rendelt egy teli asztalra valót. Nekilát az ivásnak, parancsot ad a hegedűsöknek. No, jó. Mit ad a szent jó Isten, fogja magát az a huszár, táncra perdül, hogy azt hinnéd, a csillagok is lehullnak az égről. A legszebb nőssel; megtáncoltatja a nőket. Egyszer aztán odalép az ő asztalához, és felkéri a szeretőjét. Mikor a szeretőjét felkérte, erősen megharagudott Rózsa. Felállt, ránézett, s azt gondolta magában:

– No, most úgy megcsapom, hogy még a világból is kiesik. De inkább mégsem csapom meg, azért, hogy megmutassam az embereknek, kicsoda ez.

Odamegy hozzá, elkapja a gallérját:

– Megáll, te!

opral e bar; he pa felhēvos tele xuttjel jek somnakuno husāris. Ku graste. Kana tele xutjlas kado somnakuno husāris, tele xuttjel pa posro gras, andre kaccinel o djeplēvo le grastesrē ande čopos, hej džal kaj mesēlji the jekkhar mangel o maj finomo pibo phordji mesēlji. Xudel pes vo te pijel, del ek komanda le hegedušange. No mišto j, so del o svunton gulo Del, xuddel pes kado husāris, hēj khelelās ke n' āver kola gūndines k' o čerhenja pa čeros tele peren. Le legmej šukāre džūljanca. So del o svunton gulo Del, hat e džūljan kheladjā len. Jekhar leste džal ka lesri miselji, h' opre mangel lesra piranjā. Kan' opre manglas lesra piranja, zōrē rušļjas o Rožas. Thanest' ačhel the dikhel pe lestē, he gūndinel pes vo ande pestē:

– No 'kana kide maw les ke potj' anda lume ari perel. De – phenel – na māw les vaš odē, k' adi sikāw le manušenge ke kon in kado.

Th' akor džal leste. He xudel les guljerostar:

– Aš thaneste – phenel leske.

– So kames manca? – phenel o husāris.

– Khêč – phenel leske; – na figurazin! K' an mure vast an. Dake na keres tut pale an tre forma sar tu han kana averte han, te džanes la – phenel leske – ke učareske valinap tut. Anda mure vast hin tro meribo. Ki kēde ki kēde. Ā – phenel leske – māt dāra figurāzines ke naj tut kaha.

Kana kikinjā les o guljeros, jekhar i njiivolja leste čhunja pes. Mindjar azonnal pordal šereste dinja pes, kon as? Le bištajštare šerengro šarkānjis.

– No – phenel le manušenge – manušāle, čhavel tumen kado manuš? čē šukar pompašon as o, somnakuno. Dikhljan sar čalinel o beng la lume – phenel leske.

H' akor xunjā les, h' an duj pharadja les. Jek paš fele čhudinjā la and' agor la lumekro, kērdjilas anda leste ek isvoros. O kaver paš fele čhudinjā la khere pest' and' udvora. Kērdjilā anda paš fele ande lesro udvora eg ištalošvos trine šele metarengro. Haj kērdjile ek xanjik, taj šoha na panji anda late šoha na fodjindj' āri. Th' olā opre bešļjas pe pesro kōnos, bučuzindjas kata pesri piranjī, tha iljas pes, haj khere giljās ko kraljis. Kana ko kraljis risļjās, e fanfāra krāljitjikon užardjā les ande porta. The ziljāha kiširinde les andre ko kraljis, buter nā othe kaj bešļjā, honem ande elšōvon soba le kraljis, othe njikernās o djilišis. No mindja o ministere rotajle les, paša leste:

– Noš noš Roža tu na kide erdemelines; tu kide erdemelines – phenel – kaj t' aves manuš paša kraljis. Taj t' avēs maj baro manuš paša kraljis. O kraljis numa kicomatar maj baro, kicovari ekhar te čel andre pesri roj ande o čharo maj sigo sar tu. De aver kola, se pe tute bizimen.

– Mit akarsz tőlem? – kérdezi a huszár.

– Semmit – mondja. Ne figurázz, mert a kezemben vagy. Ha nem változol vissza arra a formádra, amilyen máshol vagy, tudd meg, hogy hamuvá morzsollak. Kezemben van a halálod így is, úgy is. Velem hiába figurázol, mert nincs kivel.

Mikor megszorította a gallérját, a nyavalya kitörte. Mindjárt átbucskázott a fején; ki volt? A huszonnégy fejű sárkány.

– No – mondja az embereknek –, emberek, tetszik nektek ez az ember? Milyen szép, pompás volt, tiszta arany. Látjátok, hogyan csalja meg az ördög a világot!

Akkor megmarkolta, kettészakította. Az egyik felét elhajította a világ végére, lett belőle egy forrás. A másik felét hazahajította a saját udvarára. Ebből a feléből lett az udvarán egy háromszáz méteres istálló. S lett egy kút, olyan hogy soha nem fogyott ki belőle a víz. Ezzel felült a kanjára, elbúcsúzott a szeretőjétől, elindult, hazatért a királyhoz. Mikor megérkezett a királyhoz, a kapuban a királyi rezesbanda fogadta. Zeneszóval kísérték be királyhoz. Most már nem oda, ahol eddig lakott, hanem a király első szobájába; éppen akkor tartotta gyűlést. No, a miniszterek mindjárt körbevették, mellé gyülekeztek:

– Nos nos, Rózsa, te nem ezt érdemled; te azt érdemled, hogy a király melletti ember légy. S te legyél a legnagyobb ember a király mellett. A király csak annyival nagyobb nálad, hogy egyszer elöttem meríti a kanalat a tálba. De minden más rád van bízva.

– Hej – mondja –, nekem nem kell a királyság. Hanem csak annyit kérek a királytól, hogy amelyik malac a tavasszal először született, azt adja nekem. Ez lesz a fizetségem. Aztán a király éljen boldogan, ameddig akar.

Mindjárt megtapsolják a miniszterek meg a király, hogy éljen Rózsa, soha nem felejtkeznek el róla. Bármikor bajba kerül a király, az ő kezére számíthat. No, elég az hozzá, lemegy a disznóólba, és kiválasztja azt a malacot, amelyik a tavasszal először született. Nyakába veszi, s indul vele magának:

– Isten veled, király!

– Szintúgy te is élj, drága kedves fiam!

Amikor kilépett az udvarról, kilépett a kapun, a királynak minden istállója üresen maradt. A palota is mindenestül elköltözött, nem maradt többé palota, csak egy régi kis ház maradt a helyén. Minden átköltözött oda, ahol Rózsa lakott. No, mire hazaért Rózsa, apját otthon találta, s mire ő hazaért, készen állt két arany bölcső. A levegőben hintáztak, egyikben az anyja, másikban az apja. Apja mellett is huszonnégy szobalány, anyja mellett is huszonnégy szobalány, s legyezték őket, hogy bár egy légy se közelíthessen hozzájuk, s nyugodhassanak, ahogy a szent jó Isten engedi. No, hazaér Rózsa, kezet fog az öccsével, megcsókolja,

– Hej – phenel – mange na kampil e kraljesros. Hanem – phenel leske – kici mangap kata kraljis, kaj sao baličo kėrdjilas siginder ando tavirus, te del les mange. Kade muri pocime. The šej dživel boldogon o kraljis, kici kamela vo.

Mindjar tapšolinen les o minister', o kraljis, te dživel o Rožas, ke šoha n' ala leske bistedji. Akar kan' avel an džungalmaste o kraljis, pe lesro vas gināvela. Eleg oz hozza kėrem, tele džal ko ištālōvos h' ari valastinel le baličes sao sigeder kėrdjilas ando tavasi. Ha lel les pala pesri korri he džal peske: – āš le Dela kralji!

– Udjan te džives morro kuč kedvešo raklo!

Kana v' ari uštardjas pa udvora, pa porta, jekhar le kraljesre saste ištālōva čuč' āčile. Sa mindenostar t' é avljin mutindjā pes, buter na m' ačilj' avljin, numa ek cino kher ačiljā, djelmutuno, p' odo than. So mindenos othe mutindjā pes ka o kralj – \ soval o Rožas bešelas. No kana khere risljās o Rožas, dikljā lesro dād, k' ebe lesro dād kherē, džī kaj vo khere rislja, do somnakune belčivi gat' as le. Ande levegēve hintazinenas, ande jeg lesri dēj, ande jeg lesro dād. Bištajštar frajses paša lesro dad thaj bišteštar frajses paša lesri dej. Ledjezinenas ke niči bater eg mātjhi kaj te našťjig kezelitinen kurig lende t' ašťjig njugodinen sar mikljas o svunton gulo Del. No khere risel o Rožas, vas xudel pesre phrale, čumidel les, pesra dā, pesre dadē. Eleg oz hozza kerem, haj as baro örōmos. Kico baro örōmos ās, ke buter sar von, khadžineske. Ode phenel leske:

– No gule tatā, džī akana – phenel – robos anās, dji akāna – phenel leske – numa xā the pī, the mulatin tūt, the phir kaj kamēs, kici borš maj avela tu te džives. Ke 'kana se mindenos i tu.

No, natjhol e reme sar an paramis. Natjhilas i remē ke o Rožas biše boršengro has lo. O Janoš dikhelas pe leste the gındiljās pes:

– Mo, če vojnjikos as muro phral! Našťjig ačav an ladžaveste – phenel, – te me sikavaw vareso. La man, thaj kici džaw, džī kaj maj vojnjikos avo sar vo. Ke te n' avo maj vojnjikos, me buter pale šoha na maj avaw.

H' ola ljiljas pes, haj bučuzindjas katar pesri dej haj katar pesro dad haj katar pesro phral. Kide rōnas o duj phrala, kaj gīndines ke n' āver kola, lengro vodji num' ari na džal ki von kat' ekaver hin te vālinen. Ode phenel lesk' o Janoš(!):

– Noš noš, muro kuč kedvešon phral, na bušulin, ki akar kaj aves an džungalmaste, me an tro vazdib' avaw.

Thaj phenel leske o Janoš:

– Noš noš muro kuč kedvešon phral, dik kade muro žebkendēvos, tuke dav les – phenel leske. – He garū lēs, sar pe tre duj jakha. Džī kaj muro žebkendēvos – phenel – žūžo avela, džī odi te džanes la k' an sastjimaste hom; he nanji mange kēč. Kan'

meg az anyját is, az apját is. Elég az hozzá, kérem, hogy nagy öröm volt. Olyan nagy öröm volt, hogy senki másnak nem lehetett nagyobb. Az mondja az apjának:

– No, kedves tata, eddig rab voltál, mostantól fogva csak egyél, igyál, mulass, menj, ahová akarsz, ahány évéd még van az életből. Most minden a tiéd.

No, múlik az idő, mint a mesében. Telt az idő, Rózsa már húsz éves volt. János ránézett, és gondolta magában:

– No, milyen vitéz volt a bátyám! Én sem maradhatok szegyenben, én is felmutatok valamit. Elindulok, addig megyek, amíg még nagyobb vitéz nem leszek, mint ő. S ha nem leszek nagyobb vitéz, soha többé vissza nem térek.

Ezzel fogta magát, elbúcsúzott anyjától, apjától és bátyjától. A két testvér úgy sírt, hogy azt hihetted volna, megszakad a szívük, amiért el kell válniuk egymástól. Azt mondja neki Rózsa:

– Nos nos, drága kedves öcsém, ne búsulj, mert ha akárhol bajba kerülsz, segítségemre sietek.

Azt mondja erre János:

– Nos nos, drága kedves bátyám, nézd ezt a zsebkendőt. Neked adom, tedd el, s úgy vigyázz rá, mint a két szemedre. Amíg a zsebkendőm tiszta marad, addig tudhatod, hogy épségben vagyok, nincs semmi bajom. Amikor ezen a zsebkendőn három pecsét támad, akkor tudhatod, hogy bajban vagyok. Amikor a zsebkendőm szennyes lesz és teli lesz pecséttel, akkor tudhatod, hogy meghaltam. Akkor elindulhatsz megkeresni.

Azzal fogta magát, elindult. Annyit ment, hogy nehéz volt a földnek. Mít ad a szent jó Isten, kiment az országból. Másik országba érkezett. No már most, mikor ebbe a másik országba érkezett, hová érkezett? A Vörös király országába. Mikor beért az országba, betért az ország szélén álló legkisebb házba. Mikor oda betért, ki lakott abban a kis házban? Egy öreg ember meg egy öreg asszony.

– Adjon Isten jó estét, édesanyám!

– Szintúgy te is élj sokáig, szép férfi! Sok szép férfit láttam, de ilyen szép férfit soha életemben nem láttam.

– Ó Istenem, anyám – mondja neki –, légy szíves, adj egy kis szállást egy éjszakára, hogy ne kelljen kint aludnom. Reggel tovább megyek.

No, mindjárt szállást adtak neki, ennie adtak, minden, s ott aludt azon az éjszakán. Reggel felkel, megmosdik, megköszöni a szállást, odébb áll. Hová ért? Beért a fővárosba, az ország fővárosába. Mikor odaért, mindjárt látta, ki van írva: a király vendéglője. Belép a király vendéglőjébe, s mikor belépett a király vendéglőjébe, leült egy asztalhoz, és körül nézett abban a nagy, fényes vendéglőben. Rögtön előtte termett huszonnégy pincér.

an kado žebkendēvos kerdjona trin pečetes, akor te džanes k' am bajos om. Kana muro žebkendēvos mēlalo kērdjola thaj sē pečetešon avla, akor šaj džanes ke me mūlo hom. H' akor šaj pornjines te rosares man – phenel leske.

Th' ola xunja vas thaj gelo peske. Kicom džiljas ke phar' as la lumake. So dinjas o svunton gulo Del, ke ari giljas anda them. And' aver them risljas. No 'kana dak' ande risljas and' eg āver them, kaj risljas? ande le Lole kraljesro them. Kana kaj lesro them risljas, kaj legmaj cino kher and' agor le themesro andre giljas. Kan' andre giljas, ande kolo cino khēr kon bešelas? Ek phuro manuš th' ek phuri džulji.

– Del o Del lačhi retji gulja mamō!

– Udjan but te džives, šukare manuša – phenel leske. – Bute šukare manušen dikhljom – phenel – de kise šukare manušes am muri viāca šoha na dikhljom – phenel.

– O Dela mamō – phenel lake – te keres kici mištō, te des man vareso \ ek buka sālāšis and' eke retji; kaj te nā soaw āri. Ka pe tosāra maj dūr džaw.

No mindjar sālāšis dine les, xaben dine les, se mindenos, the othe sutjas ode retji. No tosara opr' uštjel, thovel pes, thaj kesenjinel o salaši. Th' ola lel pes; kaj risljas? ande risljas ando fōvarošis, ando fōvarošis le themesro. Kan' othe risljas, mindjan ar' ās irimen e kraljitjikon vendeglōve. Andre džal and' e kraljitjikon vendeglōve the kan' andre risljas and' e kraljitjikon vendeglōve, tele bešel pal' eg meselji haj vigig dikhel ekhar and' ode bare fenješon vendeglōve. Jekhar bišteštār pinčēre angla lest' aven. Tele hajlinen te kesenjinen leskē. T' ebe vo na džilj' an kese džungale rizi sar džilja o Rožas ke akor čorre as le. D' akana ebe te o barvalo has; vitjizitjika rizi pāncelosre has pe leste.

– So porunčines – phenen leske – vitēzi?

– O Dela – phenel lenge. – Na porunčinav – phenel lenge – but, te keren kici mišto kaj te den man jek fruštukos.

– So t' al kodo fruštukos?

Phenel: – Eg duje boršengro bornjuhos ari peklo, h' ek šele vidrengri hordōva mol, the – phenel – so phirel paša late: mānro, šuklibo, se mindenos, kaj te xap te me – phenel. – Ke djemult avaw, the bokhalo hom.

Mindjar tele čhinen ekhe bornjuhos duje boršengres, eke bīkās, th' ari peken les, homorošon te angla lest' ānen les. Xudel pes muro Janoš, the pillonotok olott jek-duj xal les. Andre mal e hordoa pesra dumukā, thaj lel l' and' eg vās, t' ari pil le šele vidrengri hordoa mol. Kan' ari piljas kado hordoa, būt vitēze as kodē, de jekhar o saste a' jjakhende dikhle pen.

– Jaj – phenen o vitēze – but viteze as kade de kiso vitezos

Meghajolnak, köszönnek neki. Mert ő már nem olyan ócska ruhában járt, mint Rózsa, amikor még szegények voltak. Most már ő is gazdag volt: vitézi ruha, páncél volt rajta.

– Mit parancsolsz, vitéz? – kérdik tőle.

– Ó Istenem – mondja –, nem parancsolok sokat; legyetek szívesek, adjatok valami reggelit.

– Mi legyen az a reggeli?

– Egy kétéves borjú sülve, egy százakós hordó bor, meg ami mellé jár: kenyér, savanyúság, minden, hadd egyem; mert régóta úton vagyok, éhes vagyok.

Mindjárt levágnak egy kétéves bikaborjút, megsütik, hamarosan elébe teszik. Fogja magát János, pillanatok alatt egy-kettőre megeszi. Ökölrel beüti a hordót, fél kezébe fogja, s megissza a százakós hordó bort. Mikor kiitta a hordót, sok vitéz volt ott, de mind egymás szemébe néztek.

– Jaj – mondják a vitézek –, sok vitéz volt már itt, de ilyen vitéz még nem volt azok között, akik ide járnak ebbe a vendéglőbe, aki ilyen gyorsan megegyen egy ekkora marhát és megigyon ennyi bort!

Telik az idő, ott időzik, amennyit időzik, s mit ad a szent jó Isten, egyszer csak mi történik? Egyszer csak látja, hogy megint nyílik az ajtó, és ki lép be? a Vasvitéz. Mikor a Vasvitéz belépett, akkora lármát csapott a rajta levő vasakkal, hogy azt hitted volna, összedől a vendéglő. Mikor megpillantja Jánost:

– Szervusz!

– Régóta szerettem volna találkozni veled – mondja neki János. – Hála legyen Istennek, hogy most összetalálkoztunk.

No, kezet fog a két vitéz, leülnek az asztalához.

– No – kérdezi –, éhes vagy?

– De még milyen éhes vagyok!

– No, parancsold meg, hogy együnk még egy borjút ugyanúgy, mert én sem laktam jól.

Megint rendelnek egy kétéves bikát sülve, megeszi a két vitéz. Azt mondja neki János:

– Nos nos, ha már összetalálkoztunk, szeretnék kötést tenni veled: esküdjünk fel két édes testvérnek. Hogy sohasem hagyjuk el egymást, se rosszban, se jóban.

– Hogyne – feleli –. Én is éppen most gondoltam arra, hogy ezen a hosszú úton hátha valamikor találkozom olyan emberrel, aki jó szívvel legyen irántam.

Mindjárt felesküsznek a kardjukra – de nem kardjuk volt, mert akkoriban pallosok voltak –, felesküsznek a pallosukra huszonnégy ízben, hogy édes testvérek lesznek. No, miközben ott isznak, nem sok idő múltán ki érkezik? a Szél fia. Mikor meglátja Jánost, ő is egyenesen odamegy hozzá:

inke kade na as, kise giljas ande kadal vendeglöve; kaj kiso sigo te xal ek kitjise marha – phenel – haj kici mol kaj te pijel la.

Natjhol e reme, idözinel vo so idözinel kode, so del o svunton gulo Del, ki jekhar so törteninel? Numa dikhel ke pale putrol udar haj kon avel andre? o Srastuno vitezis. Kan' andr' avel o Srastuno vitezis, kisi larma kërdja kola srasta pe leste ke gïndindjan k' e vendeglöva ketane përel. Kana dikhel les:

– Sêrvūs!

O Janoš phenel leske: – Djemult kamljom te risa man tuha – phenel leske. – Hala le Deleske k' akana risljam amen.

No, vas xuden o duj vitêze, he tele bešen ka lesre meselji.

– No – phenel leske – bokhal' an?

– Kide bokhal' om.

– No – phenel – maj parančïn kode, kaj te xas ink' eke bornjuvos udjane, te me na čaliljom – phenel leske.

Maj parančïnen eke bïkas duje boršengres, āri peko, xan les opr' o vitêze. Ode phenel leske:

– Noš noš – phenel leske Janoš – dak' ebe khetane risljam amen, kamos te kerap tu ek phandïbo: te colaxaras opr' amen duj čače phralenge. Te amen ekekavres šoha te na mikas les, nič an džungalimaste nič an mištjimaste.

– Sar te na – phenel leske. – Dare tjar gïndindjom, ke pe kado lungon drom valamikor hatha kerülinla man te man jek kiso manuš, savo te odo lači voj' avela kurig mande.

Mindjar opre colaxaren pe pengre duj kordes- \ na korde sas len ke ako' paloši sas, opre colaxarde pen po paloši, bišteštarvar, čače phralenge. Sar von pijenas othe, na pa bud reme, so del o svunton gulo Del, kon erkezinel, la Barvaljako raklo. Te odo kana dikhel le Jánošes, vorta leste:

–Del o svunton Del lačo djes!

O Janoš phenel leske:

– Hajardjom tra hiretar. He alig užardjom kaj t' aši' risa man tuha. Beš tele, te tu xa.

Tele bešel o Barvaljako raklo paša leste. N' akana von ebe trin žen' ās le. Na pa bud remê avel e svuntone Khamesro raklo. Te vo tele bešel paša lende. Štar phral' ās le, opre colaxardê. Natjol sar i paš ōra, kon erkezinel, anda somnakuno them le Somnakune kraljesro raklo. Dikhel le štäre vitêzen, dikhel te pe čači te pe sfïngon, kaj cirdel, lende. T' odo lende džal. Hat tele bešel maškar lende, kide ke von panč pralā ketane colaxaren pen, čače phralenge. He xuden pen kaj te mulatinen, nodjba. Ebe o hordoï le šele vidrengre, jek p' ekkhaver ačenas, kede riselas o plafonos le vendigloekro. Mulatinenas eg mulatibo, ebe tela retji kerdjiljas. So del o gulo Del, ke jewkhar and' aven pa kalji lume trin benga. Jeg ifta šorengro, jeg dišuštarengro th' eg bištajštare

– Adjon a Szent Isten jó napot!
– Hallottam híredet – mondja neki János. S már alig vártam, hogy találkozohassam veled. Ül le, egyél te is.
Leül mellé a Szél fia. Most már hármásban voltak. Nemsokára jön a szent Nap fia. Ő is leül melléjük. Most már négyen voltak felesküdtött testvérek. Eltelik vagy fél óra, ki érkezik? Arany országból az Arany király fia. Látja a négy vitézt, néz jobbra, néz balra, merre tartson, hát hozzájuk. Odamegy ő is hozzájuk. Leül köztük, úgyhogy most már öten esküdtek fel édes testvérekké. Fogják magukat, mulatnak nagyba. Most már egymás tetejében álltak a százakos hordók, elérték a vendéglő mennyezetét. Nagy mulatságot csaptak, közben beesteledett. Mit ad a jó Isten, egyszer csak belép a Fekete világból három ördög. Egyik ördög hétfejű, másik tizennégy fejű, harmadik huszonnégy fejű. Leülnek egy másik asztalhoz. Rendelnek maguknak egy hordó pálinkát, mert az ördög nem iszik bort, csak pálinkát. Mulatozásba fognak az ördögök. Azt mondja János a többieknek:
– Nézzétek csak, milyen szépen mulat az a három vitéz. Vajon jóra való? Esetleg tudjátok, hogy kik ezek?
– Hogyne – mondja a szent Nap fia –, ismerem őket. Három ördög, Fekete világ királyának a három fia.
No, jó. Múlik az idő. Egyszer csak ki érkezik? A világ három legerősebb embere: Csontvitéz, Penészvitéz, Favitéz. Bejövet berúgták az ajtót, s felfuvalkodottan gorombáskodásba kezdtek, mert érezték, hogy ők a legerősebb emberek az egész világon. Leültek az egyik asztalhoz, s mindjárt megparancsolták a hegedűsöknek, hogy senkinek se játsszanak, csak nekik. A hegedűsök úgy játszottak, hogy azt hitted volna, vége a világnak. Egyszer csak azt mondja Penészvitéz Favitéznek:
– Nos nos, te!
– Mi az?
– Menj oda, és kenj le egy pofont annak a legkisebb ördögnek. Nézd, hárman vannak, s milyen peckesek!
– Hogyne – feleli. Feláll, odamegy a három ördög asztalához. Mikor megcsapja a legkisebb ördögöt, a tízfejűt, mikor pofonvágja, mindjárt liszté-hamuvá ment szét. Aztán Csontvitéz is odamegy, úgy megüti a másikat is, a harmadikat is, agyoncsapja őket, hogy a három ördög semmivé lett. János mindezt látja, végignézi, nem tetszik neki a dolog. Telik az idő, odalép az ő asztalukhoz Penészvitéz. Azt mondja nekik:
– Nos nos, nagy vitézek vagytok? Honnét kerültetek ide? És nem akartok bemutatkozni, hogy kik vagytok?
Azt mondja neki Vasvitéz:
– Te! Mi nem mentünk a ti asztalotokhoz, miért nem hagytok bennünket mulatni? Mi bajotok van velünk?

šerengro beng. He tele bešen kaj kaver meselji. Mangen pen eg hordôva phabardji mol k' o beng na pijel mol; o phabardji mol. He xuden pente mulatinen o bengal. Ode phenel o Janoš kakalenge:

– Dig mo, či šukar mulatinen kokala trin vitêze – phenel lenge. – Če patjivale 'n le? – phenel. – Däre tumen džänen ke kon in kola?

– De – phenel le svuntone Khamesro raklo, phenel – sar te na – phenel – džanaw le. Trin bengal j – phenel – pa kalji lume le kraljis an le trin rakle – phenel leske. No mišto j. Natjhol e remê. Numa jekhar kon erkezinel, la lume trin maj zorale manuša: o Kokaluno vitêzis, o Penesime vitêzis th' o Kaštukano vitêzis. Kala kan' andr' āvil', andre ruginde o vudār, the phurne pen kola k' eg gorombaškodibo, ke von erzinde, od' erzinde, ke von in o maj zorale manuša pe sastji lume. Tele bešen ka 'g meselji, mindjar den porončis le hegedušan ke khedjineske te na bašavel numa lenge. Bašavenas o hegeduša ke gindines ke lume xeseljol. Ode phenel ekhar kado Penesime vitezis:

– Noš noš – phenel le Kaštuneske – mo!

Phenel: – So j?

– Te džas te kole maj cinidiro bengeske des les ek palma – phenel leske. – Dik kala 'n trine he če peskeše 'n le!

– Sar te na – phenel leske. Opr' uštjel kako te džal karing i meselji ka le trine bengengri. Kana rrandel e cine benges le deše šerengres, kana mal les ek palma, mindjar arreske učhareske valindja. D' ab' o Kokaluno vitêzis džal the okolwres kide mal les h' okolwres, tele madja les, ole trin bengal šemmišisarile. Dikhel o Janoš kala sa vigig dikhel len. Eleg oz hozza k' ebe le Janošiske na čaljilja les kala travēs. Na, natjol i reme, avel karing le meselji o Penesimen vitêzis. Ode phenel lenge:

– Noš noš, bare viteze an tumen? Kathar aviljan kadeke? Eš na kamen te olalkozinen andre ke kon han?

Phenel leskē o Srastuno vitezis:

– Mo! Amen ka ttumari meselji na djljam, sostar na miken amen te mulatinas? Sostar in tumen amenca trāba?

– Haj! – phenel lenge. – Inke te tuke dumazines, mo, xxindej!

He kkana rrandel les jek palma le Srastune vitezis, učhareske valinel. Kide ke rrandel te kokoles, te kokoles, te koles, te koles, sa mudardjā len o Penesime vitezis. Kon ačhiljas, numa o Janoš he le Somnakune kraljesro raklo. Ode phenel leske o Janoš le Somnakune kraljeske:

– Mo! – phenel leske. – Kampelas te džas amenge mo. Ke – phenel – kado avela he t' ame mudarel amen.

Ode phenel o Somnakuno kraljis:

– Me na banji! Džas amenge ke kala tenjleg keren amenca.

– Hej – phenel leske o Janos – dičol peske anjira tan tu te daras.

– Hej – mondja –, még pofázol is, te szar!

Mikor leken egy pofont Vasvitéznek, az hamuvá válik. Ugyan-
úgy megcsapja ezt is, azt is, emezt is, amazt is, mindőjüket meg-
ölte Penészvitéz. Egyedül maradt János meg Arany király fia.
Azt mondja János az Arany királyfinak:

– Te! Mennünk kell innét. Mert az jön, s bennünket is megöl.

Azt mondja Arany királyfi:

– Nem bánom. Menjünk innét, mert ezek tényleg elbánnak
velünk.

– Hej – mondja neki János –, úgy látszik, félsz.

– Hát hogyne félnék, mikor látod, hogy a drága barátainkat
megölte.

– No, ne félj. Maradj itt, én egy kicsit kimegyek vizelni.

János kimegy szükségre, vizelni. Megáll az egyik fal mellett,
és vizel. Jaj, egyszer csak odalép mellé egy ember, megfogja a
kabátját, megrázza, s mondja:

– Ember, legyen benned irgalom! Ne vizelj tovább, mert
a vizeled mindjárt elviszi a várost. Mindjárt vége van a város-
nak, belefűl a vizeletedbe.

Abbahagyja János, ránéz, visszamegy a vendéglőbe. Mit ad
Isten, mire visszaért, Arany királyfit is megölték. Egyedül maradt
János. Azok már hallották hírét, de nem ismertek rá, hogy ő János.
Fogják magukat, s úgy viselkednek, ahogy nem szabad. Volt an-
nak a vendéglősnek egy lánya. Olyan szép volt, hogy ő volt a
legszebb nő a világon. S akkor éppen azért jött az a három vezér,
hogy magával vigye azt a lányt. Azt mondja Penészvitéz a ven-
déglősnek:

– Hozd ide a lányodat, hogy énekeljen a színpadon, mert ha
nem, sem a vendéglőből, sem belőle még hamu sem marad.

Előhívták a lányt. Énekelni kezdett a lány, úgy, hogy majd-
nem leszakadt az egész vendéglő. Ahány vezér ott volt, ahány
vitéz ott volt, sírt az egész nép, olyan szépen énekelt. Miért éne-
kelt? Mert tudta, hogy ez az utolsó éjszakája van, utána ezek
elviszik. Leugrik a lány a színpadról, s hová megy, egyenesen
Jánoshoz. Azt mondja neki János:

– Ül le mellém nyugodtan, ne félj!

A pincérek mindjárt odasereglettek a lányhoz, hogy mit kíván
inni. Mindjárt pezsgőt tesznek elé, ami csak a szívének jól esik.
A lány ivott Jánossal kettesben. Odaszól neki Penészvitéz:

– Nos nos, engedd ide a lányt mihozzánk!

– Hej – mondja nekik –, nagy fába vágjátok a fejszét. De
tudjátok meg, hogy innét most már ki nem mentek! A kezemben
vagytok, most számoltok mindenért, amit életekben művel-
tetek, az egész földön, hány embert tönkretettetek, hány embert
megcsúfoltatok! Most leszámolunk!

– Hat sar te na darap – phenel – kana dikhēs ke – phenel – amare kučone baratonen mudardjā len.

– No – phenel – na dara – phenel leske. – Ač kadē ke me džav e buk’ ari ha pešala ma.

Džal o Janoš ari vaš peskē, kaj te mutrel. Eleg oz hoza, kot’ ačel ka jek perate te mutrel. Jaj, ha num’ avel eg manuš leste, he xudel les palal hazikate te čalavel les. Phenel leske:

– No manuša – phenel leske – avel tuke mila. Hej na maj mutre buter ke ’b’ o fōros mindjar gidžal les tro muter – phenel leske. – Mindjar vīgos in – phenel – o fōros, tāsol andre tro muter – phenel leske.

Thanest’ ačel o Janoš, pe leste dikhel, thaj lel pes, andre džal an vendeglōva. No, so del o svunton gulo Del, k’ and’ āvel kokōte? Dži ka kako āviljā, te le somnakune kraljes mudarde les. Kokorr’ ačilja o Janoš. Akana von, xaljarde lesra hīretar valamennjire de na prindžande les ke kōn in o Janoš. Xuden pen von thaj keren pengri trāba sar na kampil. Eleg oz hozza ke has kale vendiglōšes eg rakljī. Kesi šukar as lī, ke voj as a lumekri legmaj šukar džulji. Hēj, akor vaš od’ āvile kaj kala džūlja te gidžan la, kala trin vezēre. De ode phenel o vendiglōšesk’ o Penisimen vitezis:

– Te anes ari a rakljā, kaj te žiljabal pe simpōda ke te na – phenel leske – niči e vendiglōva nič lakr’ učar n’ ačel.

Taj ar’ andre la raklja. Xunjas pes e raklji te žiljabal, te mindjan ke sastji vendiglōve tele čhindjol. Kici vezira hās, ke kici vitēze has, e sastji lume rovelas; kizo šukar žiljabalas. Sostar žiljabalās? Ke džanglja ke kede jek palunjī retji maj in la th’ akana kakala gidžan la. Tele xutjel e raklji pa simpoda haj kaj džal, vorta ko Janoš. Ode phenel lak’ o Janoš:

– Beš tele njugotton pašo mande na dara – phenel lake. Mindjar o pincēre jekhar othe xenjeljile angla raklji te so kivanjinel te pijel. Mindjar pežgō angla late, so lakro vodji sernjalā. Pijelas e raklji, o Janoš e duj džene. Ode phenel e Penesimen vitēzis:

– Noš noš, te mikes la raklja t’ avel amende.

– Hēj – phenel lenge – baro kašt čaladjan – phenel lenge. – Te džanen la k’ akana kathar āri našťjig džan. Am mure vast an, akana samolinas, so kērdjan tumen an tumare viācā, pe phū, kicome manušen tōnkre čhunjan. Haj kicome manušenca čufolkodindjān. Akana – phenel – tele ’n ke samolinen.

Na, mišto hin. So del o svunton gulo Del, ke numa jeg gīndinel o Janoš. Kana jek phurnjas, i sastji vendiglōva s’ al an pancēlostē; čimjāla kereken. Kana kakala dikhle, ma dikhle pen an jakhende. Phenes (!) lesk’ o Kaštukano vitezis:

– Akana – phenel leske – vīgos in amendar! Probāli ke nenji kate džas ari – phenel.

Phenel lenge o Kaštukano vitēzis:

No, jó. Mit ad Isten, csak gondol egyet János, és mikor egyet fűjt, az egész vendéglőt páncél vonta be kereken. Mikor amazok látták, egymás szemébe néztek. Mondja nekik Favitéz:

– Ide figyeljete! Mi ez? Úgy rávágok ököllel erre a falra, hogy kidől!

Rávág a falra Favitéz, de még nyoma sem látszik az ütésnek. Rávág Csontvitéz, semmi. Penészvitéz olyan erős volt, hogy amikor öklével belevágott a falba, kimarjult a karja a falon, de így sem ért el semmit.

– No – mondja –, most idejösztök hozzám, hogy számoljunk!

A három vitéz térdre borul, és így beszélnek:

– Nos nos, János, tudtuk, hogy erős ember vagy, de hogy éppen ilyen erős, azt nem tudtuk.

– No – mondja nekik –, gyorsan-gyorsan támasszátok fel a három ördögöt, úgy, ahogy voltak.

Odamegy Penészvitéz, csak egyet fűj rájuk, s a három ördög feltámad.

– No, most az összes barátomat támasszátok fel!

Feltámasztották az összes barátját, az utolsó szálig.

– No, most gyertek ki, hogy ne csináljunk idebent bajt. Gyerünk ki, hogy odakint meglássa a világ, mit csinálunk.

Kicipelte a három vitézt. Félkézzel megfogta mind a hármat, kivitte őket.

– No – mondja nekik –, előbb imádkozzatok a jó Istenhez, hogy ne haljatok meg úgy, hogy nem imádkoztatok.

Megfogta Penészvitézt fél lábánál fogva, s hova hajította? oda, ahol született, ahonnét való volt, a saját házába. Ahogy a levegőben repült, az udvarukon álló fákra zuhant, s kitört a két lába. Ha nem jön ki az anyja és nem fogja fel a pendelyébe, leesett volna a földre, leesett volna a világban a földre. Amikor anyja felfogta, mondta neki:

– Nos nos, drága kedves fiam, mennyit mondtam neked, hogy ne járkálj, ne viselkedj így, mert előbb-utóbb emberedre találsz, aki erősebb lesz nálad, és ráfizetsz. Most ráfizettél.

– Ó, Istenem, anyám, hát ki tudhatta, hogy akad olyan ember, aki erősebb nálam?

– Most János helyretett benneteket.

– Engem bizony helyretett, anyám.

– Mentetek volna oda hozzá, s kértétek volna meg, hogy bocsásson meg nektek, ahelyett, hogy gorombáskodtatok előtte! Ő erősebb nálatok. Mert az anyja az én testvérem, de ő az idősebb, neki van nagyobb ereje.

Favitézt ugyanúgy elhajította, neki is kitört a két karja, a harmadik meg vak maradt. Mindhármójuknak testvér volt az anyja. Elég az hozzá, hogy János meg Rózsa erősebb volt, a szentséges

– Haljar akaj! So j kede! Dā me kisi dumūk akala perete ka rig perel!

– Hêj – phenel o Kaštukano vitezis le Penisimeneske – šerinmās la ki kedé tu ari némas la (?)

Čhinel o Kokaluno vitezis pe perate, nič e lakri urma na dičilja. Čhinel o Kaštukano, khedž. O Penisimin kiso zoralo az i, kan’ andre čhindja pezi dumug ande perete, ari gilja lesri mujsi pa perete. De, so na kērdja khedž.

– No – phenel – akana avena kaj mande te samoljinas!

Am bōgende peren o trin vitēze haj phenen leske:

– Noš noš Janoš – phenen leske – džangljam ke zoralo manuš an de tjar kiso zoralo – phenen leske – na džangljam.

– No – phenel leske – sig maj sik te keren le trine bengen sar as le.

Numa džal o Penisimen vitēzis, kana jek phurdo pe lende, le trin benga pal’ as le.

– No – phenel – akana more saste baratonen keren len pale.

Pale kērde le saste baratonen, lesren, dži ka jekhes.

– No – phenel akana – aven arī. Kaj te na keras andre bajos, hanem džas arī, kaj arī te dikhel e lume, ke so keras.

Ari ginjā le trine vitezen, xunja len, ekhevasa lel i trinen, th’ ari ginjā len.

– No – phenel leske – mang tu ko gulo Del angl’ ode, te na meres kaj te na manges k’ o gulo Del.

Kana xunjā les jekhesa čhangatar, kaj čhudinjā les, othe kaj kērdjiljā, katar as lo vo, khere čhudinjā les. De sar djljās ande levegōva opre, peljās pe njestje kašta ande pesri udvara, haj lesre duj čhanga ari phadjile, le Penesimene viteziske. Te n’ avel ari lesri dej kaj te xudel les ar’ an pesri pōdji, tele perel pe phu, tele perel pe kadi lume ande phu. Kan’ ari xunja les lesri dej, phenel leske:

– Noš noš muro kuč kedvešon raklo, kici phendjom tuke, na phir te na ker; ke valamikor valamikor pe tre manuš des, savo maj zoralo avela tuha, sar tu; the opre des. Tu kide opre dinjan.

– O Dela mamō – phenel – hat kon džanglja ke maj kerelinla eg manuš maj zoralo sar me?

– Kidē k’ o Janoš – phenel – lačhardja tumen.

– Lačhardja me mamō – phenel.

– Te giljanas te mangel tumen leske kaj te bočatinel tumen, na kade gorombaškodinen angla leste – phenel – ke maj zoralo sar tumen – phenel leske. – Ke kolesri dēj more phenj – phenel. – De kode in li maj barider – phenel leske, – maj bari zor in la.

Le Kaštukano čhudinja les sinten kide, te kakaleske ari phadjile lesre mujse, okole kor’ ačhilja. Kide ki kala se phenja has kalengre daja. De eleg oz hozza, k’ o Janoš as, la Rozaš as maj

jó Isten után ők voltak az elsők; ők voltak a legerősebb emberek. No, jó. Mikor mindez megtörtént, a barátai szedelőzködtek, elbúcsúztak egymástól.

– A szent Isten legyen veled, drága barátunk, mi most megyünk. De ha valamikor bajba kerülsz, valami csapás ér, csak gondoldj ránk, ott termünk melletted.

Fogták magukat, elmentek. Ki maradt mellette, egyedül Arany király fia. Azt mondja neki Arany királyfi:

– Nos nos, viszonzni szeretném azt a szívességet, amelyet nekem tettél. Légy szíves, jőjj el hozzám, hogy olyan tisztességben részesítslek, mint te engem.

– Hallgass ide! Én nem bánom; ha akarsz, veled megyek; nem bánom, megyek.

Azzal fogták magukat, elmentek Arany országba Arany királyhoz. Mikor megérkeztek Arany királyhoz, az az Arany király hatalmas, híres király volt, de mikor meglátta Jánost, térdre esett előtte.

– Nos nos, drága kedves fiam – szólt –, hogyan akadtál erre az emberre?

– Hej, apám, ha tudnád, hogy ő kicsoda, s milyen ereje van, egy szót sem szólnál.

– Tudom, drága kedves fiam, hogy miféle ember ez. Hanem, fiam, a legnagyobb tisztességet, a legnagyobb kedvességet, s amiből csak tudod, hogy a legdrágább és legfinomabb, azt mind elébe kell rakni. S menj be a két húgodhoz – mert Arany királynak volt két lánya –, menj be a két húgodhoz, mondd meg nekik, hogy ha életükben valaha kifestették magukat, úgy fessék ki magukat, hátha valamelyikőjük megtetszik neki, és feleségül veszi. S ha feleségül veszi, bizony mi leszünk az egész világon a legboldogabb emberek.

No, jó. Mit ad a szent jó Isten, szólt a húgainak, s mindjárt huszonnégy szobalányuk nekiállt festeni őket, s mint a mesében, azt hihetted volna, hogy az égből földre szállt angyalok. Vacsorára bejöttek oda mellé. Egyik baloldalt ült, másik jobboldalt. Amit csak tudtak neki vallani, ami legszebb volt az életben, hogy beszéljenek róla, arról mindenről diskuráltak vele. Mindenféle képpen azt akarták, hogy akár a kisebbikbe, akár a nagyobbikba, beleszeressen János, és feleségül vegye. De Jánosnak minden ingyervaló volt. Mert volt egy útja, amelyet el kellett végeznie, s ameddig el nem végezte az útját, mást nem tehetett. Csupán tisztességből beszélgetett velük. Ahogy illett, csúnya szavakat abszolút nem használt. Így telt az idő tizenkettőig. Mikor tizenkettőre járt az idő így szólt hozzájuk:

– Szeretnék lefeküdni, mert eltörődtem. Persze még majd beszélgethetünk.

zoralo, pala svunton gulo Del elšövon as le. On as o maj zorale manuša. No mišto hin, kana kede törtenindjas, mindja lesre borāti xune pen the bučuzinde kath' ekkaver.

– Aš o svuntone Del' amaro kuč baratos, ke džas amenge – phenen. – He – phenen leske – valamikor valamikor t' aves an džungalimaste th' avela vareso čorrimo pe tute, numa gīndin amende, kothe ham paša tute.

Ile pen thaj gile penge. Kon ačilja lehe, kokoro le Somnakune kraljesro raklo. Ode phenel les le Somankune kraljesro raklo:

– Noš noš – phenel leske – me – phenel leske – kamaw te kedap (!) pale kede, kado mištjibo, so tu kerdjan manca. Te keres kici mišto kaj t' aves mande, hej – phenel leske – ka t' aši' kera muro tistešigos tuha sar tu kerdjan les manca.

– Haljar akaj – phenel leske. – Me na banji, daki kames džap tute, me na banji, džap – phenel leske. He ile pen, he djil' ando somnakuno them ko Somnakuno kraljis. Kan' andre risle ko Somnakuno kraljis, kado Somnakuno kraljis ek hotolmošon hirešon kraljis as. Kana dikhlja le Janošes, am bogende peljas angla leste. Ode phendja:

– Noš noš muro kuč kedvešon raklo, sar ke – phenel – tu pe kado manuš dinjan?

– Hej – phenel leske – tata, te džanes tu ke kon in kado, hej če zora birinel kado – phenel, – tata, nič na dumazines.

– Me džana muro kuč kedvešon raklo – phen – ki kado če manuš in – phenel leske. – Hanem muro raklo – phenel leske – o maj baro tistešigos, o maj baro kedjelmos, he anda soste so džanos ke maj finomon te maj kuč hin, se mindenos angla leste kampil čhuno – phenel leske. – He džana andre ka tre duj phenja – ke as le Somnakune kraljes duj raklja – dž' andre ka tre duj phenja, phen lenge kide, ke dake feštinde pen volomikor an pengri viaca, kide te feštinen pen, ha potje teccila von jeg les kaj te lel la gadžaki. Ke te lela la gadžaki, potje k' amen avam maj boldogi manuša pe kede sastji lume – phenel leske.

No mišto hin. So del o svunton gulo Del, ke phendjas pesre phenjange, mindjar kode bištajštar džulja xune te feštinen len, sar an paramis, ke n' āver kola gīndindjan ke o phuvesro andjari anda svunton čeros in e. He pe vočorate and' avile paša leste. Jeg bešel ande stungon fele, jeg ande čači fele. So von džangle te volinen, so ma šukar as ande viaca kaj te dumazinen, so mindenos dumazinde khetane. The mindenfelekeppen kamlas, kaj í e cinjider, í e barider, t' aštjig perel serelmešon o Janoš ande lende te lel len gadžake. De le Janošeske minden indjenvalo has. Ke les as 'es eg drom kaj te phērel les andre:, hēj dži kaj pesro drom na phērdja les andre, našťjig kērdja la. Honem tistešegböl dumazindjas. Numa so kampiljas, džungale dumes absolut na

No, jó. Mit ad a szent jó Isten, mindenki ment, lefeküdt. A király ezt mondta:

– Nos nos, drága kedves leányaim! Menjetek be hozzám, valljatok neki szerelmet, hátha kedve lesz hozzám!

– Tata, parancsodra mindent megteszek, ha tudom.

Elég az hozzám, hogy amikor János lefeküdt, csak fűt egyet, és a szoba körül, amelyikben ő aludt, kereken páncél keletkezett, az ajtón is, amelyen nemhogy ők, hanem talán még az Isten ítélete sem tudott volna áttörni. Keresték az ajtót, de nem találtak ajtót, ahol bemehettek volna hozzám. Visszamentek apjukhoz, mondták apjuknak:

– Nézd, tata, mi van, nézd, tata, mi van.

– Drága kedves lányom, tudtam, hogy ő olyan vitéz, hogy mindig védekezik, hogy valami csúfság ne tudjon behatolni hozzám. Semmi baj, leányaim, mert ha lehet, itt tartom egy hónapig, s egy hónap elmúltával majd csak belétek szeret.

No, jó. Megvirradt, a lányok mindig mellette voltak. De neki eszébe sem jutott olyasmi, hogy azt csinálja. Eltelt három nap; mikor a harmadik nap letelt, a fiú úgy gondolta, elbúcsúzik tőlük.

– Istenem, drága kedves barátom, mennem kell.

– Ó Istenem, testvérem, hogy hagyhatsz itt engem? Volna egy kérésem. Azt hittem, még ráérek vele, de most elmondom.

– Mi van veled? Hallgatlak – mondja neki.

– Van egy szeretőm, itt és itt. Életemben soha, soha nem találkozhattam vele, csak távolról, a határon át beszélhettem vele. De az ő határát sohasem léphettem át. Kétszer megpróbáltam, és mind a kétszer szecskába vágott az anyja, ahogy a dohányt vágják. Berakott a málhatáskámba, és hazaküldött a lovamon. Anyám kétszer megmentett. Összedagasztott és feltámasztott, de ha harmadszor is felaprít, soha többé nem kelek életre.

– Hej, drága kedves testvérem, ne búsulj, megpróbálkozunk.

No, elindultak, mennek. Ki volt az a lány? Egy boszorkány lánya, egy varázslóné lánya. Mentek, a határon megálltak.

– No, testvér, én már innét nem mehetek tovább. Ha tovább megyek, végem van.

– Ne félj, rakj tüzet itt magadnak, én egyedül megyek.

Átlépett a határon, s mindjárt ott termett a boszorkány. Egy gereblye meg egy villa volt a hátán.

– Adjon Isten jó napot, öreganyám.

Ránéz:

– Szintúgy te is élj!

– Messze van ide ez meg ez a kastély?

– Ó Istenem, fiam, ha tovább mégy, meglátod.

Tovább ment száz méterre, de ekkor már más alakban volt a boszorkány, más holmival a hátán.

hasnalindjas. Kidēke natjilas e reme dji ko dešuduj. Kana ko dešuduj as, ode phenel lenge:

– Tele kamos te dā man, ke phagerdo hom. The potji ke perse 'nke maj dumazinaha.

No mišto j. So del o svunton gulo Del, sekon andre giljas, tele dinjas pes. Taj phenel o kradjis:

– Noš noš morre kuč kedvešon raklja. Te džan andre leste, te volinen leske serelmos, h' ape te kamela.

– Tata, pe tro porončis se mindenos kerav, daki še ssar kerav.

Djessur ke vo kana tele dinjas pes, numa jek phumjas, kereken ande soba ande savi vo ssutjas, pancelos kērdjilas te p' udara, khote na von, honem potji niči le Delesro itelete našťjig 'imadjas andre. Rosarde o udar, de buter udar n' arakle te džan andre leste. Pale gile ka pengro dad, the phende pengre daeske:

– Dik tata the dik tata sar in.

– Džangljom mure kuč kedvešon raklji ke kiso 'n vitezis, mindig vedinel pes ke vareso džungalimo te na hotolinel pe leste. Nanji bajos mure raklja, ke t' ašťjig kade njikerav les ek čhon, he numa pal' ek čhon hin t' avel vo sserelmešon an tumende.

No mišto hin. Djes kērdjiljas, o raklja mindig paša lest' as le. De lesk' inč ande lesro gīndos na has kisavī, kaj te kērel. Trin djes natjile; kana trin djes andre natjile, gīndindjas o raklo the bučuzindja lestar.

– Dela muro kuč kedvešon phral, hin te dža mange.

– O Dela muro phral – phenel leske – sar mikes man kade? Has man man ek kirīši. Gīndiom k' avla ma reme d' akana phenap tuke.

– So j tu? – phenel leske, – haljarav – phenel leske.

– Hin man man ek piranji, kakaj te kakaj; šoha šoha an muri viāca našťjig djiljom late, numa dje dura' kata hatāris šaj duma-zindjom laha. De me ande lakro hataris – phenel – šoha našťjig m' ušťjadjom andre. Duvar probalindjom, haj ī duvar, sočka čhindja man lakri dej, sar ka čhines o thuvakos. Andre čhunja man ande murro malhataška te khere tranja man pe murro gras. He muri dej duvar mentindja man. Pale dagastindja man the pale kērdja man, the o trito kaj te čhinja man buter šoha na maj kerdjuvav pale.

– Hej muro kuč kedvešon phral, na bušulin ke probalinas.

No, te pornjinde kate, džan. Ile pen, thaj gele. Kon as kede raklji, jekha čovaxanjakri raklji, jekha varažlovisakri. Kana gilē, ko hataris thanest' ačhile.

– No – phenel – muro phral, me kakaj pērdal buter ma našťjig džav – phenel. – Ki varesar džav pērdal mandar vigos hin.

– Na dara – phenel leske, – kakaj ker tuke jag, ke džā me kokorro.

- Adjon Isten jó napot, öreganyám.
- Szintúgy te is élj, fiam.
- Messzire lakik az a boszorkány?
- Nem, fiam.

No, mit ad a szentséges jó Isten, odaér a kastélyhoz. Tiszta porcelán kastély volt, a fedele a felhőkig ért. Egy kacsalábon forgott, mindig szemben a szent nappal, amerről sütött, hogy mindig szembe süsse a nap a kastélyát. Mikor odaért, kirántotta a pallosát, s mikor egyet vágott a kacsalábra, az mindjárt kitört. A palota lezuhant. Mindjárt fogta magát, felment. Benyit egy ajtón, benyit kettőn, benyit a többin, benyit a hatodik, kilencedik ajtón. Szépséges, pompás holmik voltak ott, aranyból, ezüstből, gyémántból, de égvilágon egyetlen embert sem látott. Mikor a hatodikhoz ért, kopogtatott, s mikor kopogtatásra emelte a kezét, egy kis darázs, egy méh, rászállt az orrára. S ezt mondta neki:

– Nos nos, János, vigyázz, mert itt bemegy, de innét soha többé ki nem jössz, ha nem leszel elég vitéz.

– Mi az? – kérdi.

– Amikor belépsz, ez a lány felugrik a székről és megragad, mert erős, páratlan. És téged bevág a saját székébe. S ha valamiképp bevág a saját székébe, te abból a székből soha többé fel nem kelsz. Hanem te kapd el őt, és vágd bele abba a székbe úgy, hogy a szék mind szilánkokra hasadjon. Akkor megszűnik az ereje, mert az ereje a székben van.

– Ne félj – mondja neki.

Ezzel a darázs elszállt.

Mikor kopogtat:

– Igen, bejöhetsz.

Benyit az ajtón. Mikor benyitott az ajtón, a lány felugrik, elkapta a fiút, de az galléron ragadta, (...). Mikor belerúgott, a szék gyufaszállá hasadt. Ekkor azt mondja a lány:

– János, (...), ne bánj velem csúful. Ha tudnám, hogy magadnak viszel feleségül, nem szólnék semmit, egy szavam sem volna. De tudom, hogy kinek viszel: aki három évig törte magát utánam, és csak távolról tudott beszélni velem. Nem mondom, én is szeretem, de ettől a rusnya szörnyetegtől, az anyámtól, nem tudtam megszabadulni. De ha vinni akarsz, vigyél, csak vigyázz, nehogy anyám téged is megöljön, engem is.

– Ne félj – mondja neki. Azzal elindultak lefelé. Mikor leérték a földszintre, mit ad a szent jó Isten, jön a rusnya szörnyeteg. Mindaddig a fogát fente huszonnégy reszelővel, hogy felfalja a legényt.

– No nos, vitéz – mondja neki –, hová viszed a lányomat?

– Ó Istenem – feleli –, oda viszem, ahová te nem eresztetted.

– Mit beszélsz?

Pordal uštardja o hatares, mindjar vo oth' ās li čovaxanji. Jeg gerebje k' eg villa pe lakro dumo.

– Del o Del lačo djes öreganjam.

Dikhel pe leste:

– Udjan te džives – phenel leske.

– Dūr in keke koštējis kako koštējis?

– O Dela muro raklo, daki džeh' angle dikhe les.

Giljas ar' eg šol metera, eb' and' aver form' ās li. Āvöre trābenca pe pesro dumo.

– Del o Del lačo djes öreganjam.

– Udjan te džives muro raklo.

– Dūr bešel kade čovaxanji?

– Na muro raklo.

(? De vo xalas pesre danda n' āver kolā te gīndjan ke šukar ari pharrol?)

No, so del o svunton gulo Del ki t' othe risel ko koštējis. Jeg tistan porcelanosro koštējis, o felhēvi riselas lengro fedelos. Pē 'k recekro punro isseljolās, kurig o svunton kham pekela, sembe, mindig sembe te pekel o svunton kham lenge koštējis. Kan' othe risljās, ari cirdel pesro pālošis; kana jek čhindja pe la recekro punro mindjar ari phadjilja. O avljin tele peljā. Mindjar ilja pes th' opre djilja. Phutrel eg wudar, phutrel duj udara, phutrel okoj, dži kaj phuterdjas e šo th' enja udara. Numa o šukār pompaša trabes, somnakune, rupune, djemantoše, de manušes, khadžines pe gulje lume na dikhlja. Kana ka i šoto risljās, kopogtotindjas, the kana kamel te čhel o vas kaj te kopogtotinel, jek cini daražis, ek mihe, po lesro nak salinel. Taj phenel leske:

– Noš noš Janoš, le sama, ke kad' andre džas ke katar būterāig šoha na maj ari avis; dake n' ave vojnjikos.

– So? – phenel leske.

– Kede raklji, kadi, kede kan' andre džas, opre xutjel anda pesro skemin, te xudel tut, ke zorali hi, ke paratlano hin. H' andre čhel tut ande pesro skemin. He varesar andre čhel tut andre pesro skemin, tu othar buter šoha p' ado skemin opre naštig uštjes. Honem tu xude la, he čhin la kid' and' odo skemin ke o skemin sa cjandureste džal. K' akor lakri zor xeseljila; o skemin in lakri zor – phenel leske.

– Na dara – phenel leske.

H' oda e doraži xulela peske.

Kana kopogtatinel: – Igen, šaj aves.

Putrel o udar. Kan' andre putrel o udar, opre xutjel keke, he kapinel le rakles, de (?...) lel la guljerostar, (?...) Kana dinja (?...) ek punros, se djufes kerdjila skemin. Haj phenel:

– Janoš, (?...) nanji man žungales. Ke te džanos ke tuke gidžas man gadžake nič na phenos, nič kaj duma. De – phenel –

S akkor rátámadt, mintha egy felhő borult volna rá. Ő elkapta a hajánál fogva, egyből rátekerte a haját a karjára, s úgy a földhöz vágta, hogy százötven felé hasadt. Mindjárt tüzet tett rá, elégette, szétfújta a levegőbe. De ingyenvaló volt, mert alig mentek száz métert, visszaváltozott. Amíg a határig értek, huszonnégy-szer megölte, huszonnégyszer elégette, de mindannyiszor visszaváltozott. Azt mondja a lány:

– Hallgass ide, János! Csak úgy tudod megölni, hogyha áthú-zod a határon. Ha a határon áthúztad, s ott öled meg, többet nem támad fel.

Mikor legközelebb elfogta, nem eresztette el. Áthúzta a hatá-ron, megölte, elégette, s többet nem támadt fel. No, mikor a lány megpillantotta a szeretőjét, mindjárt megcsókolta, felmentek a királyhoz, megesküdtek. Akkora lakodalmat csaptak, hogy olyan többet nem létezett a világon. János eskette meg az Arany király fiát. No, a felesége is drága volt neki, de János még drágább volt. Azt sem tudta, mit csináljon, hogy János ott maradjon. De min-den ingyenvaló volt. Kérdi tőle:

– Te! Miért nem maradsz itt, miért még világgá? Nem ma-radhatsz?

– A szent Isten legyen veled, nekem mennem muszáj.

Fogta magát, elbúcsúzott, s ment magának.

– Hej – mondja a királyfinak az apja –, gyenge vagy, fiam. Ilyen könnyen távozik tőled egy ember?

– Ó Istenem, tata, ki tudna elébe állni? Jól látod, hogy talán csak a szent Isten tudná visszatéríteni az útjáról, nem az én sza-vam.

– Menj utána, s mondd neki, hogy egy menyországos bált ren-dezünk, s hátha azon valaki megtetszik neki és feleségül veszi, így a közelünkben marad.

– Ó Istenem, tata! Mit meg nem tennék, csak visszatérne!

– Indulj utána!

Fogta magát, utána ment.

– No János – mondja neki –, ne menj el, mert most jut eszem-be, hogy menyországos bált hirdettem, s azt szeretném, hogy te is vegyél részt azon a bálon, azon a menyországon. Hadd lásd egy kicsit, hogy folyik nálunk az a bál.

– Te! A jó szívedért, jóakaratedért visszamegyek. Ha te így akarod, én nem bánom.

No, visszatért. No már most, szombaton megvolt a bál. Min-denki felkészült; színarany kocsikba színarany lovak fogva. Mint-ha a menyországba mentek volna, úgy mentek a bálba. Mikor azok, a világ legszebb emberei, beérkeztek a bálba, százhusz an-gyal muzsikált. Hát tényleg akkora szépséget látott ott, amekko-rát eddig sohasem látott. Igen boldogan érezte magát, mikor azt

džanap ke kaski gidžas man. Savo mardja pes pala mande trin bërš, he numa dje durā še dumazindja manca. Dragon in mange, našťjig phenaw, de – phenel – kala spurkatona balatar – phenel – mora datar našťji skapindjom. De – phenel – dake tu kames te gidžas man, gidža man, numa le sama – phenel – kaj te na mudarel te tut he te man.

– Na dara – phenel lake. Kola te pornjinde kurig tele. Sar avenas kurig tele, jekkhar so dinjas o svunton gulo Del, kan' othe risle po fōdsintos, avel voj, i spurkaton bala. Džin odik mordjas pes e danda bišteštare rinjinenca, ka t' ašťjig xal e rakles.

– Noš noš – phenel leske – vitēzi ka gidžas mura raklja?

– O Dela – phenel lake, – othe gidžaw la kaj tu na mikljan la.

– So des дума?

T' ako pe leste hotolinel sar kan' ek felhevos pe leste našľjas. Kana xunja la jekhar balendar, jekha' čhorindja bala pe pesro mujsi, kana pe phu čhindja la and' ek šel the pandžvardes pharilja. Mindjar jag pe late te phabardja la t' an legeō phurnja la. De indjenvolo has ki kana gile šel metere pale kērdjilja. Bišteštarvar mudardja la, bišteštarvar phabardja la dži ko hataris. De se pale kērdjilja. Ode phenel i raklji:

– Haljer akaj Janoš! Numa kide še mudares la, dake porral cirdes la o hataris. Dake pordal cirnjan la o hataris, h' othe mudardjan la, buter na ušťjela.

Akor kana xunja la, na miklja la. Porral cirnja la o hataris, mudardja la, phabardja la, the buter pale na maj kērdjilja. N' akana, mindjar kana dikhlja pesre piranes, mindjar čuminja les, opre gile ko kraljis, colaxarde. Kērd' eg bijāw, sosro buter ande lume na maj letezindja. O Jānoš as odo savo colaxardja les, kade Somnakune kradjikone rakles. Na akana, te lesri borī \ lesri gadži dragon as leske, de o Janoš maj dragon as. Na džanla so te kerel kaj o Jānoš ačel othe. Indjenvolo as se mindenos. Ode phenel leske:

– Mo! – phenel leske, – sostar n' ačhes tu kāde, sostar na (!) džas ande lume? Našťjig?

– Aš le svuntone Devle ke mange musaj in te džā mange.

H' akor ilja pes, bučuzindjas, thaj gelo peskē.

– Hej – phenel leske lesro dad – djengon an muro raklo. Kiso kōnnjen džal peske jeg manuš tutar? – phenel leske.

– O Dela tata – phenel leske – h' angla kodo kon še ačel? – phenel leske. – Dikhes mišto ke potj' in jeg o svunton Del sao še teritinel les pal' anda lesro drom, na kide mora дума.

– Dža pala leste he phen leske, ke keras eg balos menjorsagoš, h' ape te pherel leske varekon othe dragon, he lela peske gadža, te kōzelibe avela paš' amende.

– O Dela tata! Me so na keros, numa vo t' avel pale – phenel leske.

a nagy szépséget látta. Elébe tették az ország királyi trónusát, s először őt ültették a trónra. Mit ad a szentséges jó Isten, egyszer csak leereszkedik egy felhő, pontosan tizenegy órákor. Leszáll róla egy kocsi, rózsafa virágával borítva. Benne ül egy nő, a haja a földig ér, csupa arany, gyémánt. Csipkerózsza virított a hajában. Olyan szép volt, hogy talán az egész világon nem létezik ilyen szép nő. Leszáll a kocsiról, amelyet huszonnégy pillangó húzott. Mindjárt betessékelték a bálba. Mikor János megpillantotta:

– No – mondja –, ha ez nem lesz a feleségem, akkor én soha az életben nem házasodom meg.

Hová ment? ahol ő ült, arra a padra ült le ő is. No, jó. János nagy örömeben azt sem tudta, mit csináljon. A lány is olyan szerelmes lett Jánosba, hogy majd kiugrott a szíve. János átkarolta, ittak, mulattak, úgy érezték magukat, mint a menyországban. No, mit ad a szentséges jó Isten, egyszerre pont tizenkét órákor érzik, hogy nagy idő jön. Minden ember bámul:

– Nézd már, eddig szép idő volt, s most szombatra megváltozott az idő!

Elég az hozzá, leereszkedik egy fekete felhő, leugrik róla egy aranyhuszár lovastul. A lovát mindjárt kiakasztja a kerítéshez, és felmegy a bálba. No, olyan ügyes volt, olyan szép, magas, hogy minden nő, mikor látta, azt hitte, hogy a szíve hasad meg. Látja a szép lány, neki is szemet szúrt:

– Hi – mondja –, milyen szép férfi!

János is szép volt, de amaz még szebb volt. No, mit ad a szent Isten, mikor muzsikálni kezdenek, ő jön, egyenesen a lány fele tart, felkéri táncra. Meghajlik előtte, felkéri. János is tudott táncolni, de ez a másik is értett a tánchoz. Megtáncoltatja a lányt. Amikor a párok felállnak, karonfogja a lányt, viszi inni. János mit lát? Látja hogy a lány már többet foglalkozik a huszárral, mint vele. No, jó, hagyja, hadd teljék az idő. Elég az hozzá, hogy végül mit ad Isten, János már megsokallja.

– Hej – mondja –, ez most már nem mehet így tovább, talán már vége kell legyen.

No, jó. János feláll. Arany királyfi kérdi tőle:

– Mi történt?

– Beszélni akarok azzal a huszárral.

– Beszélhetsz vele, ott állnak melletted.

Fogják magukat, odamennek hozzá. Megszólítja:

– Nos nos, be akarok mutatkozni neked. Látom, te jöttél ide, én itt voltam, s te nem jöttél oda, hogy bemutatkozzál, ki vagy.

– Hé, mit érdekelnek engem a magadfajta emberek?

– Hej, ezért! – s elkapja:

– Gyere csak közelebb!

No, jó. Egy sarokba hurcolja, ott azt mondja neki:

– Pornji pala leste!

Iljā pes the pala leste avel.

– No Jānoš – phenel leske – na dža tu ... ke me, akanak ande muri gōdji avel, hirdetindjam eg balos menjorsagošo. He kamos te les te tu rēsos ande kado menjorsagos ande kado balos. Te dikhes eg buka sar in amen ando balos.

– Mo! Vaš tro lači vodji te vaš tro lačo okorotos pale džap – phenel leske. – Dake tu kide kames me na bānji – phenel.

No pal’ aviljas. No ’kana savatone as o balos. Gatinde pen; ande tista somnakune kočivende somnakune grasta; savo dži ando menjorsagos djile po balos. Kan’ ande djile ando bālos kodē, la lumakre šukar manuša, ek šēl te biš andjali bašavenas. Hat tenleg kiso šukaribo dikhljas othe vo sosro inke džikodi na dikhlja. Zoren boldogon erzindja pes kana dikhljas kodo baro šukaripo. Angla les o ... skemin, ole themesre kraljesro. Les čhune les sigeder ando skemin othe. So dinjas o svunton gulo Del, ke jekhar numa tele mikel pes ek felhevos, pontošan ko dešujeg vora. Tele xutjel pa leste jek kočiva, anda rožafavosre luludjande. Ande late jeg džulji, lakre balā dži ande phu risenas, tistan somnakune, djemantoše. Tōviš rožis has ande lakre bala barjātē. Kisi šukar as li, ki potji buter an sastji lume kisi šukar džulji na maj letezin. Tele xutjel anda kočiva, savi bišteštar paparuge cīrne la, the mindjar opre tešekelinen la ando balos. Kana dikhel o Janoš:

– No – phenel – te n’ avela menge kadi gadži, akor me šohan gadža an muri viaca na me la mange – phenel.

Ka djinela, kakaj bešelas vo, an kako skemin čhunelas tele. No mišto hin. So del o svunton gulo Del, ke an pesro baro örömos na ma džanlas so te kerel. T’ e raklji kiso serelmešo pelas ando Janoš ke n’ āver kola gīndilas ki lakro vodji num’ ari na pikinel (?). He iljas la o Janoš he korolinlas la he pienas he mulatinenas, kide erzinenas pe sar ando menjorsagos. So del o svunton gulo Del, ke jekhar pont ko dešuduj vores, jekhar num’ erzinen, kisi phari rem’ avel. No, saste manuša dikhen:

– Dig mo, dži akana lači rem’ as h’ akana dži savato valtozindjas e reme!

Eleg oz hozza, tele mikel pes ek kalo felhevos, haj tele xutjel pa lesta’ jeg somnakuno husaris; ku grastes. Mindjar andre akastinel pesre grastes ande keritišis, the opr’ al ando balos. No mindjan karig ... so idješo, so šukar, učon, kaj o sasti džulja kana dikhle les, n’ aver kola, ode gīndindjan, ke lengro vodji ari parrol. Dighel e šukar raklji, pusadja la.

– Hī – phenel – če šukar manuš in!

T’ o Janoš šukar as, de kado maj šukar as. No, so del o svunton Del, kana huden te bašaven, num’ avel vo, ke vorta ka raklji the mangel la opre te khelel. Tele hojlinel angla late, opre mangel

– Nos nos, meghódítod a világot. De meghódíthatod a világot, engem nem hódítasz meg. Tudd meg, hogy ha nem változol vissza a saját bőrödbe, innét soha, míg a világ létezik, többé ki nem mégy.

– Mit beszélsz?

– Hallottad, mit mondtam; nem akarom ismételni a szavamat. Változzál vissza egy perc alatt!

Elég az hozzá, hogy az ördög még mindig nem akart visszaváltozni. De amikor megszorította a kezét, amennyi nyavalya a világon van, mind rájött. Mindjárt visszaváltozott az ördög, lett belőle egy hetvenkét fejű sárkány. Térdre esett, szólt:

– Nos nos, János, légy szíves, bocsáss meg! Engedj el, s amíg élek, soha nem megyek oda, ahol te vagy. Bocsáss meg – mondja –, mert ez a nő neked van rendelve, nem nekem, mert én ördög vagyok, ő pedig szent. Engedj el, légy szíves!

– Elengedlek; gyere ki, elengedlek.

Mikor kimentek a folyosóra, megragadta, ketté hasította. Egyik felét elhajította oda, ahol a szent nap lemegy, a másikat oda, ahol a szent nap felkel. Az egyik feléből hegy lett, amelyik mögül a szent nap felkel. A másik feléből a világ másik végén egy víz lett, egy kút, amelyikben talán még ma is lehet vizet találni, ami belőle keletkezett. No, jó. Mit ad a szent jó Isten, mire visszatért a bálba, az a nő fogta magát, elment. Annyit sem mondott neki, hogy hová való, s merre ment. No, jó, mit ad Isten, telt az idő reggelig. Reggel felültek az arany kocsikra és visszatértek Arany országba. No, mikor visszaértek Arany országba, ott erősen jól telt az idő, de hiába, mert most már nagyobb tüske szúródott a fejébe, és nem találta helyét, világért sem tudott megülni egy percre sem, egyre csak arra a nőre gondolt.

– Ó, szent Isten, milyen szomorú, hogy legalább annyit nem kérdeztem meg tőle, hogy merre keressem!

Elég az hozzá, hogy azelőtt jó kedve volt, de most már mindig búsult. Mind gondolkozott, hogy mikor jön el újra az az idő, hogy még egyszer találkozhatson vele. Azt mondja Arany királyfinak:

– Nos nos, drága kedves barátom, hogyan beszélhetnék még egyszer azzal a lánnyal? Nem tudod véletlenül, hová való?

– Ó Istenem – mondja –, ez idáig soha életemben nem láttam, csak most az egyszer. De ne búsulj, megint rendezünk egy bált. Talán még egyszer jelentkezik, s akkor megkérdezheted.

No már most, mit ad Isten, János belenyugodott, hogy talán eljön arra a bálra, s akkor megkérdezheti, honnét jött. Meg is tartották a bált szombaton, s pontosan abban az időben, mint amikor jött, megint eljött. (...) No, mindjárt mulatnak, isznak, esznek. De elég az hozzá, mire megkérdezte volna, a lány megint eltűnt.

la. O Janoš džanelas te khelel de te kado aver džanges (?) khelelas. Khellel la raklja; kana gāтинен o pāros, lel la raklja koronfōgvō, gidžal la te pijel. O Janoš numa so dikhelas? Dikhel k' eb' e raklji maj but foglolkozinel le husare sar lehe. No mišto j, mikel les, mikel les, te načol e reme. Eleg oz hozza ke jekkhār so del o svunton gulo Del, ke aba šokolindjas o Janoš.

– Hej – phenel vo – kide naštjig džal buter, hanem – phenel – talan ke vīgos in le.

No mišto hin. Jekhar opr' ačel o Janoš. Oda phenel lesk' o krajiťjon raklo, o Somnakune kraljesro:

– So j? – phenel leske.

– Kamav te dumazinap kakale husare.

– Šaj dumazines ke paša tute 'n on – phenel leske.

Len pen the leste džan. The phenel leske:

– Noš noš – phenel leske – kamos te mutatkōzinap tuke andre – phenel leske. – Ke dikhap ke tu aviljan, me kad' omas, n' aviljan dži mande ka te sikaves tut andre ke kon han.

– Hā – phenel – kise manuša so erdekēljinen ma sar an tu?

– Hej – phenel – kide!

Akor pala leste kapinel:

– A maj paše – phenel leske.

No mišto hin. Gidžal les and' ek kolcos, thaj phenel leske:

– Noš noš – phenel leske – hoditines la lume – phenel leske.

– De – phenel leske – hoditine tu la lume de man na hoditines man – phenel leske. – Te džanes la – phenel leske – ke te na keres tut pal' an tre morči, katar tu buter šoha, dži kaj kede lume njikerela, tu kathar buter na maj džas – phenel leske.

– So des дума? – phenel leske.

– Haljardjan so phendjom tuke, na kamav te išmetelinam mori дума, honem ande jek perco pale kērdjo!

Djestul, inke na kamel o beng te kerel pes pale, de kana jekha' kikindja lesro vas, kici njivūles has pe luma, ... Mindjar ... pes o beng, haj kerdjol anda leste jek eftavardeš taj duje šerengro šarkanjis, th' am bogende perel. Ode phenel leske:

– Noš noš Janoš, ker kici mišto the jertin man! He bočatin mange, ke – phenel – šoha dži kaj me dživo, othe kaj tu han, šoha na džav. He ertin man, ke kade džulji – phenel – tuke hin, na mange rendelime, ke m' om bižužo, the voj hin sento – phenel lake (!). – He mig man, ker kici mišto – phenel leske.

– Mikap tut, a maj ari – phenel leske – ke mikap tut.

Kan' ari giljas po fojōsis, xunja les, th' an duj čhindja les. Jek fele čhundinjā la kaj o svunton kham djiljā tele, th' o kaver kaj o svunton kham xutjiljas opre. Anda jek fele kērdjiljā munci kaj o svunton kham kērdjol. And' aver fele kērdjiljas and' avera lumekro \ jek panji, ek xanji, ande savi t' adjes potje še rakhes

– No – mondja –, ha most sem tudtam megkérdezni, tudd meg, hogy most már megyek.

No jó, mit ad a szent jó Isten, hazatértek a bálból elbúcsúzott tőlük, s ment magának. Annyit ment, hogy nehéz volt a földnek. Azt akarta, hogy most már annyit megy, hogy lemenjen a földről. Ahogy ment magában, elgondolkozva, elérkezett a szent menyország sarkára. Ki volt ott? Egy csobán, aki a szent birkákat őrizte. Mikor odaért, köszönt:

– Adjon Isten jó napot, kedves bácsi.

– Szintúgy te is élj sokáig, vitéz. Ki hozott ide, mert nem-hogy halandó ember, hanem még a madár sem jár erre? Hogy kerültél ide?

– Hó, Istenem, látod, hogy az embert a sorsa vezeti. Légy szíves, adj valamit ennem, mert igen éhes vagyok, hosszú ideje jövök, s eddig senkivel sem találkoztam.

– Hogyne adnék, kedves vitéz! Gyere be, egyél!

No, ennek a csobánnak volt ennivalója. Mindjárt édes túrót, ordát, ami csak volt az esztenájában, elébe rakott, hogy egyék. Aztán így szólt hozzá:

– Nos nos, drága kedves fiam, van egy lányom. Ha te lennél az, aki feleségül venné a lányomat, te lennél a legboldogabb ember.

– Ó Istenem, hol van a lányod?

– A lányom odafent van a menyországban. Várd meg, mert pontosan délben egy órakor jön haza.

– Mégis, nincs róla valami fénykép?

– Hogyne.

Megy, előhoz egy fényképet, megmutatja. Mikor a fényképet látta, hát tényleg, szép volt a lány, hogy alig-alig hasonlított bárki másra. De mégis, mégis szerette volna szemtől-szembe látni.

– Ó Istenem, biztosan hazajön?

– Biztosan hazajön.

A csobán indult, kiment a juhokhoz. Ő is kiment, felnézett a szent égre, észrevett egy felhőt. Nézi a felhőt, meglátja a lányt. Fent ült a felhőn, egy ördöggel beszélgetett. Mikor ezt látta:

– Hej te, nincs szerencsém. Ez is egy másikkal beszélget, de ha legalább ember volna, de ördögökkel társalog. No, ez sem kell nekem. Ezzel sem volt szerencsém. Most már addig megyek, amíg megölöm magamat.

Elbúcsúzott a csobántól, ment vagy száz métert, megmarkolta a saját haját, s úgy földhöz csapta magát, hogy meghaljon. S egyszeriben lesüllyedt a föld gyomrába. Hová süllyedt a föld gyomrában? az Ezüst berbécshöz. Mikor lesüllyedt az Ezüst berbécshöz, annak tiszta ezüst kertjében tiszta ezüst virágokkal volt minden díszítve. Mikor oda zuhant, felemelte a fejét, és körülnézett, hogy hol van.

odo panji, kaj kerdjiljas anda leste. No mišto j. So del o svunton gulo Del, ke dži ka pale giljas vo ande balos, kede džulji iljās pes taj giljās peske. Nič kici našťjig phendja leske, ke kathārunji the kaj giljās. No mišto hin, so del o svunton gulo Del, ke načiljās e reme, dži tosara. Tosāra opre bešle pe somnakune kočives he pale gile an somnakuno them. No kana pale gile ando somnakuno them, othe zoren mišto naťjhilja; de jāba, ke ab' akana maj baro kanro čhunja pes an lesro šero, ke na xudelas lesro than, he našťjig bešelās jek percōs ke pune luma numa se ka kede džulji gāndinlas pes.

– O svuntona Dela – phenel – če džungales in, ke našťjig phušljom la bāter kici ke kaj te rosarav la.

Djessul ke dži aver ... kedv' as les, d' akana mindig bušulinlās. He se gāndinlās pes, ke kan' avela inke kade reme kaj inke jokkhar te ma risel pes lā. Ode phenel le Kale kradjikone rakleske (!):

– Noš noš muro kuč kedvešon borātos – phendja leske, – sa' šej maj dumazinos me kala raklja inke jekhar? Na džanes tu varesar kathar hin?

– O Dela – phenel, – dži akana šoha an muri viāca na dikhljom la, num' akanā jekhar – phenel leske. – He – phenel – na bušulin tu, ke maj kerās ink' ek bālos. H' ape inke jokhar te jelenkezinlā th' akor phučē la.

No 'kana so dinjās o svunton gulo Del, andr' ās njuġodimen o Janoš, h' ape t' al ande kado bālos, ka t' ašťjig phučel la, ke voj katār inj i. Te kērdjiljās o bālos ande savatos, he p' ode pontošon remē pe sāvi aviljā, inke jekhar aviljā... Kan' aviljā, tenjleg pale... dikhljas o čačibo ki kado na čačo manuš; se mindenos so has okol āver, xoxanjibo has; ke voražloto has. No mindjar mulatinen, pijen, xan. De eleg oz hozza, pe kana kamljās vo pale te phučel la, pale voj gilja peske.

– No – phenel – dake našťjig phučljom la nič akana, te džanes t' akana dža mange.

No mišto hin, so dinja o svunton gulo Del, ke katha balos khere gilē, the bučuzindjās lendar, the djilo peskē. Kicom djiljās ke phar' as le lumeki. Ode kamlas akana te kici džal, dži kaj pa phu tele džal. So dinjas o svunton gulo Del, ke sar džalās vo kide kokorro gāndimen, ari risljas pe šarka le svuntone menjorsagosro. Kon as othe? Jek čhobānos, savo sama las po senti bakren. Kan' othe risljās, lačo djes dinjas:

– Del o svunton Del lačo djes, gule bači.

– Udjan but te džives vitēzi – phenel leske. – Ko pphiravel tu kurig kade – phenel – ke kade na manuš pamuntjān honem – phenel – niči čirikljā našťjik phiren? Hē – phenel leske – tu kade kerūljindjan?

– Ó szent Isten, meg akartam ölni magamat, s lám, sehogyan sem tudok meghalni. Lám, másik világba jutottam. No, nem baj.

Ott várakozott, amíg várakozott. Gondolkozott, merre induljon. Egyszer csak nyerít az istállóban az Ezüst berbécs csődöre. Rákiált az Ezüst berbécs:

– Nos nos, mi a fekete fene van veled, hogy így nyerítesz? Még enni sem hagysz!

– Ehetsz, ihatsz – mondja neki –, de itt van valaki, aki nem marad magának, hanem jön ide hozzád.

Jól van. Ó rendbehozza magát, felmegy. Mikor felér az Ezüst berbécs kastélyába, sok szép kastélyt látott már, de ez volt a legszebb. Mikor felérkezett, megnézte az az ember, az Ezüst berbécs. (Mert neki csak a neve volt Ezüst berbécs, de igazából ember volt.) Ránéz:

– Hej, te vitéz, hogy kerültél ide hozzám?

– Hallgasd meg a sorsomat. Bejártam az egész világot, talán nincs is olyan föld, amelyre ne léptem volna. Most már meg akartam ölni magamat, s nézd, ide kerültem hozzád.

– No, kerülj beljebb, egyél, igyál, mulass!

Ott is látta, mennyi szépség, mennyi vitéz van ott; az Isten szépsége, az Isten jósága öntötte el. Étel, ital, multság, minden. Mit ad a szent jó Isten, annak a Berbécsnek volt két lánya. Olyan szépek voltak, mint a mesében. A hajuk pontosan olyan volt, mint mikor a kis bárányok megszületnek, olyan göndör volt. Tiszta ezüst volt.

– Ó Istenem, fiam, ne járd tovább a világot, ne menj tovább – mondta neki –. Van két lányom, amelyik a kettő közül megtetszik neked, azt vedd feleségül. Én lemondok a királyságról, átadom neked a királyságot. Te leszel a nagy is, a kicsi is. Legyen a tiéd minden, ami a világon létezik itt az országomban.

– Ó, felséges király, minden jól van, s meg vagyok elégedve a tisztességgel, amelyben részesítettél, nem is tudom megköszönni neked ezt a szép tisztességet és a nagylelkűségedet. Csakhogy nekem már valaki bevésődött a szívembe, és nem tudom soha elfelejteni, amíg életem végére nem érek. Ha véletlenül úgy történik, hogy nem találom rá, vagy már nem él, akkor meglehet, hogy visszatérek, de ezt csak a szentséges jó Isten tudja. Te nem tudsz véletlenül valamit erről meg erről a nőről?

– Hej, Istenem, tudok. Innét nem messze lakik, határosan az én határommal. Hanem nézz ide! Adok melléd embereket, akik elkísérnek a határig.

– Ó Istenem, még nem vagyok asszony, hogy engem kísér-gessenek. Hadd menjek egyedül. Csak azt mondd meg, hogy milyen irányban induljak.

Kivezeti és megmutatja neki, milyen irányban menjen. Fogja

– Hō Dela – phenel leske – dikhes ke le manușesro šoršos vezetinel les. Te keres kici mišto – phenel leske – te des man vareso te xaw – phenel leske. – Ke me kiso bokhalo hom – phenel leske – ke me kici rem’ ab’ avaw, hê – phenel leske – na risljom man khadžine.

– Sar te na – phenel leske – gule vitêzi, a maj andrê the xa – phenel leske.

No kadale bačos as odales te xan. Mindjar gulo ciral, urda, so has les and’ estëna, čhel angla leste te xal. Ode phenel jekkhar:

– Noš noš muro kuč kedvešon raklo, hin man man eg raklji. T’ avess odo manuș kaj mura raklja te les lā, tu avesa o maj boldogo manuș – phenel leske.

– O Dela – phenel – kaj tji raklji? – phenel.

– Muri raklji – phenel – opre ’n an menjorsagos – phenel. – Ūdžār la – phenel leske – ke pont ko mismemis, ko jek kher’ avela.

– Te mēgiš – phenel – vareso fenjkīpos nanji la?

– Sar te na – phenel. Džal vo, h’ ār’ anel ek fenjkīpos thaj sikavel les leske. Kana kado dikhljas o fenjkīpos, hat tenjleg, šukar as li, ke maj ke maj ke hošonlitiņas okolāverake. De mēgiš mēgiš kamlās vo kaj te dikhel la ēmetteg.

– O Dela – phenel leske – biztošon kher’ āvel?

– Biztošon – phenel leske – kher’ āvel.

O čobanos iljā pes, ari giljās ko bakri. Vō iljā pes th’ āri giljās. Čhudo pesri jākh opre ko svunton čëres, dikhel ek felhëvos. Dikhel pe felhëvos, dikhel la raklja. Opral bešadji po felhëvos, jekhe bengë dumāzinelas. Kana dikhel vo:

– Hej mo – phenel – nanji man baxt, dik te kedê jekhë averë – phenel – bāter te dumazinlas manuša, de kurig bengen dumazinl. No – phenel – nič kede na kampil mange. Nič kalatar n’ as man baxt. Kici džaw akanā, džī kaj mudaraw man.

Th’ olā bučuzinel katar bāčos, džal sar ek šël metera, xudo pes balendar, kide ka phu čhindjā pes te merel. He jekhar andre pelas an djomra la phuvekri. Kā pelas an djomra la phuvekri? ka o Rupuno berbëčis. Kana vo pelas ka Rupuno berbëčis, ande lesri tistālošono rupunji bar kaj tistān rupune luludja ar’ as li disitimen. Kan’ othe andre peljās, opre vazdas pesro šero haj dikhljas kaj in o.

– O svuntona Dela – phenel – kamljom te mudaram man haj dik ničī kade na meraw. Dik te kade pe kavere lume peljom – phenel. – No – phenel – nanji bajos.

Ačhel vo ’the so ačhel, gīndinlas peske kurig kaj te džal. Jekhar num’ ande ištalovos njeritinel o harnasāris le Somnakune berbëčesro. Čhingārdel o Somnakuno – \ kodo Rupuno berbëčis:

– Noš noš – phenel leske – soj fekete fene hin tuha, kaj tu njeritines, ničī te xav na mikes man!

magát, elindul. Addig ment, amíg a határra érkezett. Mikor a határra érkezett, átkelt a határon. Látja, hogy egy hegy emelkedik előtte, a hegy tetején egy kápolna. A kápolna alatt egy szegényes kis ház áll, náddal fedve. Gondolja magában: – Odamegyek ehhez a kis házhoz, hogy bár megkérdezzem, merrefelé menjek.

Mikor belépett, ki lakott benne? egy öregasszony.

– Adjon Isten jó napot, édesanyám.

– Szintúgy te is élj sokáig, drága kedves fiam. Mi járásban vagy?

– Ó Istenem, drága kedves anyám, volna egy kérésem: ha lennél szíves megmondani, nem tudod-e, hogy ez meg ez a nő merre lakik?

– Ó Istenem, drága kedves fiam, pontosan itt lakik ebben a házban, de sajnos, későn jöttél, mert éppen tegnap halt meg. Meghalt, s a kápolnában van, hogy három napig virrasszák. Három nap múlva eltemetjük.

– Ó Istenem, anyám, hogyan juthatnék oda hozzá?

– Istenem, drága kedves fiam, egész nyugodtan. Eredj, benyitss a kápolnába, bemegy hozzá.

Tovább nem időzött, hogy minél hamarabb odaérjen hozzá, hogy láthassa. Az öregasszony étellel kínálta, de neki nem kellett. Elment a kápolnához, benyitott a kápolnába, belépett. Ott látta a koporsóban, és sírva fakadt:

– Szent Isten, ezzel sem volt szerencsém. Ennyi járás-kelés után, ennyi törődés után, ennyi szenvedés után! – Kimentem a világból, lementem a földről, elvetődtem más tájakra, s még itt sem volt szerencsém, mert itt holtan találtam rá. De nem bánom, amíg jönnek eltemetni, addig mellette maradok.

Leült, s annyit sírt mellette, hogy a könnyeiben fűröszöttte. Fölébe hajolt, ölébe vette, felemelte, magához szorította.

– Istenem, miért vagyok ilyen szerencsétlen? Miért nem adta őt nekem elevenen?

Elég az hozzá, elmúlt a három nap. Mikor elmúlt a három nap, végül mikor úgy volt, hogy viszik a temetőbe eltemetni, ölébe vette, és megcsókolta:

– Legalább holtan hadd csókoljalak meg, ha eddig elevenen nem csókolhattalak meg.

Mikor egyszer megcsókolta, mintha megrezzent volna az alsó ajka. Feltűnt neki. Még egyszer megcsókolta, mélyebben; akkor a szeme kezdett felnyíltni. Mikor harmadszorra megcsókolta, felült. Mikor látta, hogy él, így szólt:

– No, Istenem, most már azt sem bánom, ha veled együtt halok meg! Jó, hogy a szent Isten feltámasztotta!

No, akkor karon fogta, és lesétáltak az anyjához. Mikor az anyja látta, hogy a lánya él, azt sem tudta, hogy örömeiben mit csináljon vele. No, mindjárt nagy tisztességben részesíti, min-

Phenel: – šej xas šej pes – phenel leske – ke – phenel – kas – \ kōlō n' ačel peskē, honem kodo kad' āvel tute – phenel leske.

Mišto j. Te vo gatinel pes the opr' āvel. No, kana kaj othe risljās ande Somnakuni – \ kole Rupune barbečesri koštējis, te but šukar košteja dikla de kadoke maj šukar as. Kan' opre djiljās, dikhlja les kado manuš, kado Rupuno berbečis. Numa vo Rupuno berbečis bičolas de manuš as; le rupune themesro kraljis as lo. Dikhel pe leste:

– Hēj – phenel leske – mo, vitēzi – phenel leske – sar ke tu kan' aviljan mande?

– Haj' – phenel – muro šoršos. E sastji lume kethane phirdjom la, potji nanji phu ka na ušardjom. Th' akana – phenel – kamljom te mudaram man, he dik akana kade peljom tute.

– No – phenel – a m' andre, te xas te pijes, te mulatines tu – phenel.

Te kode kana dikle lesro šukaribo te kici vitezis in o, le Delesro mištjibo, le Delesro lačibo an leste čhude les (?). Xabo pibo mulatibo, se mindenos. So dinjas o svunton gulo Del, ke kale berbečis as le duj raklja. Kese šukar as le, sar an paramis. Lengre bala pontošan kise as le, sar kana bakriče kērdjon, kise kreci as le. Tistarōša rupunē.

– O Dela muro raklo – phenel leske – na maj dža ande lume the na maj phir – phenel leske. – Hin ma duj raklja. Anda kala duj raklja savi tut teccila tut, ola le tuke gadžake. Tele phenap pa kraljišagos; tuke dap pordal o kraljišagos. Tu a o baro, tu a o cinono. Tiro t' avel se mindenos so pe kede lume letezinel kade am muro them.

– O – phenel – felšegešona kralji, se mindenos mišto in, the elegendimen om e tistešegasa kē kērdjanas manca, the naštig kesenjinap tuke kado šukar tistešegos – phenel – the tro baro vodjī so kerdjan manca. Numa – phenel – mange am muro vodjī 'n andre vešimen varekon – phenel,–. Te naštig bistrav la šoha dži kana risap po agor. Dake veletlenül tōrtenjinlas, ke na rakho la, i nanji li buter, akor – phenel – pote ke pal' iseljuvos; de – phenel – džanel o svunton gulo Del. No varesar – phenel leske – na džanes tu kakalatar the kakalatar?

– Hō Dela – phenel leske – džanap – phenel leske. – Na dduur hi kalatar. Morro hatārā – phenel – hatārošon hin. Hanem – phenel – dig akāj! Dap tu manušen, save te kiširinen tu dži ko hataris.

– O Dela – phenel leske – inke na hom džulji kaj te man te kišerinen man honem mik te džap kokorro. Numa te phenes mang' an če irānjis te džav.

Ari gidžal les te sikavel lesk' o irānjis kaj te džal. Ola lel pes

dent elébük rak. Olyan jól érezték magukat, olyan boldog volt, mint talán senki más ezen a világon. Elég az hozzá, hogy telt az idő, s most már el kellett mondania, hogy miért jött.

– Ó Istenem, anyám – mondja –, szeretném elmondani, miért jöttem.

– Mondd el, drága kedves fiam.

– Azért jöttem, hogy add hozzám feleségül a lányodat.

– Istenem, drága kedves fiam, tiszta szívből. Mert olyan szép férfi, mint te vagy, talán az egész világon nincs több. S akármikor hozzád adnám feleségül, csak hogy nem tudsz egy dolgot, mert ha tudnád, akkor nem így beszélnél, hanem olyan kedves volna neked, mint a saját szíved. Csókold meg, mint édes húgodat!

Mikor az öregasszony így beszélt, neki a haja is égnek állt:

– Szent Isten, mi derül ki ebből?

– Ó Istenem, drága kedves fiam, tudod-e, ki vagyok?

– Ki vagy, drága kedves anyám?

– Édesapád testvérhúga vagyok.

Mikor a fiú ezt hallotta, mintha a föld nyílt volna meg alatta, s a másvilágra zuhant volna.

– Lám – gondolja magában –, ennyi sok nyomorúság után, ennyi sok szenvedés után sincs itt sem szerencsém.

Sírva fakadt nagy keserűségében, nem bírta megtartóztatni magát. A lány is siratta, homlokon csókolta, megcsókolta:

– Istenem, drága kedves bátyám!

Két testvér voltak, mert két testvér gyermekei voltak.

– Na – mondja –, ha nem volt szerencsém, most már tényleg hazamegyek. Aztán lesz, ami lesz velem. Én már többet sehová sem megyek.

Na, most a lány kikísérte egészen a határig, s ott még egyszer megcsókolta, mint édes testvérét. Elbúcsúzott az anyjától, őtöle, s azt mondta neki, hogy ha valamikor szerencséje lesz, és feleséget talál magának, el ne felejtse eljönni a lakodalmára. Azzal fogta magát, elbúcsúzott, s indult magának. No, eddig olyan nagy utat tett meg, olyan sok ideig ment, de hazafelé jobban sietett. Ment, ment, ment. Mit ad Isten, ráesteledett. Hol érte az este, nagy hegyek között. Azon a hegyen, a hegy tetején, egy kápolna állt. Nézett felfelé, nézett lefelé, de egyetlen házat sem látott, csak azt a magános kápolnát. Gondolta:

– Bemegyek abba a kápolnába, reggelig ott alszom, reggel majd tovább megyek.

Mikor belép a kápolnába, mit lát? A kápolnában van egy korporsó, abban egy halott fekszik, mellette egy asszony, a halottat siratja.

– Adjon Isten jó estét!

– Szintúgy te is élj sokáig, vitéz. Mi szél hozott idáig?

te džal. Kici giljas, dži kaj ko hatarix rislas. Kana ko hatari risljas, pordal uštardjas. Dikhel ke vazdel pes eg dumba angle leste, the po teteo le dumbakr' ek kapolna. Telal e kapolna, jek cino kher, nāda andre fedimen. Čorrovano. So gūndindja pes an pestē: kode džaw ka kodo cino kher, bar phučaw, ke kuri' kaj te džaw.

Kan' andre giljas, kon bešelas kode, ek phuri džulji.

– Del o Del lačho djes, gule mamō!

– Udjan but te džives muro kuč kedvešon raklo. Mi jāratba han?

– O Dela muri kuč kedvešon dej, avelas man ek kerešis, dake keres kici mišto kaj te phenes mange. Keke džulji kekē, na džanes i kurik kāj bešel?

– O Dela muro kuč kedvešon raklo – phenel, – pontoson kade bešel an kado kher – phenel leske. – De – phenel – džestul ke kišen aviljan. Ke tjar ič mulja. Muljas – phenel – the and' e kapolna in i trin djes kaj te virastolinen la. He palal trin djes parunas la – phenel.

– O Dela mamō, sar še risos me late?

– Dela moro kuč kedvešon raklo – phenel – eges njugottan – phenel – džas, pale phutres e kapolna, h' andre džas late.

Ebe vo nič na nakhaljas buter, numa sigo te risel lāte kadi, te dikhel la. Ingrinel (?) les e phuri xabenē, de na kampiljā leske. Ari giljās ka kapolnā, pale putriljas e kapolna h' andre giljas. Dikhlja l' ando koporšovos, haj xunjas pes te rovel.

– Svuntona Dela, nič kalatar n' ās man bax. Pala kici būt phagiribo, pala kici būt avibō, \ tele giljom pa luma, tele giljom pa phū, andre peljom and' aver taji, thaj nič kade n' ās man bax, te kade mūji rakhljom la. De nanji bajos ke mme dži ka avenā kaj te parunen lā, me paša late dža mange.

Tele bešljās, kici runjā pe late, dji ka an pesre asvā njanjardja la. Tele hojlinlas pe late, an pesri angālji xudelas la, opre vazdelas la the pesti kikedelas la.

– Dela sostar homas kiso bibaxtalo? Sostar na dinjan la mange džidži?

Eleg oz hozza ke natjile o trin djes. Kana trin djes natjhile, utovegūl kan' ebe has te gidžan la ka temetēvo te parunen la, opre lel la an pesri 'ngālji, haj čuminjā la.

– Bāter mulji te čumidap tut dake naši čuminjom tu dži 'kāna džidži.

Kana jekhar čuminjā la, sar kana lakro teluno vušt treseiljas. Leske feltinivon as. Ink' ekhar čuminja la, maj mējen; akor lakri jākha kezdinde te den pen pāle. Kana trito čuminja lā, am bulat' ačiljā. Kana dikhljā la ke dživel, ode phendjas.

– No Dela, akana na banjināw, té te meraw jekhar laha! Mišto k' o svunton gulo Del opr' uštadja la.

– Hó, Istenem, ver engem a sors, mert bejártam az egész világot, de hiába, mert nem értem célt. Ki ez a halott?

– Ó Istenem, tegnap halt meg a lányom, holnap temetjük. Még egy éjszakája van itt, s holnap eltemetjük.

No, jó. Ott időzik, amíg időzik. Egyszer csak nagy szomjúság jön rá. Megszóal:

– Ó Istenem, kedves asszonyom, hol ihatnék itt egy kis vizet?

– Ó Istenem, itt hiába mégy akárhova, itt nincs víz ezen a hegyen. Hanem odalent van egy kút, ha akarod, eredj oda, igyál. Ott van a vödör, van kampó, igyál.

A legény indul, lemegy. Mikor leért a kúthoz, a vödör üres volt. Fogta, hogy vizet húzzon fel. Mikor megfogja a vödröt, hogy vizet húzzon vele, egyszer csak valaki hátulról megragadja és betaszítja a kútba. A kút feneketlen volt; beleesett. No, most ott van a kútban, s míg a világ áll, onnét soha többé elő nem kerül.

No, hagyjuk most ott abban a kútban. Közben Rózsa állandóan elővette a zsebkendőt, és megnézte. Egyszer csak látja Rózsa, hogy a zsebkendő olyan homályos, úgy teli van pecséttel, hogy ki sem látszik belőle. Mondja az apjának:

– Nos nos, apám, anyám, János meghalt. No, ha János meghalt, én sincs miért éljek. Hiába vártam, hogy még egyszer látom, mert lám, meghalt. Eddig tiszta volt a zsebkendője, életben volt, nem volt beteg, s most egyszerűen meghalt.

Elbúcsúzik anyjától, apjától, fogja magát, elindul. Annyit ment, hogy nehéz volt a földnek. Annyi sok országon ment keresztül, hiába kérdezett bárkit mert Jánost senki sem ismerte pontosan, ki volt, mi van vele. De mit ad a szent jó Isten, hová vezetett az útja, egyenesen arra a hegyre, ahhoz a kápolnához, ahol az öccse meghalt. De igazából nem volt ott halott, semmi, nem volt tiszta dolog. A sárkány teremtette, meg az anyja, hogy megöljék a két testvért. Mert csak ettől a kettőtől félt, senki más-tól a világon e két testvéren kívül. Elég az hozzá, hogy bement a kápolnába, pontosan úgy, mint az öccse, és jó estét köszöntött. Pontosan úgy fogadták őt is, mint ahogy Jánost fogadták. Szomjúságot bocsájtottak rá is; mert az ördög küldte a szomjúságot, hogy szomjas legyen. S úgy intézte, hogy ő is vizet kérjen magának. Őt is ahhoz a kúthoz küldték, hogy őt is elpusztítsák. De mikor Rózsa lement a kúthoz vizet inni, neki több esze volt. Megállt és figyelt maga körül. Bevetette a kútba a horgot. De mikor bevetette, már jött is az ördög. Mintha valami hátul megjelent volna Rózsának. Hátrafordult, és szemben találta magát az ördöggel. Mikor meglátta az ördögöt, elkapja, megszorította.

– Nos nos, rusnya szörnyeteg – mondja neki –, te emésztetted el az öcsémet. Tudd meg, hogy most a kezemben vagy, tőlem nem menekülsz. Gyorsan, gyorsan add elő az öcsémet!

H' akor dinjā la koronfogva, haj tel' āvile ka lakri dēj. Kana dikhljās lakri dej, ke lakri raklji ēletbenj i, na džanlas so te keravel la örvendimastar. No mindjan maj baro tistešigos, so mindenos angla leste rakinde, t' angla late. Kiso mišto erzinde pen, kiso boldogon ās lo, kaj dore sar vo buter pe kkede lume khadžino. Eleg oz hozza ke natjhiljas e remê, n' akanā kampilja te phenel te vo ki sostar avilja.

– O Dela – phenel – mamō, kamav te phenav tuke sostar aviljom.

– Te phenes mange muro kuč kedvešon raklo.

– Vaš od' aviljom, kaj tre rakljā te des la mange gādžake – phenel.

– Dela muro kuč kedvešon raklo, saste vōdjehe. Ke – phenel – kiso šukar manuš sar tu han, potj' an sastji lume buter na maj letezinel. Ehaj – phenel – akar kana dos la tuke gadžake numa tu – phenel – na džanes – phenel leske –, ke te džanes, akor – phenel – na kide des duma honem drāgomšago j tuke sar tro vodji. Čhumide la sar tra gulja phenja.

Kana kede phendjal e phuri, lesre bal an šoro tordjile.

– Svuntona Dela so š' al anda kede ari?

– O Dela muro kuč kedvešon raklo – phenel – dig džanes kon om me?

– Kon an muri kuč kedvešon dej?

– Me hom tre gule dadesri phen.

Kana kede haljardja o raklo, n' aver kola... phuter... kavri lume.

– Dig mo – gīndinel pes ande peste – nič pala kici but nakāzi, pala kici but senvedibo nič kade nanji man baxt.

Xunjas pes te rovel, ande pesri trāba, ke dore našťjig ačelas thaneste. Te voj rovelas pe leste, he čumidelas lesro čekat, čumidelas les.

– Dela, muro kuč kedvešon phral!

Duj phral as le ke duje phralengre (!) bojeti ās le.

– Na – phenel – dake n' ās man baxt, akana tenjleg khere dža mange. Ape ke so avela manca, od' avla manc' avel. Me buter na maj džav khatjinde.

Na 'kanā mindjar ari kiširindja les e raklji dži ko hotaris, hej t' othe čuminjā la sar pesra gulja phenja. Bučuzindja katha lakri dēj, lātar, ha phendjā lake ke volomikor t' alā les ek bax, te lel peske gādža, taj te na bristen les ka t' āven ka lesro bijaw. Ta iljā pes, bučuzindjā pes t' avilō peske. N' akana kiso baro drom, kici būd reme giljās, de kurig khere maj sigo aviljās. Djestul ke aviljā, aviljā, aviljā. Te so dinjas o svunton Del, ande retjiljās. Kaj retjiljās pe leste, pe baren munci, pe baren dumbes. Pe kala dumbes, po teteo has ek kapolna. Té tele dikhlas té opre dikhlas,

– Hallgass ide! Visszaadom az öcsédet, csak hagyd meg az életemet.

– Meghagyom az életedet, ha visszaadod az öcsémet.

– No, jól van.

Elereszti az ördögöt. Az ördög lemegy, felhossa Jánost. Mikor Jánost felhozta, az megfogta az ördögöt, odahúzta maga mellé.

– Ó Istenem, drága kedves bátyám, soha többé nem válok el tőled. Csak az volt a szerencsém, hogy te jöttél, s a szent Isten olyan eszet adott neked, hogy figyelmes légy. Mert ha nem lettél volna figyelmes, te is ide kerültél volna mellém. Na most, ne te öld meg az ördögöt, bízd rám, mert engem akart elpusztítani.

Akkor megragadta az ördögöt, kettészakította, s ezt mondta:

– Akkor találkozzék egymással ez a két feled, amikor a szent nap a szent csillagokkal találkozik; akkor találkozzanak!

Akkor fogta az egyik felét, elhajította abba a világba, ahol a szent nap lemegy, s a másikat oda, ahol a szent nap felkel. A két testvér útnak indult, hazatértek. Mikor apjuk meglátta őket, térdre esett. Nézte őket, s magában így szólt:

– Hálát adok a szent Istennek, hogy a két fiam hazaért. Most már azt sem bánom, ha meghalok, legalább nyugodt lélekkel megyek a föld alá, hogy ők még egyszer hazatértek és életben vannak.

Akkor Rózsa azt mondja:

– Nem, tata, még ne halj meg! Előbb feleséget keresünk magunknak, s mulatnod kell a mi lakodalmunkon.

Mert Rózsa már harmincegy éves volt, János harminc.

– Na, öcsém, hagyd félbe mindent, most induljunk, kettesben keressünk magunknak feleséget. Kettesben biztosan jobb lesz, nem félünk senkitől.

Azzal fogták magukat, s elindultak. Addig mentek, amíg Rózsa szeretőjéhez nem érkeztek, aki ott a tóban fürdött, s réce volt. Mert ő megfogadta neki, s ő is megfogadta, hogy soha nem vesz mást feleségül, csak őt. Odamentek, megkérték a két lányt. Rózsa vette el a legkisebbiket, János a középsőt. Hazavitték őket, lakodalmat csaptak, akkorát, amekkora nem volt, mióta a világ világ, s nem is lesz, amíg a világ világ lesz. Mikor vége lett a lakodalmnak, a nagy öröm után azt mondja az apjuk:

– No, drága kedves fiaim, most már nyugodtan meghalhatok. Gyertek, borotváljatok meg, tegyetek rendbe, hozzatok egy üvegkoporsót, tegyetek bele.

Megborotválták, rendbe tették, megfüröszttették, koporsóba tették, meghalt, eltemették. Száztíz esztendő volt.

Ha ő meghalt, a mesének is vége. Ahonnét hallottam, én is úgy mondtam.

keč falos kher na dikhlās; numa kode kokorri kapolna. So gindindjā pe:

– An džaw an kede kapolna, dži tosāra kade sovaw ta pe tosāra dža mange maj dur.

Kan' andre risel ande kapolna, so dikhel? Ande kapolna ek koporsōvos, ēg mūlo ande lēstē, h' eg džūlji, voj rovāvelas le mulēs paša leste.

– Del o Del lači ratji!

– Udjan but te džives vitēzi – phenel leske. – Če barval marel tut kurig kade?

– Ho, Dela – phenel –, marel man muro šoršos ke khetane phirdjom e sastji lume the ive – phenel – ke na risljom muro celos – phenel. – Kon in mulo? – phenel.

– O Dela – phenel – muri raklji muljas ič – phenel – he tajse parunas la. Inki kere (!) jeg ratji maj in lake; tajse parunas la.

No mišto hin. Ačhel so ačhel, kici truš iljā les, ode phenel vo:

– O Dela gulje džulje – phenel lake – kaj še pies kad' eg boka panji?

– O Dela – phenel – kade jāba džas, kade nānji panji – phenel – pe kadal munci – phenel – honem kakaj tele hin ek khanjig. Dake kames te džas, dža othe, the pi. Othe in kumpa hin bradji, pi panji.

Lel pes o raklo haj tele džal, o čhao. Kana tele rislja ka xanjig, e bredji čhuči as li. Lel la kaj te cirdel panji. Kana lel e bradji te cirdel panji, numa jekhar ek šēle šerengro šārkānjis, kana kamel te cirdel vo panji, numa xudel les buljatar pale, h' andre isarel les and' e xanjik. E xanjig bifundos has, feneketleno. Andre peljās. No akana ande xanjig hin vo, othar buter šoha dji ke j lume njikerdjas, ari naštjig aviljas.

N' akana les mikās les ande kodo xanjig othe. K' ākaj o Rōžas allandōvon lilās o žebkendōvos the dikhljās les. Jekkhar dikhel o Rožās ke o žebkendēvos kiso homājošon in lo, phurdon pečētes, ke na dičolas ar' anda lestē. Ode phenel pesre dadeske:

– Noš noš tata the mamō, o Janoš mulja. No dak' o Janoš mulja – phenel – nanji sostar te dživaw. Dābie udžardjom kaj inke jokhar te dikhaw les, haj dig akaj – phenel – mulja. Dži akana lesro žebkendōvos žuzo as lo, ēletb' ās lo, n' āš lo nasvalo, h' akan' edjserūen mulja lo – phenel.

Th' akor bučuzinel kathar pesri dej kathar pesro dad, thaj lel pes, the džal. Kicom djiljās, phar' ās la lumekē. So dinjas o svunton gulo Del, ke kici būt thema djilja kerestul... na maj phušla khadžines ke le Janošis na džanglja manuš pontošon ke kon ās lo the kon in o. De so dinjas o svunton gulo Del, ke lesro drom kaj vezetindjā les, vorta p' ola munci, kaj lesro phral mulja, ka ode kapolna. Hej pontošan, ke kode na has mulo, niči, na has

žuži, trāba. O šarkānjis kērdjas, the lesri dej, kaj kale do phralen t' aštjig mudarel len. Ke numa kale do daranja, pe lume kheč makar e do phralendar. Eleg oz hozza ke andre giljas an kapolna pontošan sar pesro phral, haj lači retji dinjas. Kide fogadinde les pontošan te les, sar ke fogadinde le Janošes. Té pe leste truš mikljas, ke o beng mikljas e truš ka t' aštjig al vo trušalo. He xunjās te phenel les, te mangel peske te vo panji. Te les kā ode xanig trāne les, kaj te les te mudaren les. De kana tele gilja ka xanjik te pijel panji, o Rožas maj gōdjaver as. Thanest' ačhiljas the xunjas te fidjelinel paša pes. Andre čhunjas an xanjig o horgos. De pe kana te andre čhunjas, té o beng aviljas. Parki vareso le Rožaske jelentindjas. Kana pale iseljijas pale dume, tenleg le benges sembe giljas. Kana dikhljas le benges te kapindjā les, te xunja les.

– Noš noš – phenel leske – spurkatone bale tu xaljan mure phrales – phenel. – Te džanes la k' akan' an mure vast an – phenel, – mandar buter na maj skapines. Sig maj sig te des ari murre phrales!

– Haljar akaj! – phenel leske. – M' ari dap tre prales, numa dāke mikes mure ēletos.

– Mikap tro eletos te des ari murre phrales.

– No mišto j – phenel leske.

Mindjar mikel le benges. Ande džal o beng, th' ar' anel le Rožas (!). Kan' ar' anel le Rožas, xudel le benges, čirdel les paša peste.

– O Dela muro kuč kedvešon phral – phenel leske – buter šoha na mikap tu. Hār akaj muro phral, numa kicom ās man baxt, ke tu aviljān he dinjā tut o svunton Dēl ode godji, kaj te aves fidjelmešon. Ke te n' avesas fidjelmešon, te tu kade kerulindjanas paša mande. N' akana – phenel leske – te na mudares le benges, mig les mande, ke man kamlja kaj te pustitinel man.

H' akor xunjā le bengēs, the an donde pharadjā les, h' ode phendjas:

– Kala du akor te risen pe, kala duj feles – phenel – kana o svunton kham khetane risela pes le svuntone čerhenjanca; akor te risen pen!

Th' akor iljā ek fele, iljā ek fele, čhudinjā la ande kode lume kaj o svunton kham džal tele, th' o kover kaj o svunton kham xuttjel opre. Thaj ile pen o duj phrala, thaj khere risle. Lengro dad, kana dikhljā len, am bōgende peljās. Dikhelas pe lende, the gīndinlās pes am pestē:

– Hala daw le svuntone Deleske ke mure duj čhavē kher' avile. Akana na banjinaw té te meraw, legolab njugotane vodje džaw ande phu, ke inke von jekhar khere risle the eletben in.

Thaj phenel akor o Rožas:

– Nā tata – phenel leske –, te na meres inke! Kaj te las amendje gādžā, he t' aštjig mulatines tut and' amaro bijaw.

K' ebe von tranda taj ekhe beršesro as o Janoš he tranda beršengro as o Rožas.

– Na muro phral – phenel leske – mik felbe se mindenos, akana džas, kaj te las amenge gadžan duj džene. Ke duj džene – phenel leske – biztošan maj mišto hin, ke na daras khedžinestar.

T' ola ile pen haj gile pengē. Kicci gile, dži ka ote risle kaj le Rožasri piranjī. Kak' ode has an tōvos he njanjiljas, h' ās rece. Ke voj ode fogadindja leske, té vo ode fogadindjā ke šoha na lela peske avera gadža, numa la. Kide kothe djile, the mangle le do raklja. Vo ilja la cinonja, o Rožas, ke vo as o maj cinider th' o Janoš ilja la maškarunja. Kide ki kher' ande len the kērd' eg bijaw, kiso, sosro buter nič na has, djesar in e lume, the nič n' āvela dži ka kede lume njikerla. Kana vīgos as le bijaveske, pale kado baro erēmos, akor phendja lengro dad:

– No mure kuč kedveše rakle, akana – phenel lenge – njugotan šaj meraw. Aven, the randen man, hej čhin man ando rīndos, he čhin o glažuno koporšovo, čhin man andre.

Kidēke rangle les, čhine les an rīndos, thode les, čhine les an koporšovos, muljas. Haj pengre dades, parunde les. Ek šěl the deše boršengro has lo.

The vo muljas, the t' é paramis kade vegzindjā pes. Kathar haljardjom la, phendjom la.

Jegyzetek

Nagy Olga 1973-1977 között cigány nyelven magnetofonra vett mintegy harminc mesét a Kolozsvár-környéki és mezőségi falvakban (Felsőidecs, Szucság, Mezőbánd, Havad, Marosvécs). Ebből a gyűjtésből közöl kötetünk nyolc mesét. A mesék nyelve az úgynevezett erdélyi cigány tájszólás, amelyet Wlisslocki Henrik ismertetett a 19. század végén, és ugyanő közölt négy mesét ezen a nyelvjáráson. Ezen kívül nem rendelkezünk közölt anyaggal e nyelvjárásból.

A cigány szövegeket abban az alakban közöljük, ahogyan a felvételeken ténylegesen hallhatók, nem helyesbítve a nyelvtani hibákat, elnagyolt kiejtést, tartalmi tévedéseket, stb. A felvételeken érthetetlen szövegrészeket kipontozással jelöltük. A magyar fordítás tartalmilag pontosan követi az eredetit, azonban a pontatlanságokat áthidaltuk, és a stílust némileg csiszoltuk. Az élőszóbeli előadásban szükségszerűen gyakori *phenel* 'azt mondja' összekötő szó számát kissé csökkentettük, illetve lehetőség szerint variáltuk: 'így szól', 'kérdézi', 'feleli', 'válaszol', stb. Néhány más esetben is több magyar szinonimát alkalmaztunk egy cigány igére, pl. a *džal* 'megy' igét alkalmilag 'indul', 'távozik', 'odaérkezik', 'odalép', 'hazatér' stb. szinonimával adtuk vissza.

A cigány szövegek átírásában a nemzetközileg használatos gyakorlatot követtük. A magyartól eltérő hangértékű betűk:

č = magyar *cs*, *dj* = *gy*, *dž* = *džs*, *ê* = hosszú nyílt *e*, *ë* = *e* és *ö* közötti hang, kb. román *ă*, *î* = román *i*, *nj* = *ny*, *s* = *sz*, *š* = *s*, *tj* = *ty*, *x* = német *ch*, *ž* = *zs*. A magánhangzók fölötti vízszintes vonal a hosszúságot jelöli: *ā* = *á*, az ékezet a hangsúlyt: *á* (rövid!).

Néhány kivételtől eltekintve, a cigány mesemondók nem adnak címet a meséknek; a magyar fordításban a címeket a tartalom szerint mi adtuk.

A jegyzetekben előforduló rövidítések:

AaTh: A. Aarne – S. Thompson, *The types of the folktale*. 2nd ed. 1961.

MNK: Magyar Népmesekatalógus. Bp. 1982-1990.

Irodalom

- Nagy Olga: A Nap húga meg a pakulár. Marosmenti, kalotaszegi és mezőségi mesék. Kolozsvár 1973.
- Nagy Olga: A szegény ember táltos tehene. Mérai népmesék. Kolozsvár 1976.
- Nagy Olga: Zöldmezőszárnya. Marosszentkirályi cigány népmesék. Bp. 1978.
- Nagy Olga: A havasi sátoros. Dávid Gyula meséi. Bp. 1988.
- Nagy Olga: Villási, a táltosfiú. Mezőbándi, szucsági és mérai cigány népmesék. Bp. 1996.
- Nagy Olga: – Vőő Gabriella: A mesemondó Jakab István. Bukarest 1974.
- Ráduly János: A vízitündér leánya. Kis-Küküllő menti népmesék. Kolozsvár 1978.
- Vekkerdi József: A cigány népmese. Bp. 1974.
- Vekkerdi József: Cigány nyelvjárási népmesék. I-II. Debrecen 1985.
- Wislocki, Heinrich von: Die Sprache der transsilvanischen Zigeuner. Grammatik, Wörterbuch. Leipzig 1884.
- Wislocki, Heinrich von: Märchen und Sagen der transsilvanischen Zigeuner. Berlin 1886.

A gömböcfiú. Elmondta Puci Sándor, 46 éves, Felsőidecs. Mezőbándról származik, ahol archaikus viszonyok között, keverten élnek magyar cigányok és oláh cigányok (a magyar és román lakosság mellett). Ezt a mesét román nyelven hallotta szentpéteri rokonaitól. Az érdekes történet az elbeszélő önálló alkotása különböző román népmese-elemekből, aminek következtében nem sorolható be a nemzetközi mesetípus-katalógusba (úgynevezett tipológizálhatatlan mese). A különböző mesetípusból ismert motívum-törödékek (olykor inkább csak reminiscenciák), amelyekből a kalandos történet összetevődik, szokatlan módon fűződnek egybe. Az események szinte véletlenszerűen követik egymást, meselogikai indoklás nélkül. A mesekezdet a bűvös fogantatás motívumára emlékeztet (AaTh 301, 303 327B*: Hüvelyk Matyi, Babszem Jankó), de míg egyébként mindig indokolva van a bűvös fogantatás (gyermektelen házaspár vagy özvegy asszony kíván fiat, stb.), itt hiányzik az indoklás. A hősök útrakelése sincs indokolva. Az elrabolt királylányoknak csupán megmentéséről értesülünk, az előzmények (az elrablás körülményei, AaTh 301, 301B) homályban maradnak. Nincs okadatolva

a boszorkánynál történő, kétszeri szálláskérés, sem a tiltott kilencedik szoba rejtélye (ez többnyire a beabroncsolt szörnyeteg mesetípusában fordul elő, AaTh 300A*). Legkülönösebb az, hogy a főhős előre mindent tud, ami történni fog; emellett saját magától rendelkezik varázserővel, nincs szüksége varázstudó tanácsadókra, vagy bűvös kardra, erősítő varázsitalra a sárkányokkal történő küzdelemben. A varázserejű hős alakja – mint Nagy Olga rámutatott – igen archaikus, mágikus világkép terméke. Mindezek következtében az egész történet valami varázslatos, álomszerű légkörben zajlik, amelyben nem a földi logika törvényei uralkodnak, míg a szokásos mesék öntörvényű csodavilága is a földi logika törvényeit vetíti ki téren és időn túlra.

A főszereplő neve magyar (*gembecijikon raklo* 'gömböcfiú') de ilyen mesealak ismeretlen a magyar népmesekincsben. Esetleg a *Kis gömböc* alakja játszott közre az elnevezésben, MNK 2028B*. Ellenben hasonlít a román *Țigulea* mesehőshöz, akinek inait a boszorkányok kiszedték. Tanulságos beszélgetést folytatott a mese elhangzása után a gyűjtő az adatközlővel:

„– És az a gömböc miért született úgy?

– Az úgy volt születve, mert annak mikor fölű idős volt az anyjával, ezek a barom sárkányok az egész szerkezetes minden kiloptak belőle.

– Miért?

– Azér, mert ő olyan vitéz ember volt, hogy nem félt az egész világtól. És ők, a sárkányok, tudták, hogy ez mikor nagy lesz, őket elpusztítja. S akkor ők, abba az időbe, mikor föl idős volt az anyjával, akkor ellopták, hogy ő ne tudjon a világra jöjjén, ne legyen ők kitől féljen. De hiába, mert ő úgyis ahogy lemesültem [=elmeséltem], visszakapott és újból helyrejött.

– Ez egy olyan táltos-féle fiú volt?

– Táltos volt, persze; táltos.

– Azok hogy születnek?

– Hát régi világba, ahogy szokták mondani, valóságosan voltak táltos emberek is, akik hátrol- \ hászrol- \ nem i- \ úgy-hogy tíz-húsz faluban létezett egy táltos fiú, akít- \ vagy leány, vagy ember ami volt, de volt táltos, ami gondolták és lett. Mondták, holnap úgy lesz, úgy is volt. Pedig aszmonták, hogy: na elmész ide, és ez úgy is történt, ahogy mondták.

– Jók voltak ezek, vagy gonoszok?

– Hát, ezek jó emberek voltak. Nem volt semmi izéje, hogy mondjuk hogy rosszat tegyenek az emberekkel; semmi. Mindig csak jót akartak, úgy de sokáig nem éltek.

– Mennyi ideig éltek ezek?

– Legtöbb hét évi, kilenc évig. Meghaltak, mert nem volt- \ Csak annyira voltak.”

Világ bölcse: Elmondja Puci Sándor. A címet is ő adta: *O inceleptul lumi* 'A világ bölcse'. Mint a román cím is mutatja (*ințeleptul lumii*), ez a mese is román eredetű, és szintén tipologizálhatatlan: különböző mesék elemeiből van önállóan egybeszerkesztve. Kiinduló motívuma a lusta lány története (AaTh 500) ezt követi a meggondolatlan anyai átok motívuma (AaTh 451, hollóvá változott fiúk), a cselekmény további menete azonban egyetlen konkrét típushoz sem köthető. Az állandóan leomló várfal a román *Manole mester* (magyar *Kőműves Kelemen*) balladára emlékeztet, viszont a népet munkával pusztító, zsarnok király alighanem a hetvenes évek romániai viszonyaira céloz: a Ceausescu-idők hirhedt Duna-deltai kényszermunka-táborának allegorikus megjelenítése.

A mese végén cigányul hozzáfűzte: „Ezt a mesét apámtól hallottam Bándon. Apám neve Sztána Sándor volt. Amikor gyerek voltam, akkor apám sokszor elmondta nekem ezt a mesét. Én kértem apámat: – Mondj még egy mesét, hogy teljék az este! Akkor apám leült a kályha mellé, megrakta a tüzet: – Na. Kedves fiam, kedves lányom, feleségem, mondok nektek egy szép mesét. Anyám feltette a tűzre a tököt, a krumplit, a kukoricát, s amíg az főtt, összegyűltek nálunk Bándról a cigányok a házukban. Szó volt erről, szó volt arról, utoljára a szomszédok azt mondták: – No Sándor, eljöttünk, hogy mondj nekünk egy szép mesét. Apám rögtön mondta: – Hogyne, mondok. Akkor apám leheveredett, és hozzáfogott a mesemondáshoz. Én is apámtól tanultam.”

Terenyevárosi mese. Elmondta Puci Sándor. Mezőbándról hozta magával, anyjától tanulta. Ugyanott egyik rokona is elmondta ugyanezt Nagy Olgának magyarul. Az érthetetlen címet így fogalmazta meg: *Kede paramisakro nav in: O Tenjerevaroșesri paramis, Terenjavaros* 'E mese címe: A tenyerevárosi mese, Terenyeváros'. Ilyen nevű helység Erdélyben nincs; feltehetőleg Teremi mezőségi helység nevéből torzult a név. A történet pontosan követi az AaTh 882 típuszámon nyilvántartott, reneszánsz eredetű széphistóriát, csupán a bevezetés és a sorstündérek tanácsa nem tartozik a szóbanforgó típushoz. A lusta lány az AaTh 500 (Hammas Jutka) bevezető motívumának sajátos átalakítása. A sorstündérek beszédének kihallgatása az AaTh 613/III (Igazság és Hamisság) mesetípusból került ide. A sorstündérek (*ursitoare*) jellegzetes román népmesei alakok.

Taliga király. Elmondta Puci Sándor. A furcsa címet is ő adta. Szintén feltehetőleg valamely román szóból „magyarosodott” a név (talán éppen *Țigulea* nevéből; egyébként a 'taliga' szó

románul is hasonlóan hangzik: *teleaga*). Főcselekménye – a bűvös menekülés jellegzetes motívumával-AaTh 313A (Rózsa és Ibolya, amelyet Arany János is feldolgozott versben). A bevezetésben a síró méhmagzat motívuma AaTh 409B* típusból került ide, megváltozott alakban: a magzatot nem palota, hanem feleség ígéretével szokták csitítani. A hídi párviadal motívuma AaTh 300A átvétele, a lehetetlen feladatok között az elrejtőzés motívuma az AaTh 329 mesetípusból származik. E különböző epizódokat jól építi egységbe a mesemondó (illetve az, akitől tanulta).

Ezt a mesét a cigány mesestílus érzékeltetése kedvéért igyekeztünk szó szerinti fordításban közölni.

Galamb-leány. Elmondta Culi János, 19 éves, Szucság. A fiatalember világtalan volt, s talán ez is hozzájárult elbeszélései gondos fogalmazásához. A mese főcselekménye a fürdő hattyúleányok típusa (AaTh 400), amelyhez – mint itt is – gyakran kapcsolódik az elirígyelt feleség mesetípus (AaTh 465C). A váratlan befejezés (a tündérfeleség eltűnése) magyar népmesékben is ismeretes (MNK 400B*).

Különös a történet bevezetése, amely nem tartozik szervesen a meséhez: a főszereplő indokolatlan – ördögi – elrablása. Némi- leg emlékeztet az Aladdin-motívumra (AaTh 561, bűvös szerszám megszerzése kedvéért elcsalt fiú).

Az ördögkirály lánya. Elmondta Culi János. AaTh 313A (Rózsa és Ibolya) jól megszerkesztett, kerek változata, más típusokba tartozó motívumokkal való bővítés nélkül, eltérőleg Puci Sándor változatától.

A lusta lány. E Szucságon felvett mese adatközlője, egy 26 éves férfi, erősen hadart, így a szöveg néhány helyen érthetetlen. Érthetetlenül mondta be saját nevét is: Dianci Otti (?). A történet a megfenyített lusta asszony befejezetlenül maradó epizódjával kezdődik (AaTh 1370), majd az MNK 1164D** szám alatt nyilvántartott mesével folytatódik (Arany János: *A Jóka ördöge*), eltérő befejezéssel.

János és Rózsa. Elmondta Dávid Gyula, 52 éves, Marosvécs. Különböző mesetípusokból merített epizódok jól sikerült kombinációja, számos egyéni ötlettel kiegészítve (disznók katonai gyakorlatoztatása, király megetetése, Penészvitéz stb. alakja). Alaptémája a két testvér mesetípusa (AaTh 303, Vízi Péter és Vízi Pál), amely más mesemondóknál is gyakran keveredik egyéb típusokkal. Egyik magyar változatában (Benedek Elek) éppen Rózsa a főszereplő neve. Azonban Dávid Gyulánál egészen eltérő,

önálló szerepet kapnak a különböző típusokból származó motívumok (AaTh 400, eltűnt tündérlány keresése; AaTh 519, nagyerejű lány legyőzése; AaTh 410, Csipkerózsika; AaTh 307, kóporsóban fekvő királylány). Jellegzetes szerkesztési ötlet – más cigány mesemondóknál is – egyes epizódok megkettőzése: két főszereplő külön-külön indul kalandos útra, kétszer szerepel kápolnában fekvő halott.

A mesét Nagy Olga 1965-ben magyarul is felvette Dávid Gyulától (megjelent *A Nap húga meg a pakulár*, majd *A havasi sátoros* című kötetben). Kérésünkre nyolc év távolából ugyanazt a mesét mondta el cigányul. A két szöveg tartalmilag pontosan megegyezik, a megszövegezés azonban nem szó szerint azonos: mindvégig kisebb-nagyobb eltérés, ugyanannak a jelenetnek eltérő kiszínezése tapasztalható.

A magyar nyelvű kiadáshoz Nagy Olga ezt a megjegyzést fűzte: „Noha a legősibb hiedelemelemek jelentkeznek a cselekményben (pl. a sárkány mindig felhőkből ereszkedik le; a hős varázsfórmulával kényszeríti az aranyvitéz alakjában megjelenő sárkányt saját „színére” visszaváltozni), mégis a derűs elbeszélő kedv adja meg a mese alaphangulatát. A mesemondó ... szívesen cifrázza meséjét olyan motívumokkal, amelyek így teljesen egyéni szint kölcsönöznek annak.”

Dávid Gyula saját mesemondási technikájáról – cigány nyelven – megjegyezte: „Ha egy mesét kétszer mondok el, akkor esetleg egy kicsit kibővítem, vagy pedig egyszerűbben mondom el. Úgyhogy nem mondhatom egzaktra, milliméterre egyformán. Ha kisebb mesét akarok mondani, rövidebb ideig mesélem; ha kibővítem, akkor még egyszer annyi ideig mondom.”

A tréfás bevezető formula a felvételen alig érthető (*Nič phenen djadjesara nič dejdžara djesar o papus petalunon as le pakomen po paxos thaj ande nivolja thaj brontos te na botorkazinen?*). A magyar fordítást magyarul elhangzott meséi sztereotip fordulatának segítségével egészítettük ki.

Vekkerdi József

A gyűjtő vallomása...

(Utószó helyett)

Szeretném elmondani, hogyan került sor e kötet megjelenésére.

Kezdem talán azzal, hogy az elmúlt romániai diktatúra idején a magyarországiak gyakran csodálkoztak azon: „Milyen szépen beszélünk mi erdélyiek magyarul, hiszen mi valóban *románok* vagyunk!” Ezt felejthetetlenül sokszor hallottuk azoktól, akikkel odaát találkoztunk. Vekerdi József, az Országos Széchényi Könyvtár osztályvezetője, a kivételek közé tartozott. Tudta, hogy mi igenis magyarok vagyunk, sőt azok is akarunk maradni. Mindent megtett annak érdekében, hogy hozzásegítse az erdélyi magyarságot ahhoz, hogy – kitorve a provincializmus szorítójából – a különböző tudományágakban, humán műveltség tekintetében magasabb szintre juthasson. Rendszeresen küldetett könyveket a határon túli magyar intézmények, ismert tudósok részére.

Miért kellett ezt elmondanom? Mert ennek kapcsán ismerkedtem meg Vekerdi Józseffel, és ezzel függ össze az a tény, hogy a ciganológus Vekerdi kérésére cigány nyelvű meséket vettem hangszalagra. Ő ugyanis fenti tevékenysége következtében egy lépést sem tehetett Erdélyben a román államvédelmi szervek ellenőrzése nélkül, s főként nem mehetett el gyűjteni. Itt jövök én bele a képbe. Ismerve munkáimat, amelyek magyar nyelvű cigánymeséket tartalmaztak, arra kényszerült, hogy megkérjen: azokon a tájakon, ahol már eddig is gyűjtöttem, vegyek magnetofon-szalagra cigány nyelven is meséket. Tudta – ezt az egyes kötetek kapcsán jeleztem is –, hogy például Mérában, Szucságon egyfajta rezervátumban élő cigányok nem tudtak vagy alig tudtak magyarul, s így nagyon ritkán voltak hajlandók magyarul mesét mondani.

Kérésének engedve, visszatértem régi gyűjtéseim helyére, s eléjük tartva magnetofonomat, megkértem adatközlőimet: ezúttal cigányul meséljenek. Ennyi e kötethez való hozzájárulásom. A munka következő részét Vekerdi végezte: a szalagról való lejegyzést, fordítást, az egyes meséknek jegyzetekkel való kiegészítését. S mert volt olyan kétnyelvű mesemondóm, akitől magyarul is, cigányul is rögzítettem meséket, az az érdekes lehetőségünk is nyílt, hogy a kétféle, magyar, illetve cigány nyelvű változatot összehasonlítva, az ennek kapcsán észlelt különbségeket, árnyalati eltéréseket lajstromozzuk. Hiszen anyanyelvén a mesemondó bővebben, aprólékosabban, szinte novellisztikusan részletezte a mesei fejleményeket.

A fenti sorok remélhetőleg érzékeltették e kötet megjelenésében játszott – szerény – szerepemet, és kettőnk három évtizedes, baráti együttműködését. A kötet megjelenéséhez sok sikert kívánok!

Nagy Olga
Kolozsvár